Васиф Адыкезалов
Васиф Адигезалов

НӘҺӘМИН ШАҺДЫГ ГУШУ

ПТИЦА СЧАСТЬЯ

Васиф Адигезалов

ПТИЦА СЧАСТЬЯ

музыкальная комедия
в 3 действиях, 6 картинах
либретто А.Кюрчайлы
перевод Р.Халилова
перевод
музыкальных
номеров
Р.Шиффрин

клавир

ИЗДАТЕЛЬСТВО «ИШЫГ»
БАКУ—1980

Васиф Адыкөзәлов

Kл78
A-30

YOXLANIB
2008 il

НӘНӘМИН ШАЊЛЫГ ГУШУ

3 пәрдә, 6 шәкилдә
мусигили комедија
либреттосу
Ә.КҮРЧАЈЛЫНЫНДЫР

КЛАВИР

«ИШЫГ» НӘШРИЈЈАТЫ
БАКЫ—1980

ИШТИРАК ЕДӘНЛӘР

Гәдим Гәдимович	— *рәис*
Чәсарәт	— *ади ишчи, сонра рәис мүавини*
Нанә	— *катибә*
Чәлилов	— *назир*
Назлы	— *Чәлиловун гызы*
Чәмилә	— *Чәлиловун балдызы, Назлынын халасы*
УлфәтКәримли	— *шө'бә мүдири, елми ишчи*
Гулу Рәһимли	— *ади ишчи*
Билурә	— *лаборант*
Күллү	— *Чәсарәтин анасы*

Бизим күнләрин әһвалаты

ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА

Гадим Гадимович	— *Начальник*
Джасарет	— *Рядовой сотрудник (впоследствии зам. начальника)*
Нане	— *Секретарша*
Джалилов	— *Министр*
Назлы	— *Дочь Джалилова*
Джамиле	— *Золовка Джалилова (тетя Назлы)*
Улфет Керимли	— *Научный работник, заведующий отделом*
Кулу Рагимли	— *Рядовой сотрудник*
Билуре	— *Лаборантка*
Гюлли	— *Мать Джасарета*

Действие происходит в наши дни
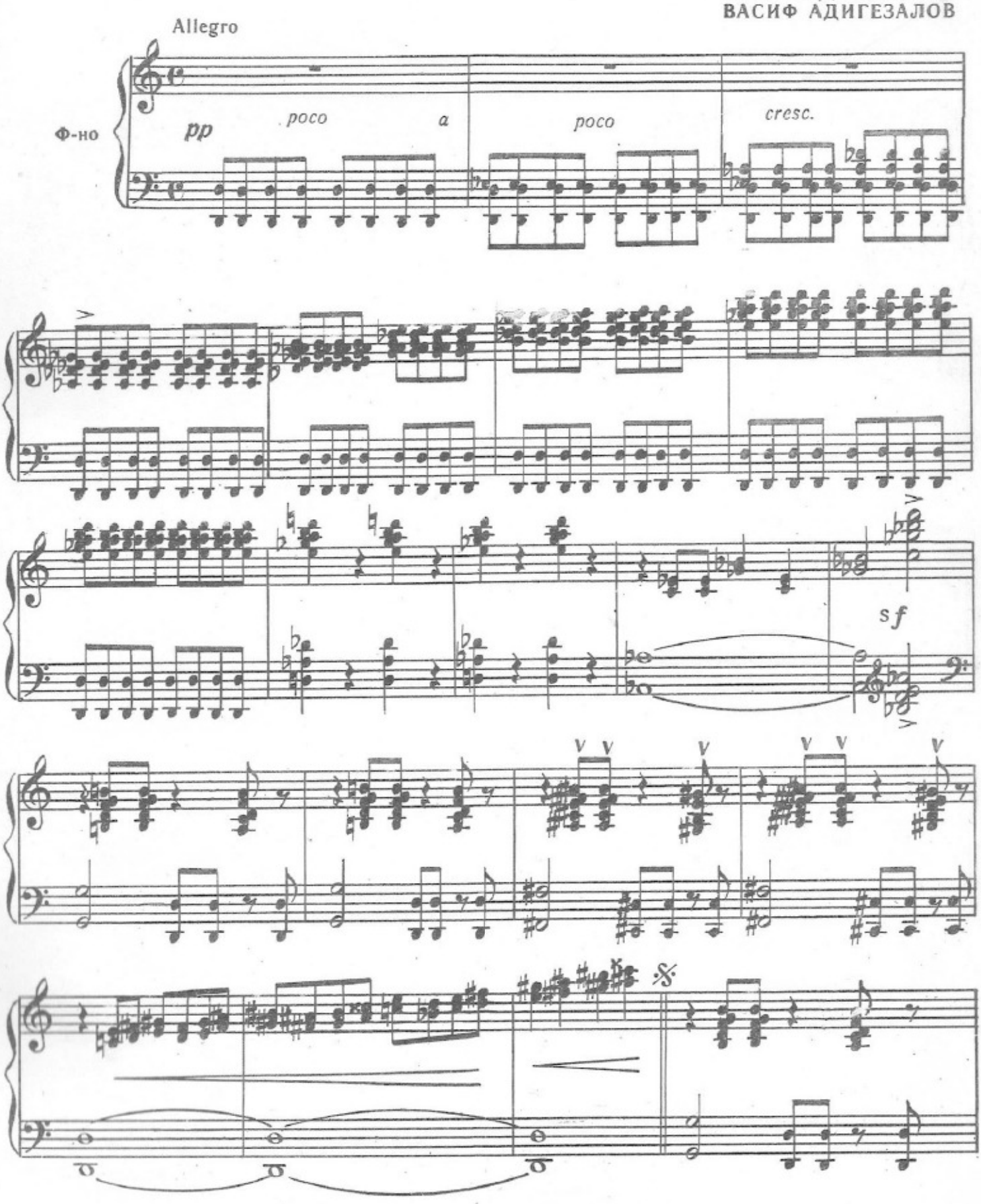
Примечание:
Джасарет — (в переводе) смелый, решительный, дерзновенный.
Шохрат — известный, популярный.
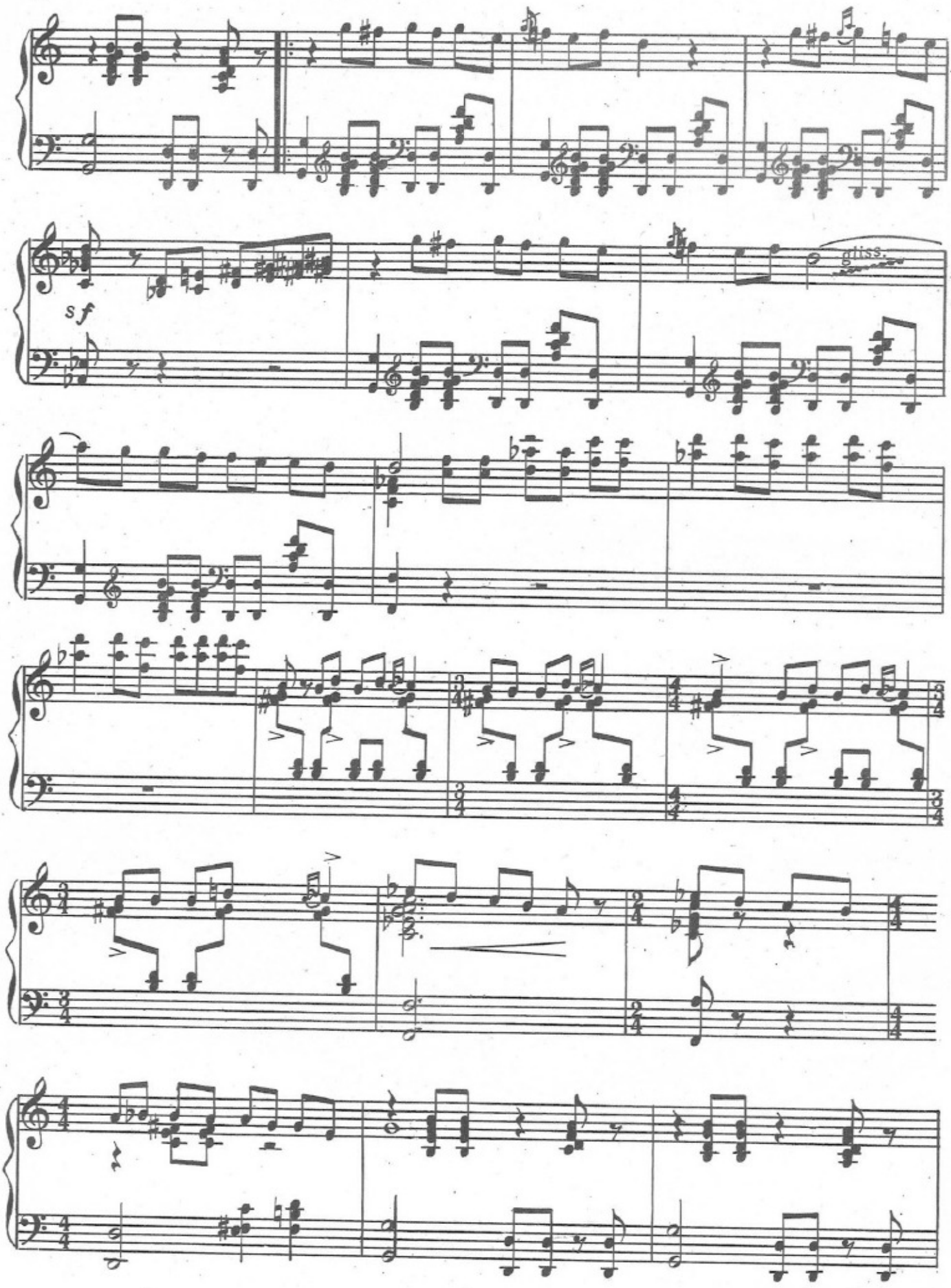
С Ишыг 1980
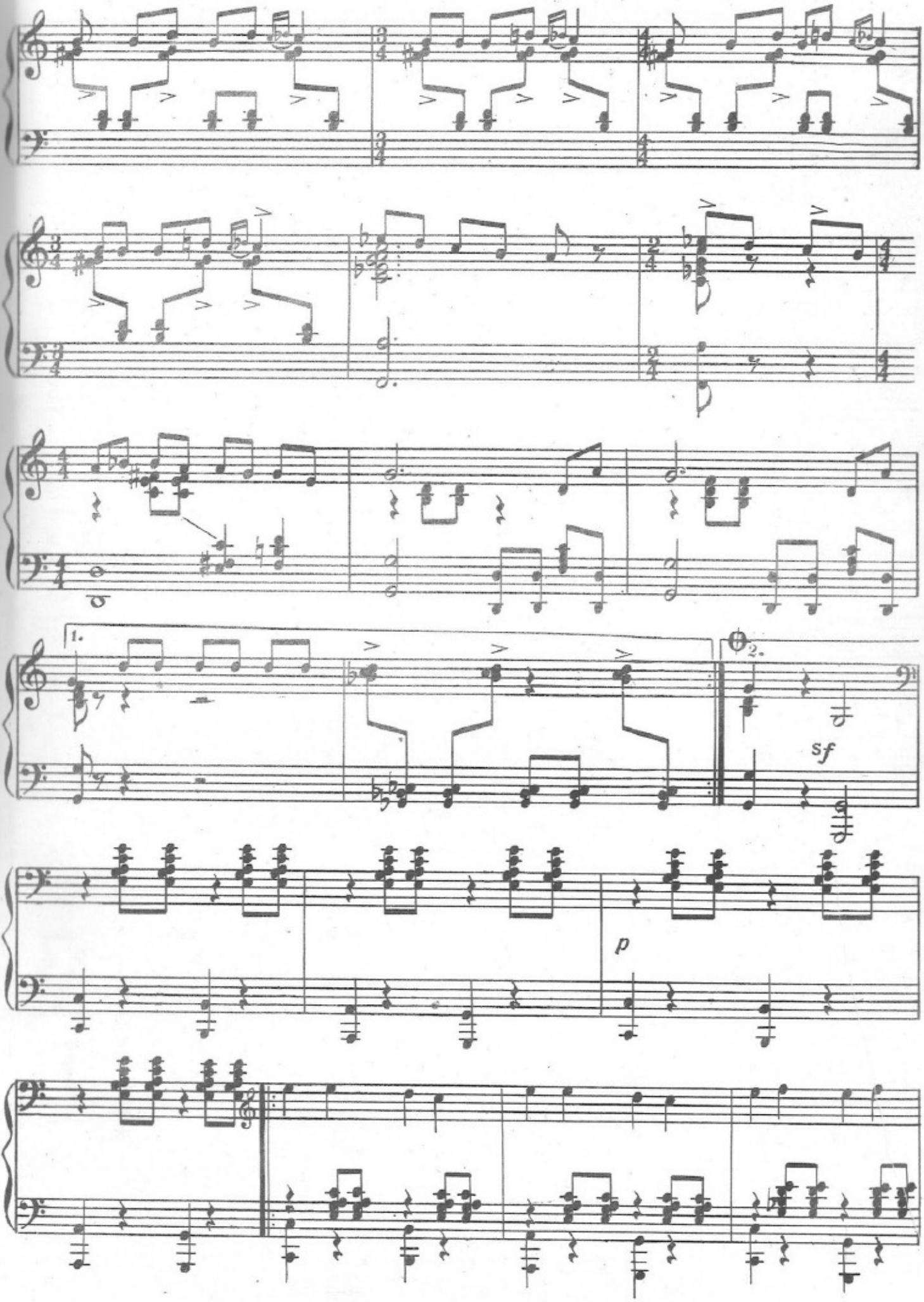
А 90306—000 / 654—79 30—79
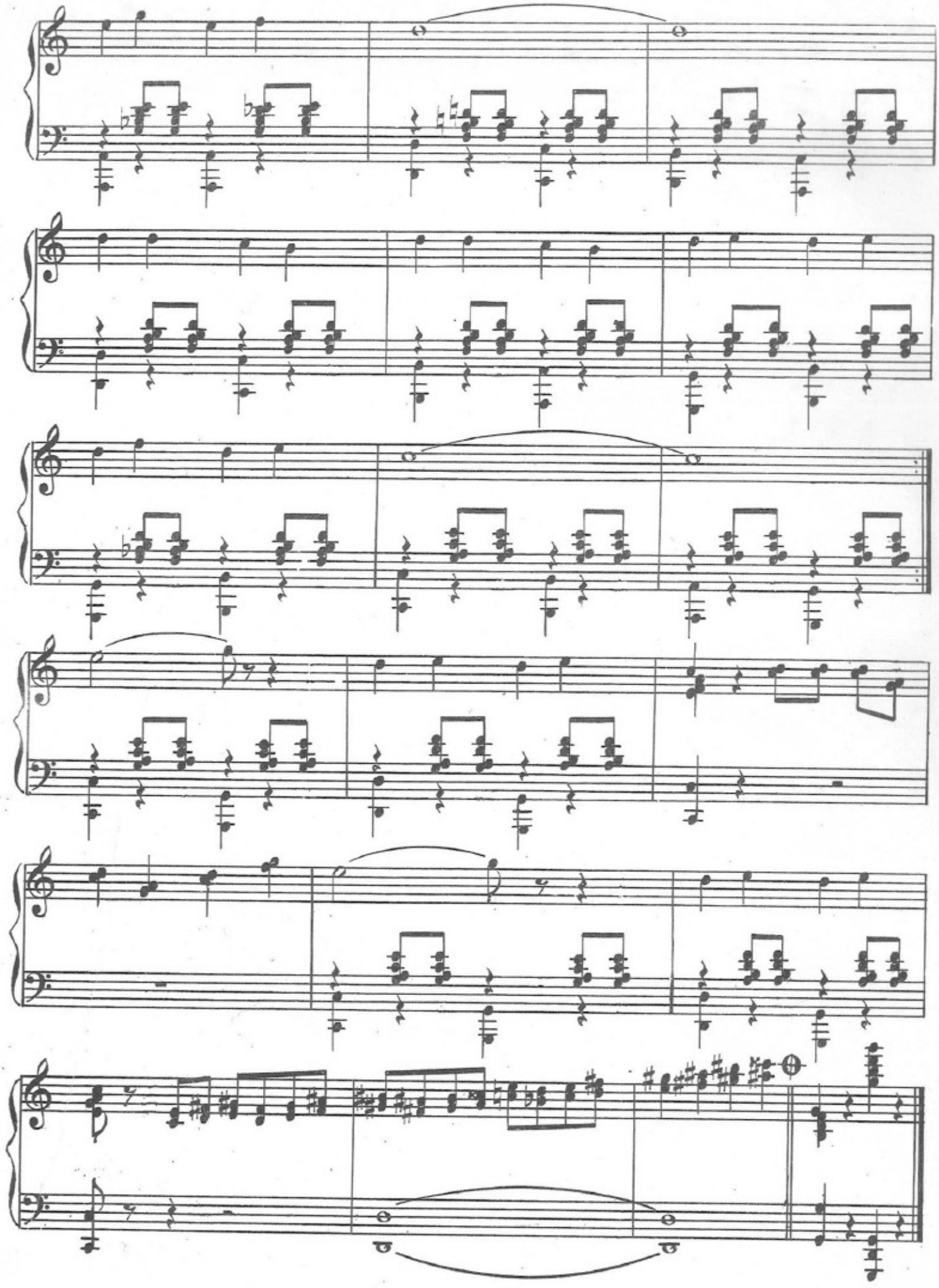
МҮГӘДДИМӘ 1. ВСТУПЛЕНИЕ

ВАСИФ АДЫКӨЗӘЛОВ
ВАСИФ АДИГЕЗАЛОВ
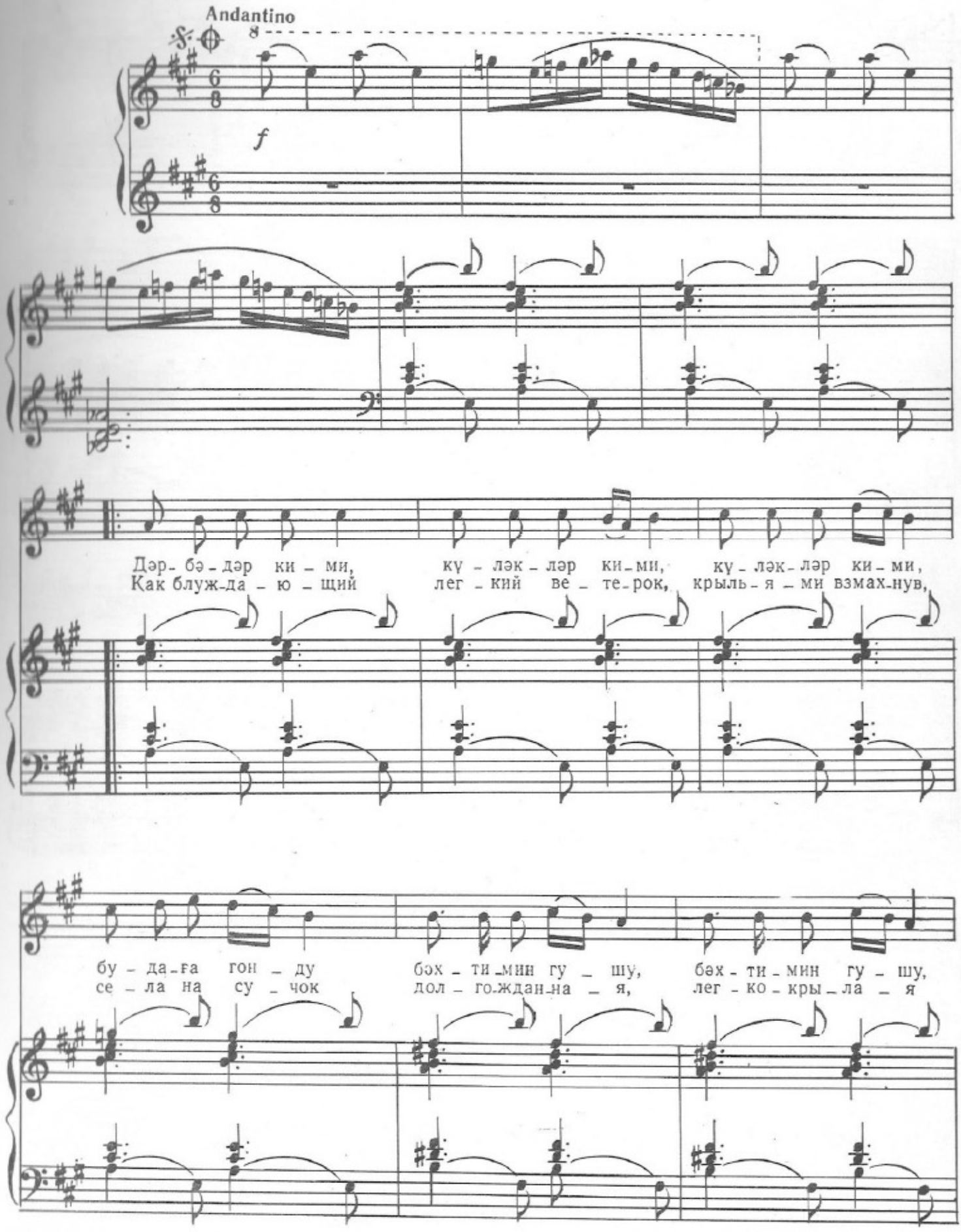

sf
gliss.
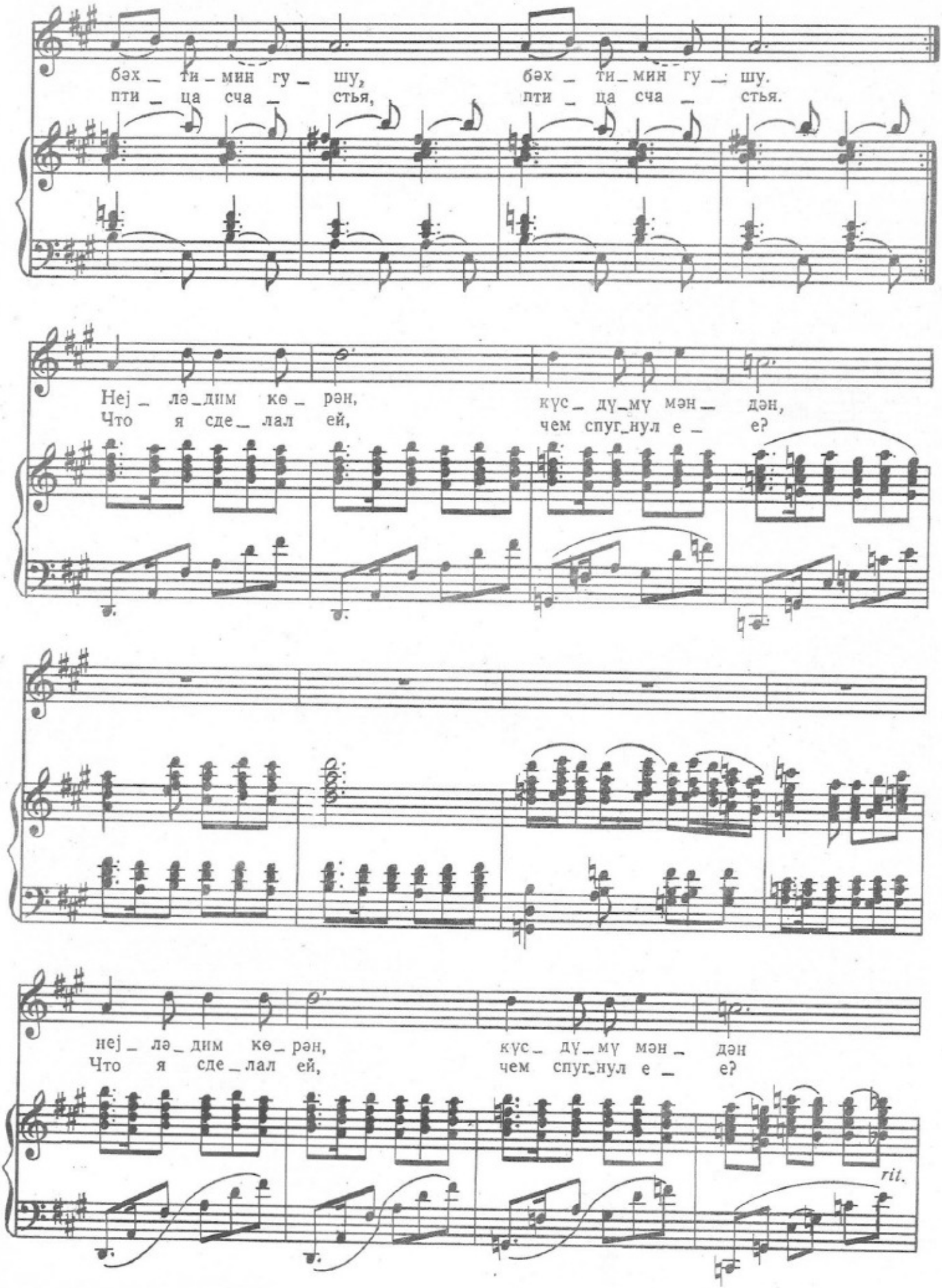

1.
2.
sf
p
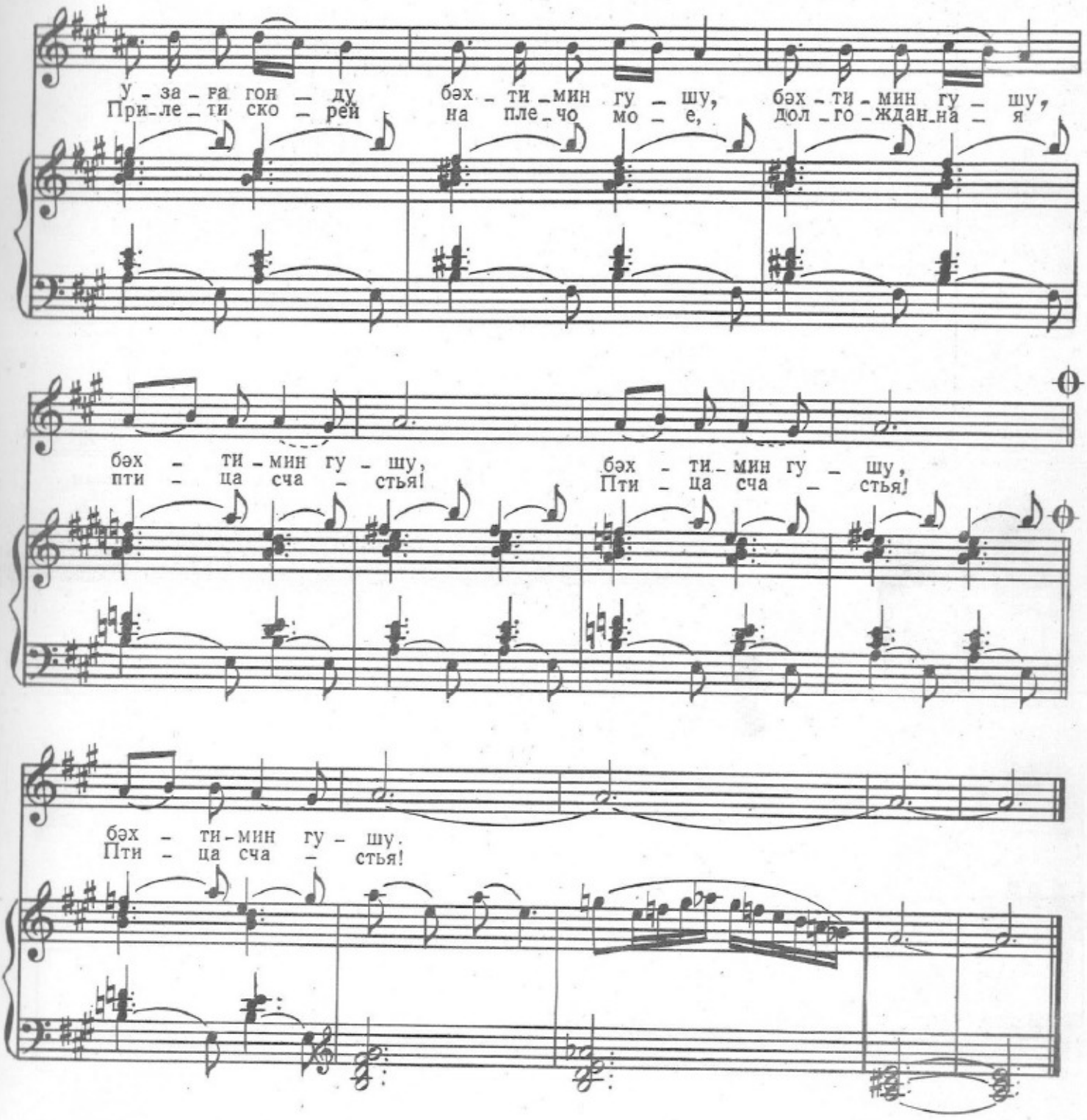

ПРОЛОГ ВӘ ЧӘСАРӘТИН АРИОЗОСУ

2. ПРОЛОГ И АРИОЗО ДЖАСАРЕТА

бәх_ ти_мин гу_ шу,
пти_ца сча_ стья,
бәх_ ти_мин гу_ шу.
пти_ца сча_ стья.
Нej_ лә_дим кө_ рән,
Что я сде_лал ей,
күс_ ду_мү мән_ дән,
чем спуг_нул е_ е?
нej_ лә_дим кө_рән,
Что я сде_лал ей,
күс_ ду_мү мән_ дән
чем спуг_нул е_ е?
rit.

Нејләдим көрән,
Күсдүмү мәндән
Узаға гонду
Бәхтимин гушу?
Доланды ај, ил,
Чијнимә дејил
Торпаға гонду
Бәхтимин гушу.

Кружит месяц, год,
Кружит день за днем,
Но все нет ее
На плече моем.
Долгожданная птица счастья!
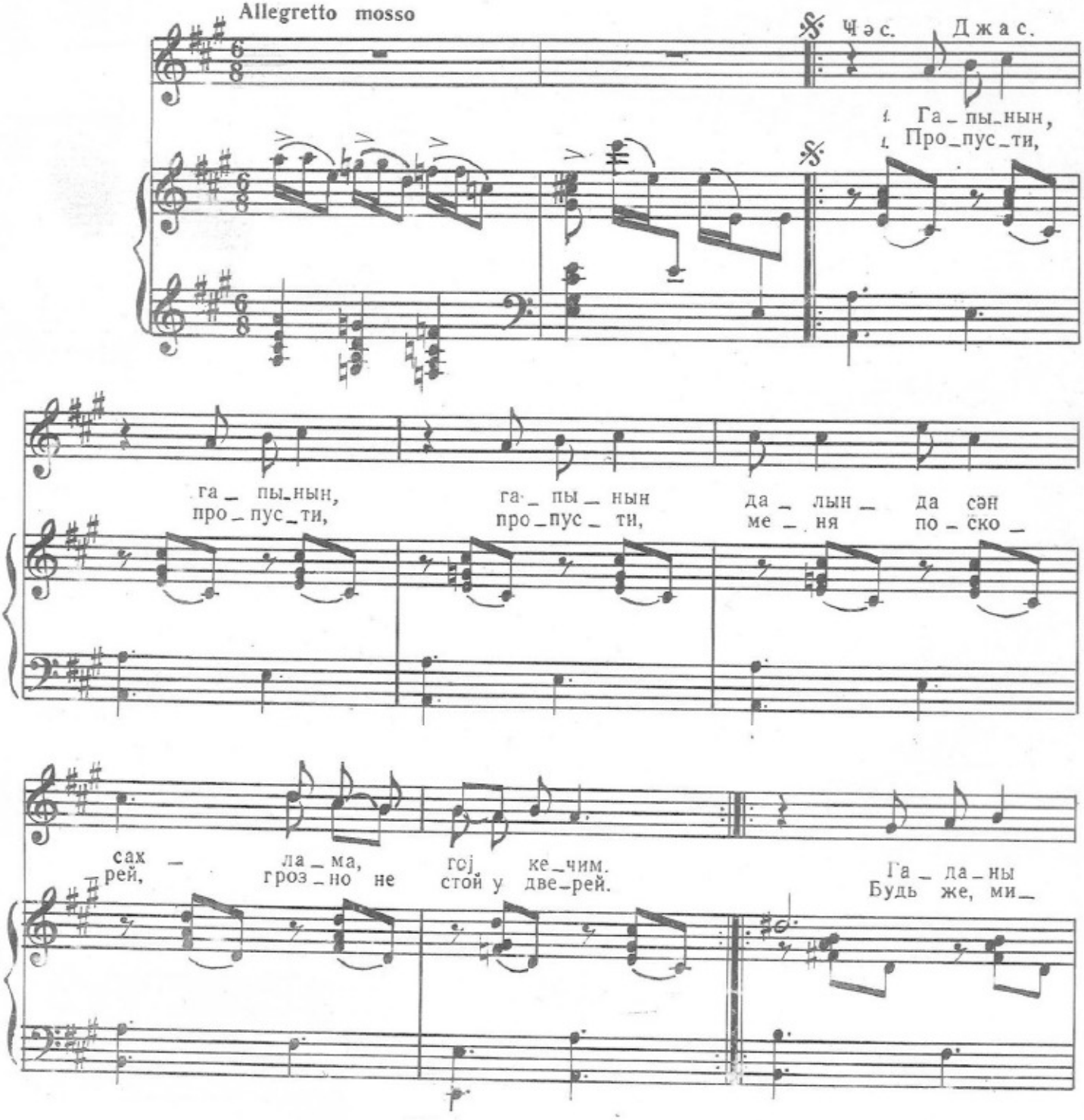
Птица счастья!
Птица счастья!
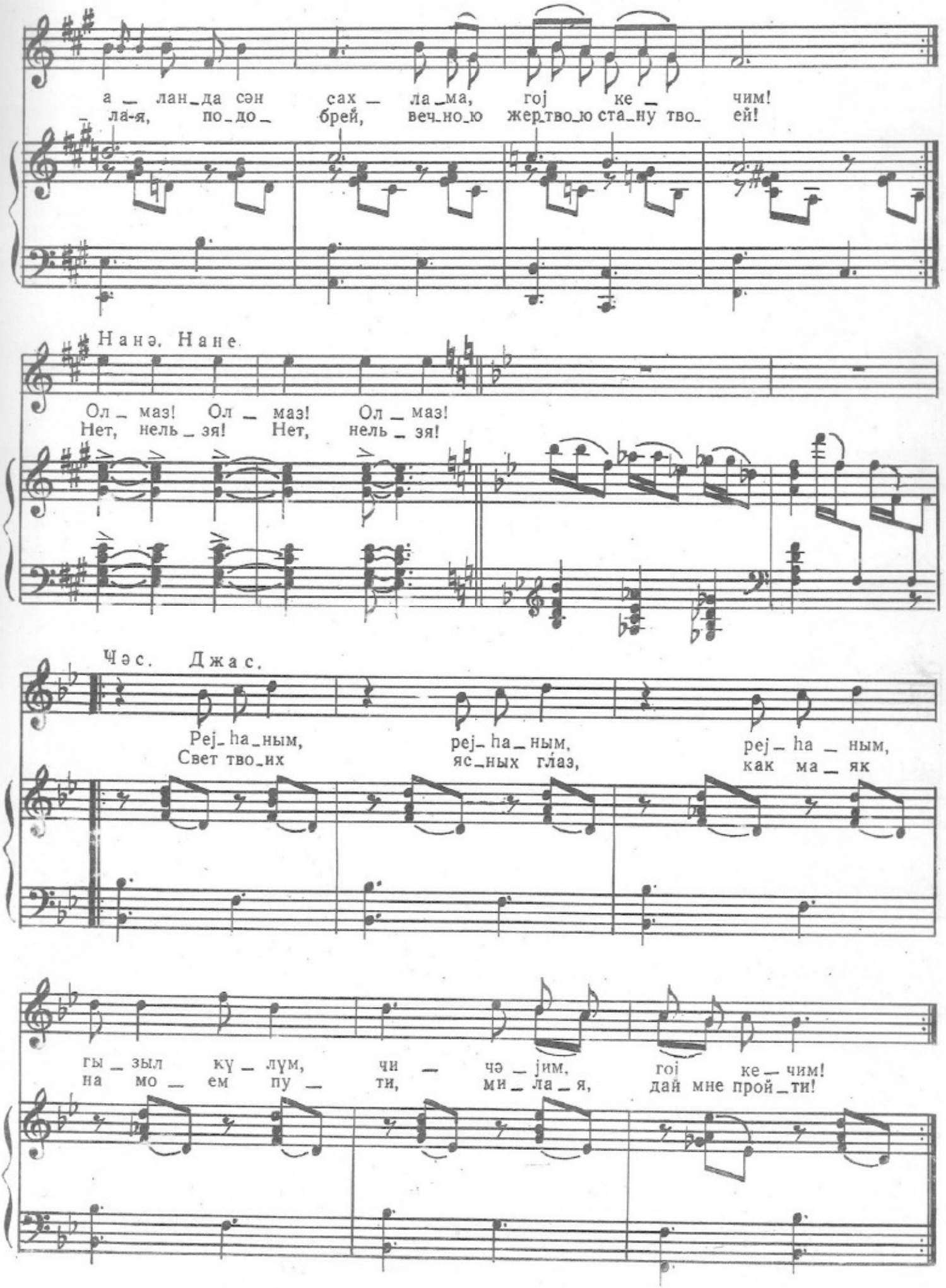
I ПӘРДӘ
I ШӘКИЛ
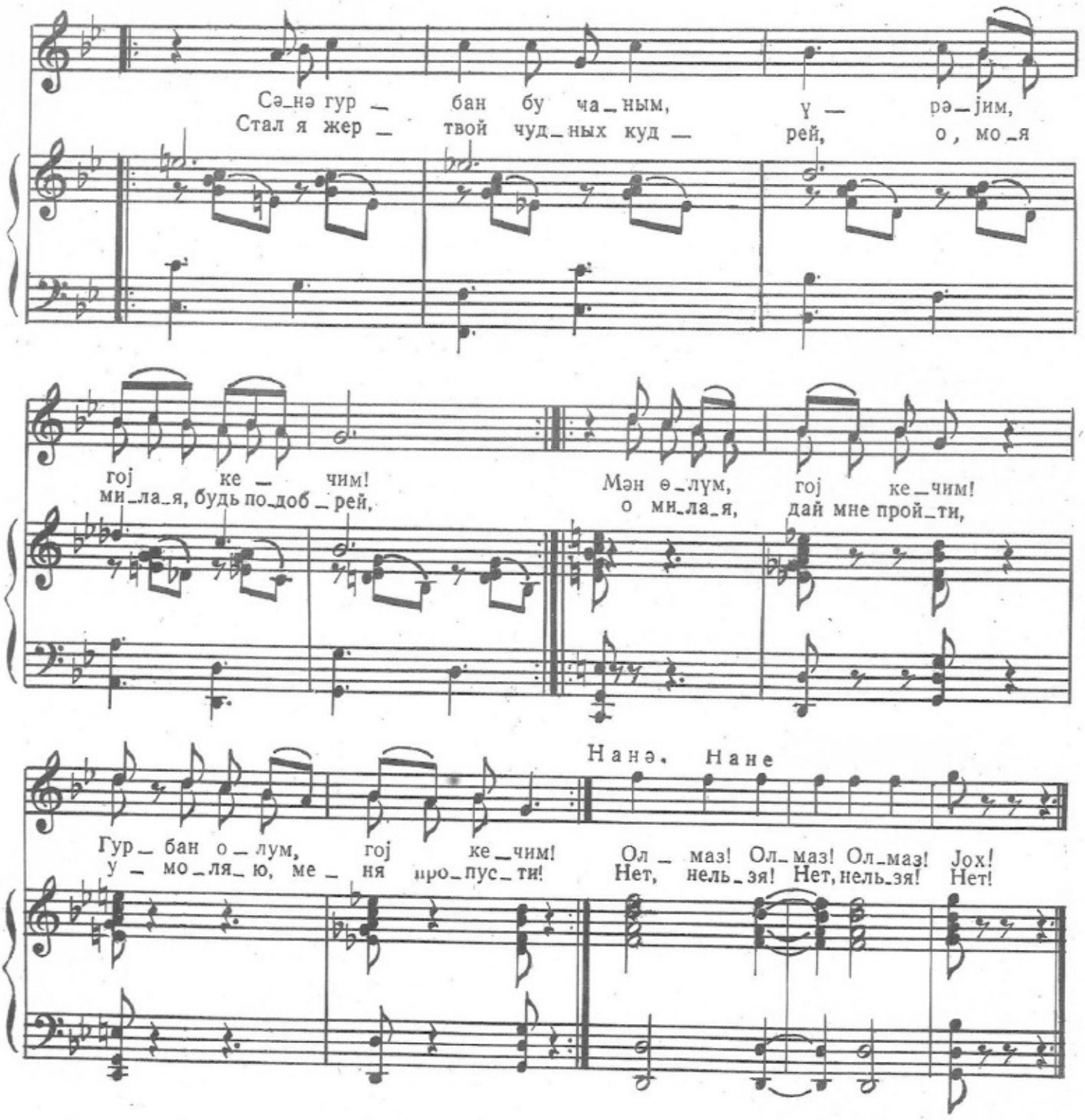
ДЕЙСТВИЕ I
КАРТИНА I

ҸӘСАРӘТЛӘ НАНӘНИН СӘҺНӘСИ

3. СЦЕНА ДЖАСАРЕТА И НАНЕ

а _ лан_да сэн сах _ ла_ма, гоj ке _ чим!
_ ла-я, по_до_ брей, веч_но_ю жер_тво_ю ста_ну тво_ ей!
Нанэ. Нане.
Ол _ маз! Ол _ маз! Ол _ маз!
Нет, нель _ зя! Нет, нель _ зя!
Чэс. Джас.
Pej_ ha_ным, pej_ ha_ным, pej _ ha _ ным,
Свет тво_их яс_ных гла́з, как ма _ як
гы _ зыл кӳ _ лүм, чи _ чэ _ jим, гоі ке _ чим!
на мо _ ем пу _ ти, ми _ ла _ я, дай мне прой _ ти!

Чәсарәт 2 — Көзүнүн сүрмәсинә
Гурбанам, гој кечим!
Сачынын бурмасына
Гурбанам, гој кечим!
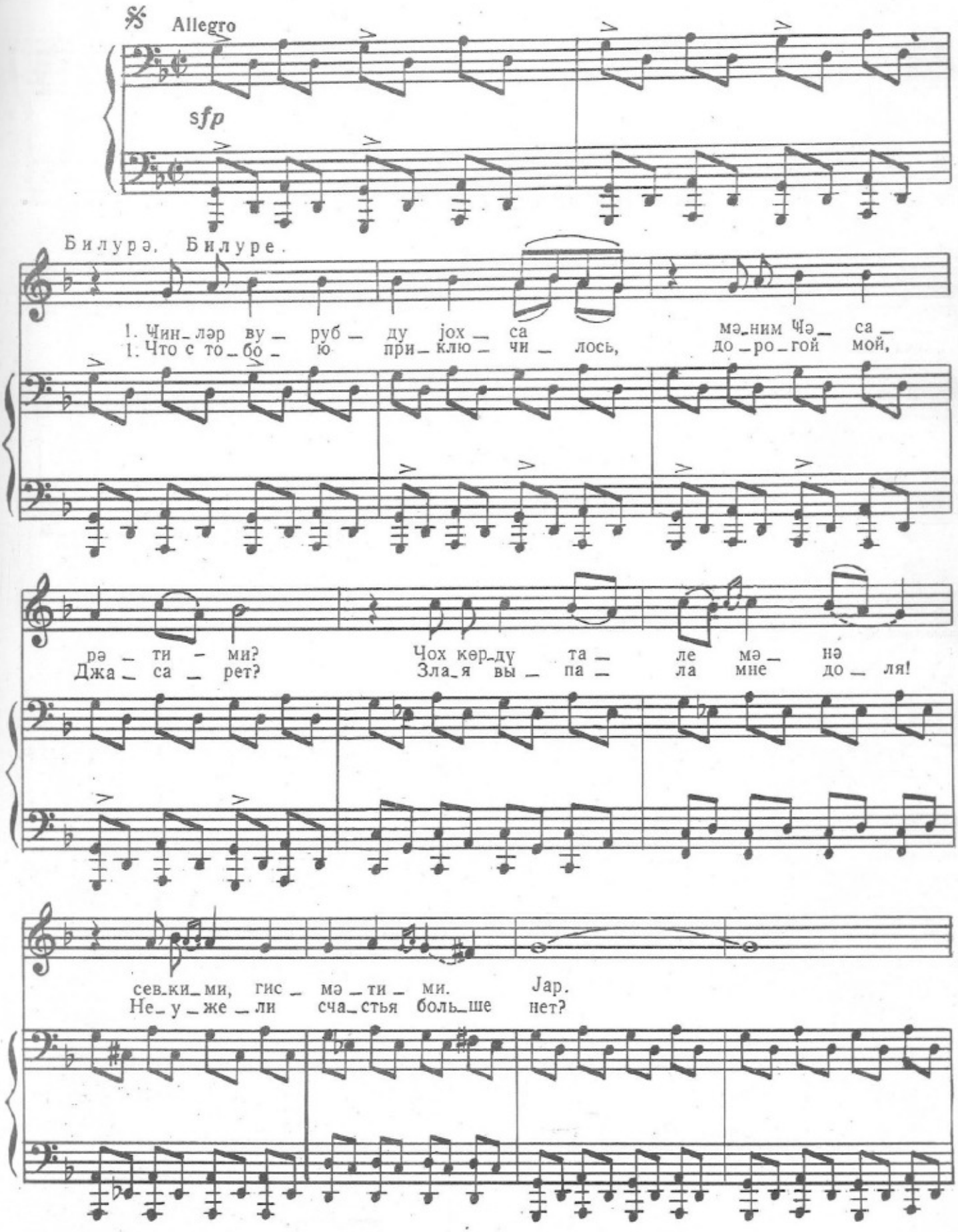
Нанә — Олмаз! Олмаз!
Олмаз!
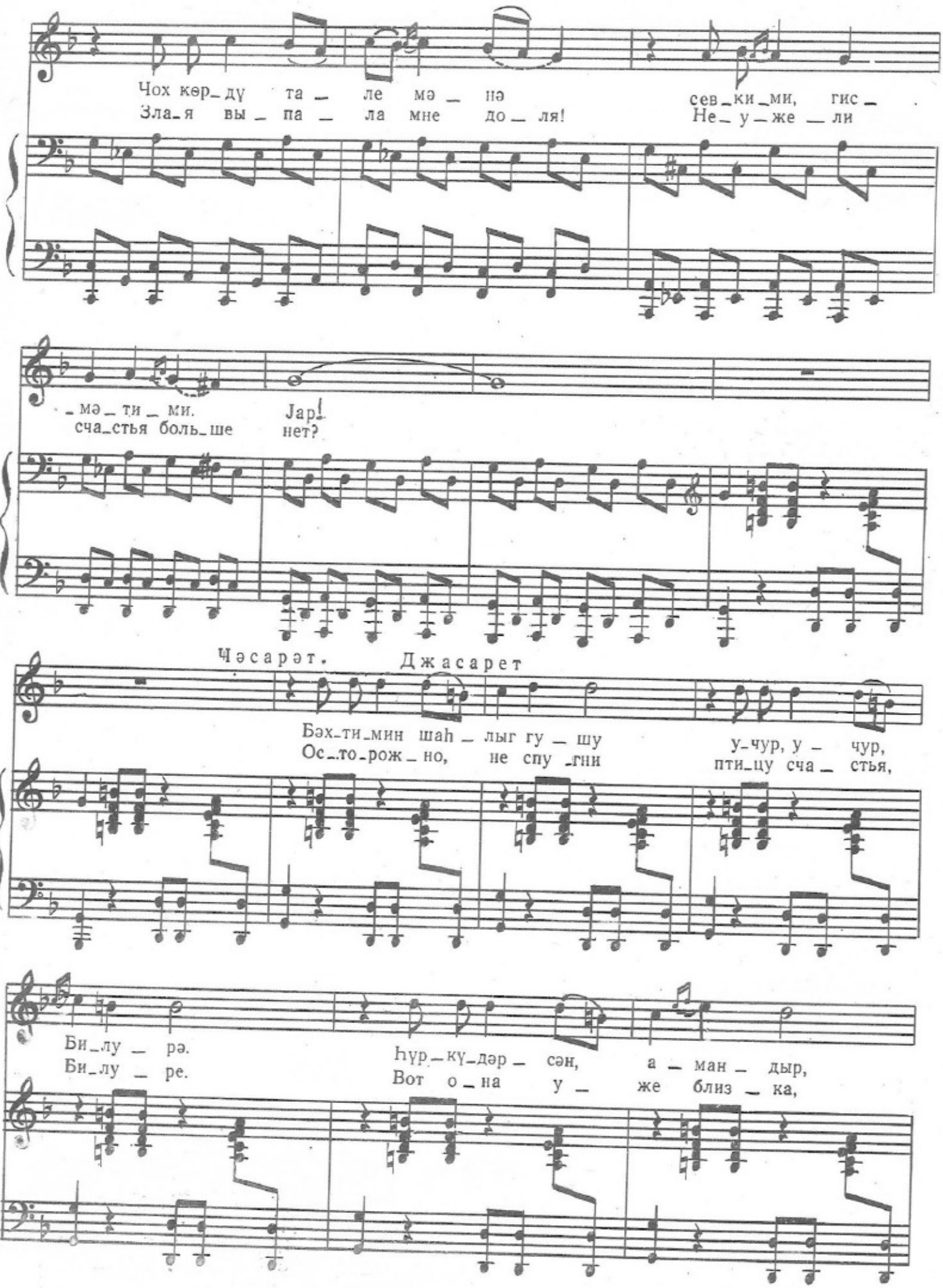
Джасарет 2— Свет твоих ясных глаз,
Как маяк на моем пути,
Милая, дай мне пройти!
Стал я жертвой чудных
кудрей,
О, моя милая, будь
подобрей,
О милая, дай мне пройти,
Умоляю, меня пропусти.
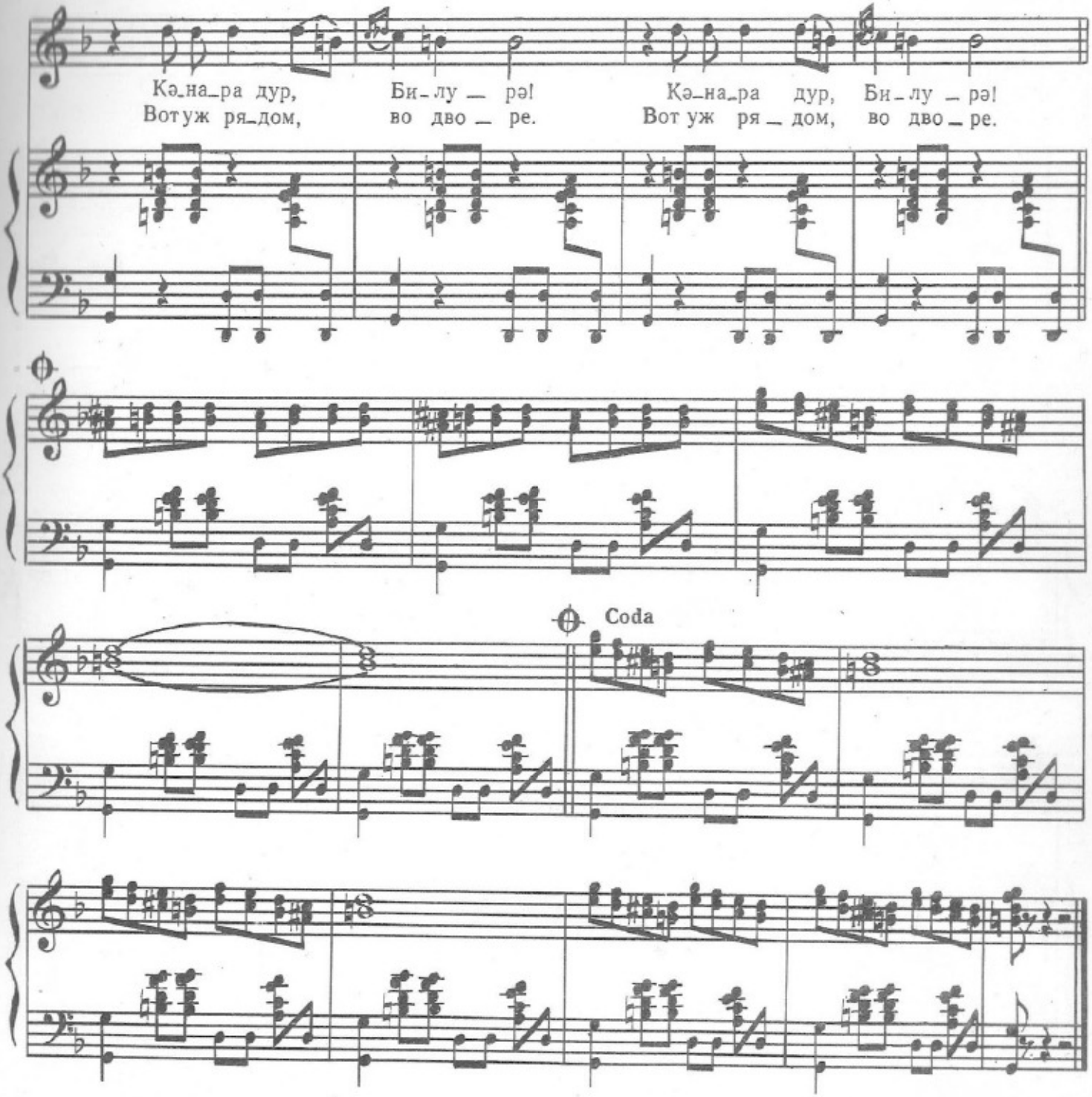
Нане — Нет, нельзя!
Нет, нельзя!

БИЛУРӘ ВӘ ЧӘСАРӘТИН ДУЕТИ

4. ДУЭТ БИЛУРЕ И ДЖАСАРЕТА

Чох көр_дү та_ ле мә_ нә сев_ки_ми, гис_
Зла_я вы_ па_ ла мне до_ ля! Не_ у_же _ ли
_мә_ ти_ ми. Јар!
сча_стья боль_ше нет?
Чәсарәт. Джасарет
Бәх_ти_мин шаһ_ лыг гу_ шу у_чур, у_ чур,
Ос_то_рож_ но, не спу_гни пти_цу сча_ стья,
Би_лу_ рә.
Би_лу_ ре.
Һүр_кү_дәр_ сән, а_ ман_ дыр,
Вот о_на у_ же близ_ка,

2. Билурә — Мән сәни әзизләрәм,
Јолларыны көзләрәм.
Даша вурма әлинлә
Мәним сәадәтими.
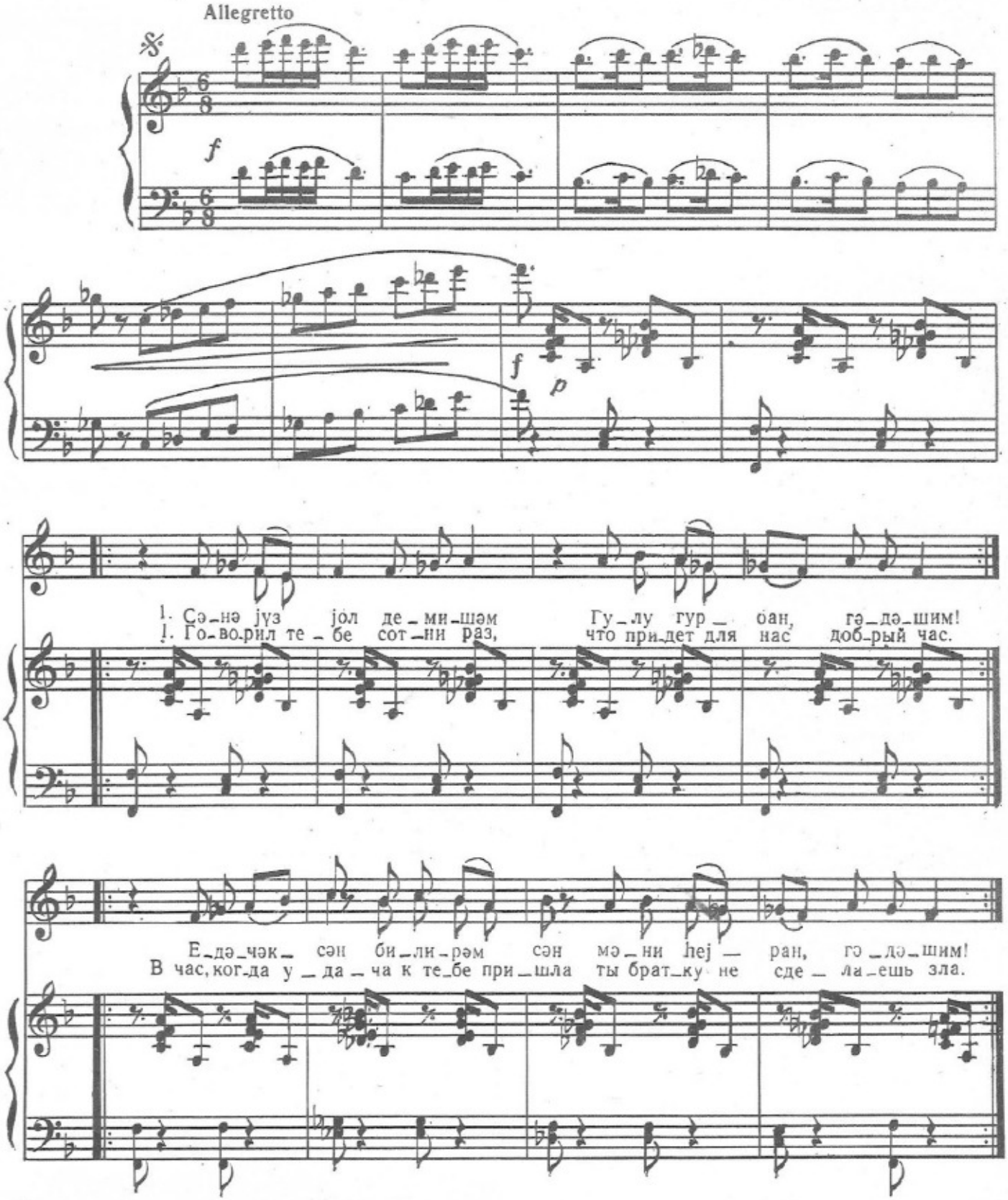
Чәсарәт — Нә дәли, нә сәрхошам,
Гисмәтимчүн дурмушам.
Шаһлыг гушу чијнимә
Кәлиб гонур, Билурә!

2. Билуре — Приласкаю тебя, милый,
Терпеливо буду ждать,
Сбереги же наше счастье,
Ведь нельзя же нам его
сломать.
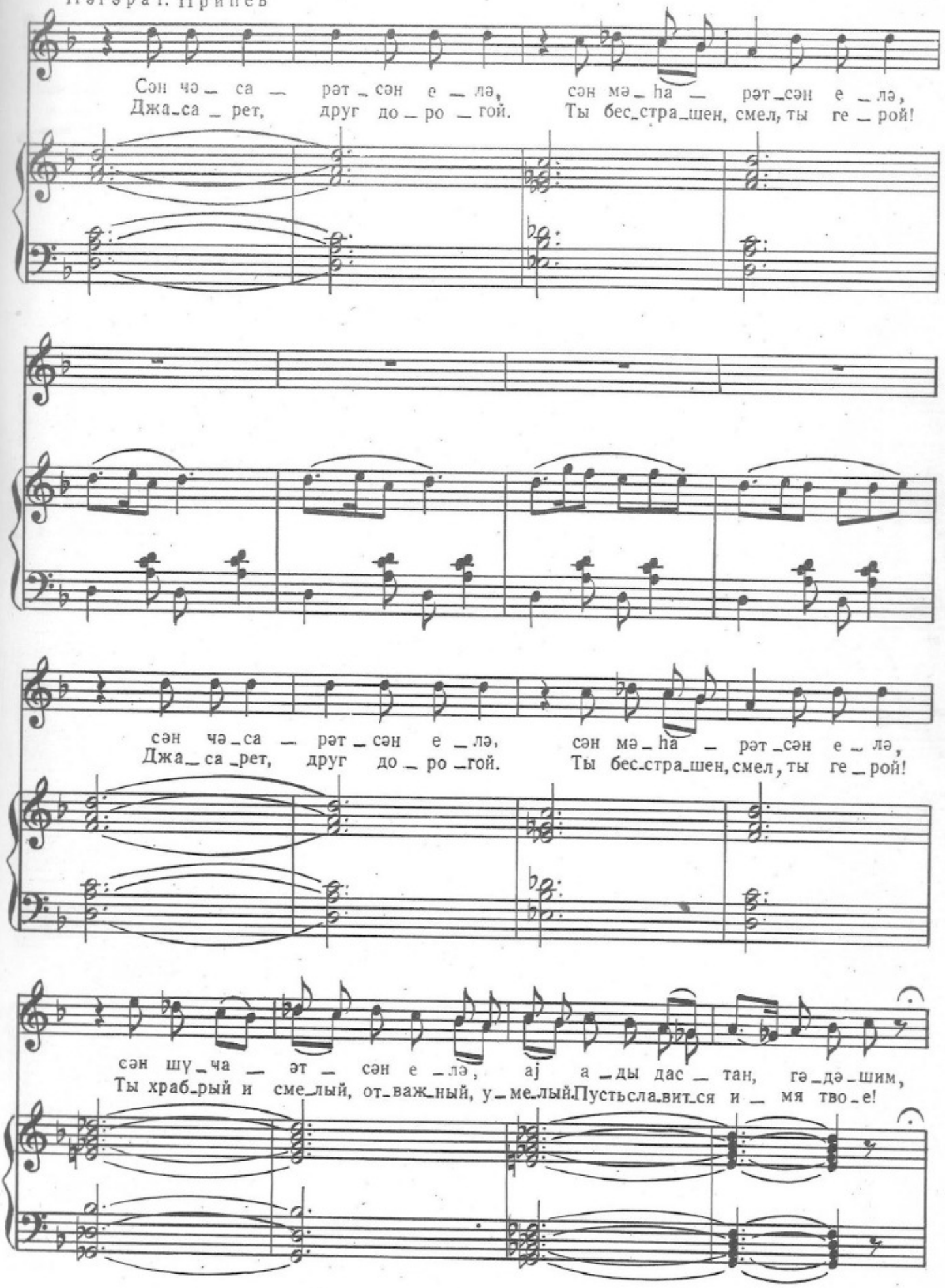
Джасарет — Не безумен я, не пьян.
То не сон и не дурман.
Шелест крыльев слышен
мне,
Вот она уже в окне,
Птица счастья, Билуре.
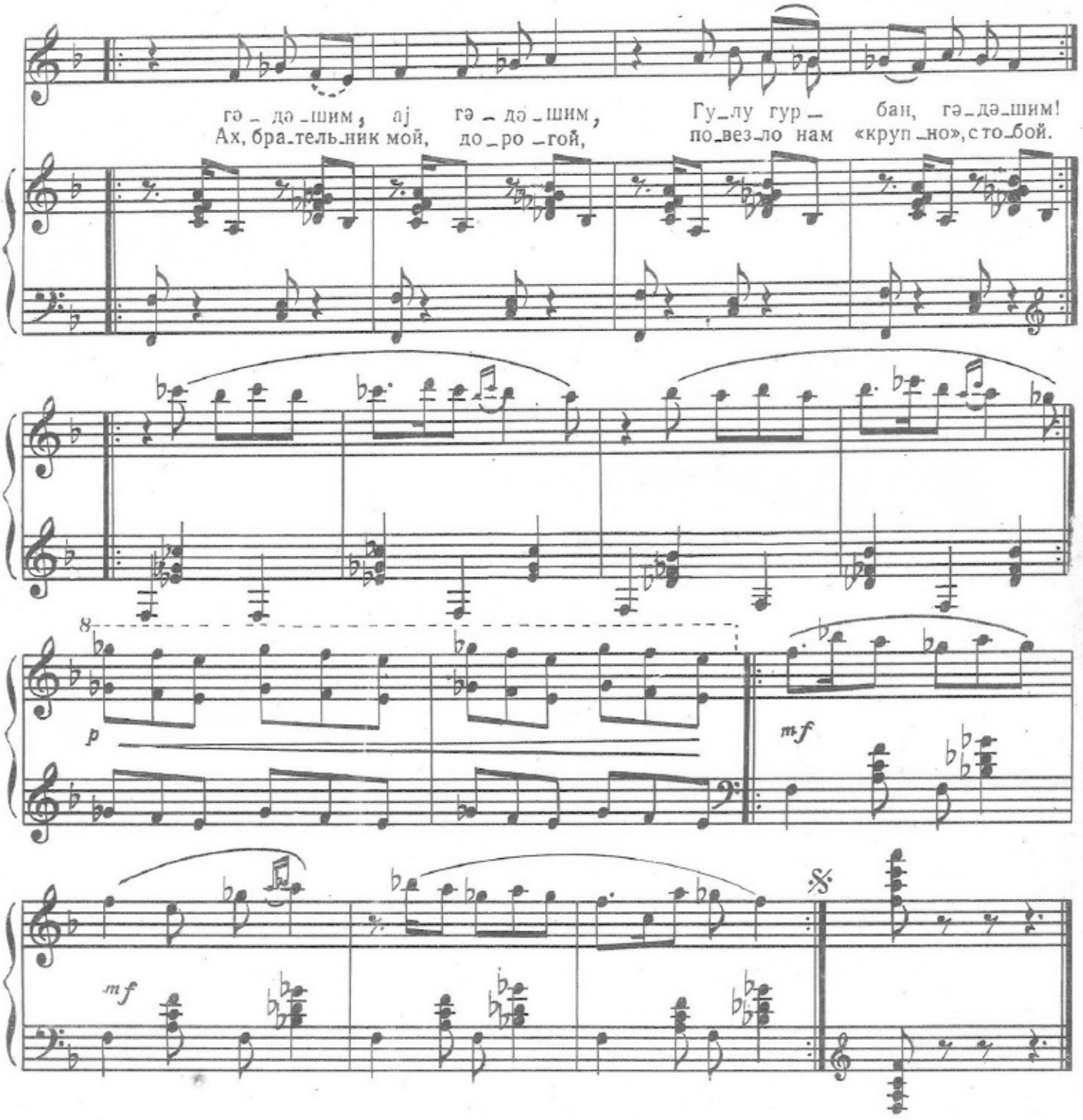
99272

ГУЛУНУН МАЊНЫСЫ 5. ПЕСНЯ КУЛУ

Нәгәрат. Припев

2. Мән ашиг ишрәт ола,
Нәш'әдә ләззәт ола,
Сәнә каш гисмәт ола
Нечә чанан, гәдәшим!

Нәгәрат:

Сән чәсарәтсән елә,
Сән мәһарәтсән елә,
Сән шүчаәтсән елә,
Ады дастан, гәдәшим!

2. Ты храбрый и смелый,
Отважный, умелый,
Пусть славится имя твое!
Ах, брательник мой, дорогой,
Повезло нам «крупно», с тобой.

Трипев:
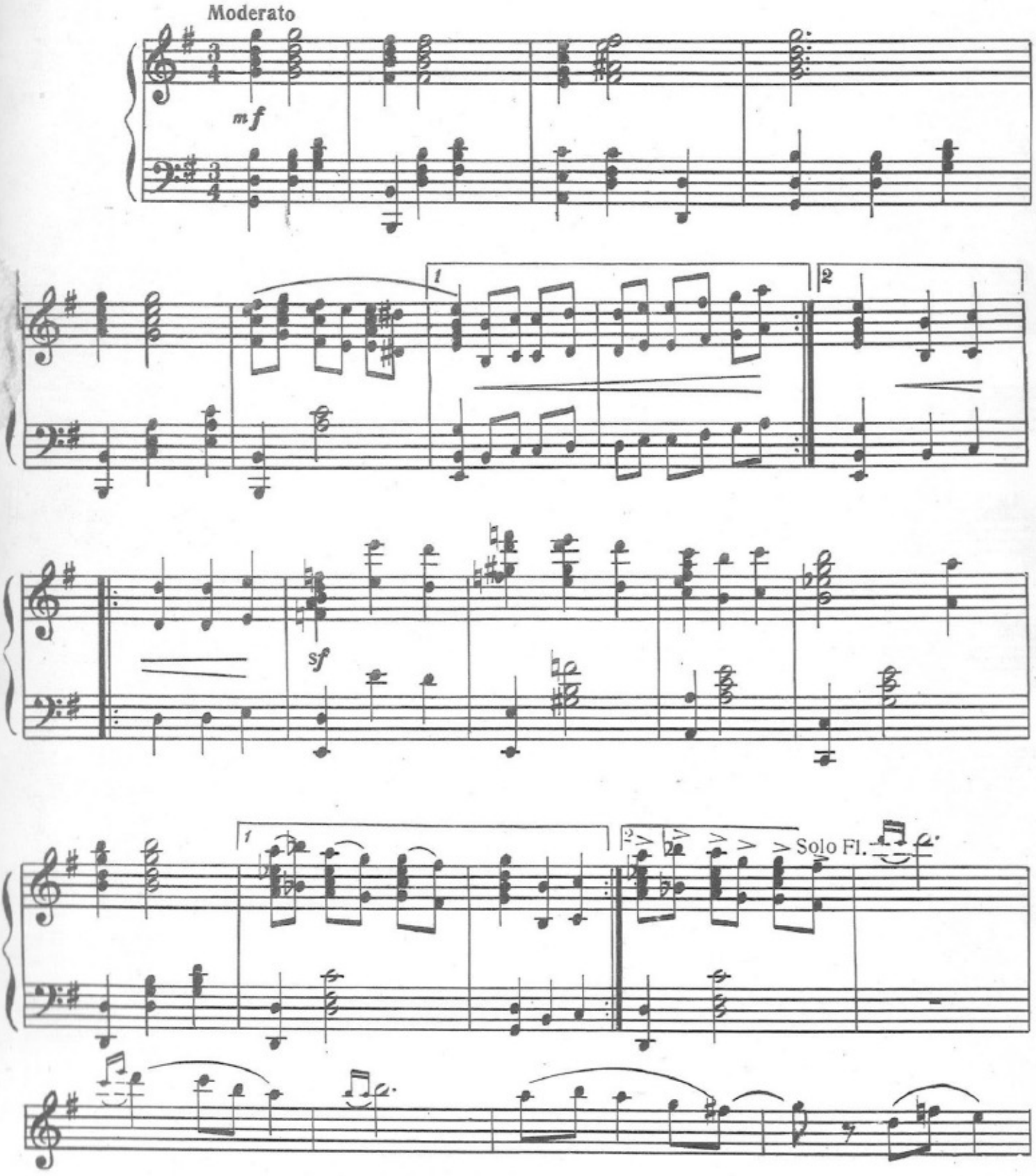
Джасарет, друг дорогой,
Ты бесстрашен, смел ты герой!
Ты храбрый и смелый,
Отважный, умелый,
Пусть славится имя твое!
Ах, брательник мой, дорогой,
Повезло нам «крупно», с тобой.
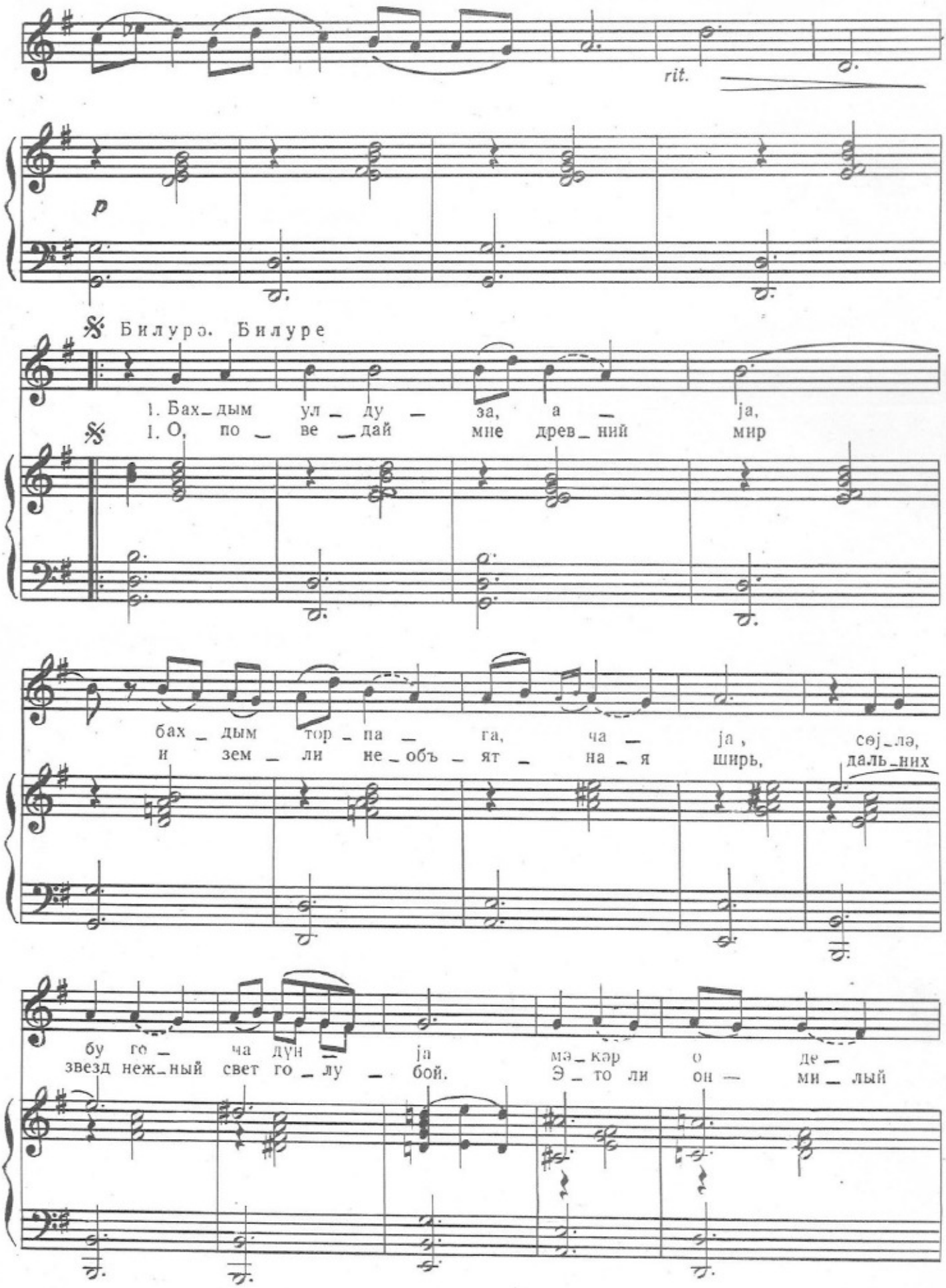
II ШӘКИЛ
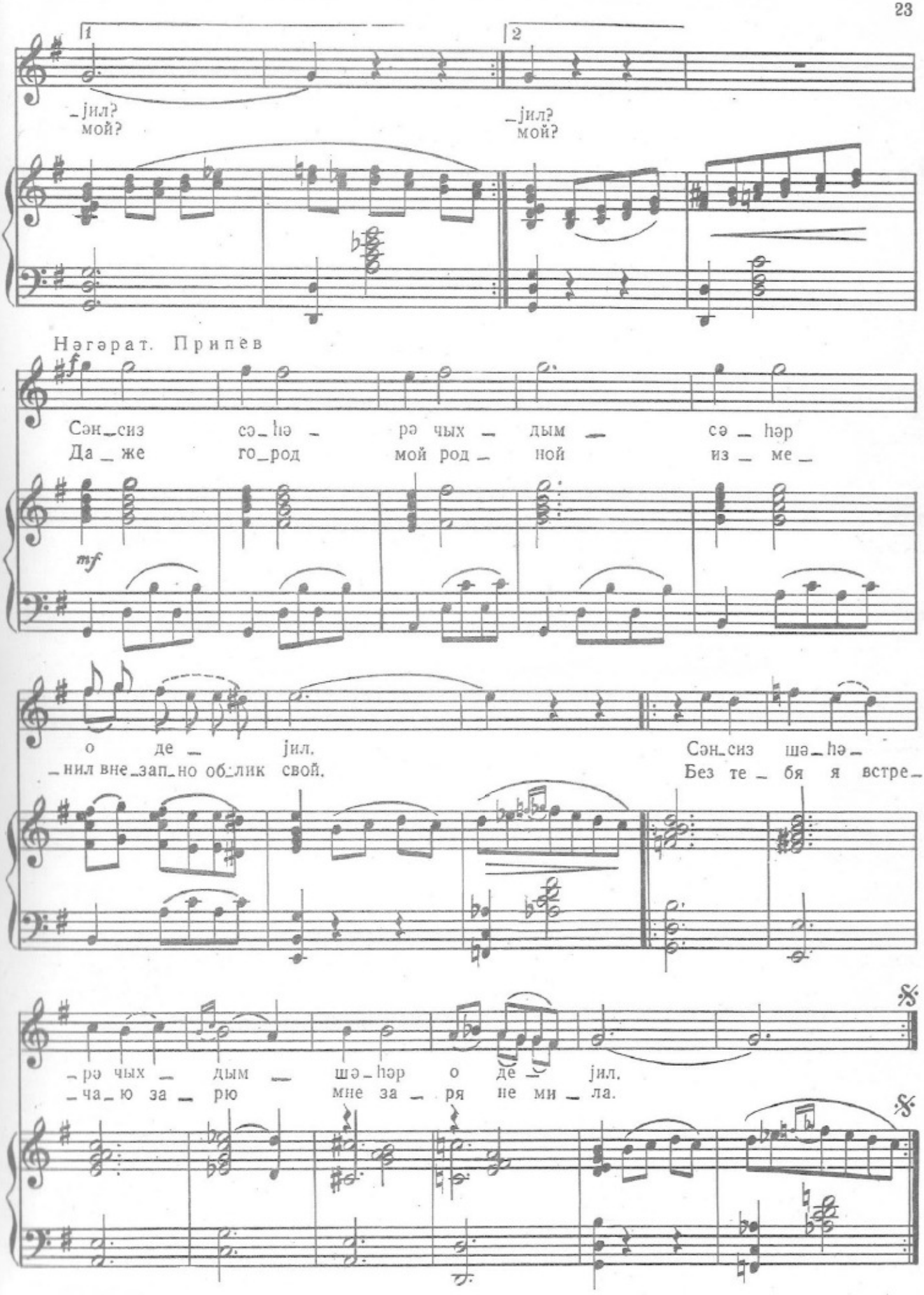
МҮГӘДДИМӘ ВӘ БИЛУРӘНИН АРИОЗОСУ
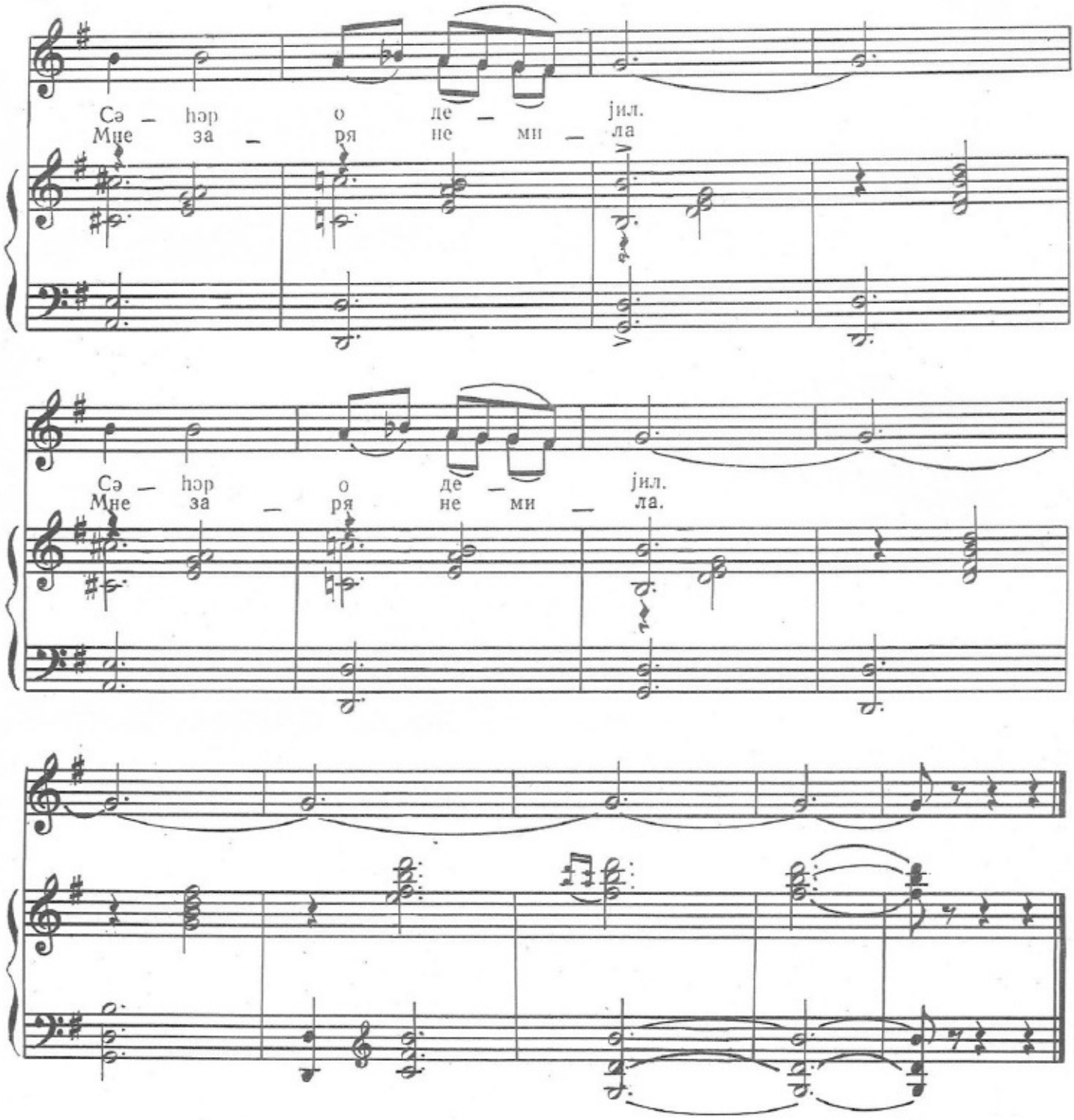
II КАРТИНА

6. ВСТУПЛЕНИЕ И АРИОЗО БИЛУРЕ

rit.
p
Билуре. Билуре
1. Бах_дым ул_ду_за, а_ja,
1. О, по_ве_дай мне древ_ний мир
бах_дым тор_па_га, ча_ja, сөj_лә,
и зем_ли не_объ_ят_на_я ширь, даль_них
бу го_ча дүн_ja мә_кәр о де_
звезд неж_ный свет го_лу_бой. Э_то ли он ми_лый

1
2
_јил?
мой?
_јил?
мой?
Нәгәрат. Припев
Сән_сиз сә_һә_ рә чых _ дым _ сә _ һәр
Да _ же го_род мой род _ ной из _ ме _
mf
о де _ јил.
_нил вне_зап_но об_лик свой.
Сән_сиз шә_һә_
Без те _ бя я встре_
_рә чых _ дым _ шә_һәр о де _ јил.
_ча_ю за _ рю мне за _ ря не ми _ ла.

2. Улдуз долу кечәләр
Дәјишибдир нә гәдәр.
Кәздијимиз күчәләр,
Јерләр о дејил.

Нәгарат:

Сәнсиз сәһәрә чыхдым —
Сәһәр о дејил.
Сәнсиз шәһәрә чыхдым —
Шәһәр о дејил.

2. Ведь как-будто только вчера
Мы гуляли с тобой до утра,
А сегодня, расставшись с тобой,
Не узнаю город свой.
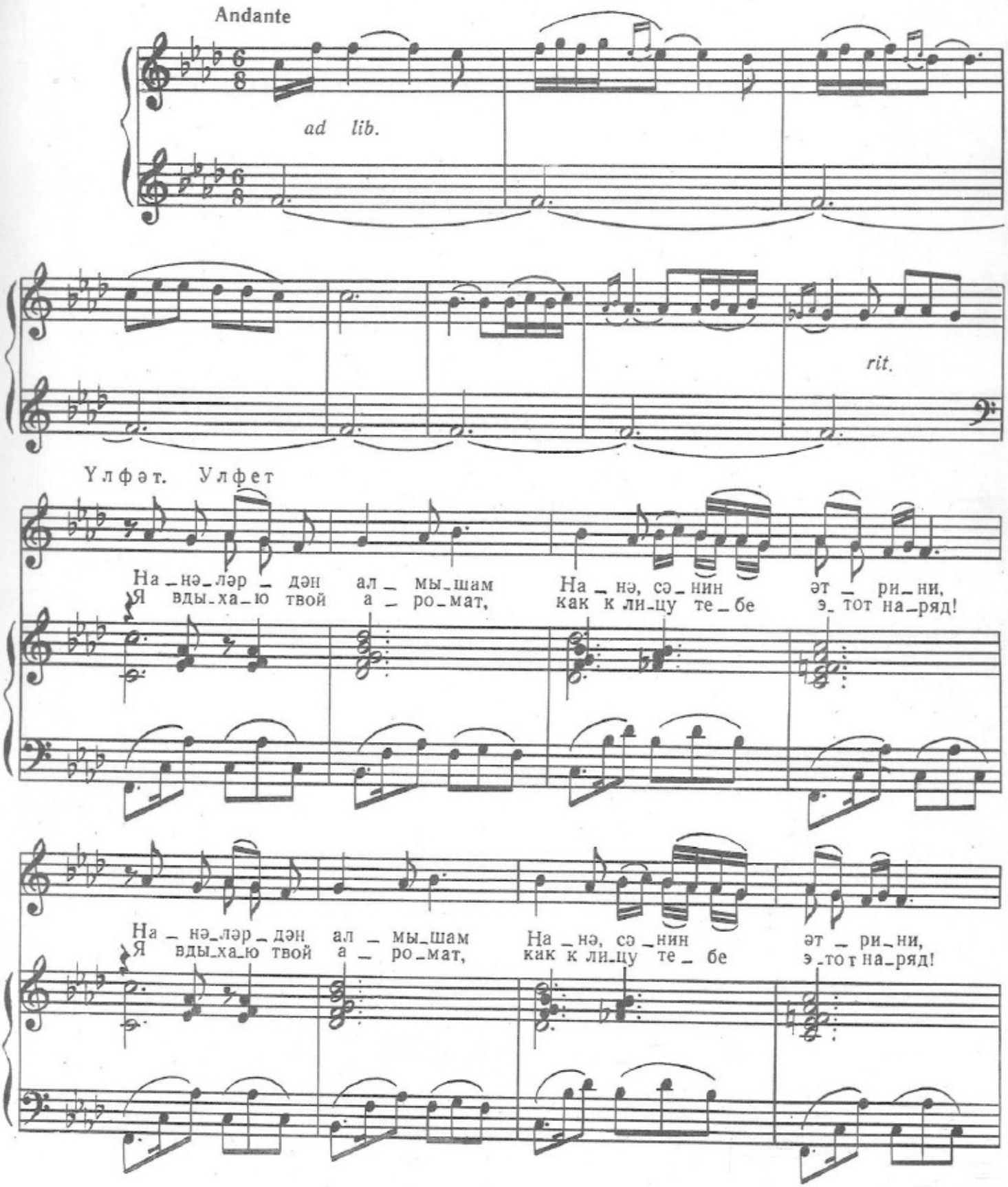
Припев:
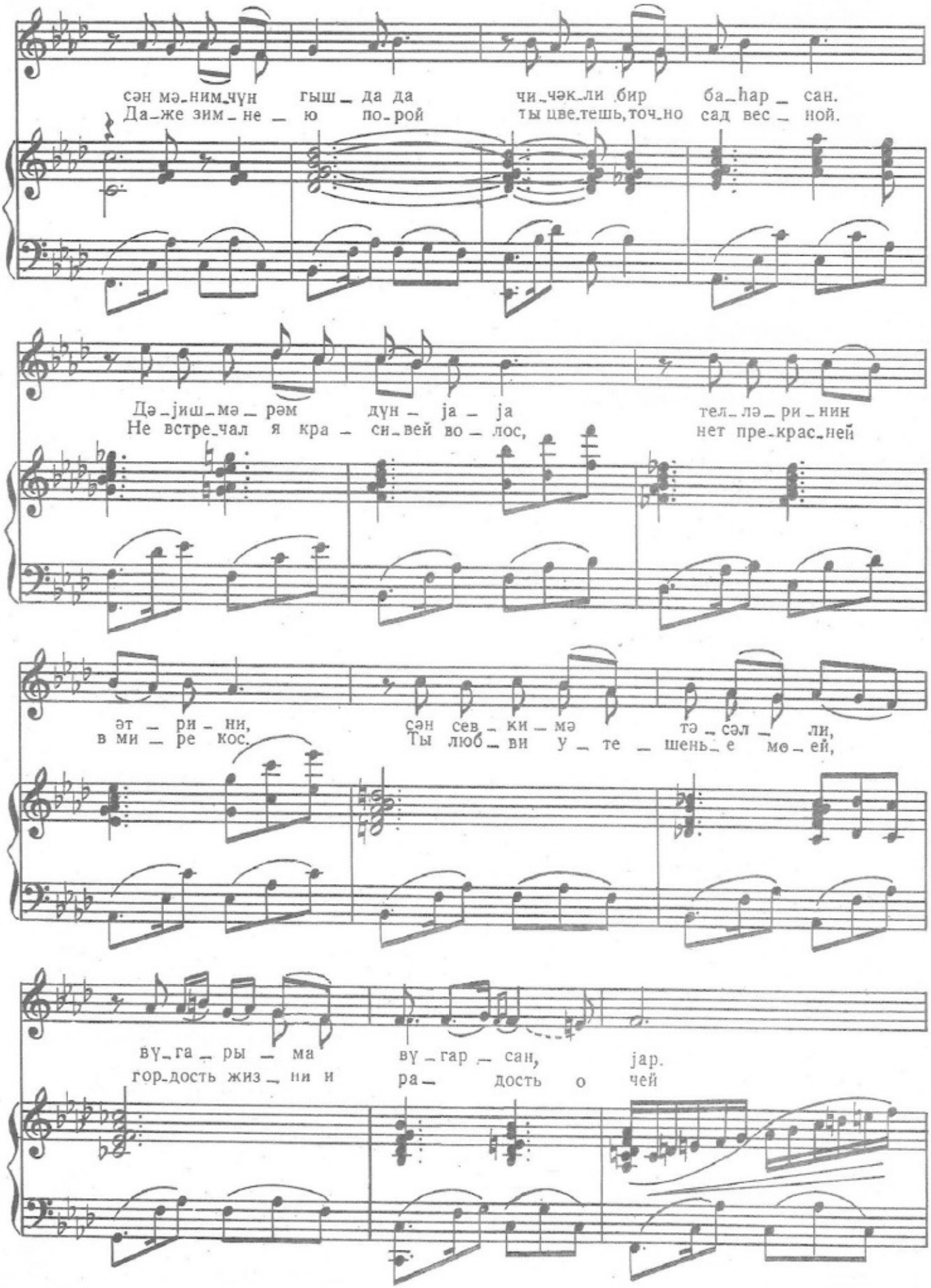
Даже город мой родной
Изменил внезапно облик свой.
Без тебя я встречаю зарю —
Мне заря не мила.
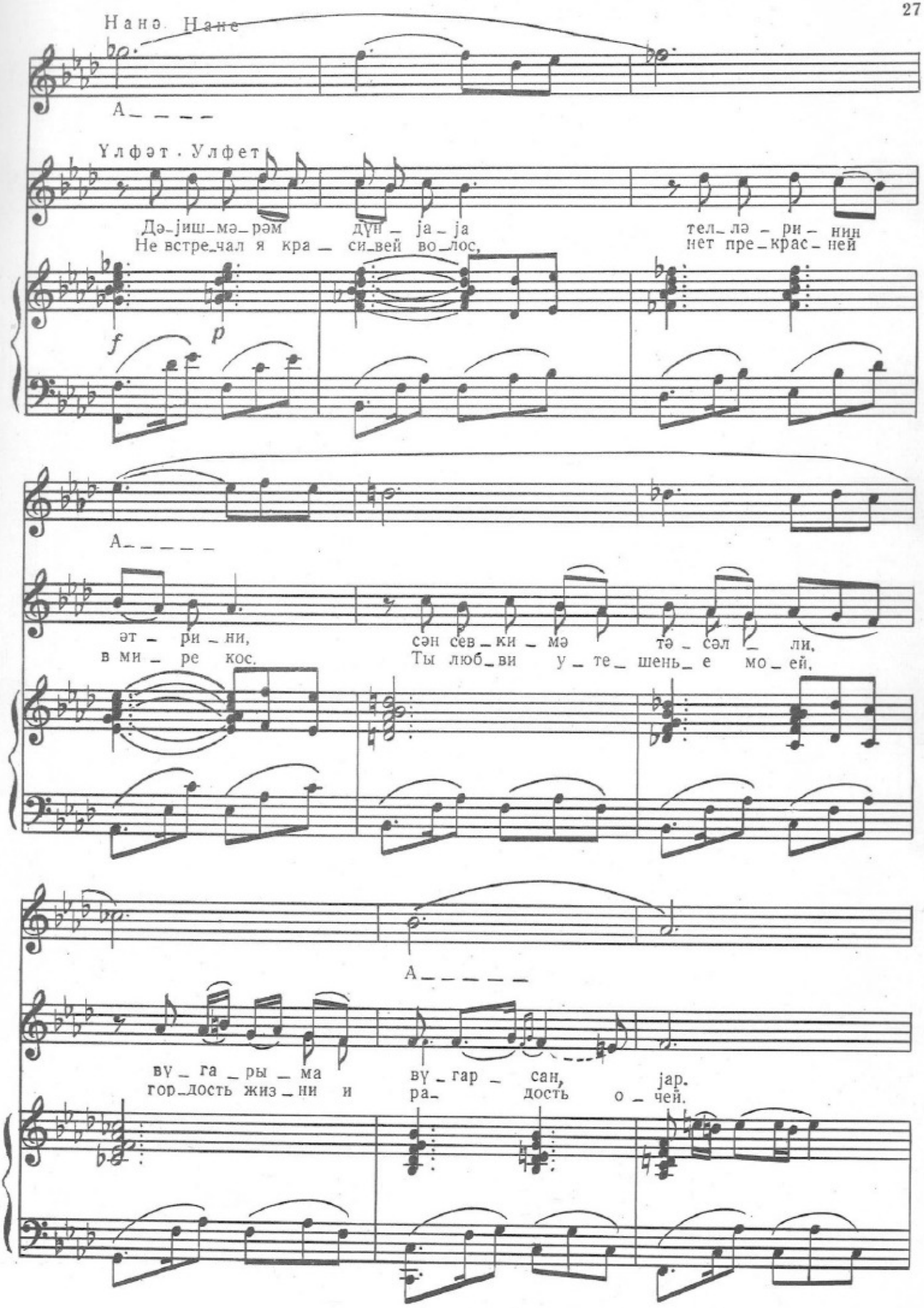
НАНӘ ИЛӘ ҮЛФӘТИН ДҮЕТИ
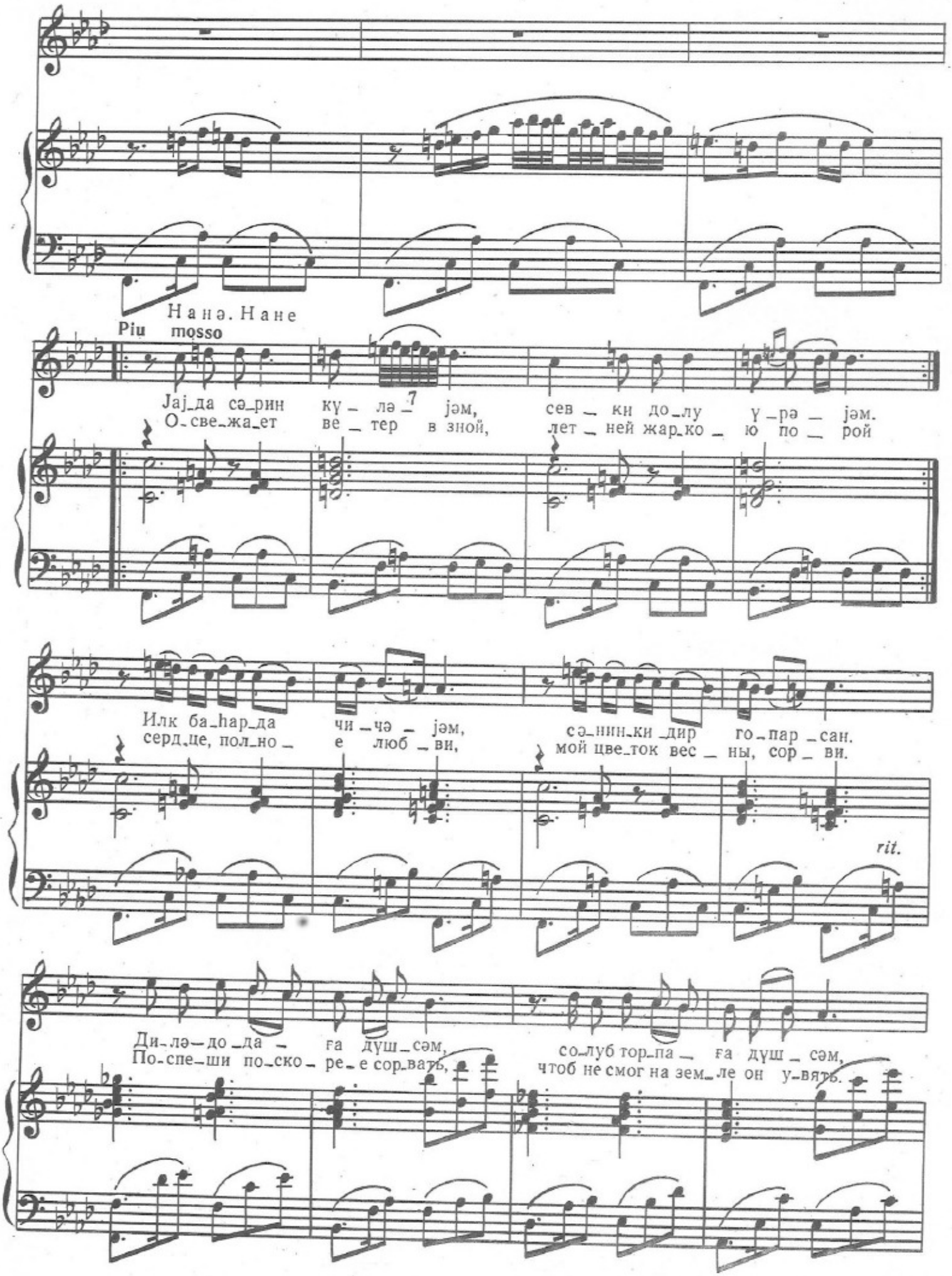
7
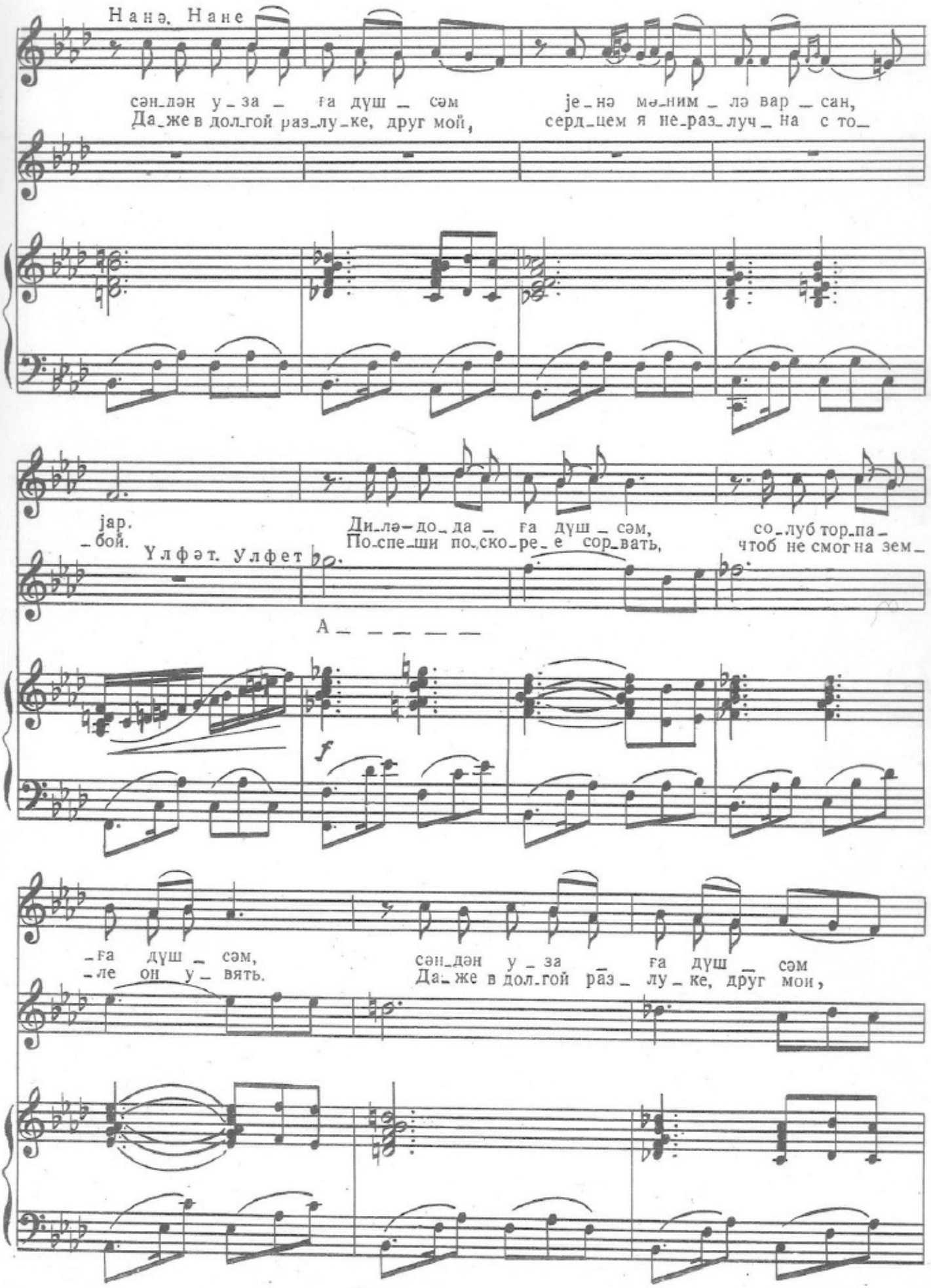
ДУЭТ НАНЕ И УЛФЕТА
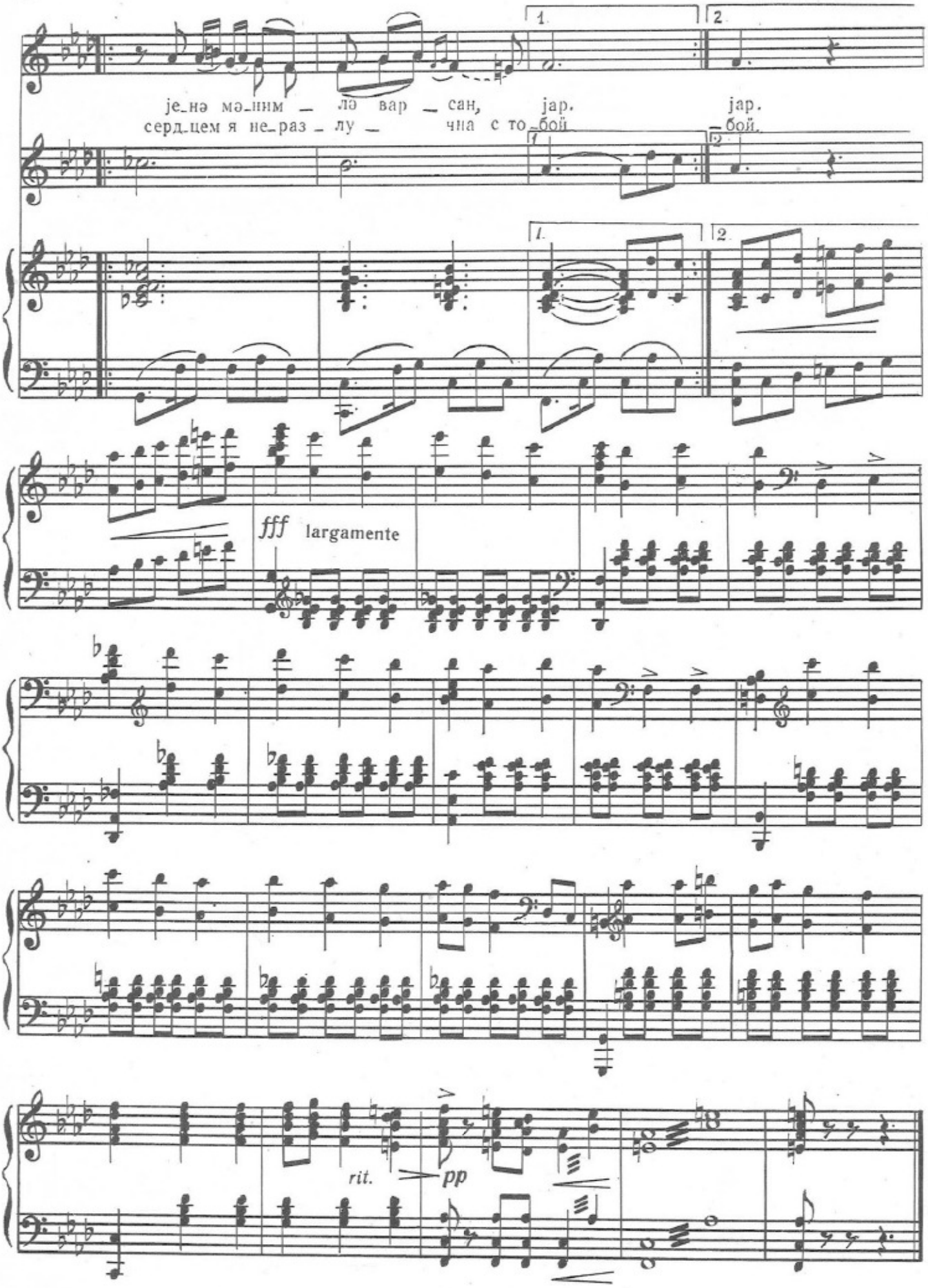

сән мә_ним_чүн гыш _ да да чи_чәк_ли бир ба_һар _ сан.
Да_же зим_не _ ю по_рой ты цве_тешь,точ_но сад вес _ ной.
Дә_јиш_мә _ рәм дүн _ ја _ ја тел_лә_ри_нин
Не встре_чал я кра _ си_вей во _ лос, нет пре_крас_ней
әт _ ри _ ни, сән сев _ ки _ мә тә _ сәл _ ли,
в ми _ ре кос. Ты люб _ ви у _ те _ шень_е мө _ ей,
вү_га _ ры _ ма вү _ гар _ сан, јар.
гор_дость жиз _ ни и ра _ дость о чей

Нанә. Нане
А_ _ _ _
Үлфәт. Улфет
Дә_jиш_мә_рәм дүн_ jа_ jа тел_лә_ри_ нин
Не встре_чал я кра_ си_вей во_лос, нет пре_крас_ней
f p
А_ _ _ _ _
әт_ ри_ни, сән сев_ки_ мә тә_ сәл_ ли,
в ми_ре кос. Ты люб_ви у_ те_ шень_ е мо_ ей,
А_ _ _ _ _
вү_ га_ ры_ ма вү_ гар_ сан, jар.
гор_дость жиз_ни и ра_ дость о_ чей.
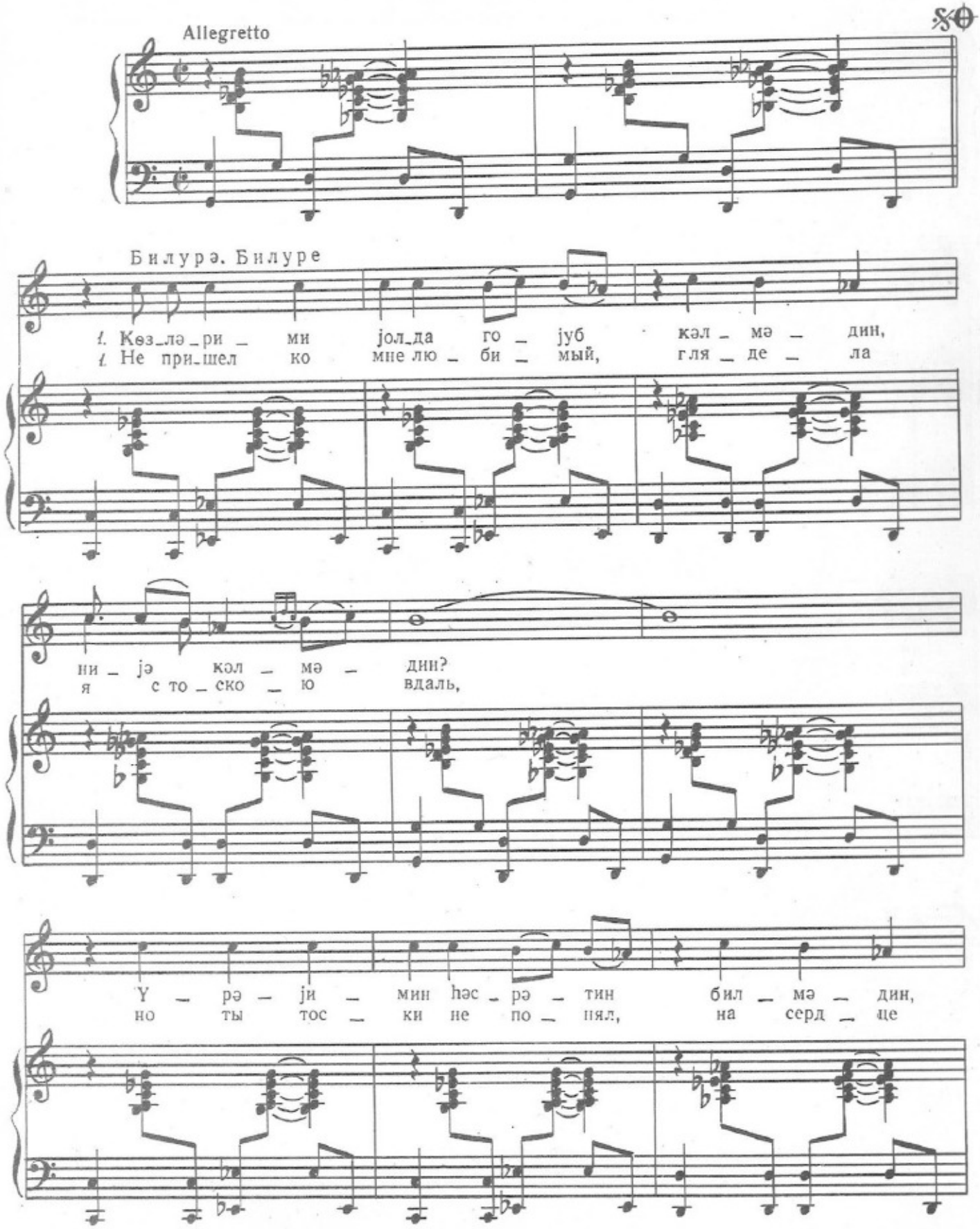

Нанә. Нане
Piu mosso
Jaj_да сә_рин кү_ лә_ jәм, сев _ ки до_лу ү_рә _ jәм.
О_све_жа_ет ве _ тер в зной, лет _ ней жар_ко _ ю по _ рой
Илк ба_hар_да чи _чә _ jәм, сә_нин_ки_дир го_пар _сан.
серд_це, пол_но _ е люб _ви, мой цве_ток вес _ ны, сор _ ви.
rit.
Ди_лә_до_да _ ға дүш_сәм, со_луб тор_па _ ға дүш _ сәм,
По_спе_ши по_ско _ ре_е сор_вать, чтоб не смог на зем_ле он у_вять.
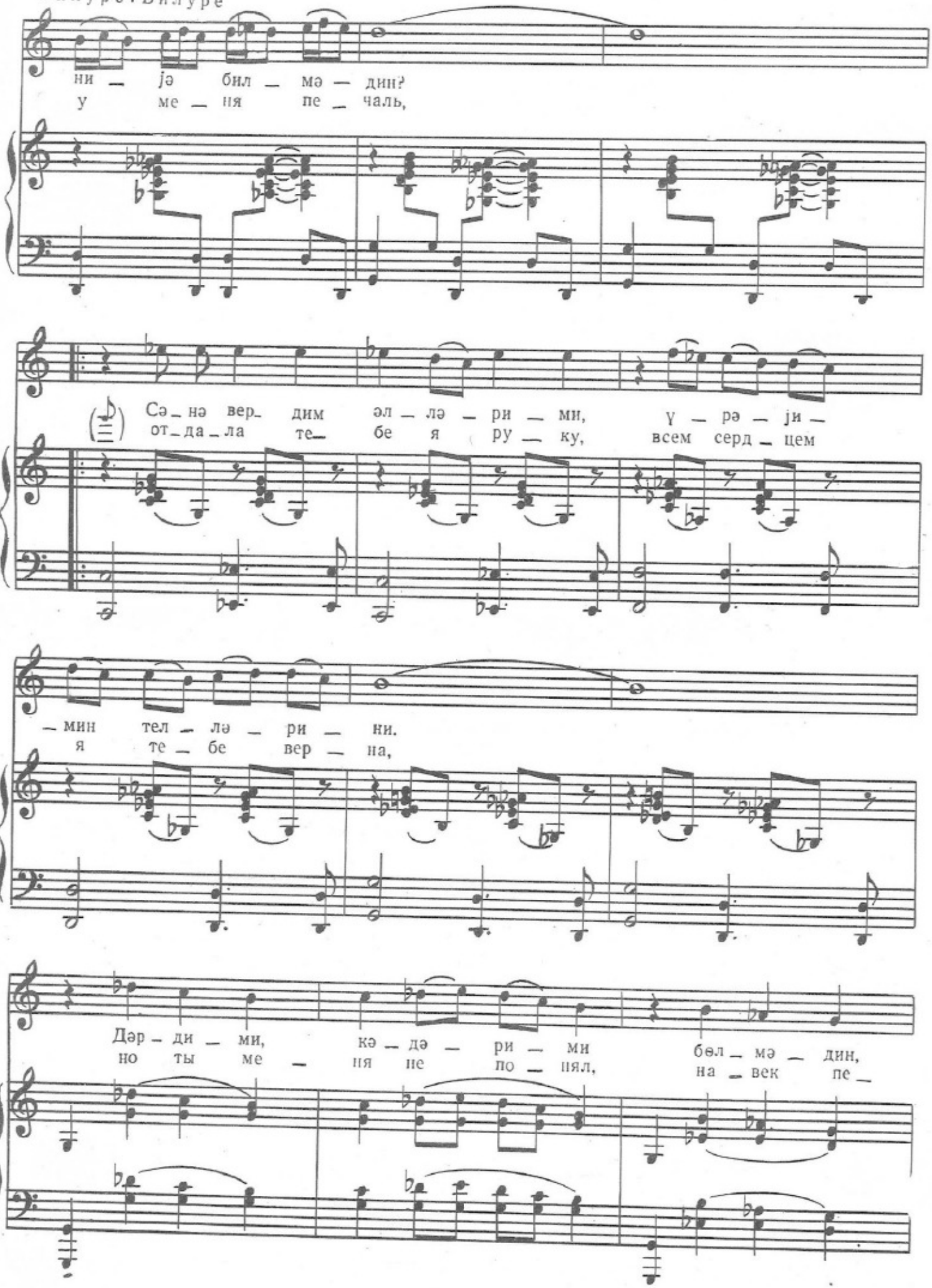

Нанә. Нане
сәндән у_за_ ға дүш_ сәм
Да_же в дол_гой раз_лу_ке, друг мой,
jе_нә мә_ним_ лә вар_сан,
серд_цем я не_раз_луч_на с то_
jар.
_бой.
Дилә-до_да_ ға дүш_сәм,
По_спе_ши по_ско_ре_е сор_вать,
со_луб тор_па_
чтоб не смог на зем_
Үлфәт. Улфет
А_ _ _ _ _
f
ға дүш сәм,
_ле он у_вять.
сәндән у_за_ ға дүш_ сәм
Да_же в дол_гой раз_лу_ке, друг мой,
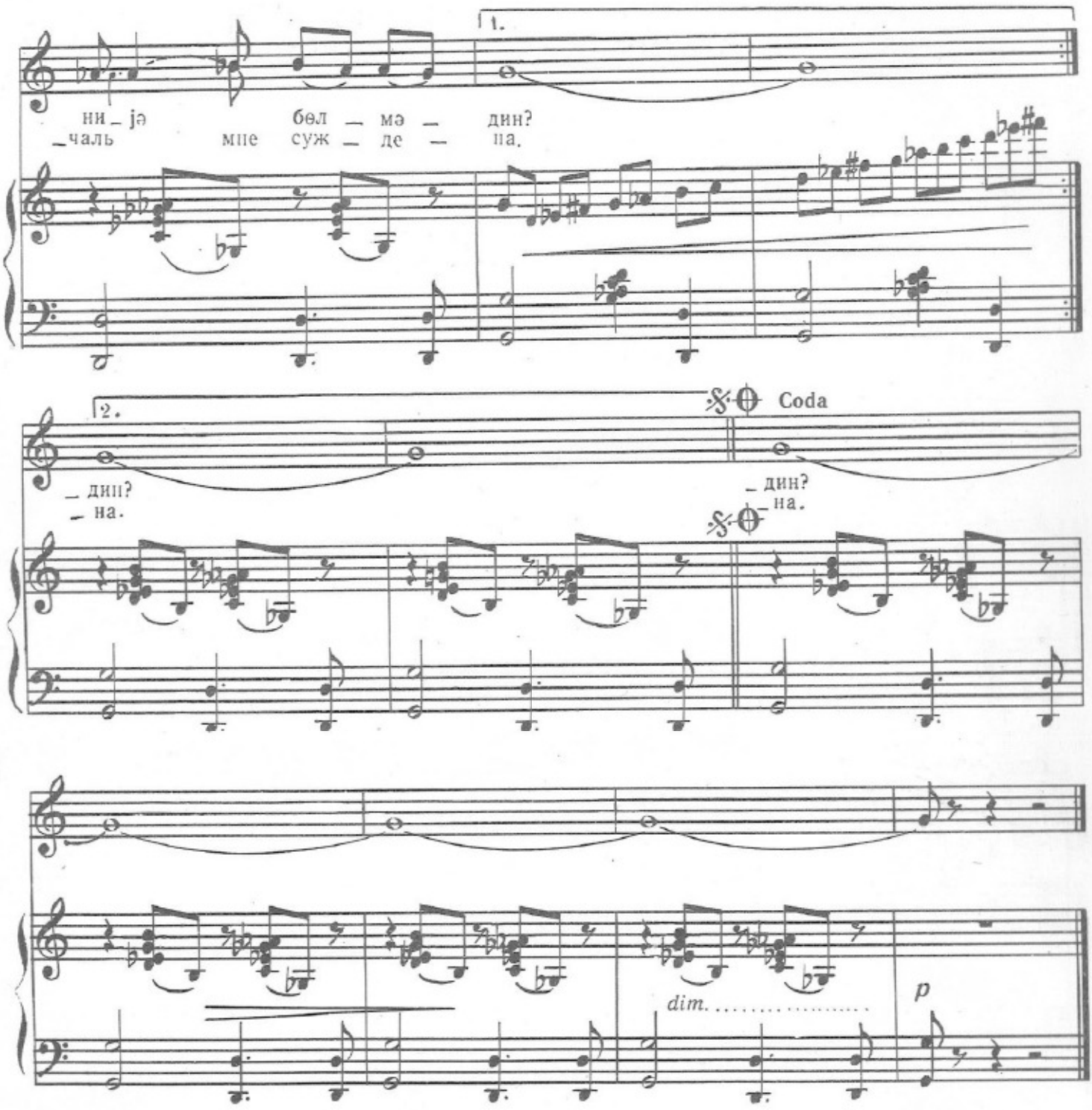

jе_нə мə_ним _ лə вар _ сан, jар. jар.
серд_цем я не_раз _ лу _ чна с то_бой. _бой.
1.
2.
fff largamente
rit.
pp

БИЛУРӘНИН АРИОЗОСУ

8. АРИОЗО БИЛУРЕ

ни — jə бил — мə — дин?
у ме — ня пе — чаль,
Сə — нə вер — дим əл — лə — ри — ми, ү — рə — jи —
от — да — ла те — бе я ру — ку, всем серд — цем
— мин тел — лə — ри — ни.
я те — бе вер — на,
Дəр — ди — ми, кə — дə — ри — ми бөл — мə — дин,
но ты ме — ня не по — нял, на — век пе —
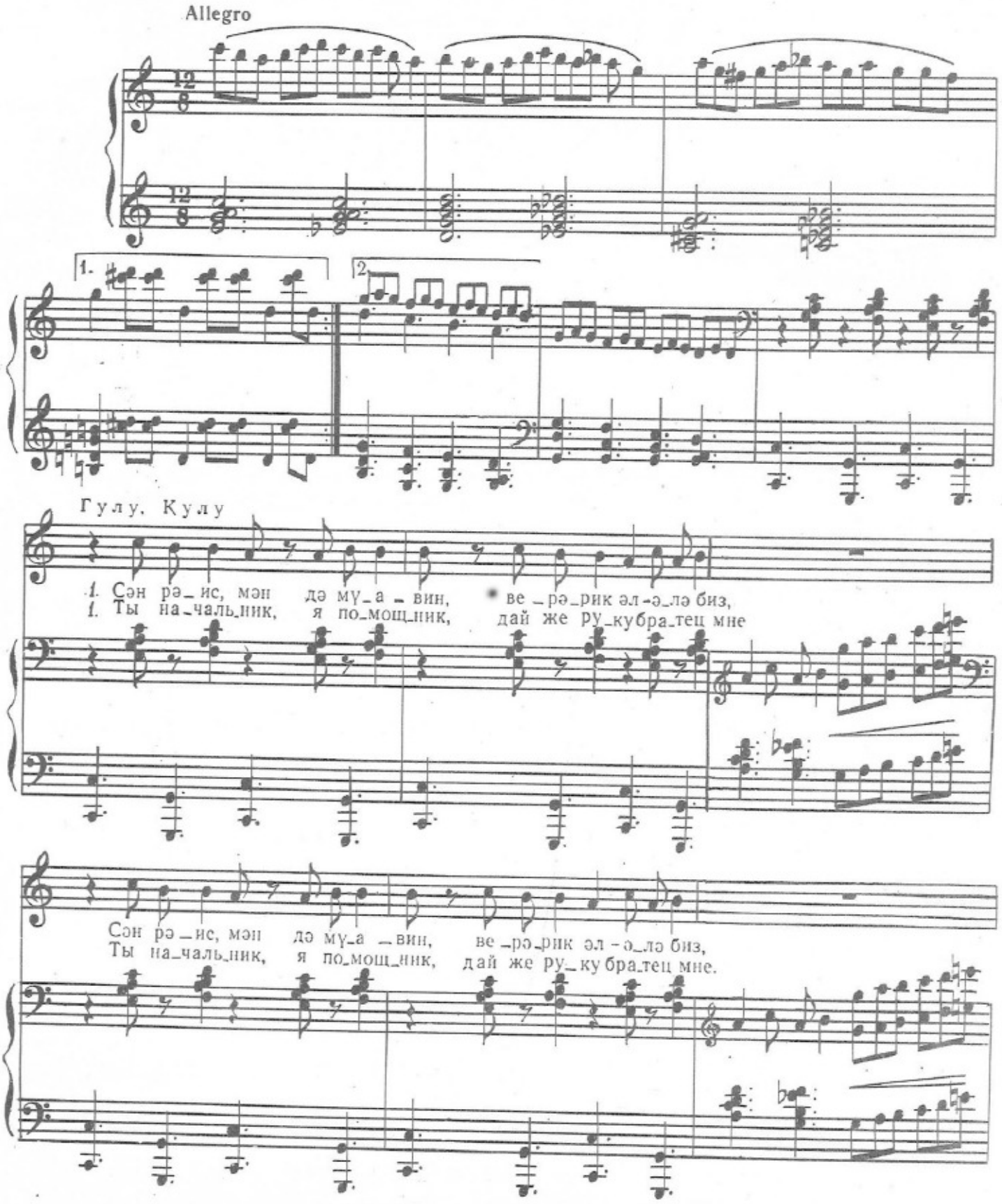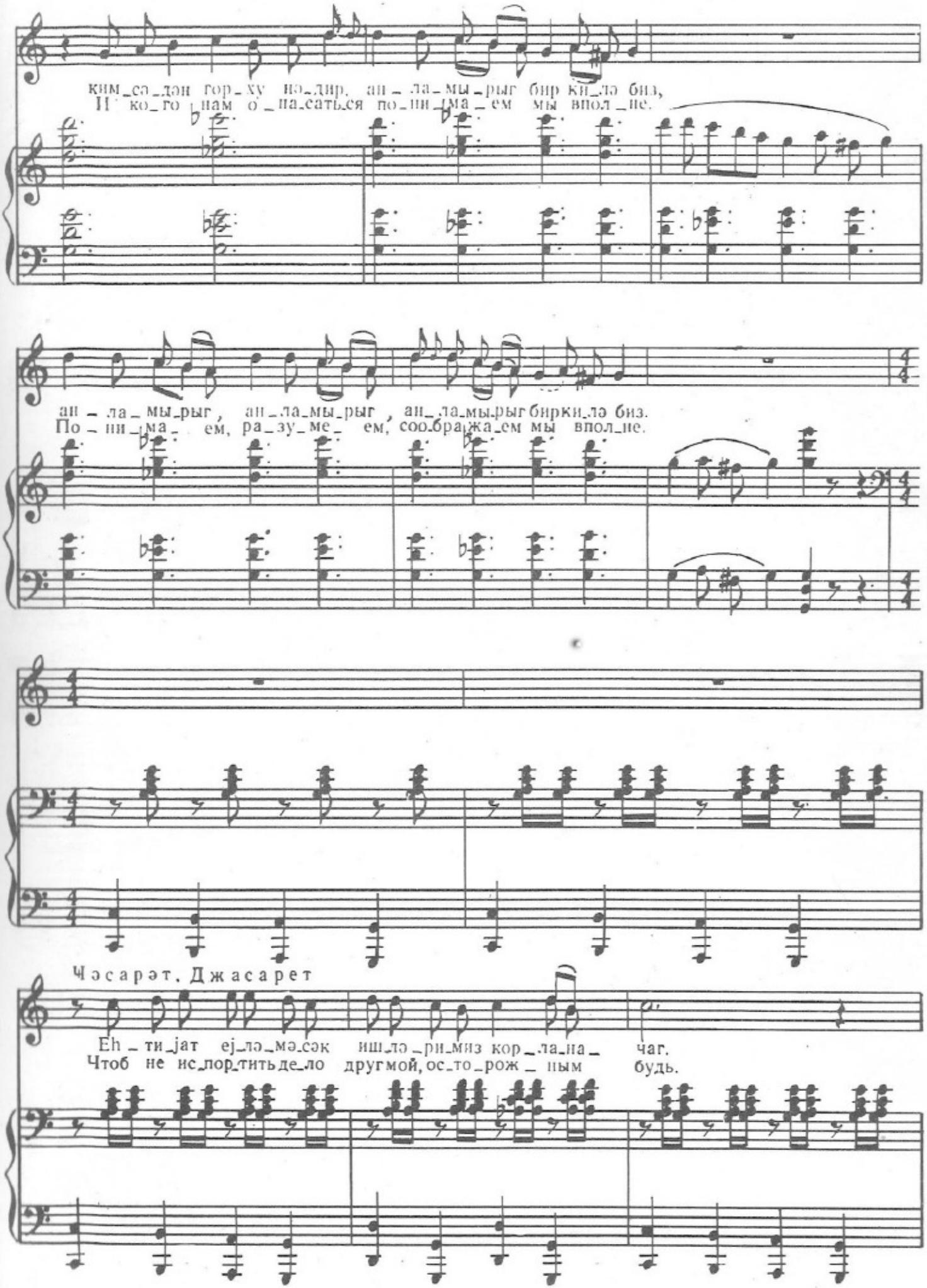

2. Севән көнүл интизарда,
Һарда галдын, сөjлə һарда?
Сән үзүмə илк баһарда
Күлмədин, нијə күлмədин?
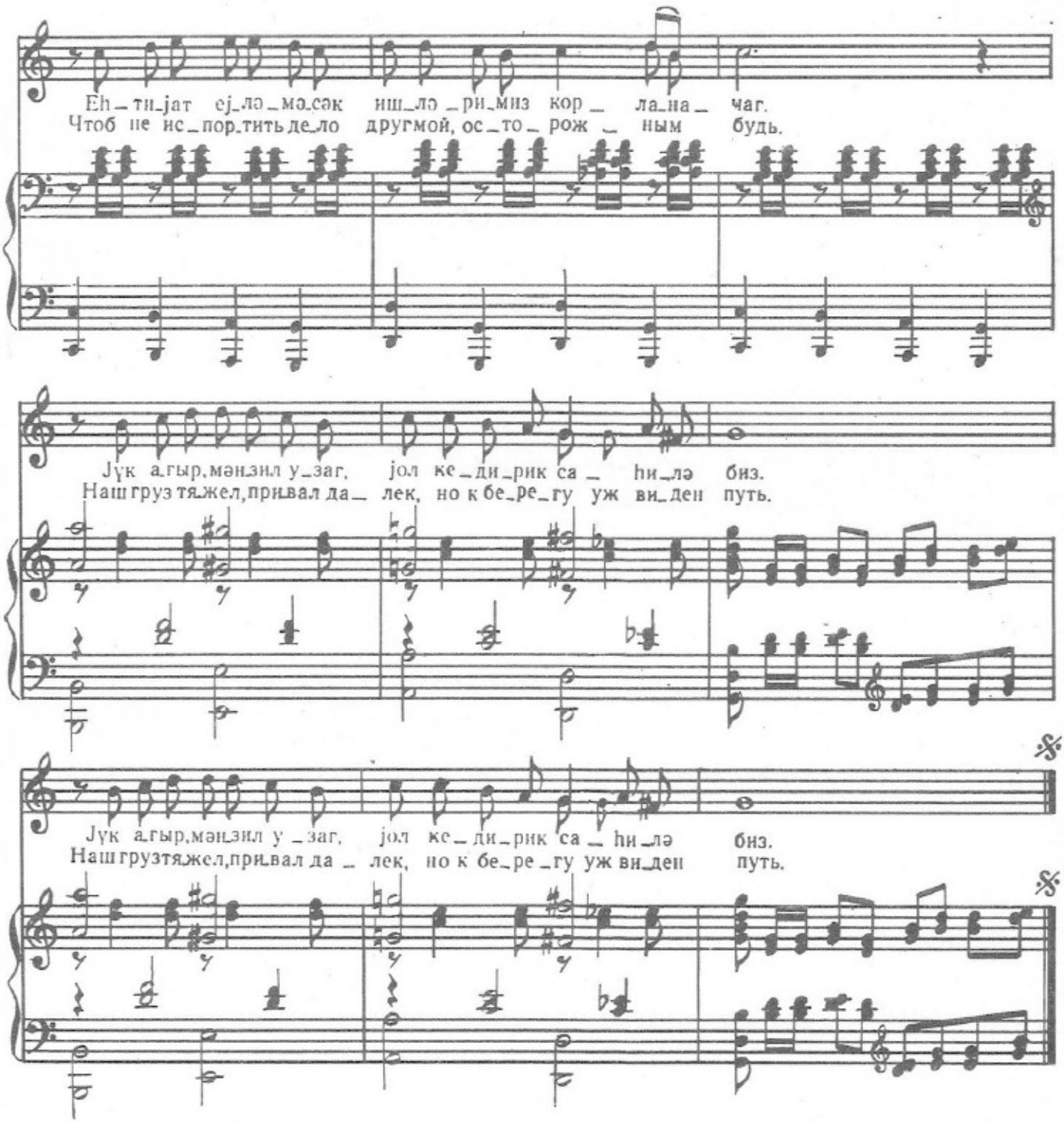
2. Бьется сердце в ожиданьи,
Но где ты, где ты милый мой?
Не улыбнется мне любимый
Весенней раннею порой.

ЧӘСАРӘТ ВӘ ГУЛУНУН ДҮЕТИ

9. ДУЭТ ДЖАСАРЕТА И КУЛУ

ким_сә_дән гор_хү нә_дир, аң_ла_мы_рың бир ки_лә биз,
Ни ко_го нам о_па_сать_ся по_ни_ма_ем мы впол_не.
аң_ла_мы_рың, аң_ла_мы_рың, аң_ла_мы_рың бирки_лә биз.
По_ни_ма_ем, ра_зу_ме_ем, соо_бра_жа_ем мы впол_не.
Чәсарәт. Джасарет
Eh_ти_jат ej_лә_мә_сәк иш_лә_ри_миз кор_ла_на_ чаг.
Чтоб не ис_пор_тить де_ло другмой, ос_то_рож_ным будь.

Чәсарәт —
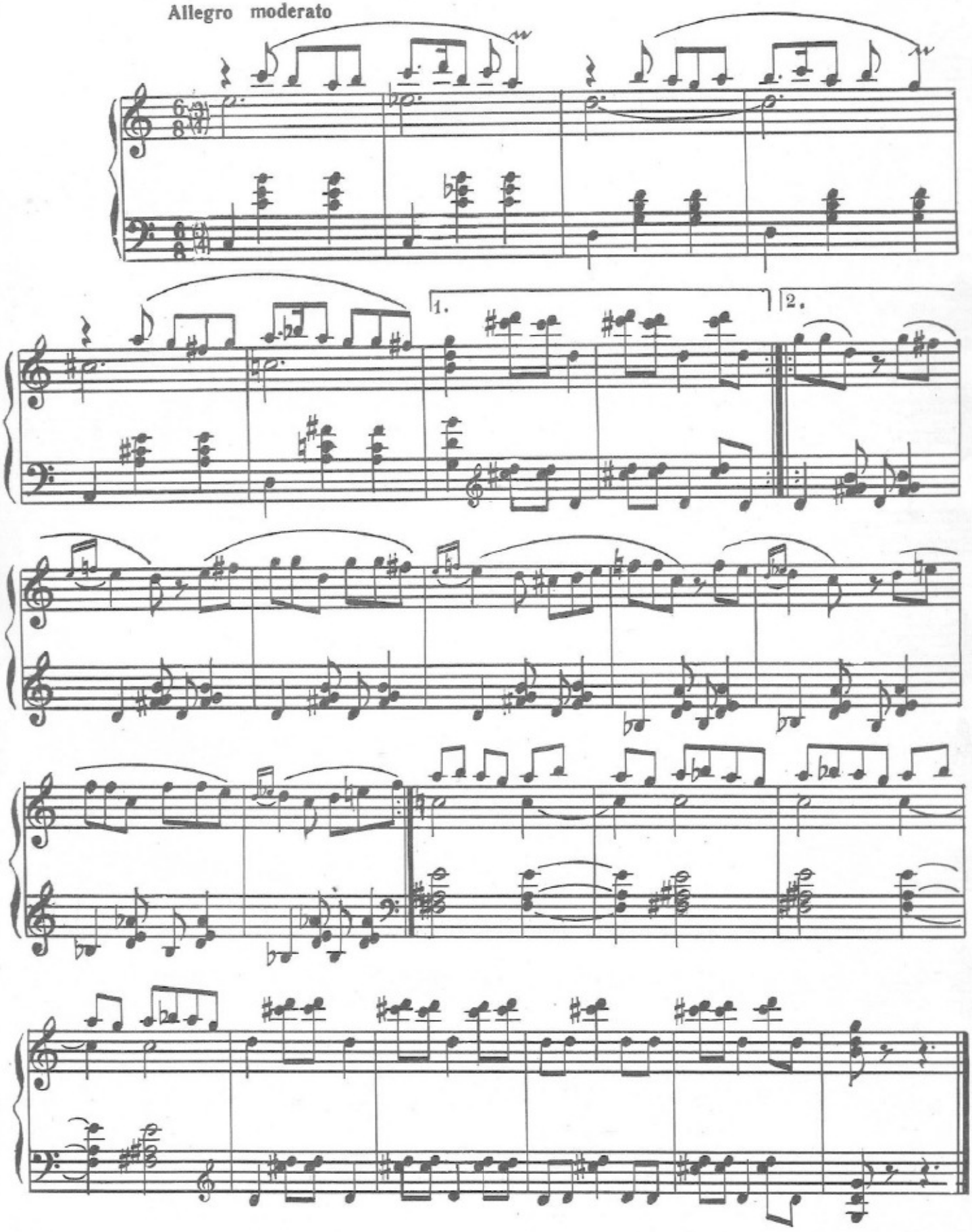
Гонду шаһлыг гушу, ахыр кн, бизим чиjнимизə,
Чатды дөвран да бизə, һөкм дə, фәрман да
бизə.

Джасарет —
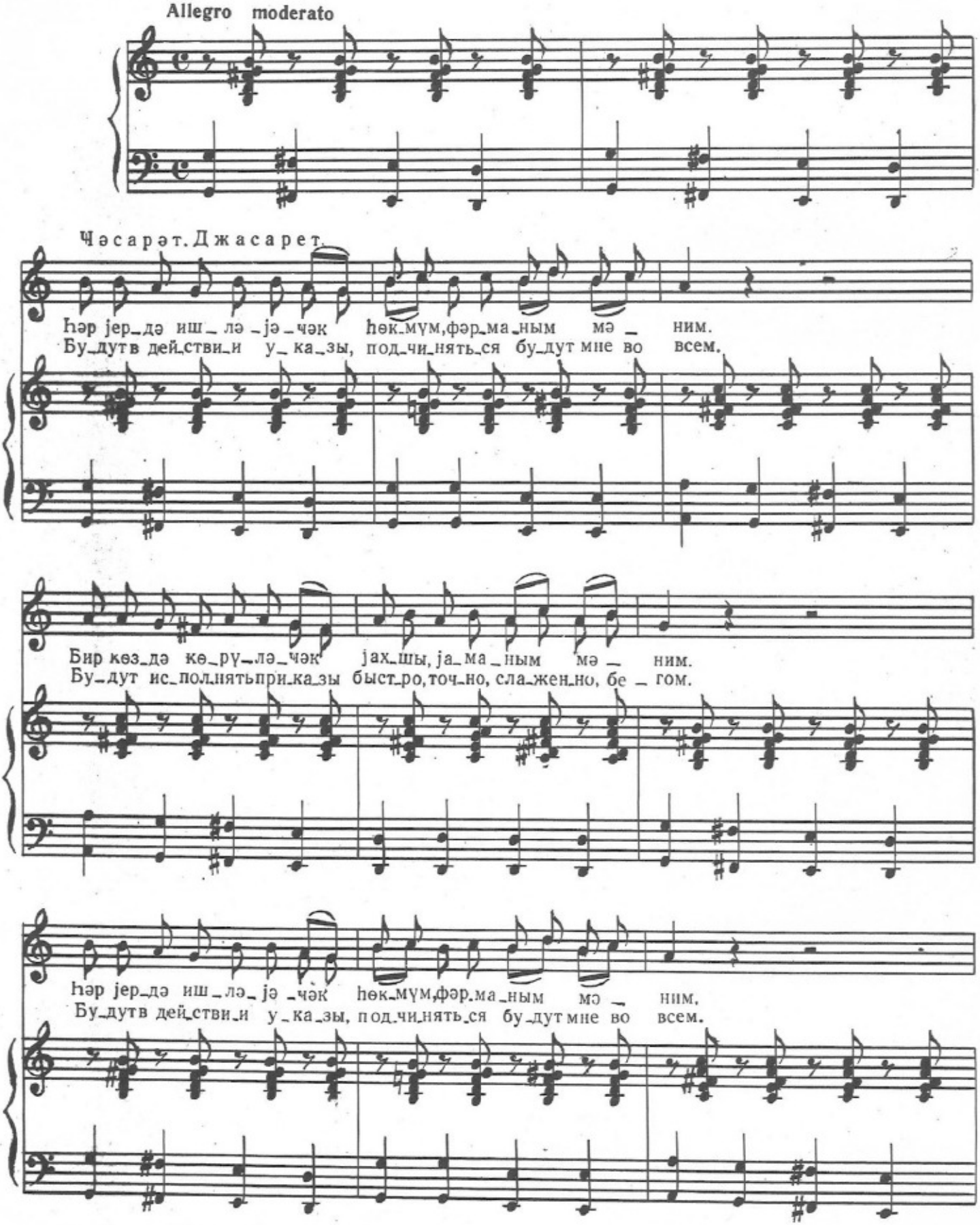
Чтоб не испортить дело
Друг мой, осторожным будь.
Наш груз тяжел, привал далек,
Но к берегу уж виден путь.
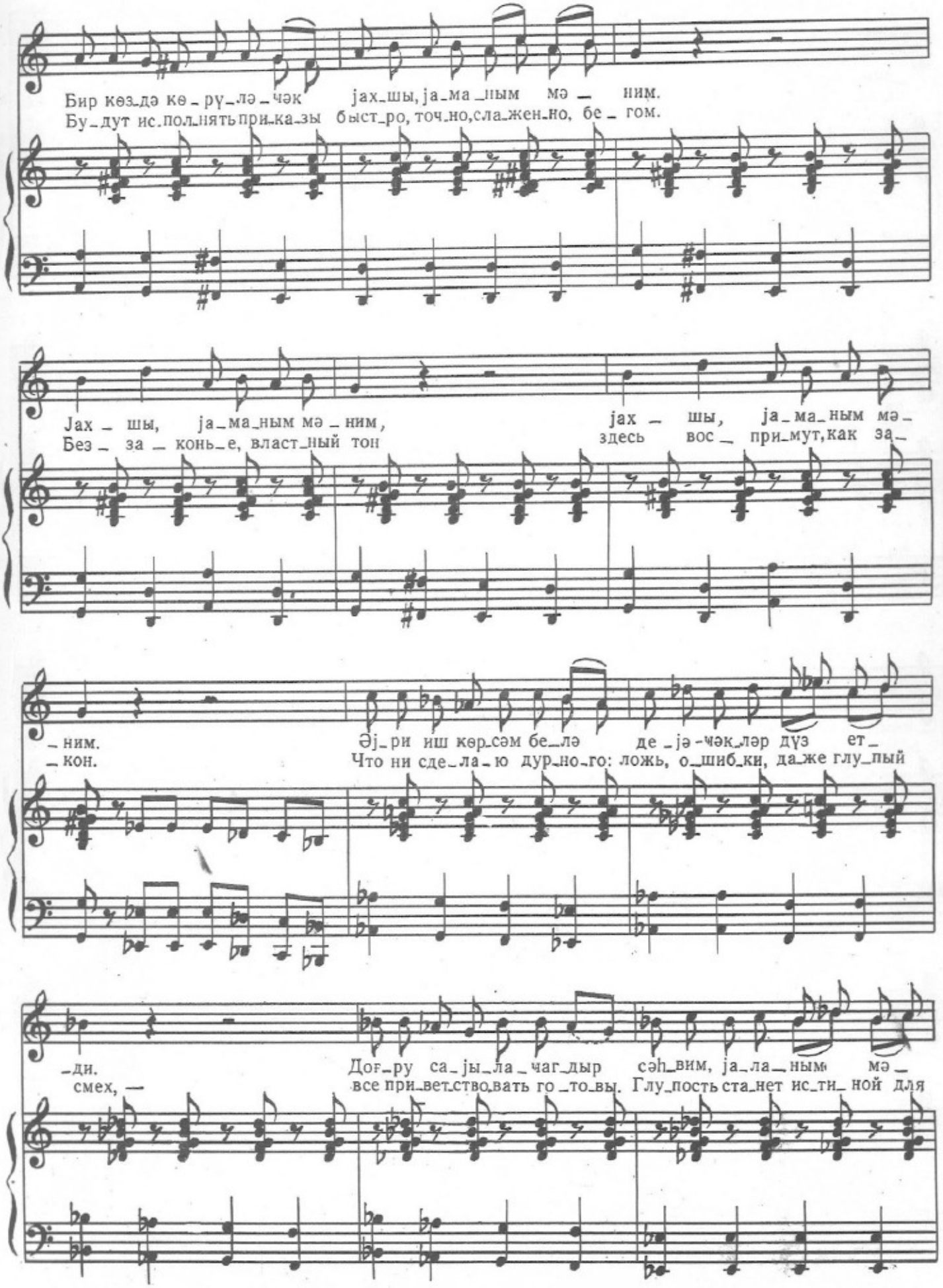
РӘГС 10. ТАНЕЦ
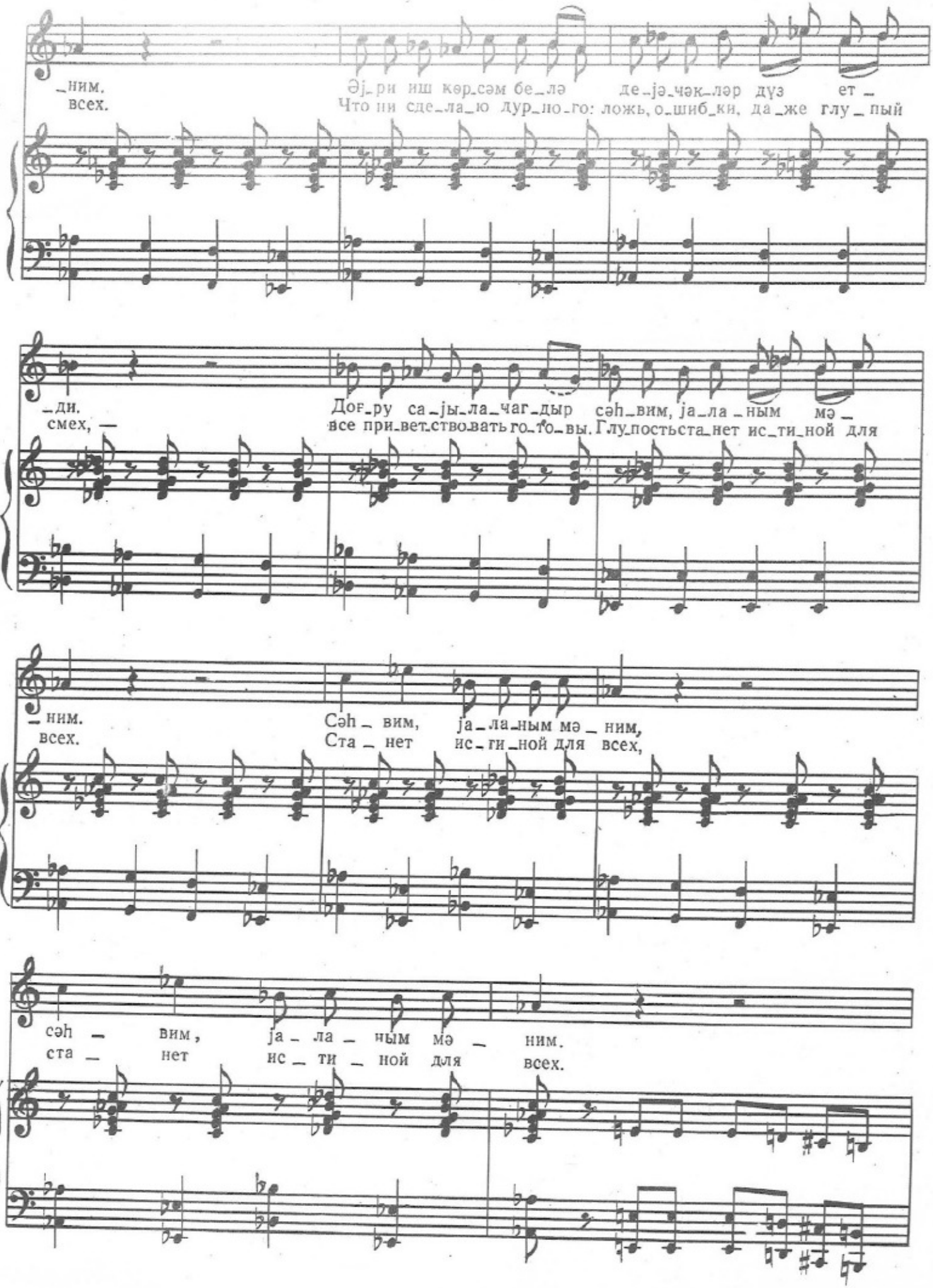
Allegro moderato
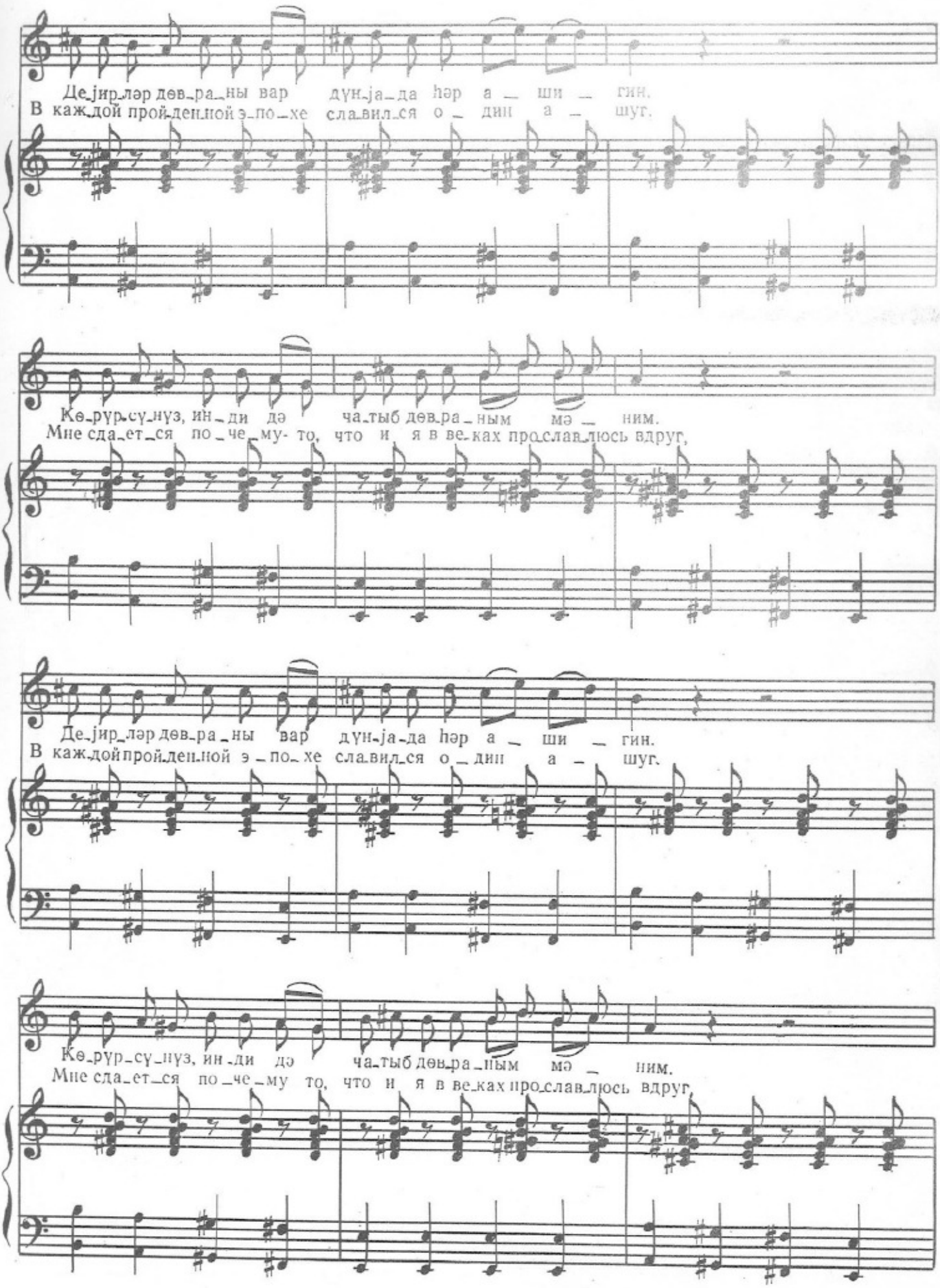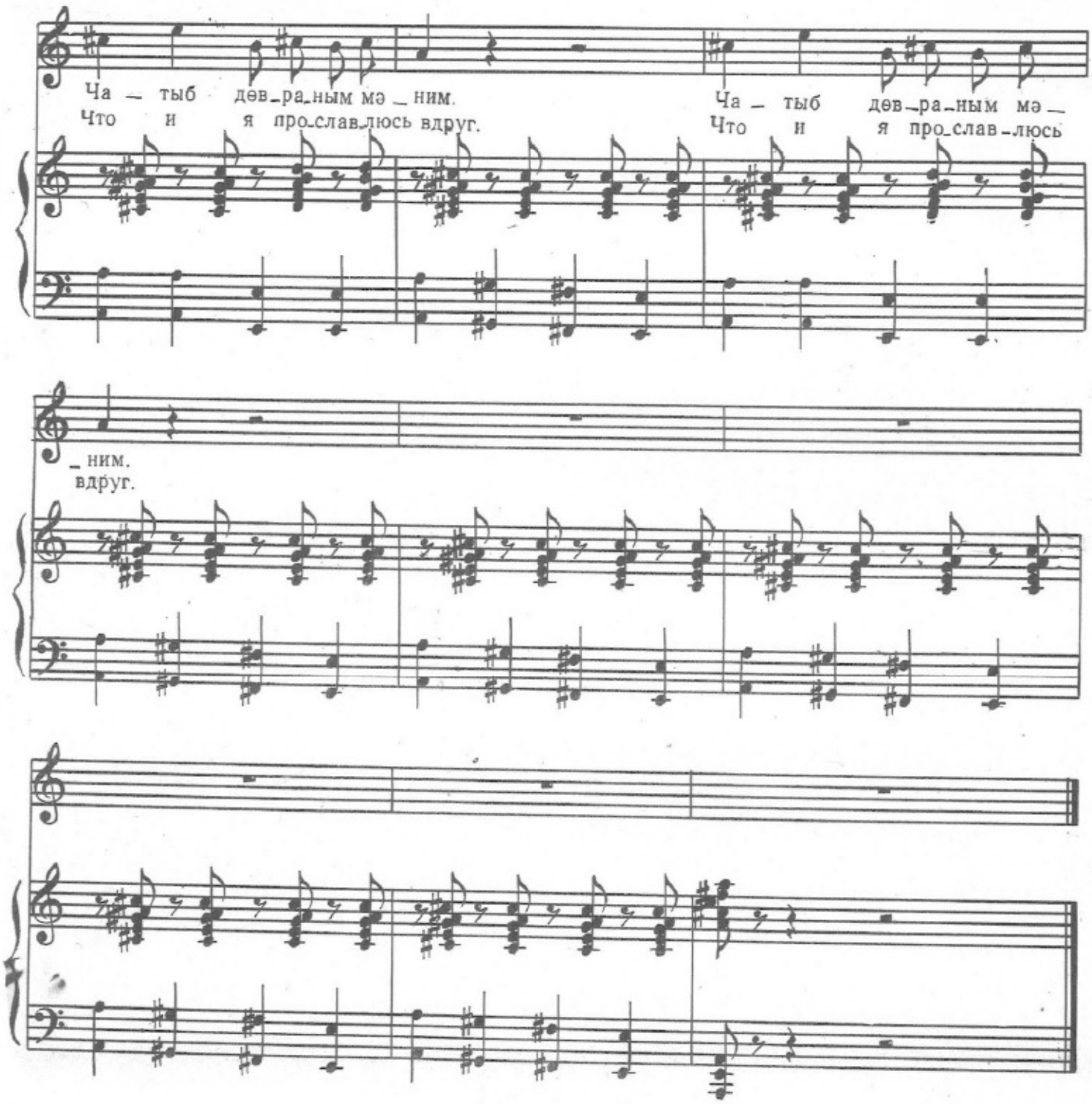

ЧӘСАРӘТИН КУПЛЕТЛӘРИ 11. КУПЛЕТЫ ДЖАСАРЕТА

Бир көздә кө_ру_лә_чәк jах_шы, ja_ma_ным мә_ним.
Бу_дут ис.пол_нять при_ка_зы быст_ро, точ_но, сла_жен_но, бе_гом.
Jах_шы, ja_ma_ным мә_ним, jах_шы, ja_ma_ным мә_
Без_за_конь_е, власт_ный тон здесь вос_при_мут, как за_
_ним. Әj_ри иш көр_сәм бе_лә де_jә-чәк_ләр дүз ет_
_кон. Что ни сде_ла_ю дур_но_го: ложь, о_шиб_ки, да_же глу_пый
_ди. Дoғ_ру са_jы_ла_чаг_дыр сәһ_вим, ja_ла_ным мә_
смех, — все при_вет_ство_вать го_то_вы. Глу_пость ста_нет ис_ти_ной для

_ним.
всех.
Әj_ри иш көр_сәм бе_лә де_jә_чәк_ләр дүз ет _
Что ни сде_ла_ю дур_но_го: ложь, о_шиб_ки, да_же глу_пый
_ди.
смех, _
Доғ_ру са_jы_ла_чаг_дыр сәһ_вим, jа_ла_ным мә_
все при_вет_ствовать го_то_вы. Глу_постьста_нет ис_ти_ной для
_ним.
всех.
Сәһ_вим, jа_ла_ным мә_ним,
Ста_нет ис_ти_ной для всех,
сәһ_вим, jа_ла_ным мә_ним.
ста_нет ис_ти_ной для всех.

Дежирләр дәвраны вар дүнъада һәр ашы гин.
В каждой пройденной эпохе славился один ашуг.
Көрүрсүнүз, инди дә чатыб дәврәным мән ним.
Мне сдается почему-то, что и я в веках прославлюсь вдруг,
Дежирләр дәвраны вар дүнъада һәр ашы гин.
В каждой пройденной эпохе славился один ашуг.
Көрүрсүнүз, инди дә чатыб дәврәным мән ним.
Мне сдается почему то, что и я в веках прославлюсь вдруг.

Дөјирләр дөвраны вар
Дүнјада һәр ашигин.
Көрүрсүнүз, инди дә
Чатыб дөвраным мәним.

В каждой пройденной эпохе
Славился один ашуг.
Мне сдается почему-то,
Что и я в веках прославлюсь вдруг,
Что и я прославлюсь вдруг.

Пәрдә

Занавес

II PƏRDƏ
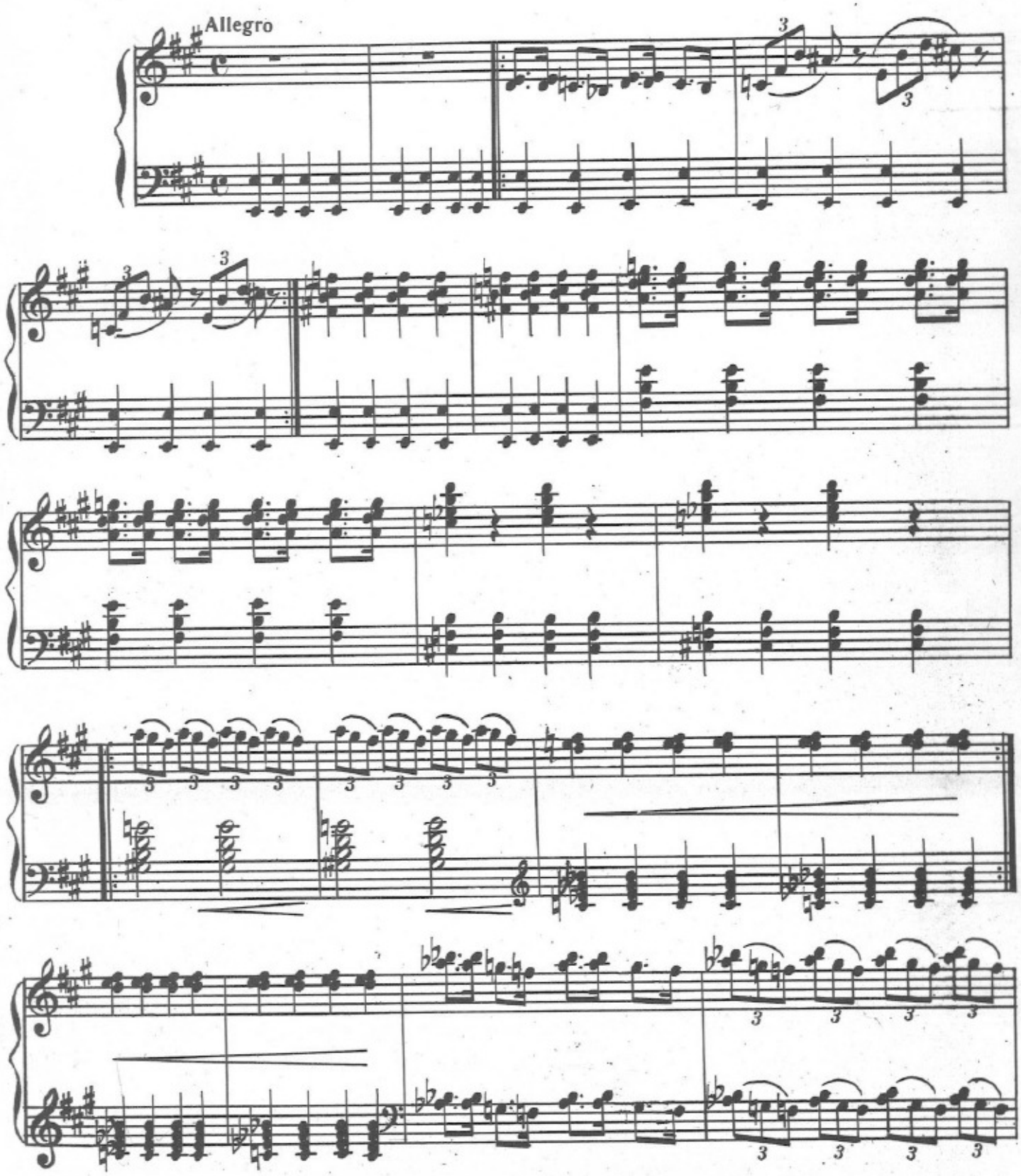
I ŞƏKIL
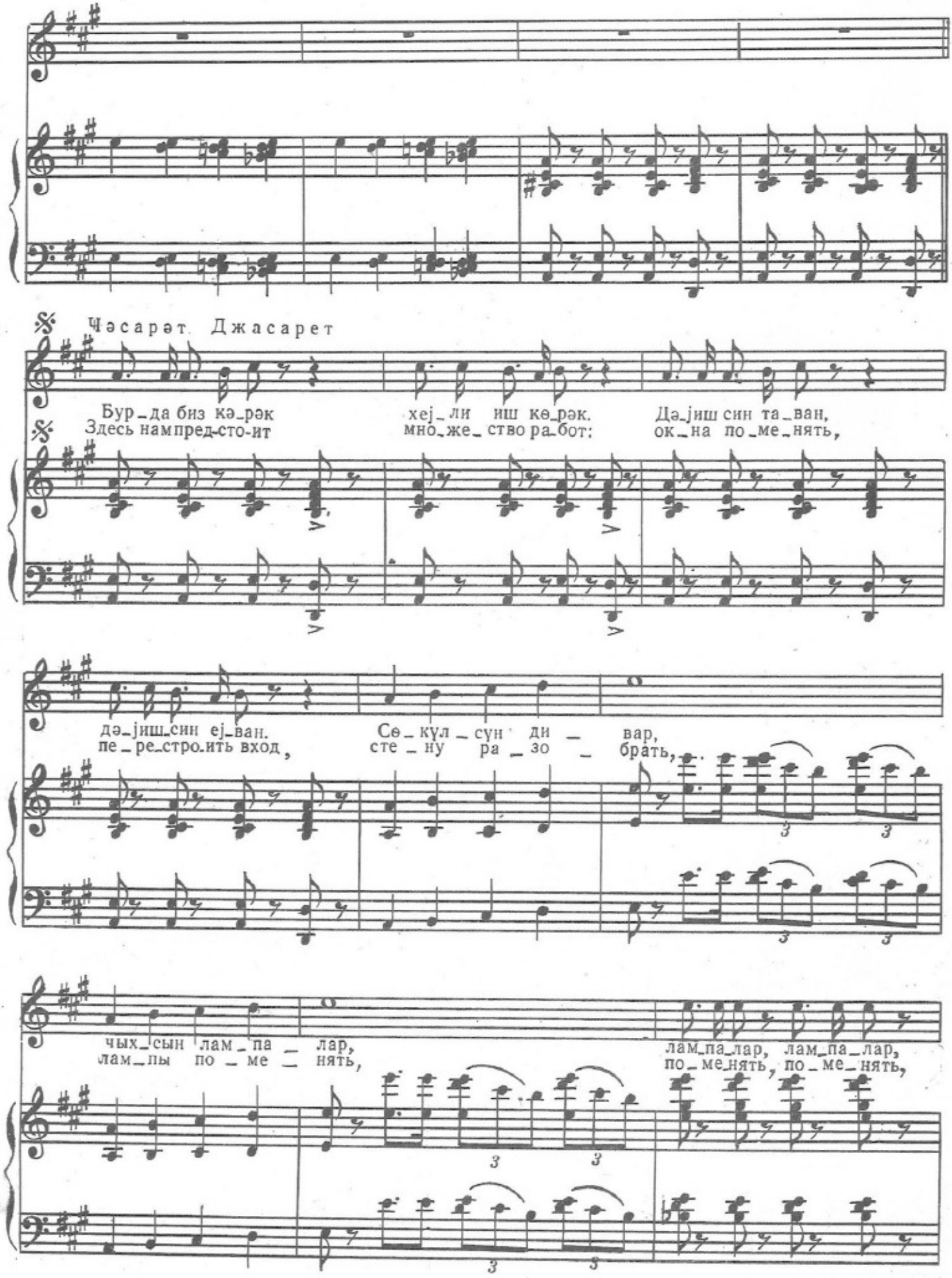
ДЕЙСТВИЕ II
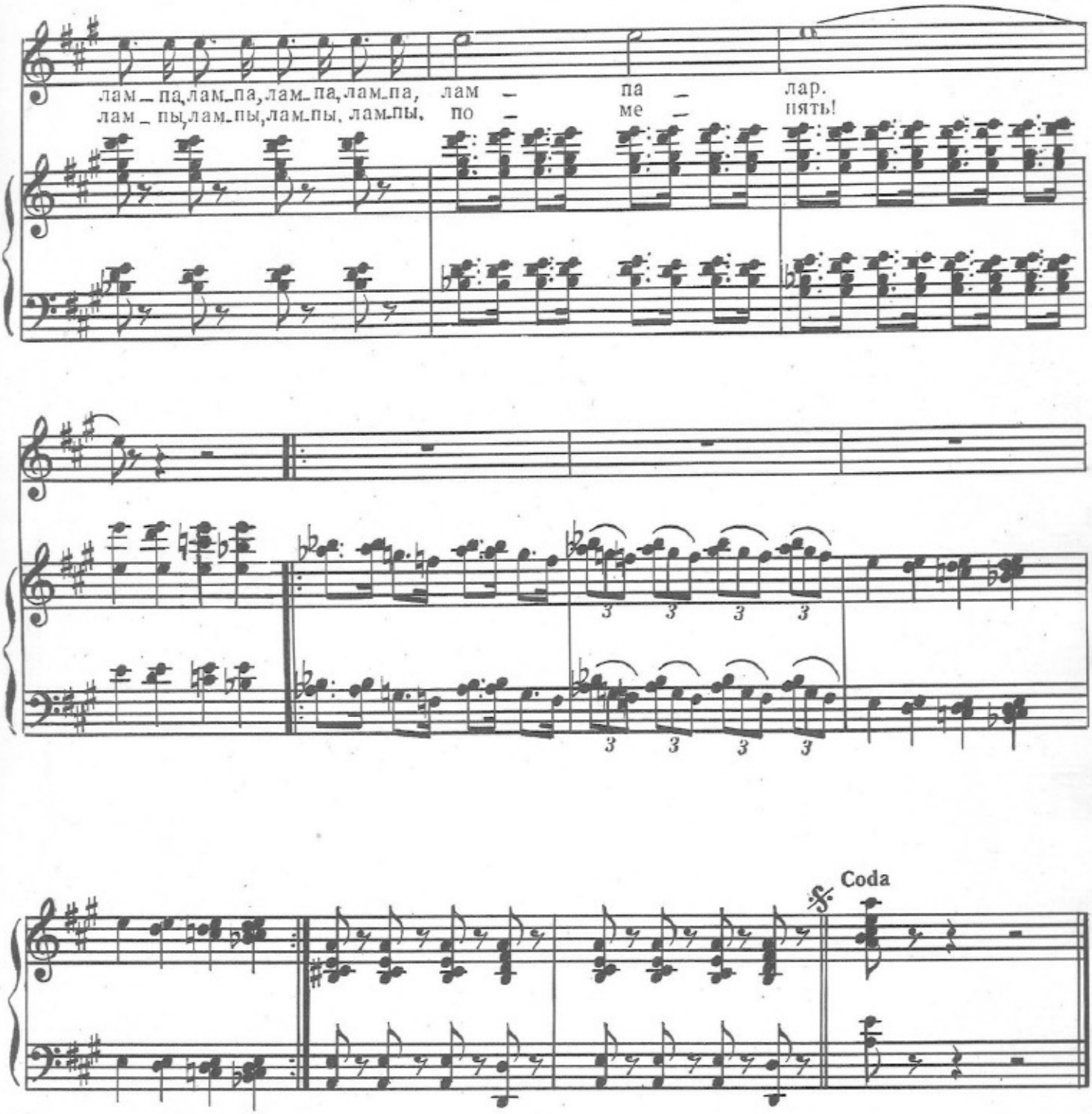
КАРТИНА I

12. MÜGƏDDIMƏ VƏ ÇƏSARƏTIN ƏMRI

12. ВСТУПЛЕНИЕ И ПРИКАЗ ДЖАСАРЕТА

Чәсарәт. Джасарет
Бур_да биз кә_рәк
Здесь нампред-сто-ит
хej_ли иш кө_рәк.
мно_же_ство ра_бот:
Дә_jиш син та_ван,
ок_на по_ме_нять,
дә_jиш_син ej_ван.
пе_ре_стро-ить вход,
Сө_күл_сүн ди_вар,
сте_ну ра_зо_брать,
чых_сын лам_па_лар,
лам_пы по_ме_нять,
лам_па_лар, лам_па_лар,
по_ме_нять, по_ме_нять,

Бурда биз кәрәк,
Хәйли иш көрәк.
Ачаг пәнчәрә
Башга бир җирә.
Чыхсын бу зәнкләр
Мизлә бәрабәр.
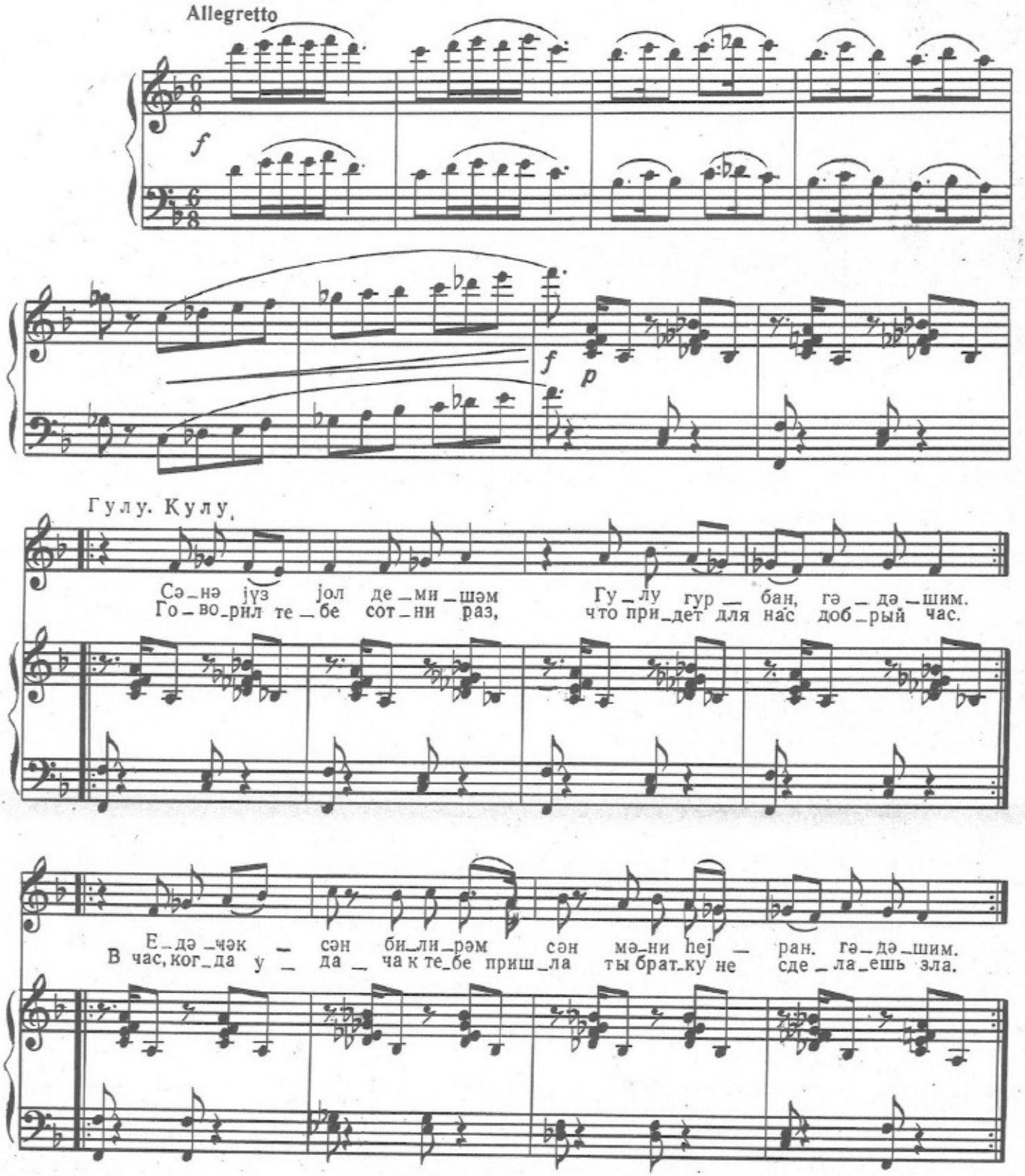
Требуется здесь
Много перемен:
Ремонт потолка,
Коридора, стен.
Все столы убрать,
Все звонки сломать,
Все сломать, сломать,
Сломать, сломать,
Сломать!
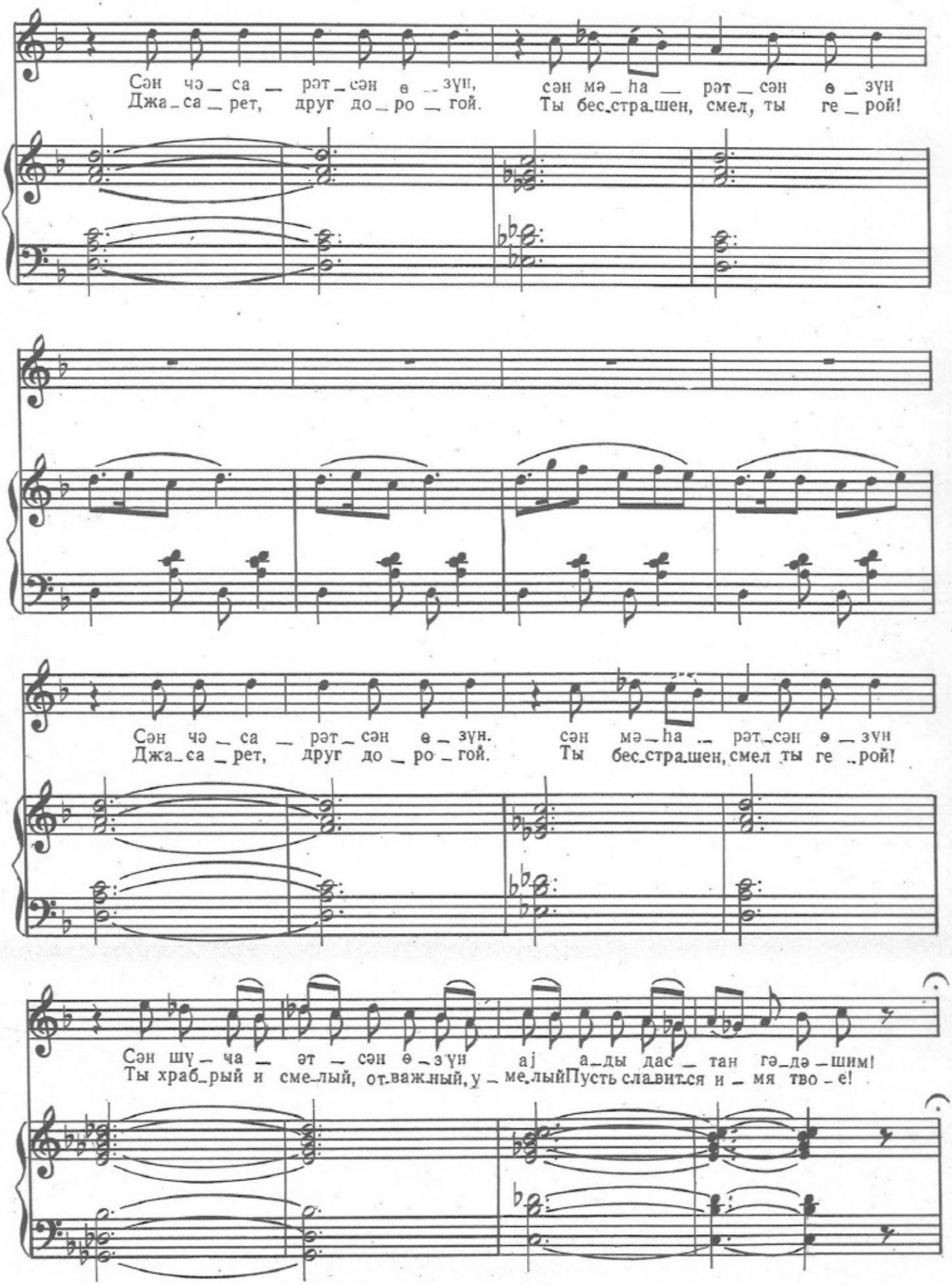
II ШӘКИЛ
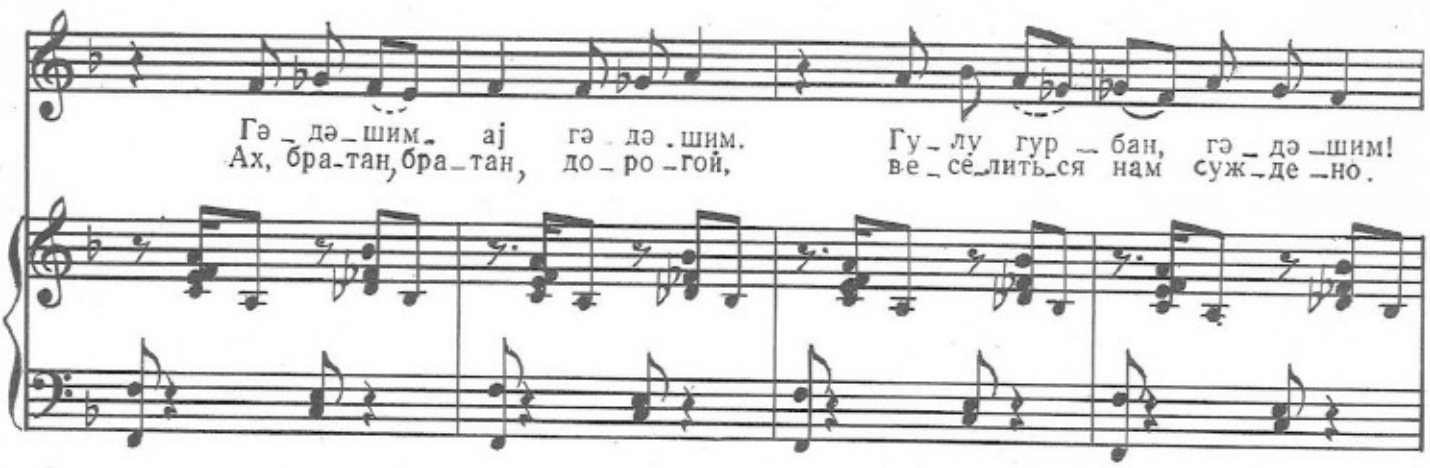
ЧӘСАРӘТ ВӘ ГУЛУНУН КУПЛЕТЛӘРИ
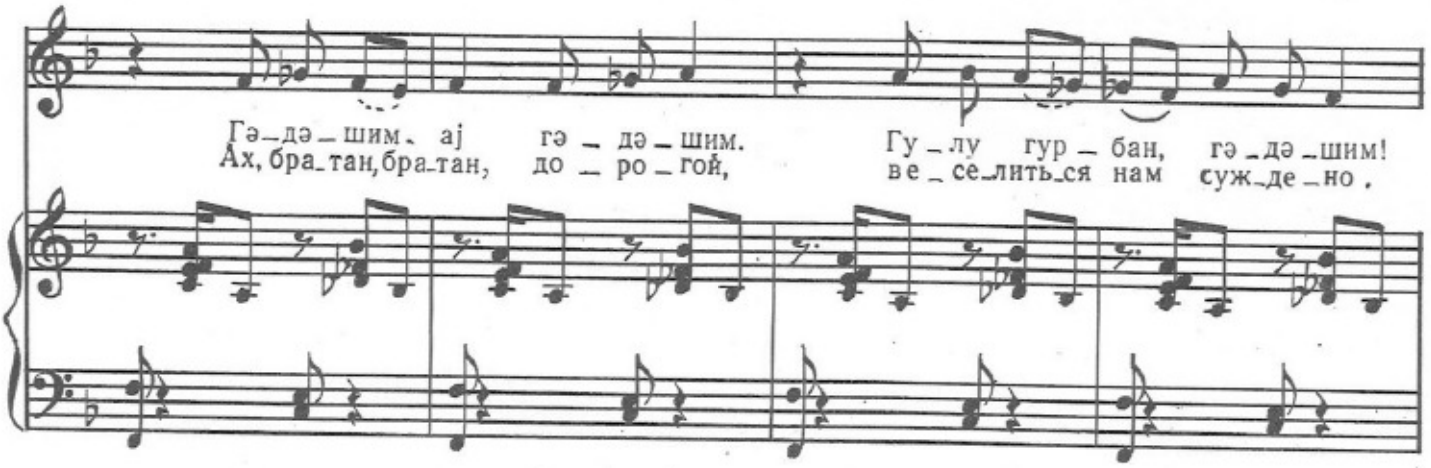
КАРТИНА II

13. КУПЛЕТЫ ДЖАСАРЕТА И КУЛУ
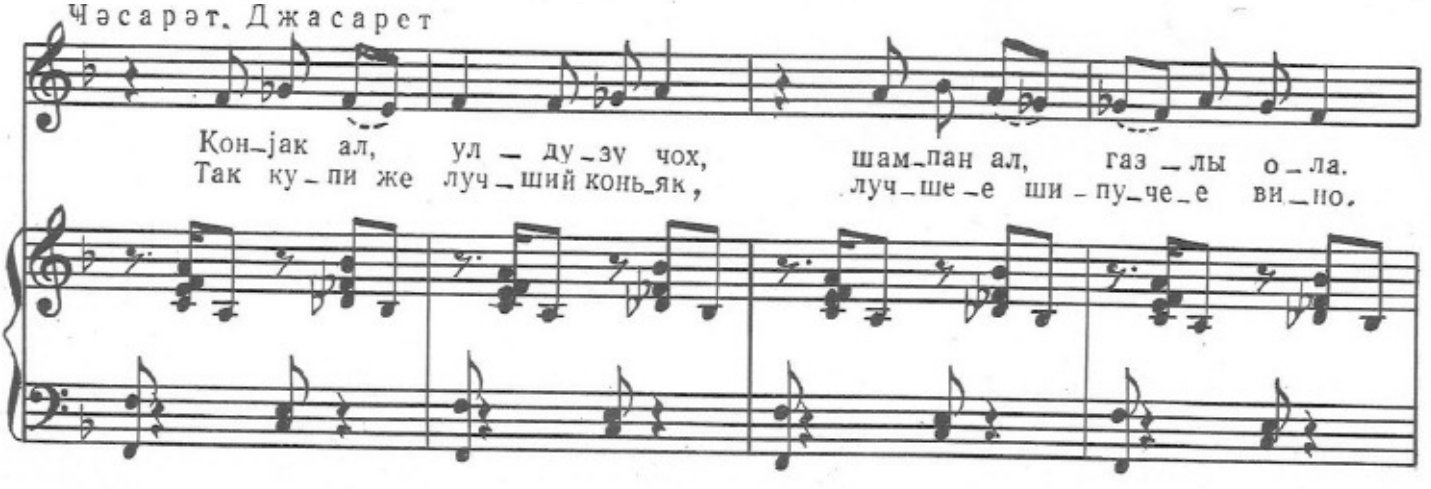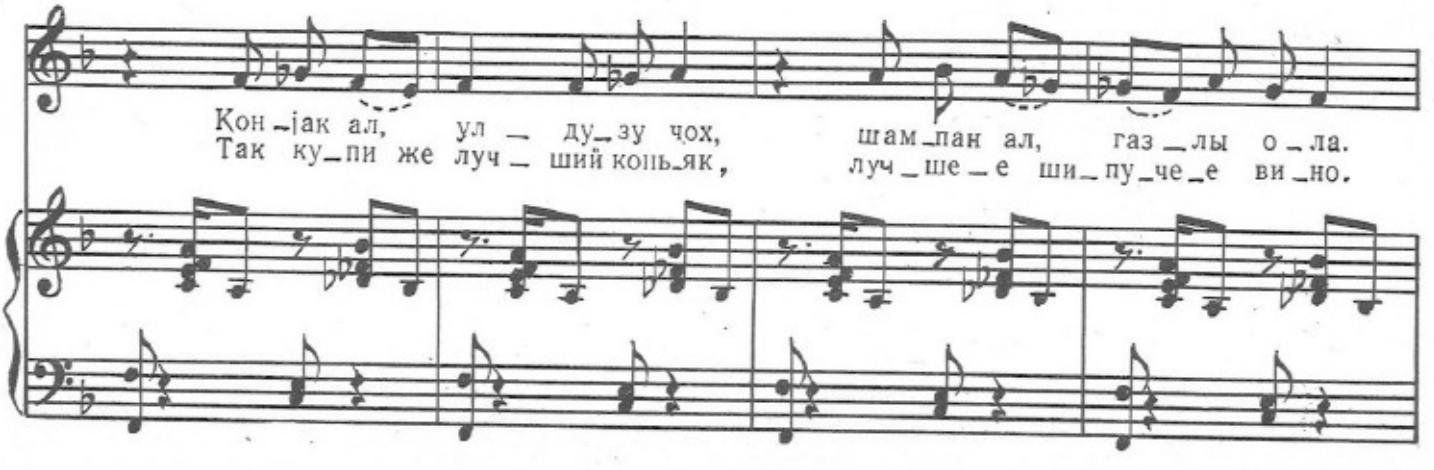

Сән чә_са_рәт_сән ө_зүң, сән мә_ha_рәт_сән ө_зүн
Джа_са_рет, друг до_ро_гой. Ты бес_стра_шен, смел, ты ге_рой!
Сән чә_са_рәт_сән ө_зүн. сән мә_ha_рәт_сән ө_зүн
Джа_са_рет, друг до_ро_гой. Ты бес_стра_шен, смел ты ге_рой!
Сән шү_ча_әт_сән ө_зүн аj а_ды дас_тан гә_дә_шим!
Ты храб_рый и сме_лый, от_важ_ный, у_ме_лый Пусть слав_ит_ся и_мя тво_е!
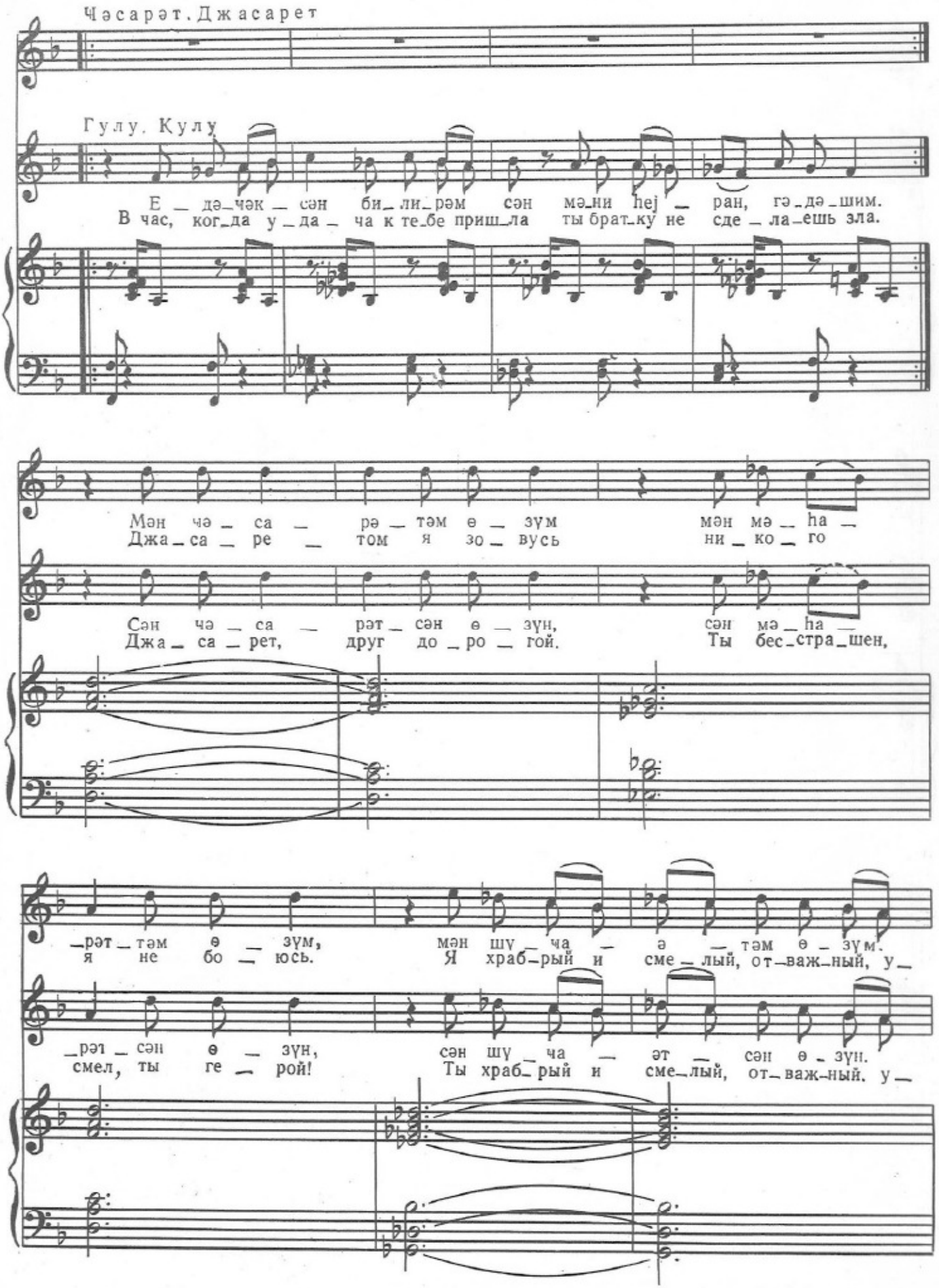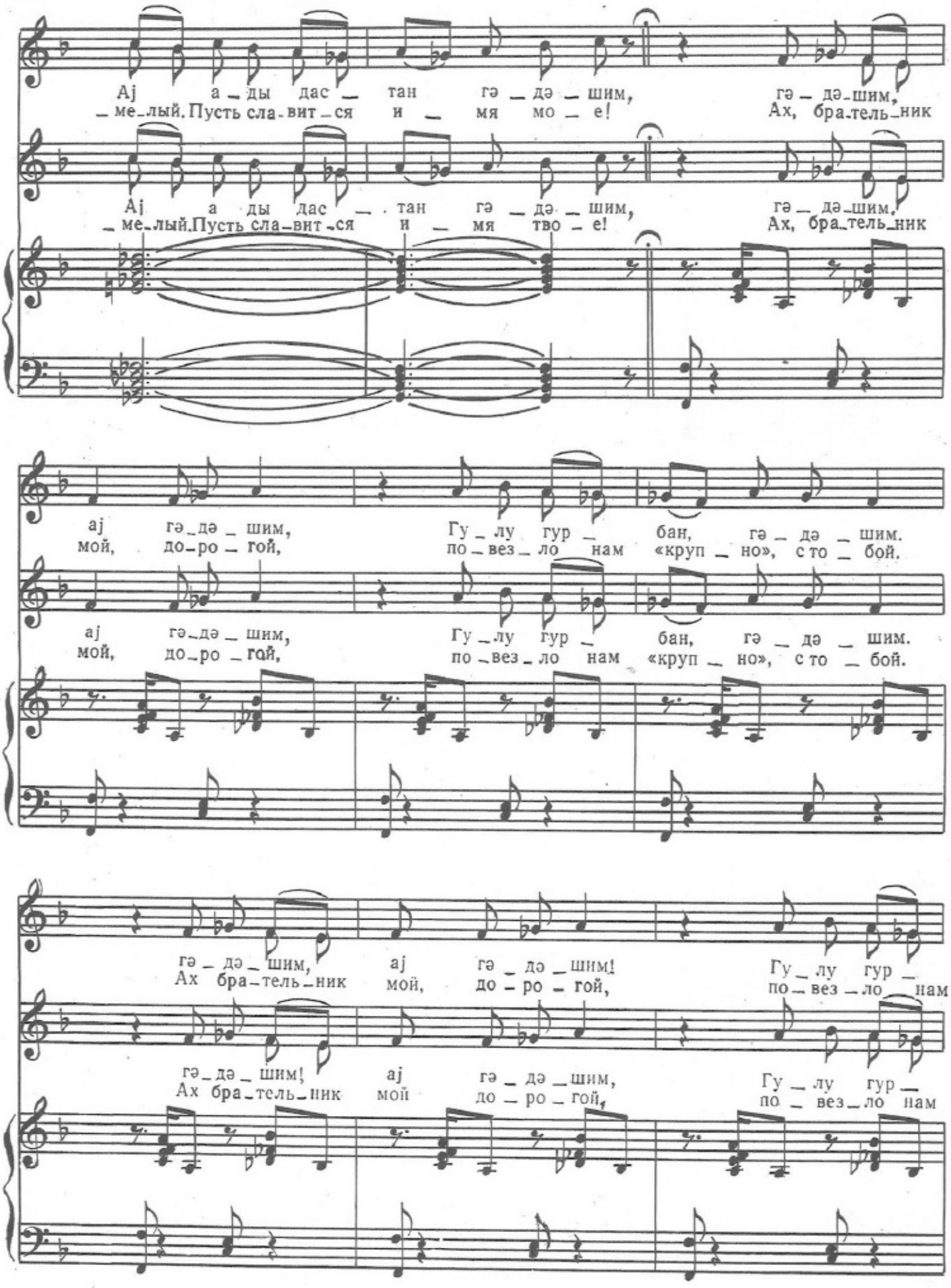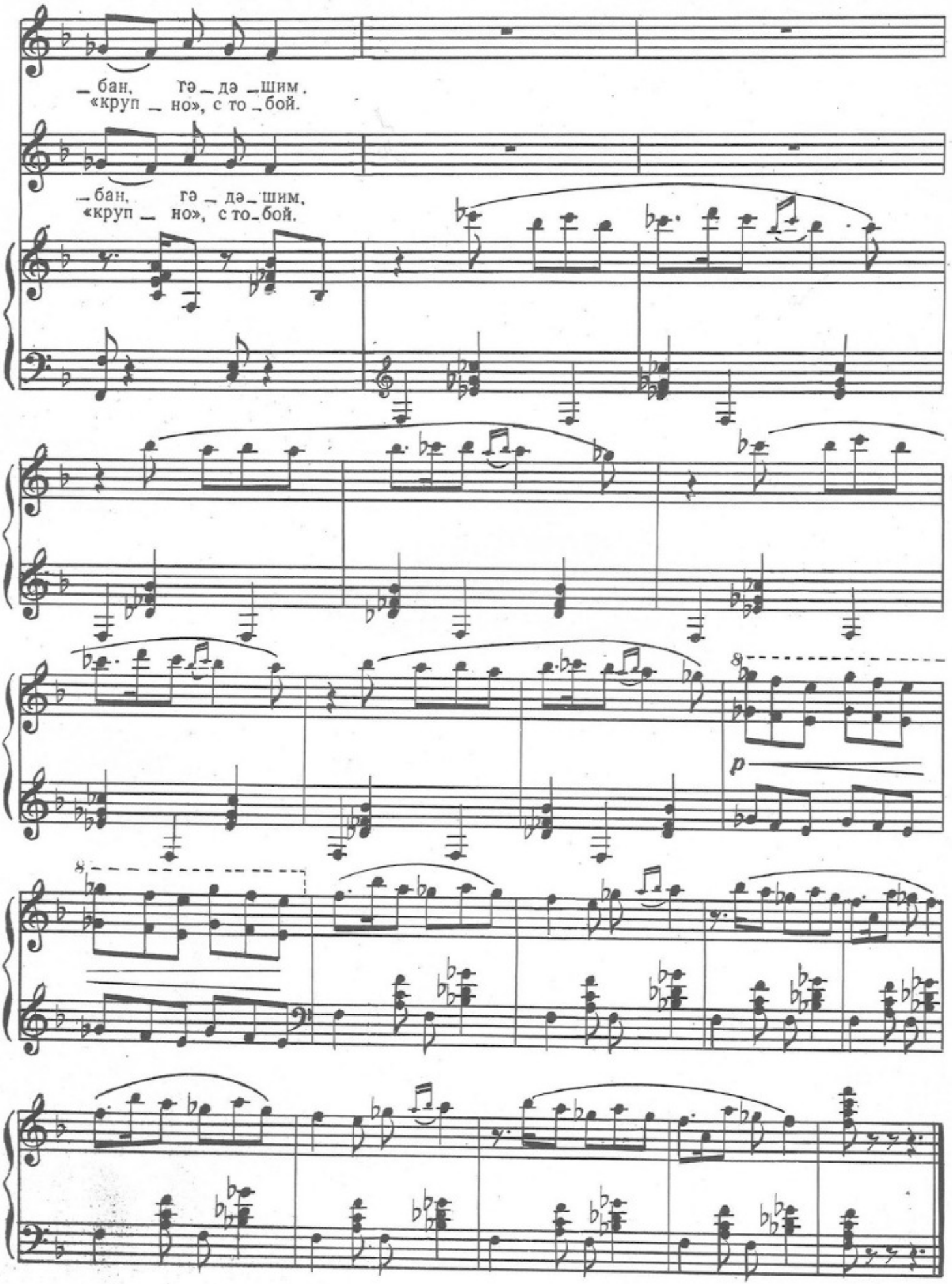

Чәсарәт. Джасарет
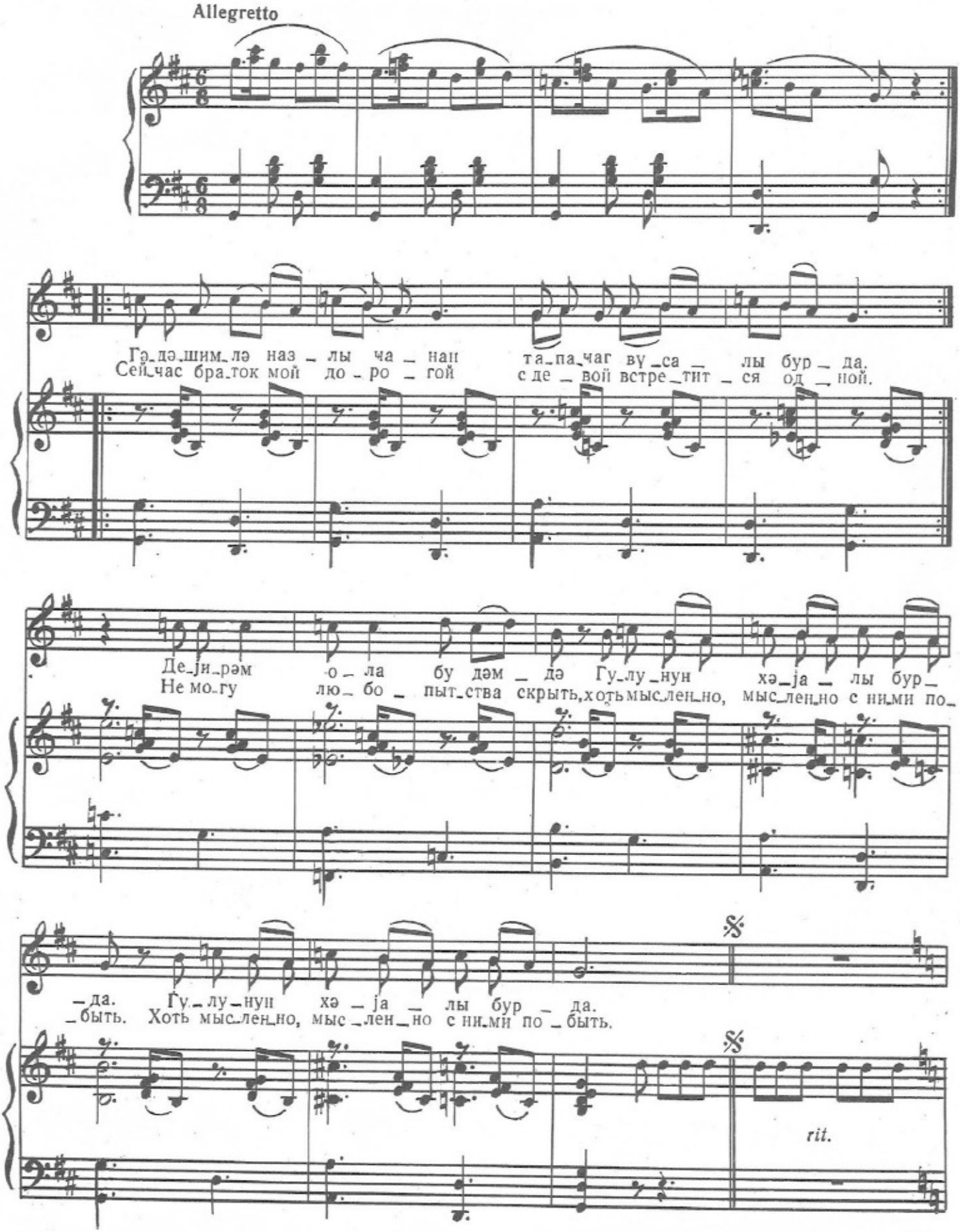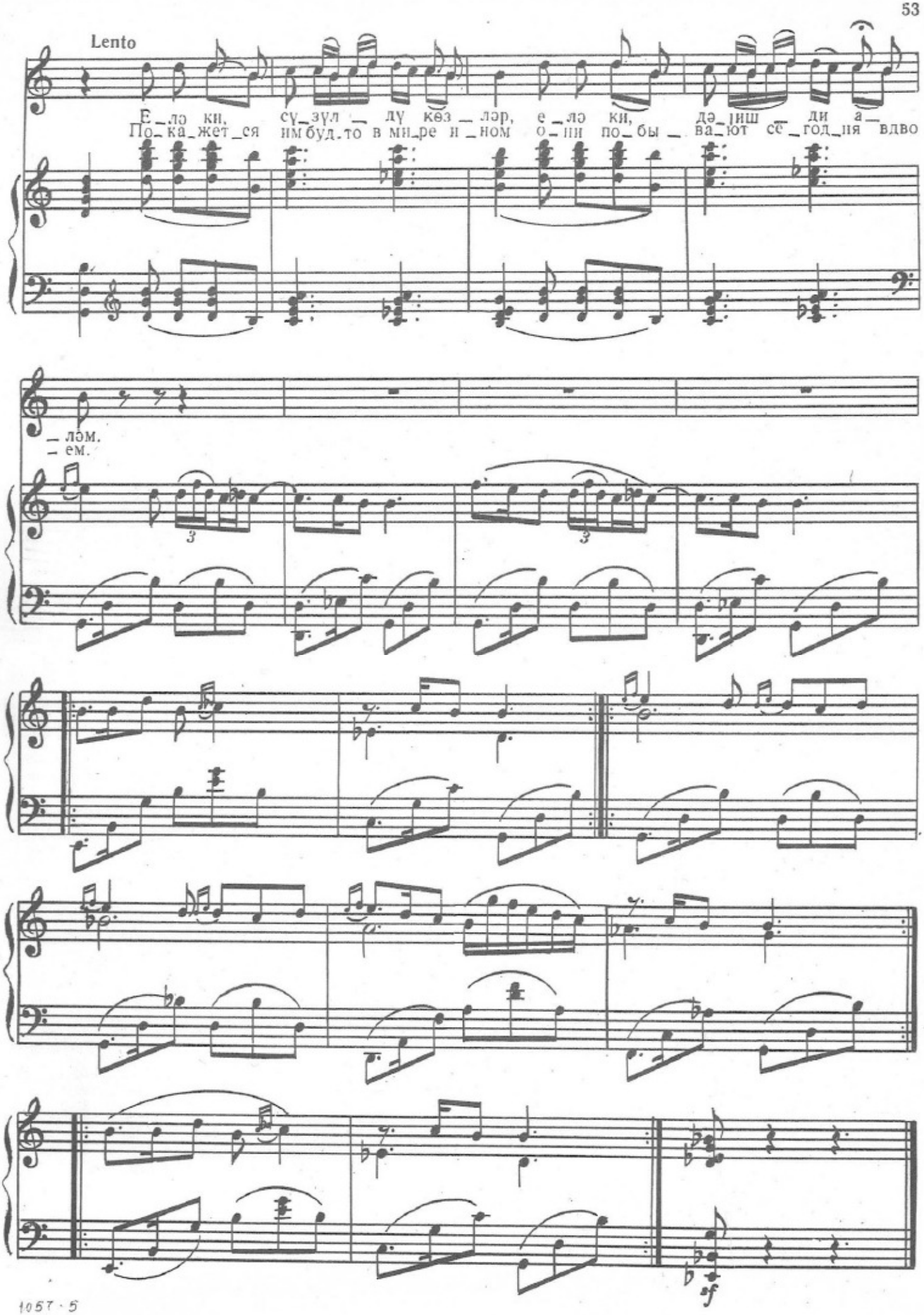

Чәсарәт. Джасарет
Гулу. Кулу
Е _ дә_чәк _ сән би_ли_рәм сән мә_ни hej _ ран, гә_дә_шим.
В час, ког_да у _да _ ча к те_бе приш_ла ты брат_ку не сде _ ла_ешь зла.
Мән чә _ са _ рә _ тәм ө _ зүм мән мә _ hа _
Джа_са _ ре _ том я зо _ вусь ни _ ко _ го
Сән чә _ са _ рәт _ сән ө _ зүн, сән мә _ hа _
Джа _ са _ рет, друг до _ ро _ гой. Ты бес_стра_шен,
_рәт _ тәм ө _ зүм, мән шү _ ча _ ә _ тәм ө _ зүм.
я не бо _ юсь. Я храб_рый и сме _ лый, от_важ_ный, у_
_рәт _ сән ө _ зүн, сән шү _ ча _ әт _ сән ө _ зүн.
смел, ты ге _ рой! Ты храб_рый и сме_лый, от_важ_ный. у_

Аj а_ды дас_тан гә_дә_шим, гә_дә_шим,
_ме_лый. Пусть сла_вит_ся и_мя мо_е! Ах, бра_тель_ник
Аj а ды дас_тан гә_дә_шим, гә_дә_шим,
_ме_лый. Пусть сла_вит_ся и_мя тво_е! Ах, бра_тель_ник
аj гә_дә_шим, Гу_лу гур_бан, гә_дә_шим.
мой, до_ро_гой, по_вез_ло нам «круп_но», с то_бой.
аj гә_дә_шим, Гу_лу гур_бан, гә_дә_шим.
мой, до_ро_гой, по_вез_ло нам «круп_но», с то_бой.
гә_дә_шим, аj гә_дә_шим! Гу_лу гур_
Ах бра_тель_ник мой, до_ро_гой, по_вез_ло нам
гә_дә_шим! аj гә_дә_шим, Гу_лу гур_
Ах бра_тель_ник мой до_ро_гой, по_вез_ло нам
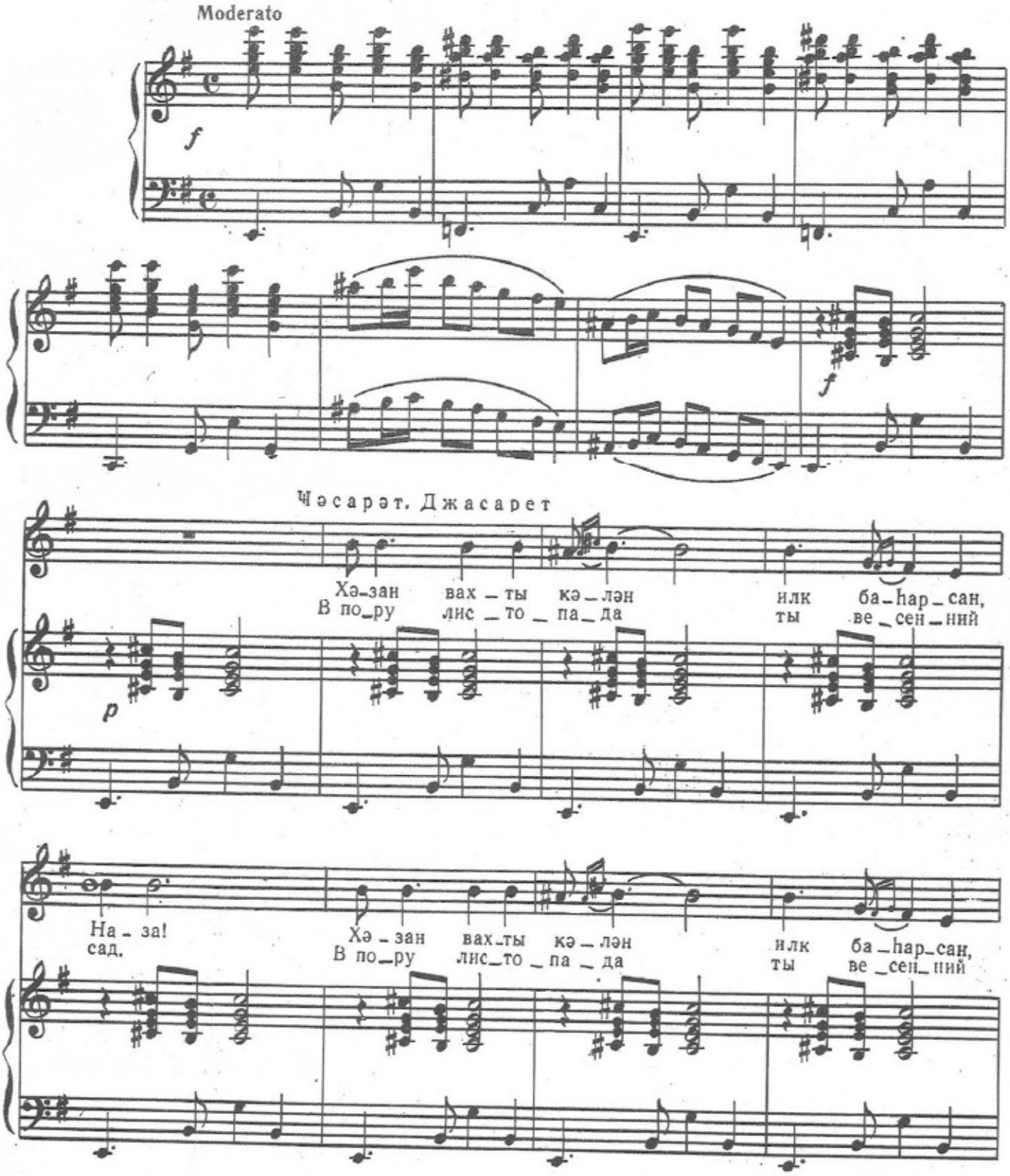

– бан, гә – дә – шим,
«круп – но», с то – бой.
– бан, гә – дә – шим,
«круп – но», с то – бой.
8
p
8
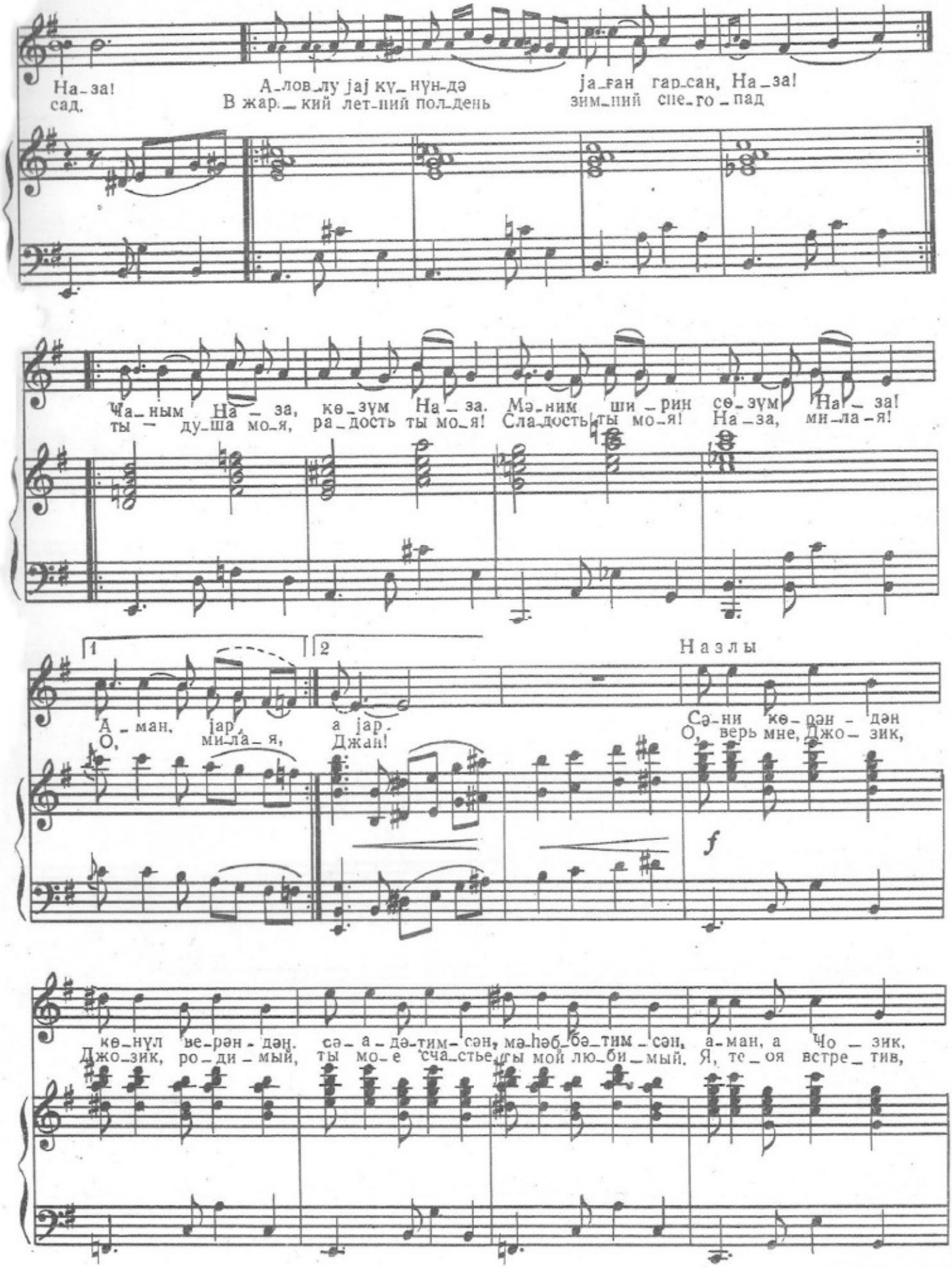
ГУЛУНУН МАҺНЫСЫ 14. ПЕСНЯ КУЛУ
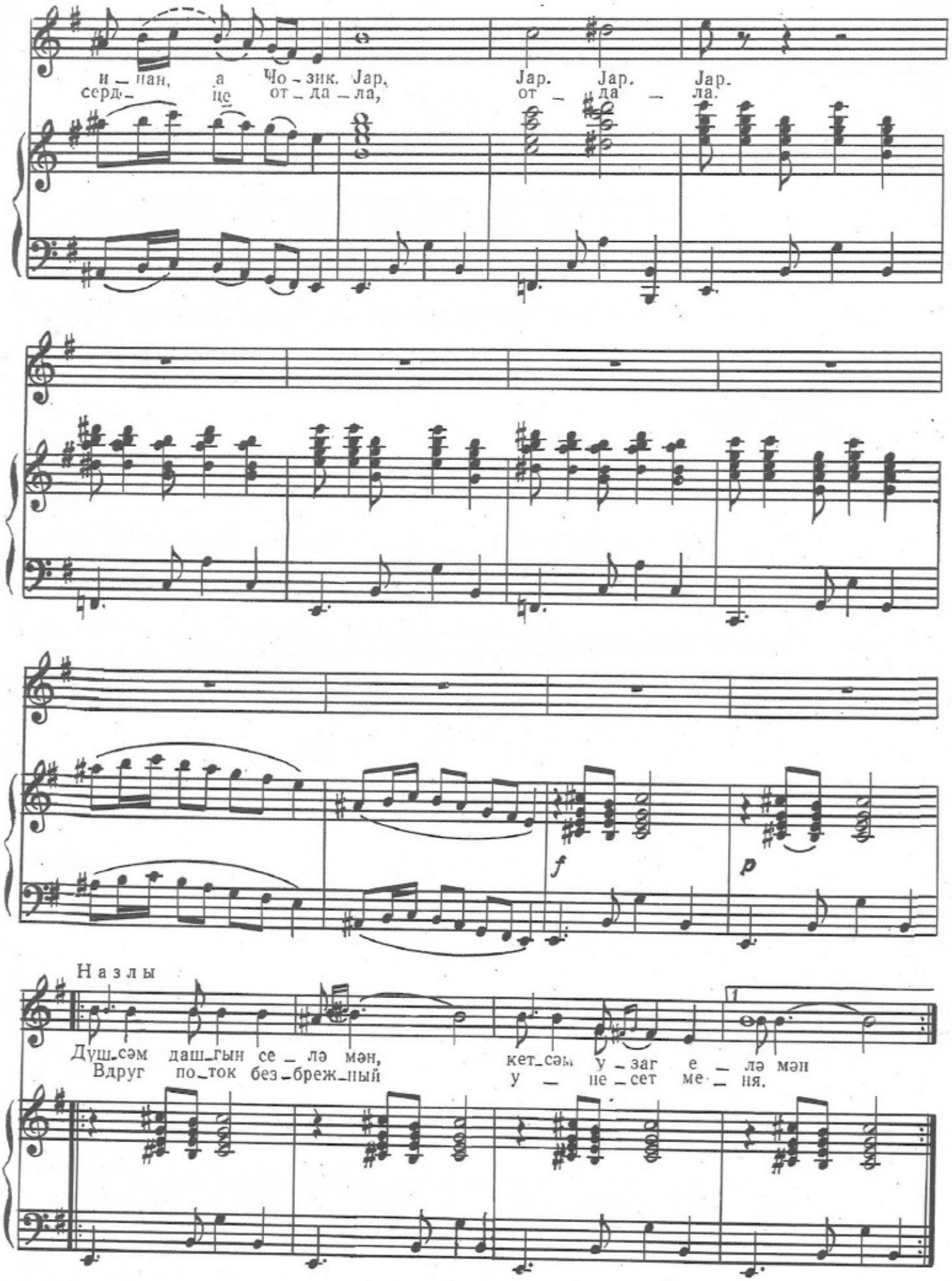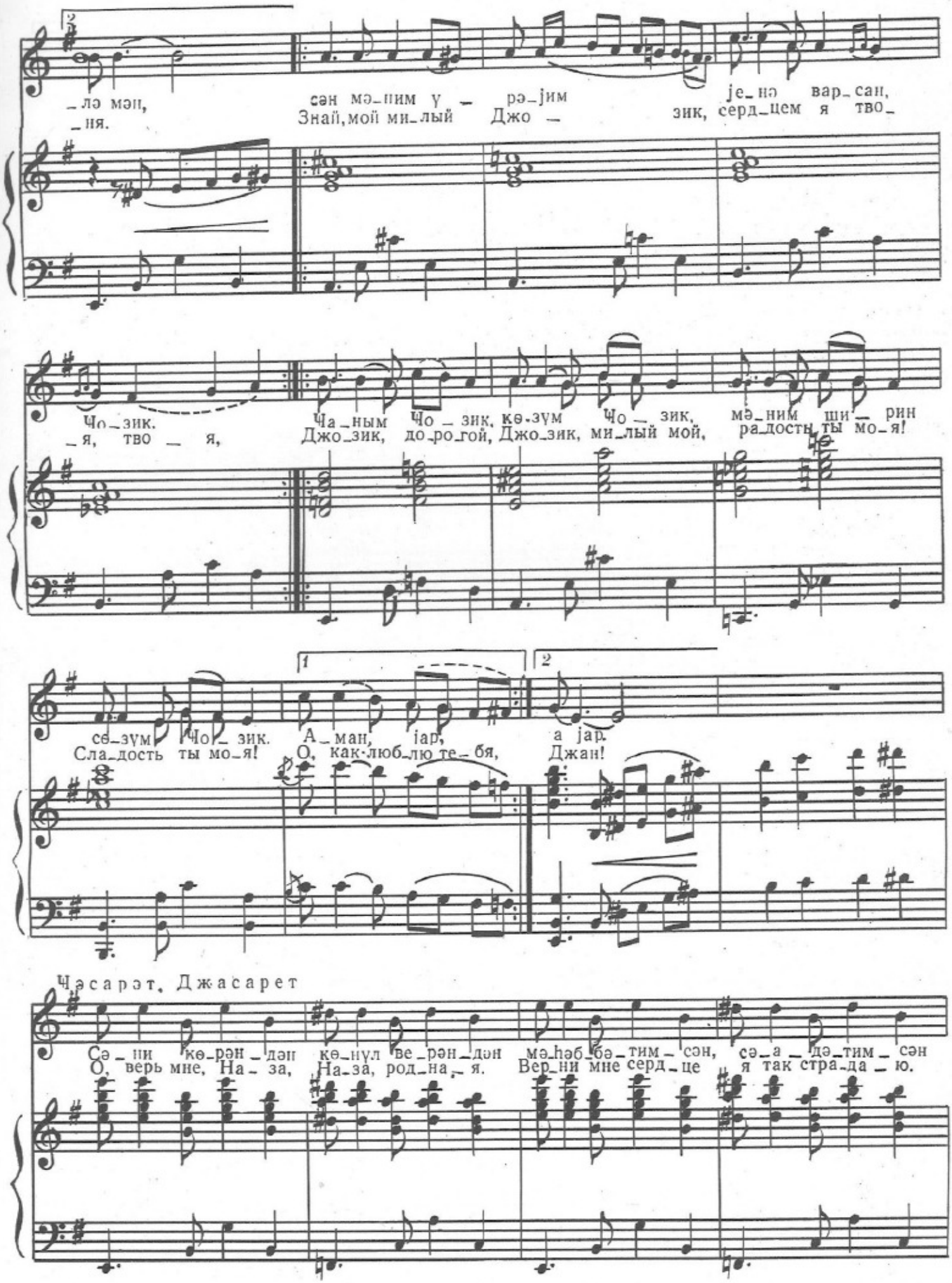

Lento
Е_ләки, сү_зүл_дү көз_ләр, е_ләки, дә_ниш_ди а_
По_ка_жет_ся им буд.то в ми_ре и_ном о_ни по_бы_ва_ют се_год_ня вдво
_ләм.
_ем.
3
3
sf
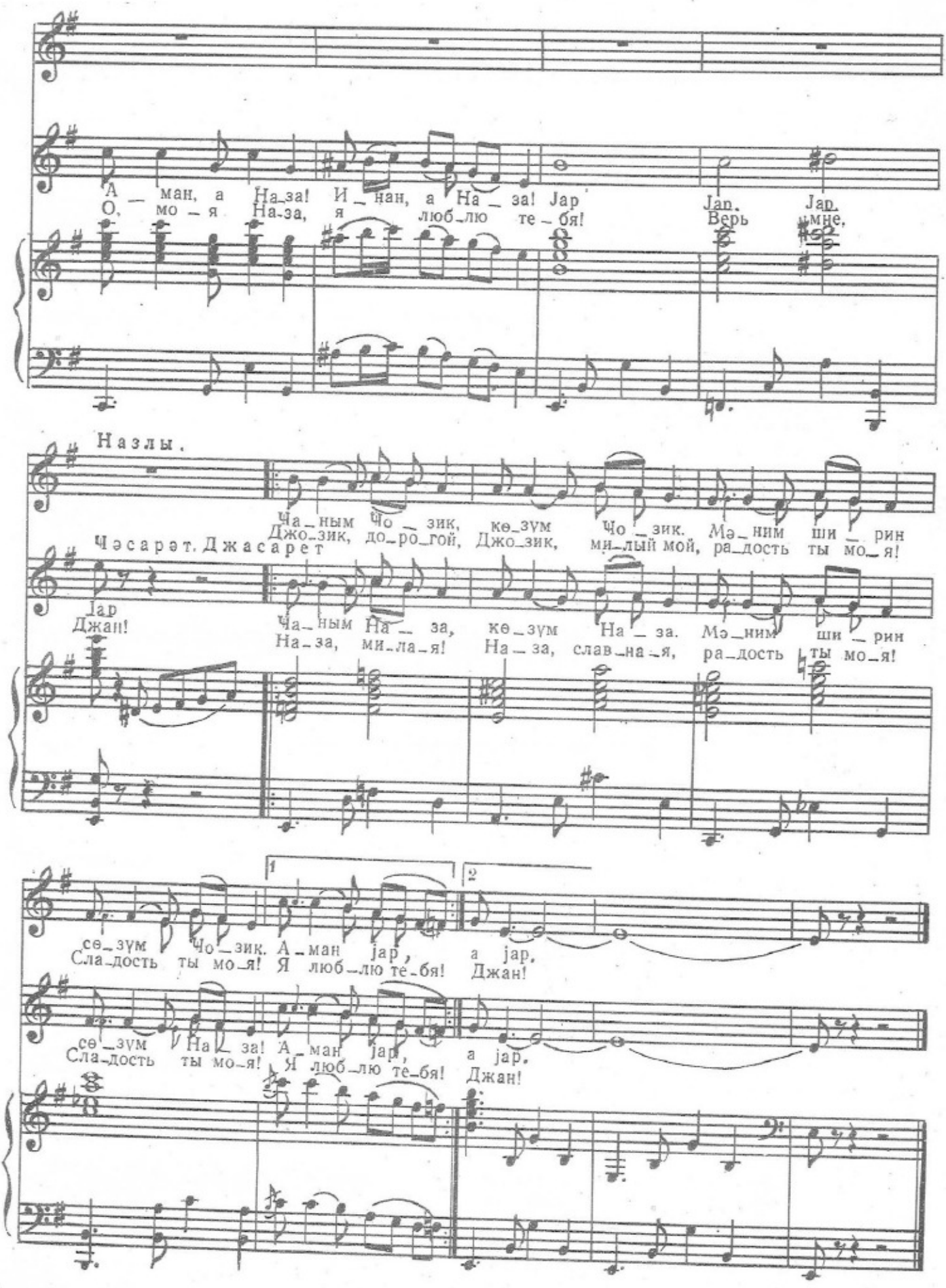
НАЗЛЫ ИЛӘ ЧӘСАРӘТИН ДУЕТИ 15. ДУЭТ НАЗЛЫ И ДЖАСАРЕТА

На_за!
сад.
А_лов_лу jaj кү_нүн_дә
В жар_кий лет_ний пол_день
jа_ған гар_сан, На_за!
зим_ний сне_го_пад
Ча_ным На_за, кө_зүм На_за. Мә_ним ши_рин сө_зүм На_за!
ты — ду_ша мо_я, ра_дость ты мо_я! Сла_дость ты мо_я! На_за, ми_ла_я!
1
2
Назлы
А_ман, jар, а jар.
О, ми_ла_я, Джан!
Сә_ни кө_рән_дән
О, верь мне, Джо_зик,
f
кө_нүл ве_рән_дән. сә_а_дә_тим_сән, мә_һәб_бә_тим_сән, а_ман, а Чо_зик.
Джо_зик, ро_ди_мый, ты мо_е сча_стье, ты мой лю_би_мый. Я, те_оя встре_тив,
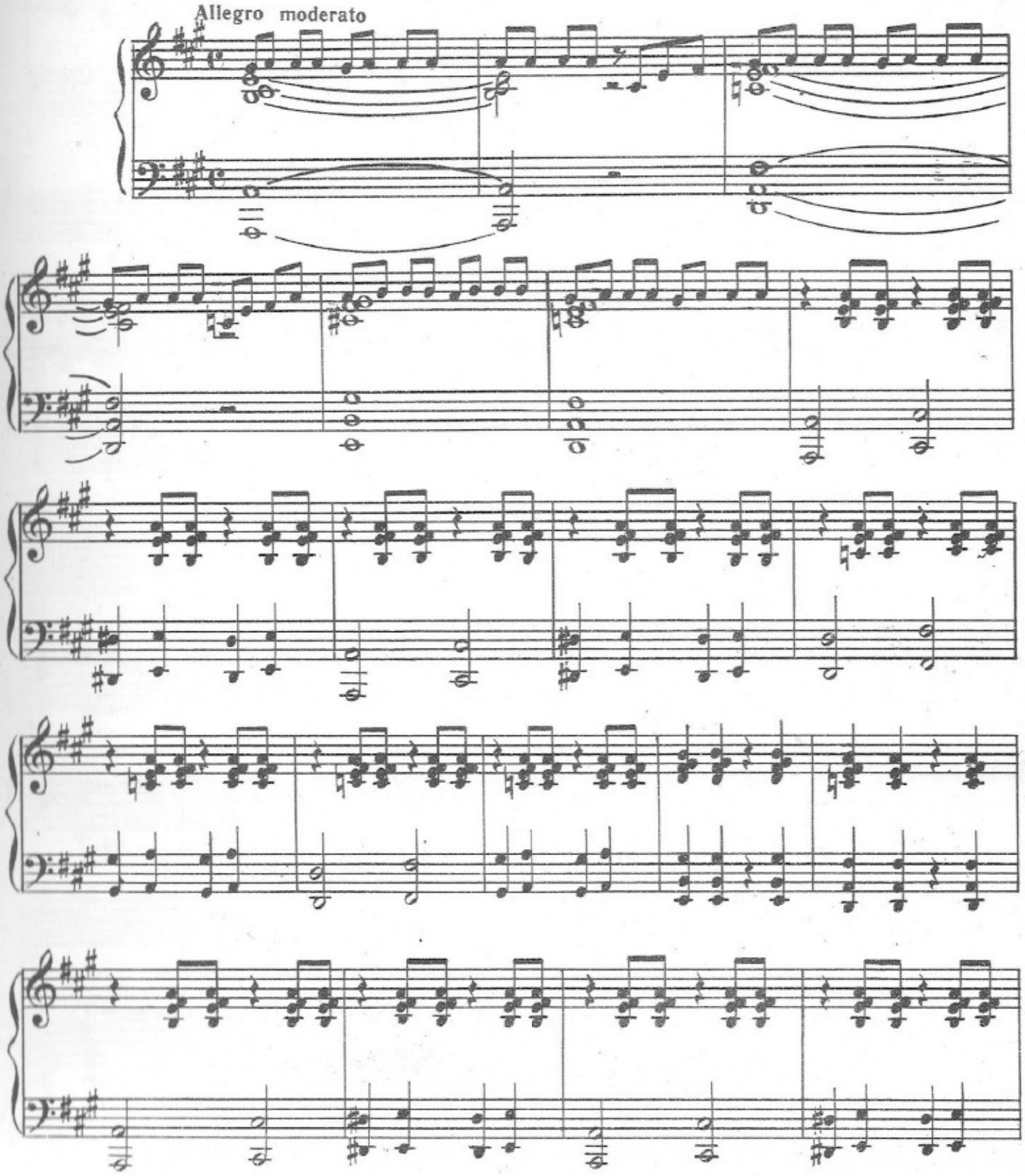

и – нан, а Чо – зик. Jap. Jap. Jap. Jap.
серд– це от – да – ла, от – да – ла.
f
p
Назлы
Душ–сәм даш–гын се – лә мән, кет–сәң у – заг е – лә мән
Вдруг по–ток без–бреж–ный у – не – сет ме – ня.
1

2
_лə мəп,
_ня.
сəн мə_ним ү _ рə_jим
Знай, мой ми_лый Джо _
je_нə вар_сан,
зик, серд_цем я тво_
Чо_зик.
_я, тво _ я,
Ча_ным Чо _ зик, кө_зүм Чо _ зик,
Джо_зик, до_ро_гой, Джо_зик, ми_лый мой,
мə_ним ши _ рин
ра_дость ты мо_я!
1
2
сө_зүм Чо _ зик.
Сла_дость ты мо_я!
А_ман, jар,
О, как люб_лю те_бя,
а jар.
Джан!
Чəсарəт, Джасарет
Сə _ ни кө_рəн _ дəп кө_нүл ве_рəн_дəн мə_һəб_бə_тим _ сəн, сə_а _ дə_тим _ сəн
О, верь мне, На _ за, На_за, род_на _ я. Вер_ни мне серд_це я так стра_да _ ю.
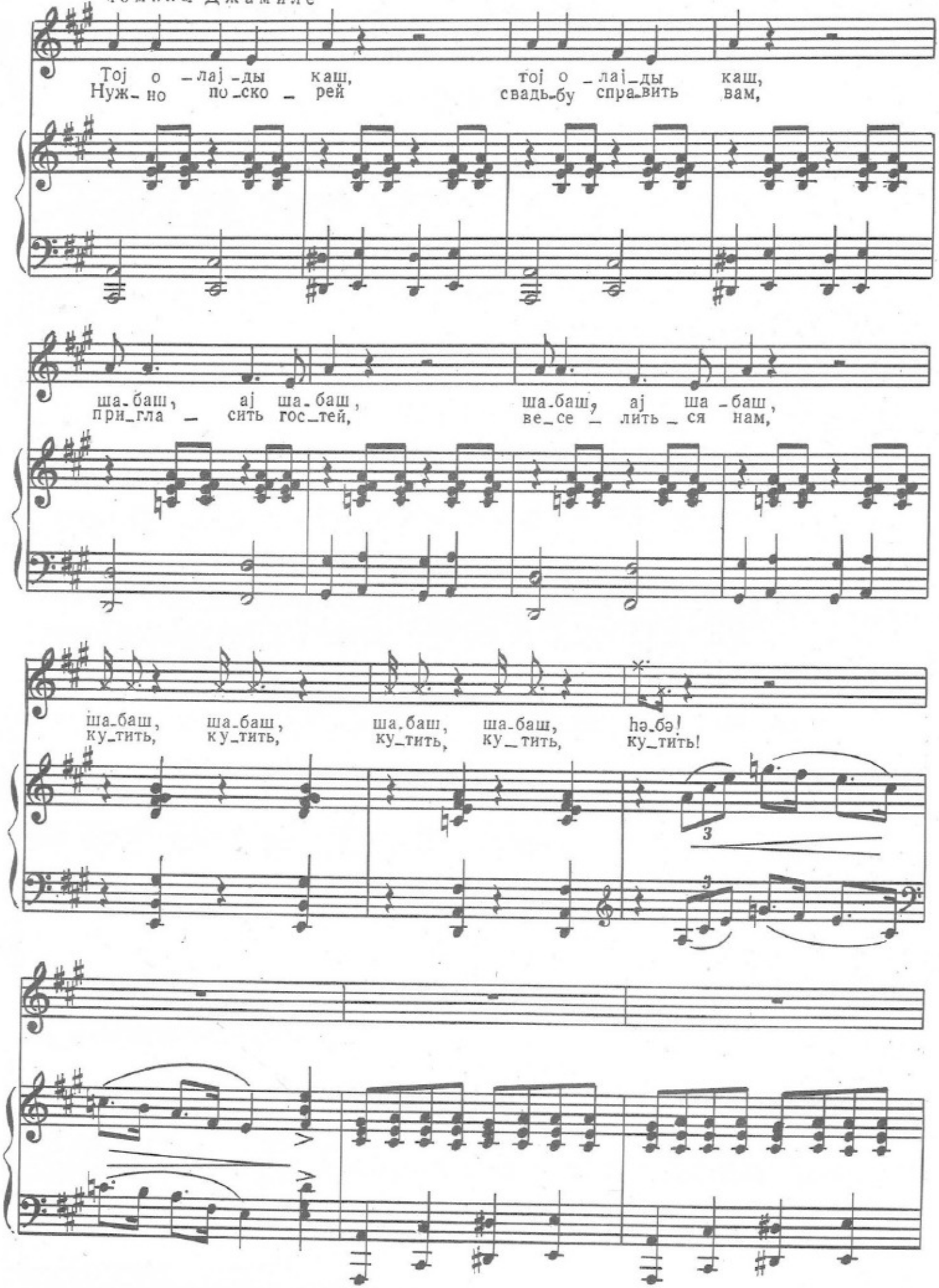

А _ ман, а На_за! И _ нан, а На _ за! Jap
О, мо _ я На_за, я люб_лю те _ бя!
Jan. Jap.
Верь мне.
Назлы.
Ча_ным чо _ зик, кө_зүм чо _ зик. Мә_ним ши _ рин
Джо_зик, до_ро_гой, Джо_зик, ми_лый мой, ра_дость ты мо_я!
Чәсарәт. Джасарет
Jap
Джан!
Ча_ным На _ за, кө_зүм На _ за. Мә_ним ши _ рин
На_за, ми_ла_я! На _ за, слав_на_я, ра_дость ты мо_я!
1
2
сө_зүм чо_зик. А_ман jap, a jap.
Сла_дость ты мо_я! Я люб_лю те_бя! Джан!
сө_зүм На_за! А_ман jap, a jap.
Сла_дость ты мо_я! Я люб_лю те_бя! Джан!
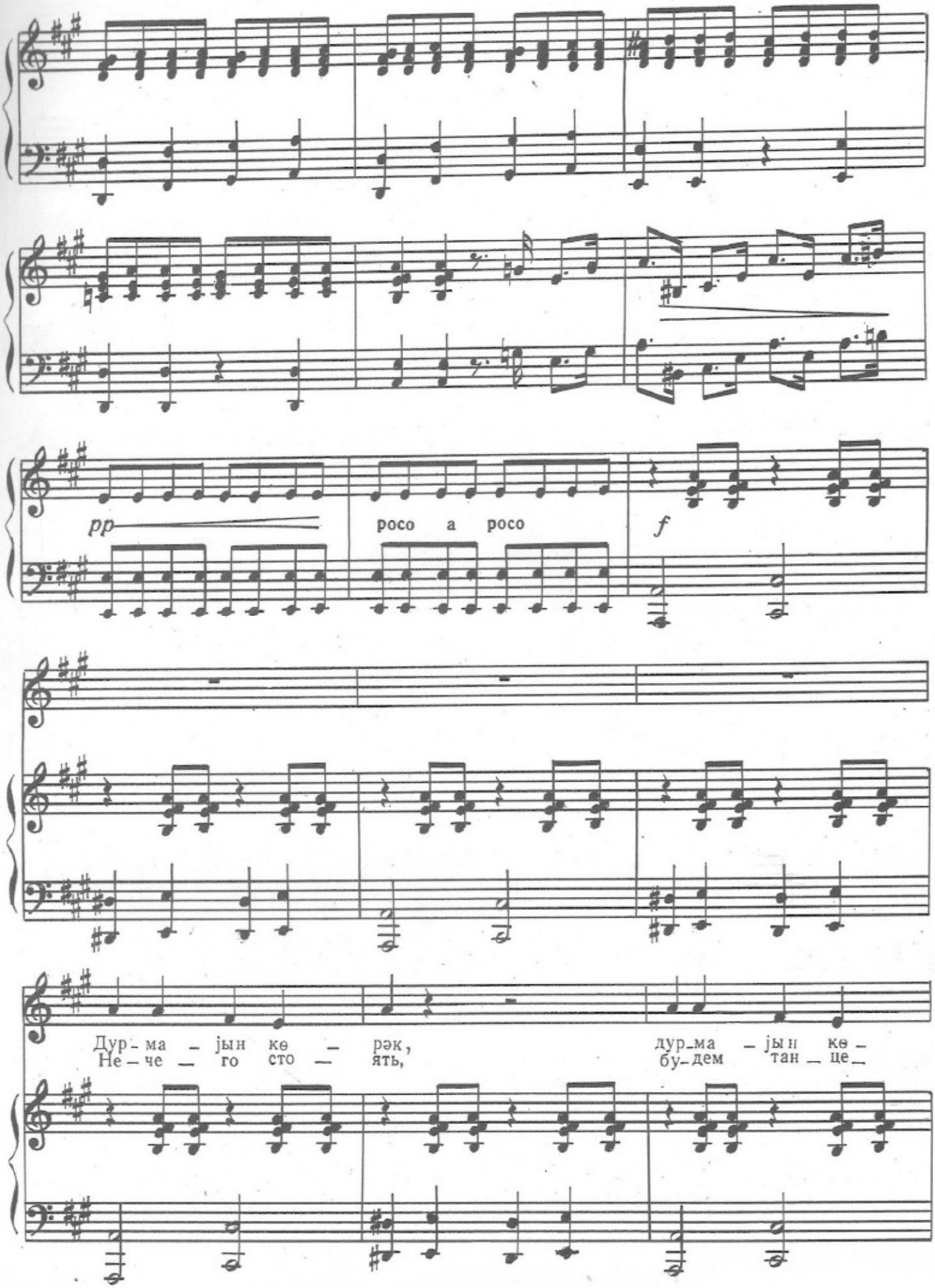
СӘһНӘ (ҶӘМИЛӘ, НАЗЛЫ, ҶӘСАРӘТ, КҮЛЛҮ ХАЛА ВӘ ХОР)
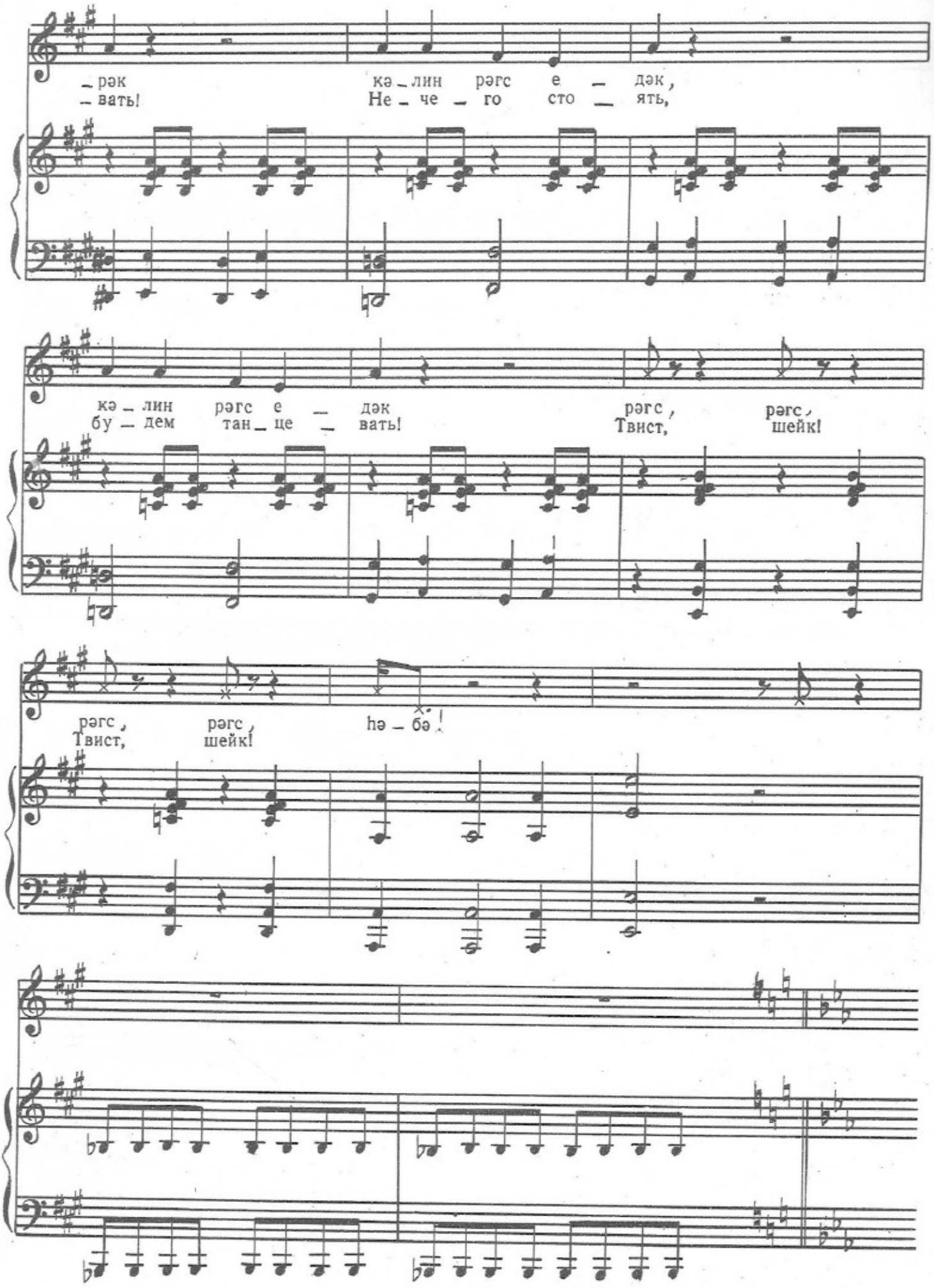
16. СЦЕНА (ДЖАМИЛЕ, НАЗЛЫ, ДЖАСАРЕТ, ТЕТЯ ГЮЛЛИ И ХОР)
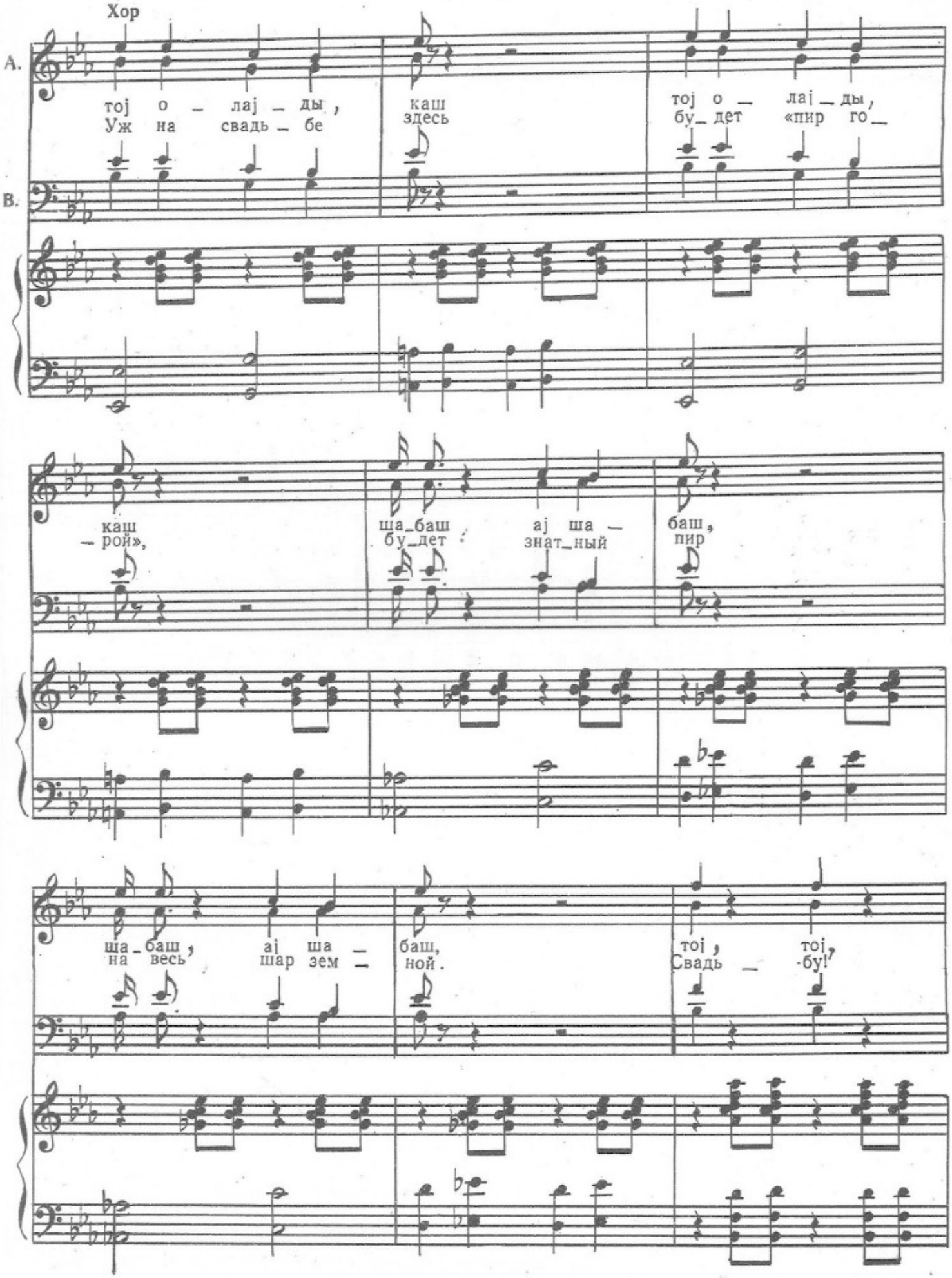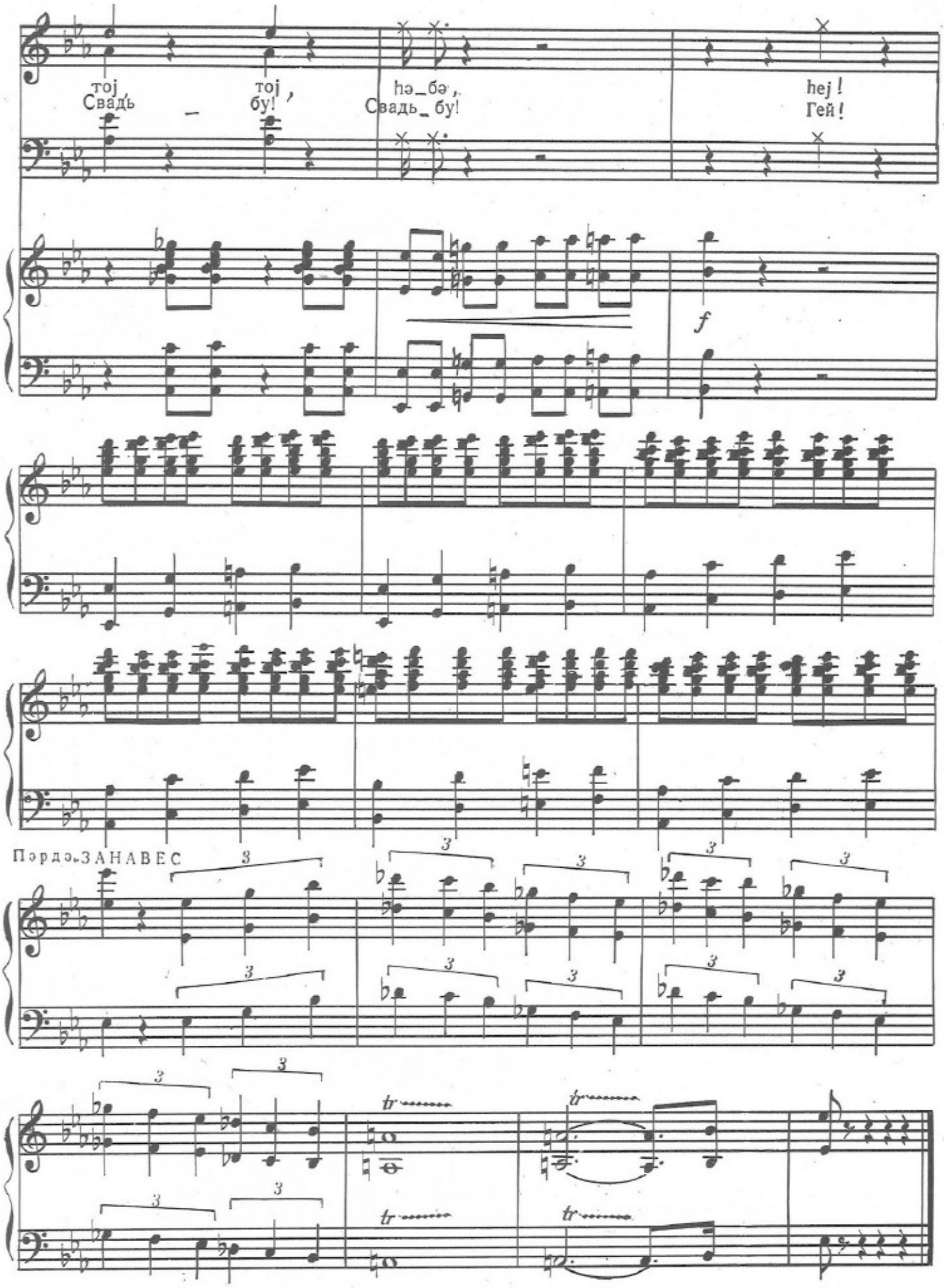

Чэмилэ Джамиле

pp
poco a poco
f
Дур-ма – јын кө – рәк,
Не – че – го сто – ять,
дур-ма – јын кө –
бу-дем тан – це –

_рәк кә_лин рәгс е_дәк,
_вать! Не_че_го сто_ять,
кә_лин рәгс е_дәк рәгс, рәгс,
бу_дем тан_це_вать! Твист, шейк!
рәгс, рәгс, hә_бә!
Твист, шейк!

Хор
A.
B.
тој о – лај – ды,
Уж на свадь – бе
каш
здесь
тој о – лаі – ды,
бу – дет «пир го –
каш
– рой»,
ша – баш
бу – дет
аj ша –
знат – ный
баш,
пир
ша – баш,
на весь
аj ша –
шар зем –
баш,
ной.
тоі,
Свадь –
тоі,
-бу!
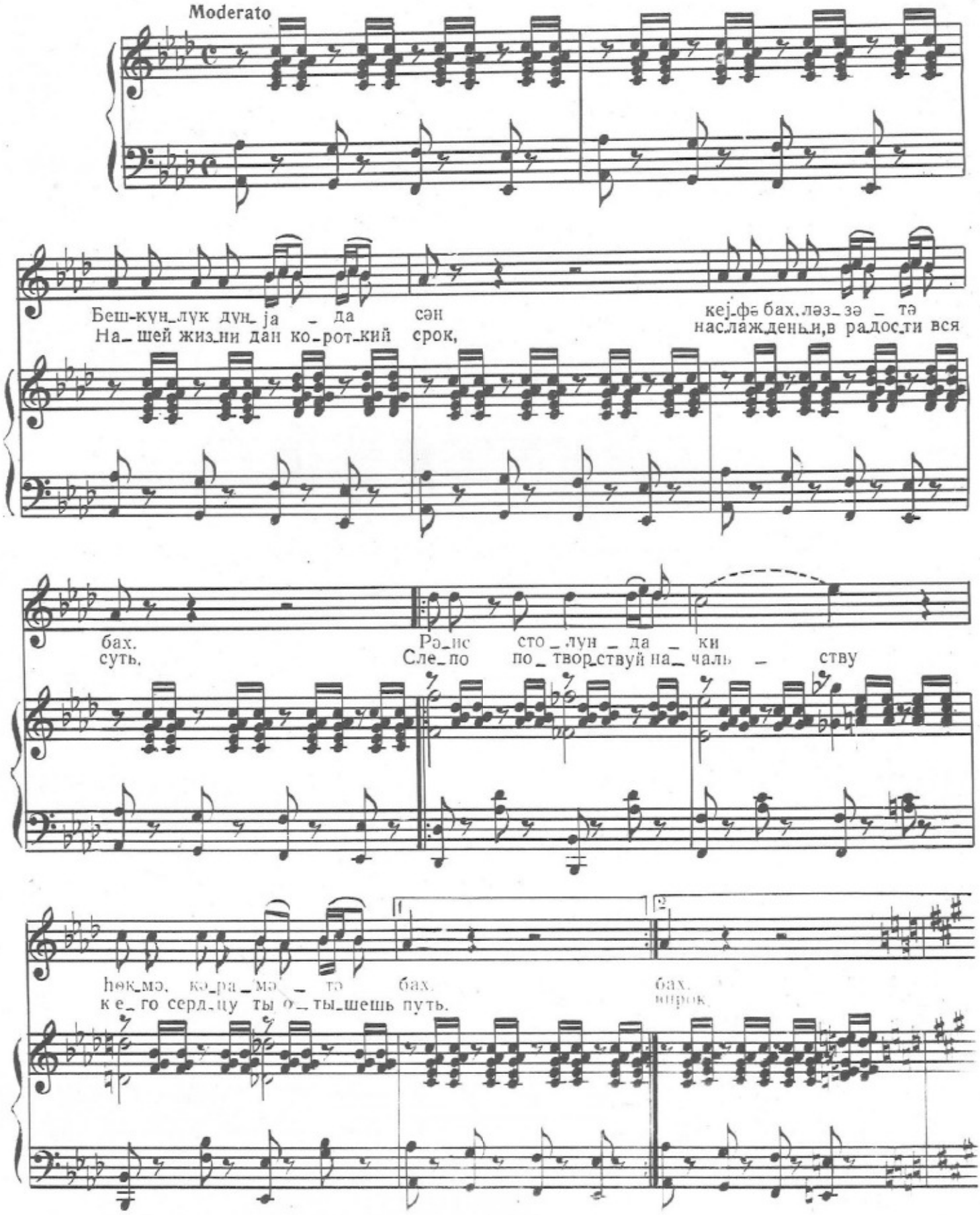

тој, тој,
Свадь – бу!
һә_бә,
Свадь_бу!
hej!
Гей!
f
Пэрдэ ЗАНАВЕС
3
tr
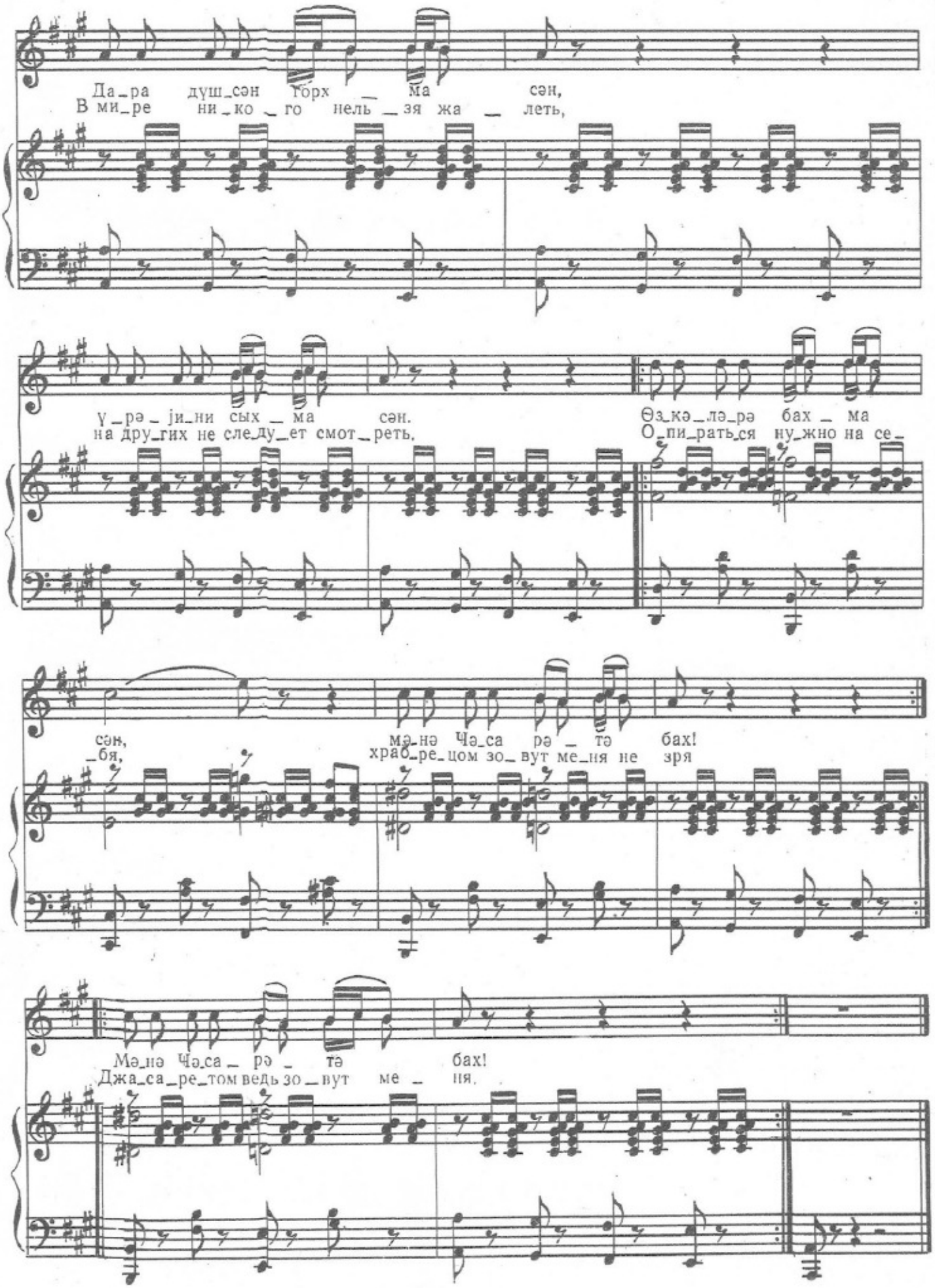
III ПӨРДӘ
I ШӘКИЛ

ЧӘСАРӘТИН КУПЛЕТЛӘРИ
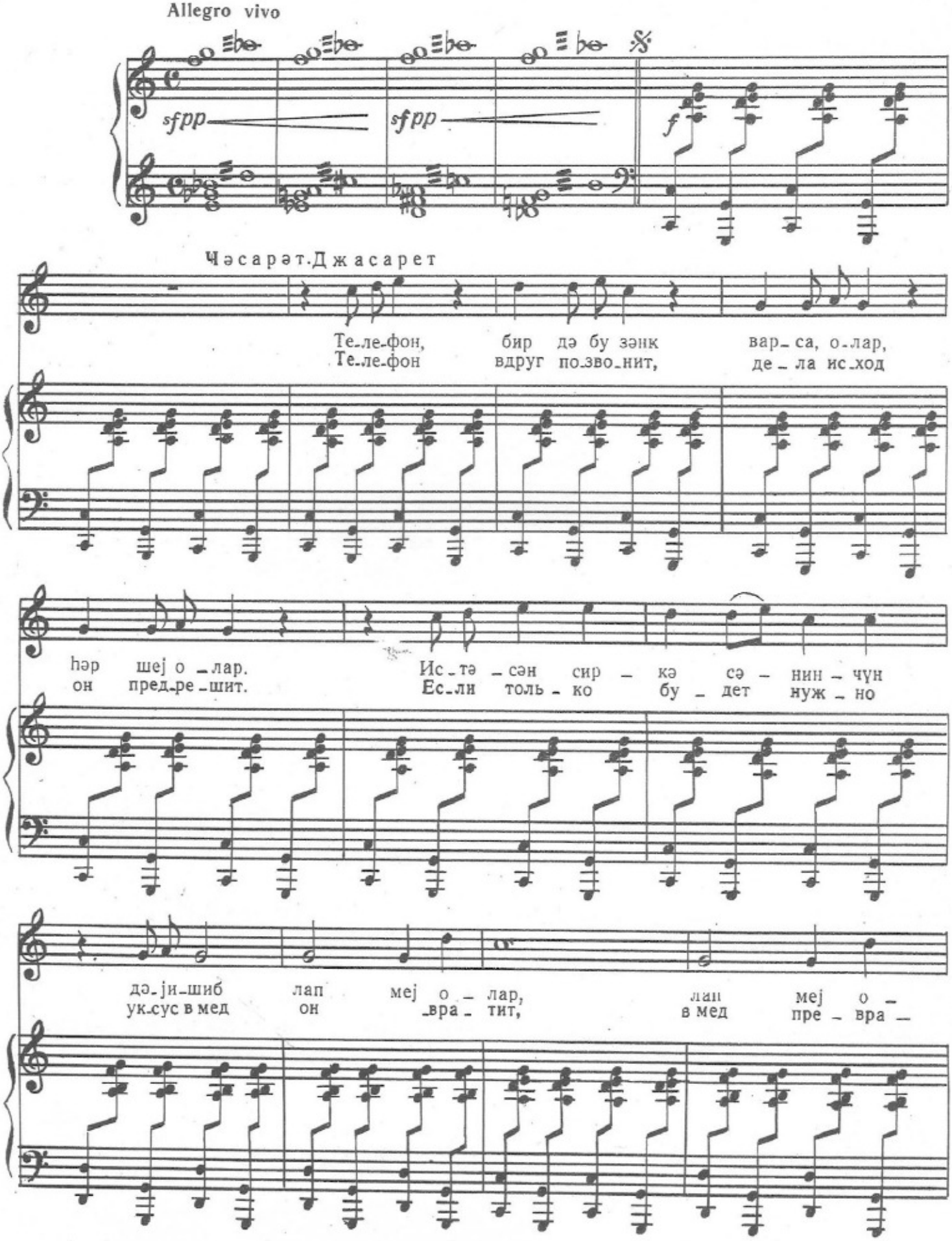
ДЕЙСТВИЕ III
КАРТИНА I
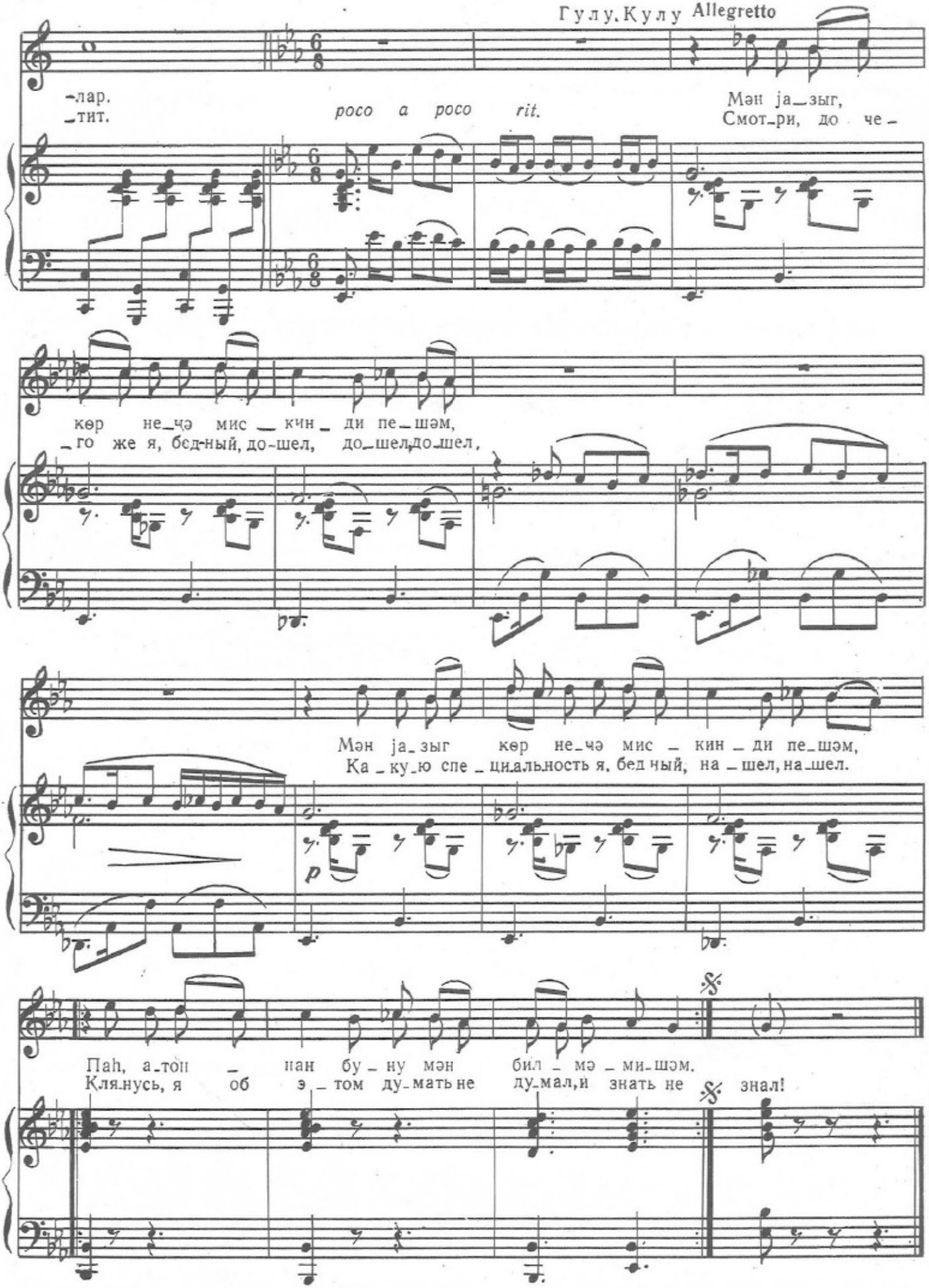
17. КУПЛЕТЫ ДЖАСАРЕТА

Да_ра дүш_сән горх _ ма сән,
В ми_ре ни_ко _ го нель _ зя жа _ леть,
ү_рә _ ји_ни сых _ ма сән.
на дру_гих не сле_ду_ет смот_реть.
Өз_кә_лә_рә бах _ ма
О_пи_рать_ся ну_жно на се_
сән,
_бя,
мә_нә Чә_са рә _ тә бах!
хра_бре_цом зо_вут ме_ня не зря
Мә_нә Чә_са _ рә _ тә бах!
Джа_са_ре_том ведь зо _ вут ме _ ня.

ЧӘСАРӘТЛӘ ГУЛУНУН СӘҺНӘСИ 18. СЦЕНА ДЖАСАРЕТА И КУЛУ
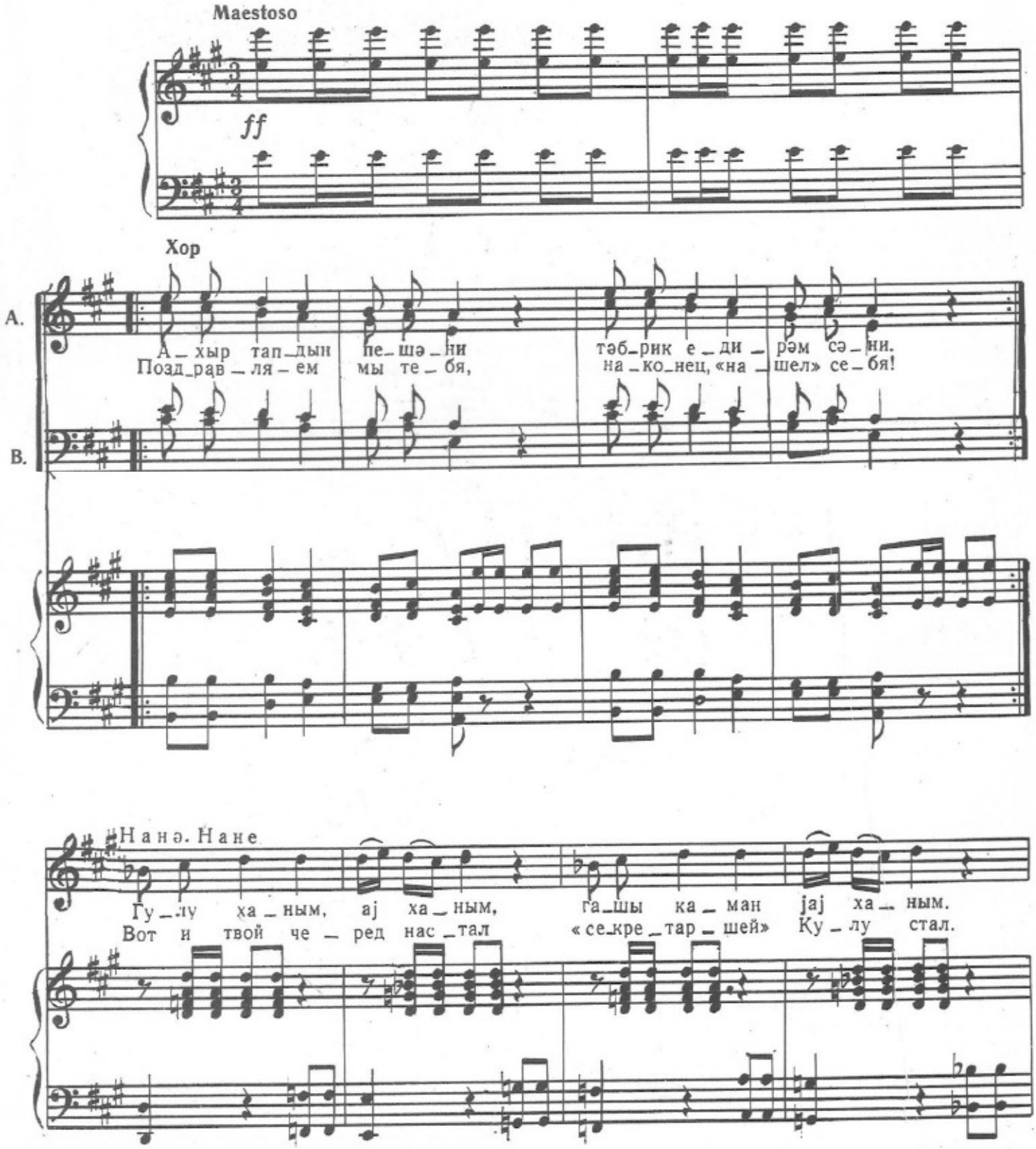

Гулу. Кулу Allegretto
-лар.
-тит.
poco a poco rit.
Мән ja-зыг,
Смот-ри, до че-
көр не-чэ мис - кин - ди пе-шэм,
-го же я, бед-ный, до-шел, до-шел до-шел,
Мән ja-зыг көр не-чэ мис - кин - ди пе-шэм,
Ка-ку-ю спе-циальность я, бед-ный, на-шел, на-шел.
p
Пah, a-тоh - нан бу-ну мэн бил - мэ - ми-шэм.
Кля-нусь, я об э - том ду-мать не ду-мал, и знать не знал!

ТӘБРИК СӘҺНӘСИ (НАНӘ, БИЛУРӘ, ГУЛУ, ҮЛФӘТ ВӘ ХОР)

19.

СЦЕНА ПОЗДРАВЛЕНИЯ (НАНЕ, БИЛУРЕ, КУЛУ, УЛФЕТ И ХОР)

Билурэ. Билуре
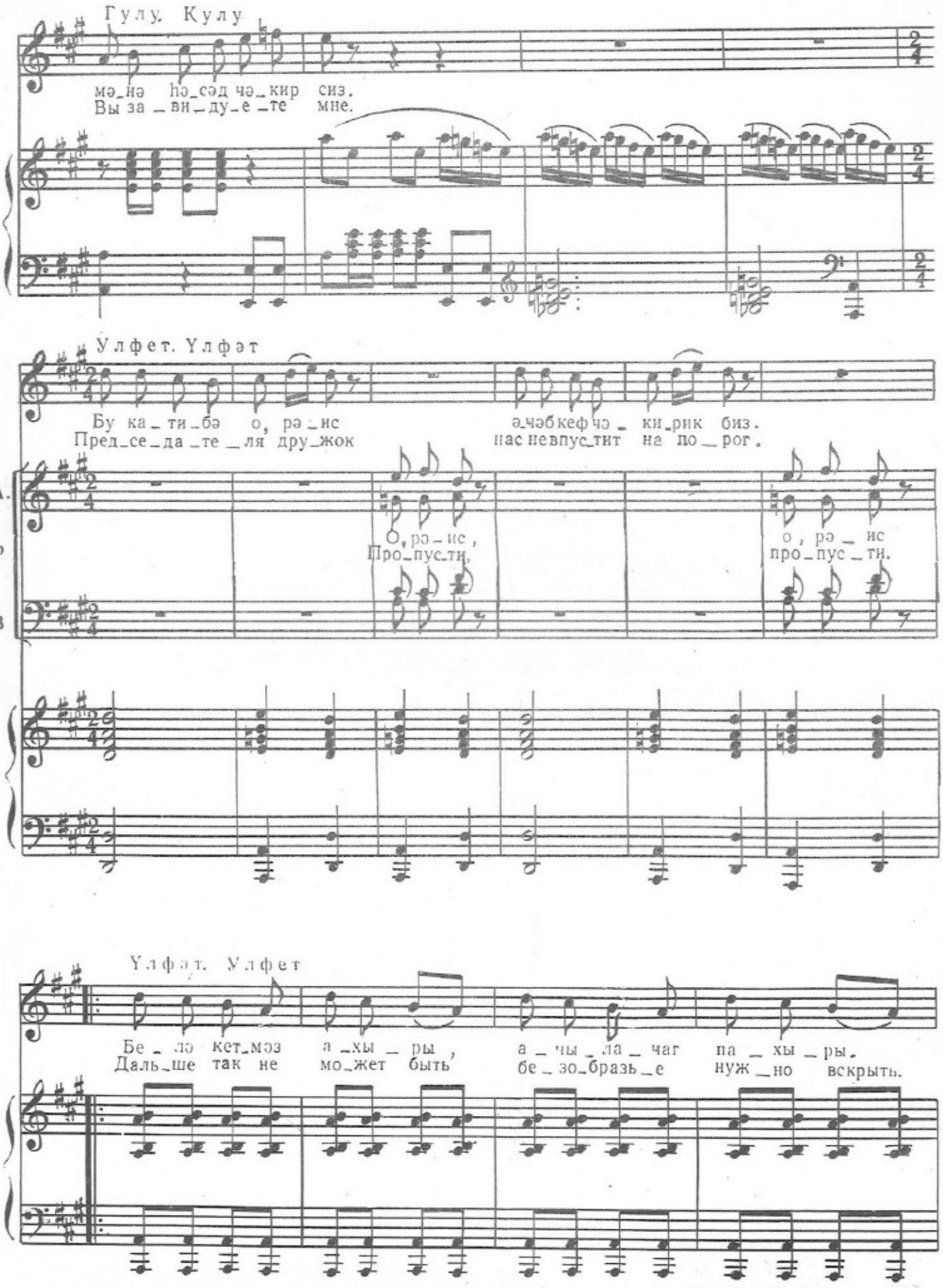
Ма_дам, ле_ди, син_jо_ра, гэл_би_мэ вур_ма ja_ра.
Ле_же_бо_ка и лен_тяй, для те_бя здесь_прос_то рай!
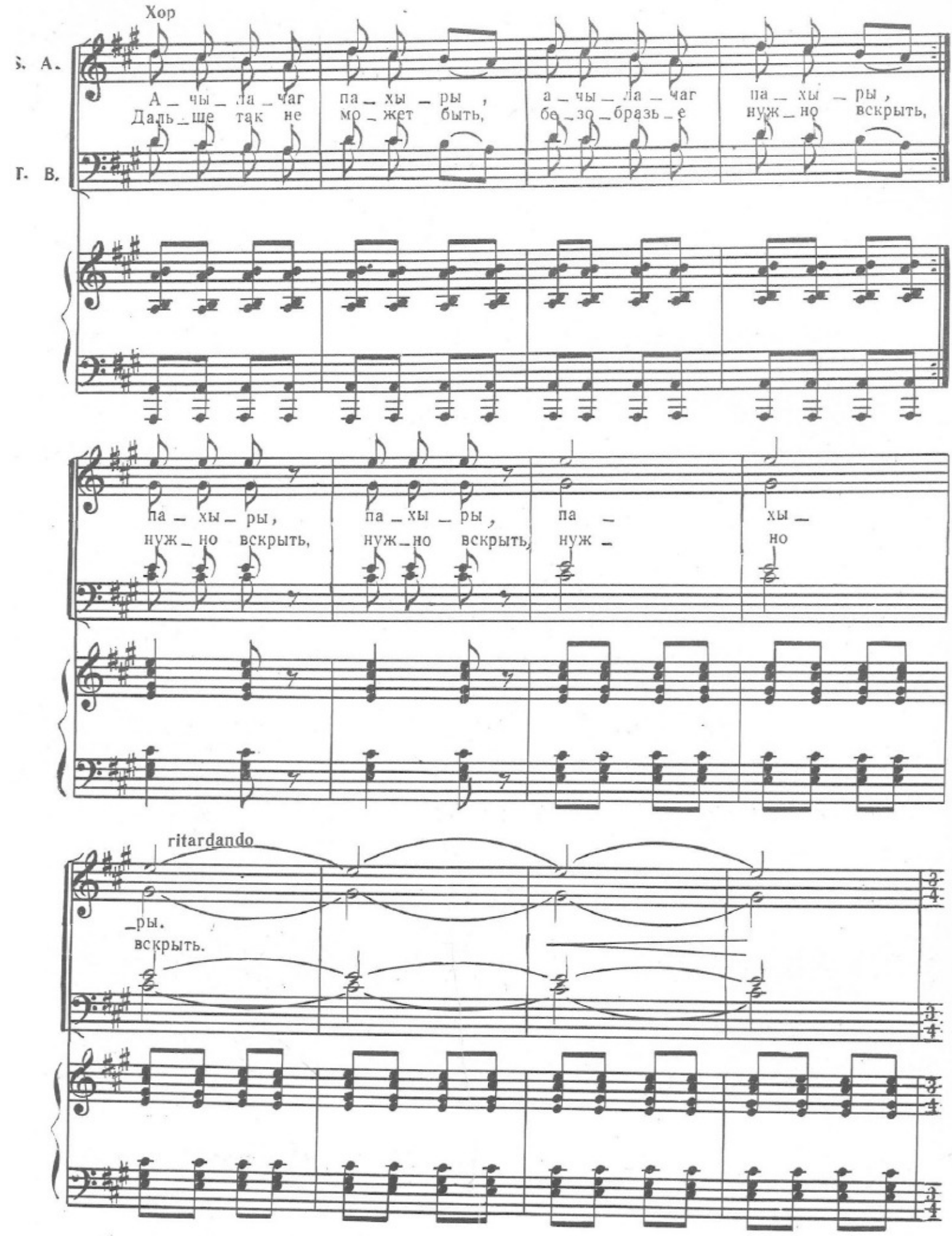
А_хыр тап_дын пе_шэ_ни, тэб_рик е_ди_рик сэ_ни.
Позд_рав_ля_ем мы те_бя, на_ко_нец «на_шел» се_бя.
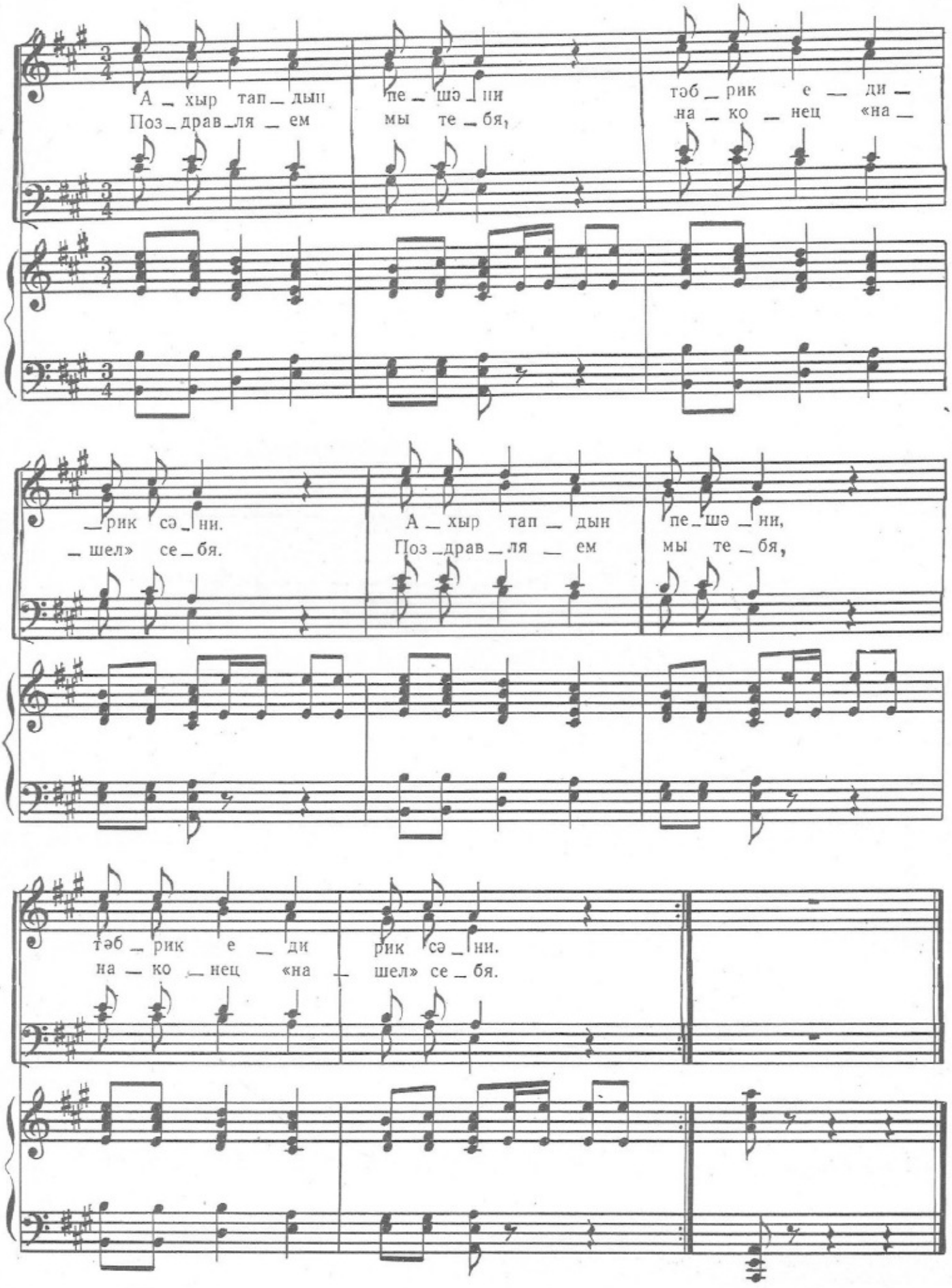
f

Гулу. Кулу

А_на көрүрәм кы, сиз, мә_нә һәсәд чә_кир_сиз,
Вы за_ви_ду_е_те мне. Вы за_ви_ду_е_те мне.
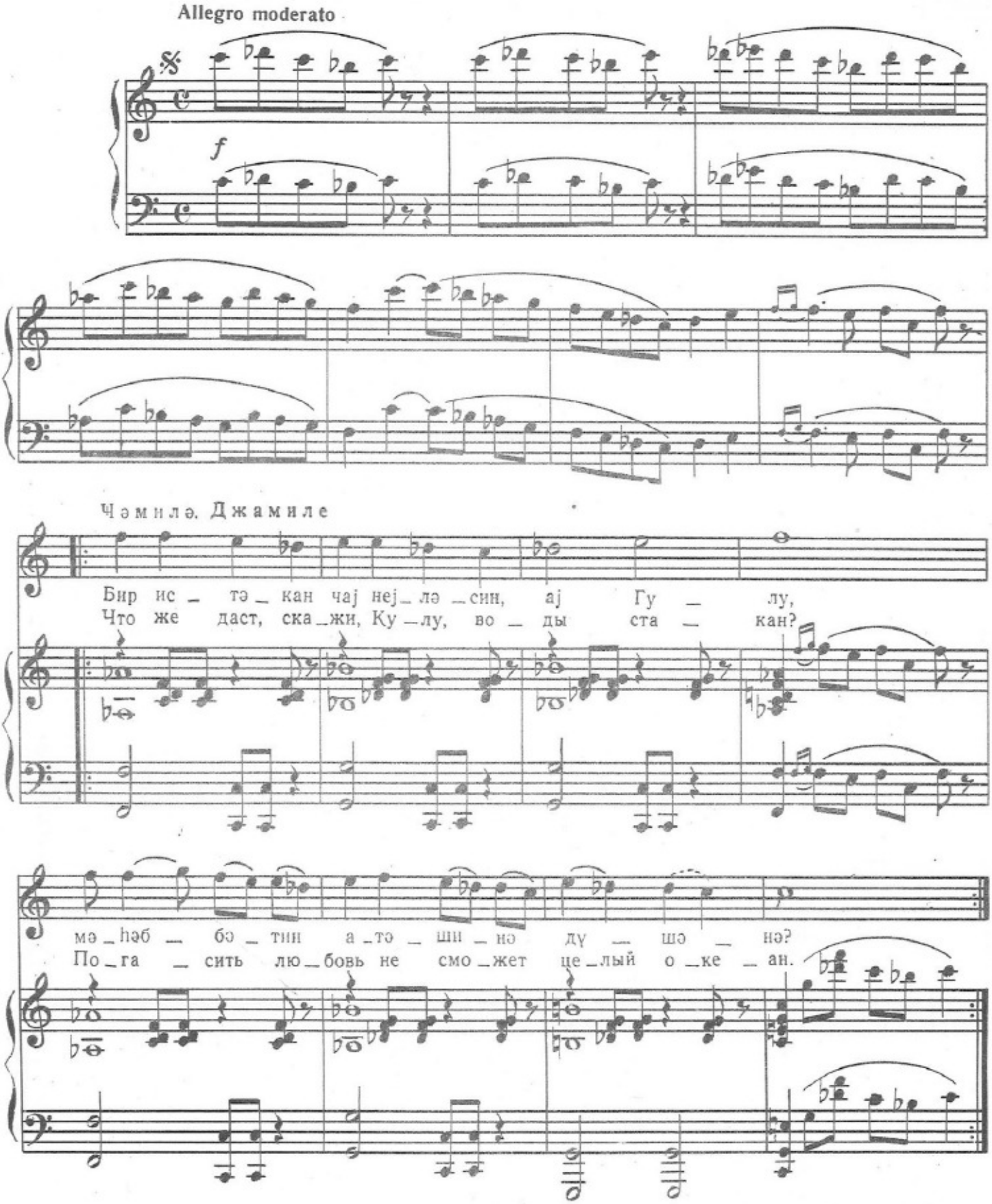

Гулү. Кулу
мә_нә һә_сәд чә_кир сиз.
Вы за_ви_ду_е_те мне.
Үлфәт. Үлфат
Бу ка_ти_бә о, рә_ис
Пред_се_да_те_ля дру_жок
әчәбкеф чә_ки_рик биз.
нас не впус_тит на по_рог.
А.
ор
В
О, рә_ис,
Про_пус_ти,
о, рә_ис
про_пус_ти.
Үлфәт. Үлфет
Бе_лә кет_мәз а_хы_ры,
Даль_ше так не мо_жет быть
а_чы_ла_чак па_хы_ры.
бе_зо_бразь_е нуж_но вскрыть.
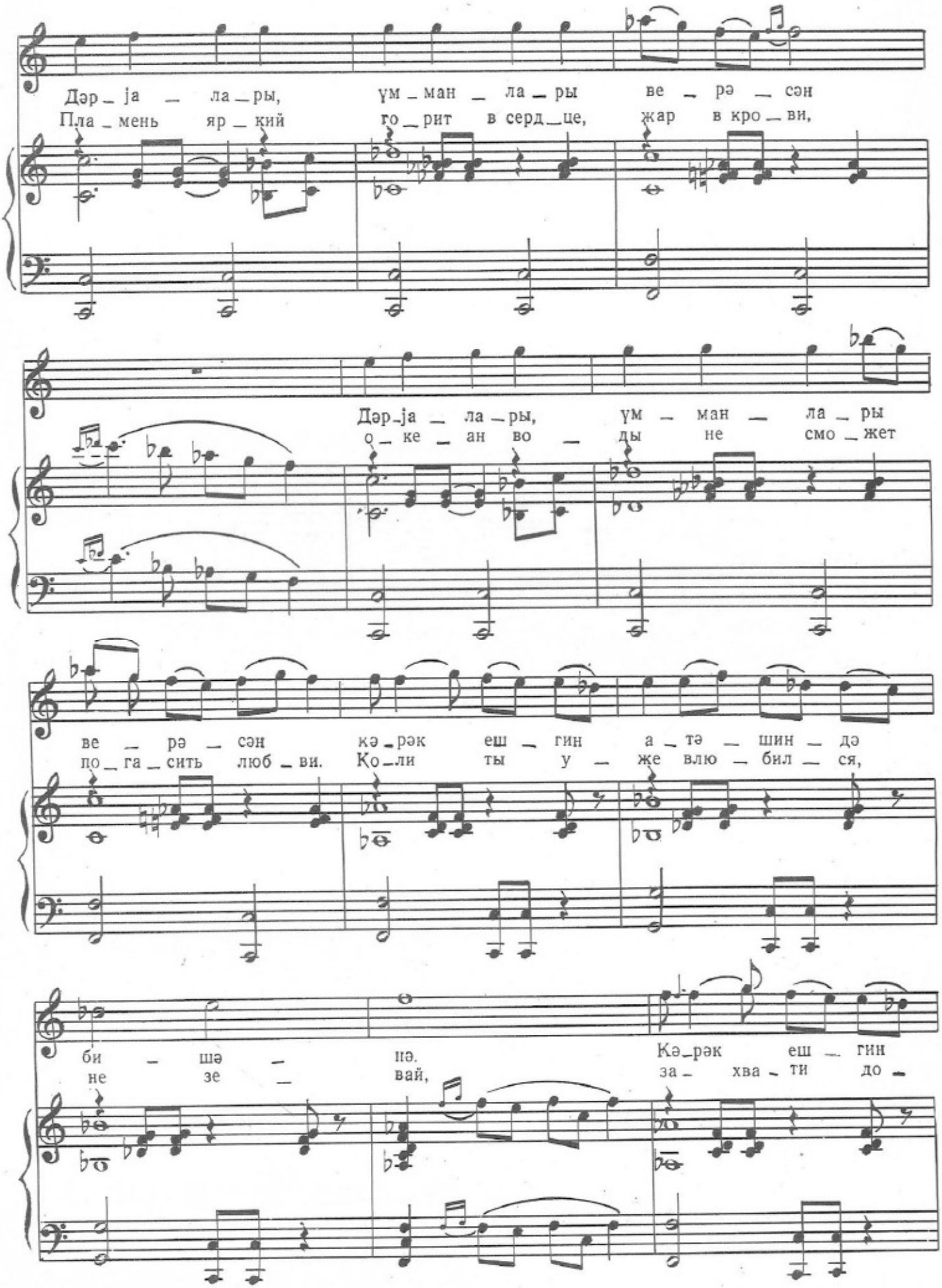

Хор
S. A.
Г. В.
А _ чы _ ла _ чаг
Даль _ ше так не
па _ хы _ ры ,
мо _ жет быть,
а _ чы _ ла _ чаг
бе _ зо _ бразь _ е
па _ хы _ ры ,
нуж _ но вскрыть,
па _ хы _ ры,
нуж _ но вскрыть,
па _ хы _ ры,
нуж _ но вскрыть,
па _
нуж _
хы _
но
ritardando
_ры.
вскрыть.
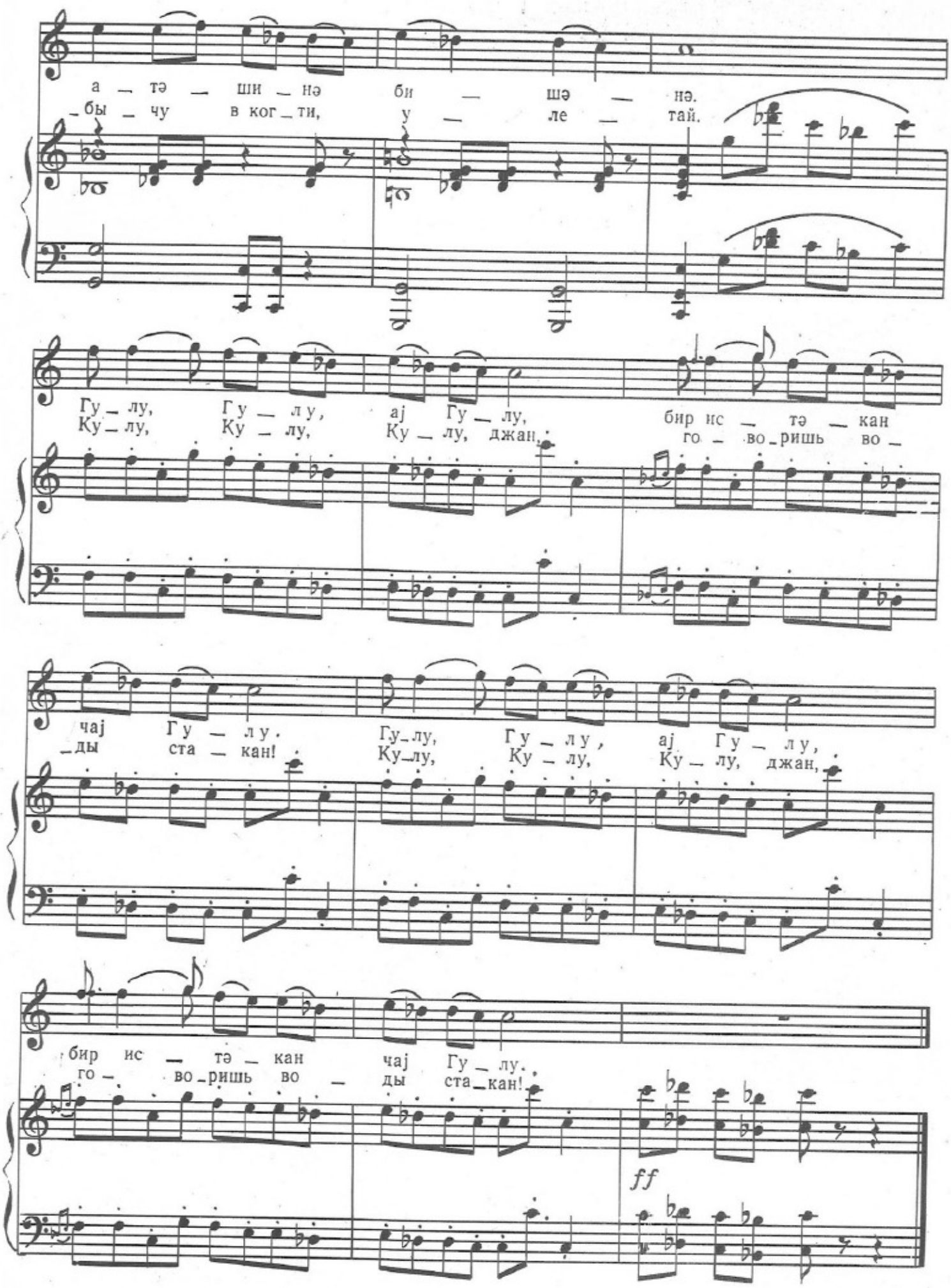

А _ хыр тап _ дын пе _ шэ _ ни тэб _ рик е _ ди _
Поз _ драв _ ля _ ем мы те _ бя, на _ ко _ нец «на _
_ рик сэ _ ни. А _ хыр тап _ дын пе _ шэ _ ни,
_ шел» се _ бя. Поз _ драв _ ля _ ем мы те _ бя,
тэб _ рик е _ ди рик сэ _ ни.
на _ ко _ нец «на _ шел» се _ бя.

ЧӘМИЛӘ ХАНЫМЫН МАЊНЫСЫ

20. ПЕСНЯ ДЖАМИЛИ ХАНУМ

Дәр_ja _ ла_ры, үм_ман _ ла_ры ве _ рә _ сән
Пла_мень яр_кий го_рит в серд_це, жар в кро_ви,
Дәр_ja _ ла_ры, үм _ ман _ ла _ ры
о_ке _ ан во _ ды не смо_жет
ве _ рә _ сән кә_рәк еш _ гин а_тә _ шин _ дә
по_га_сить люб_ви. Ко_ли ты у _ же влю _ бил _ ся,
би _ шә _ нә. Кә_рәк еш _ гин
не зе _ вай, за_ хва_ти до _

а — тэ — ши — нэ би — шэ — нэ.
_бы — чу в ког_ти, у — ле — тай.
Гу — лу, Гу — лу, ај Гу — лу, бир ис — тэ — кан
Ку — лу, Ку — лу, Ку — лу, джан, го — во_ришь во —
чај Гу — лу. Гу_лу, Гу — лу, ај Гу — лу,
_ды ста — кан! Ку_лу, Ку — лу, Ку — лу, джан,
бир ис — тэ — кан чај Гу — лу.
го — во_ришь во — ды ста_кан!
ff
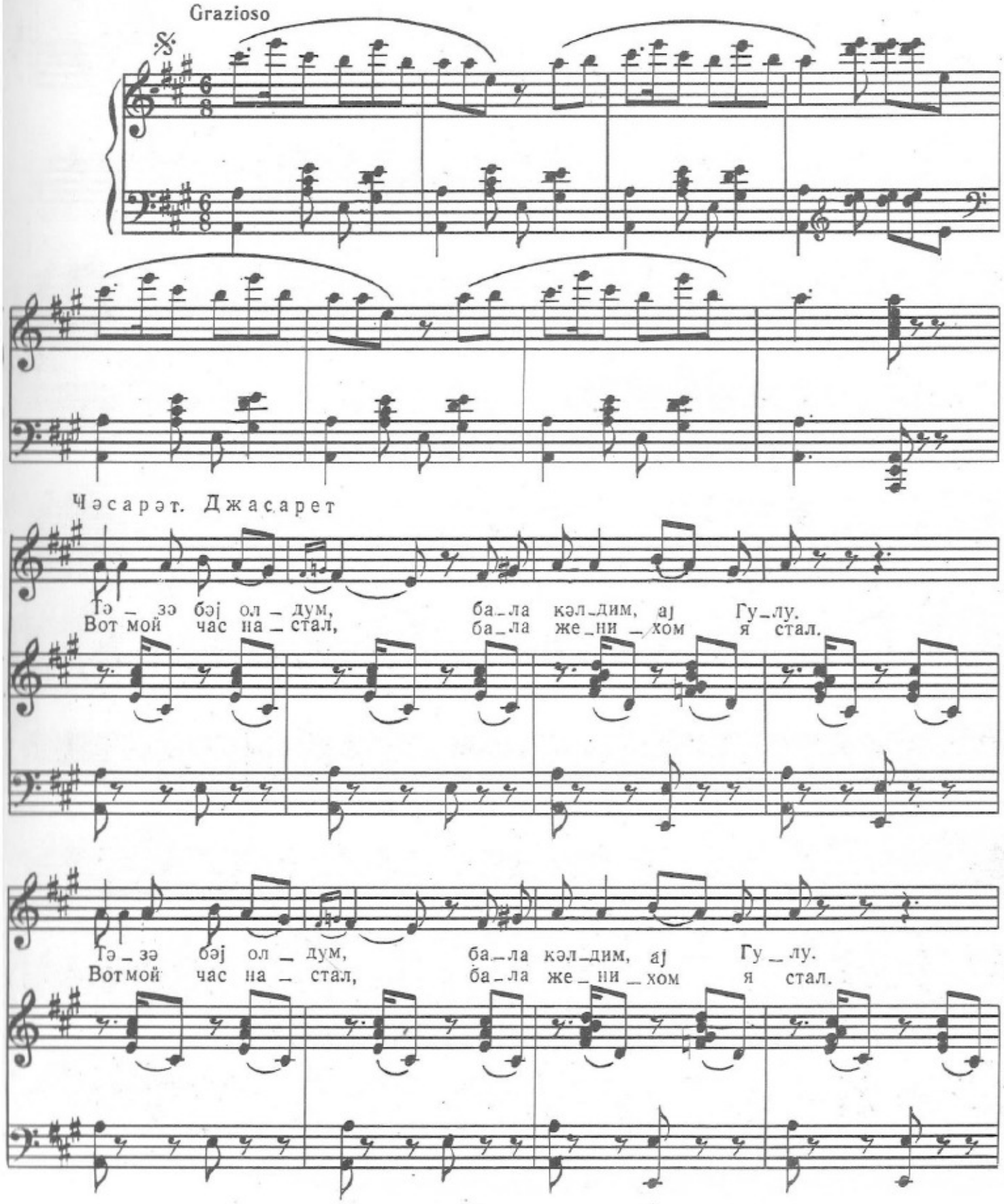
II Шәкил
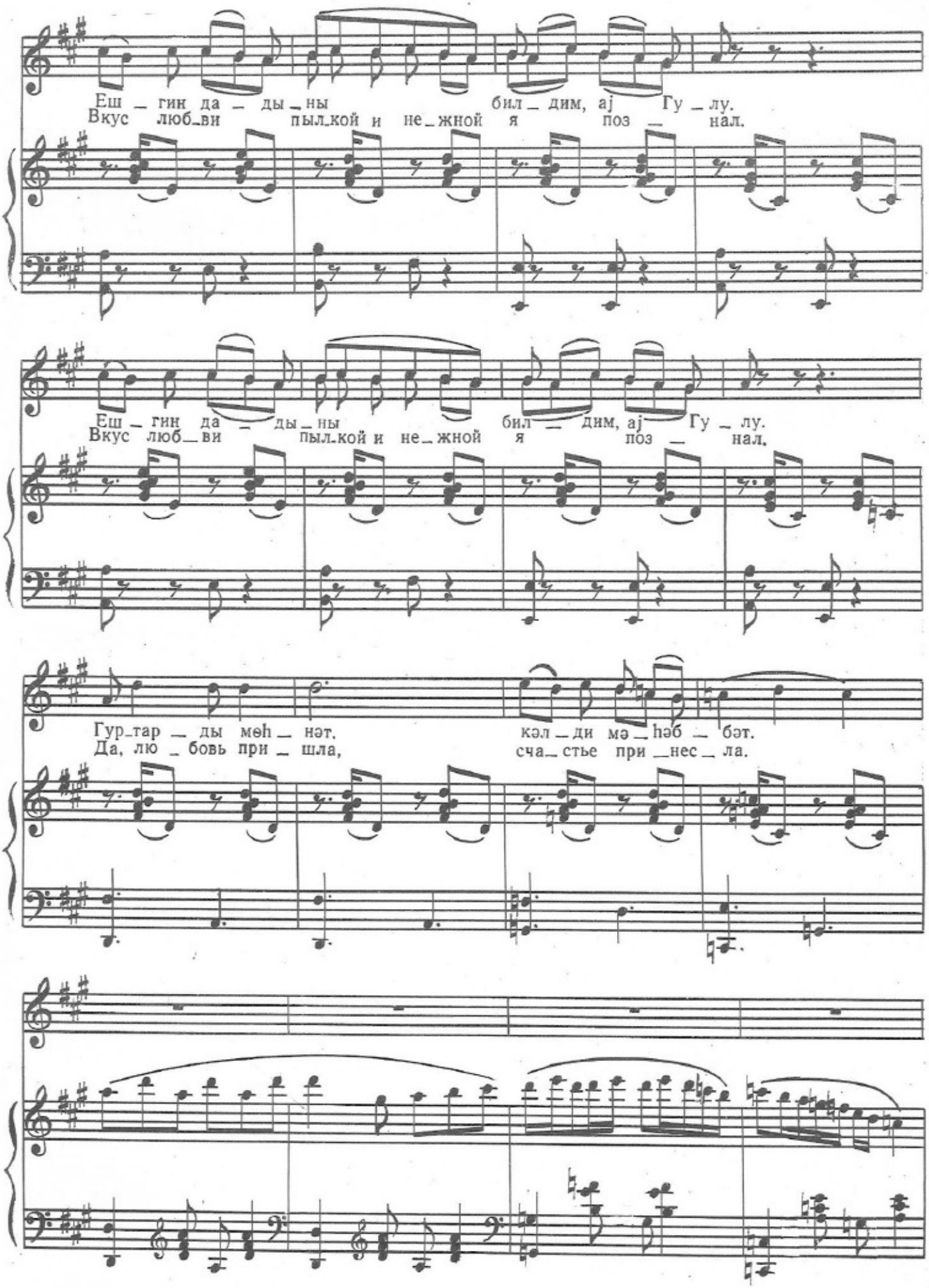
ЧӘСАРӘТИН МАҺНЫСЫ
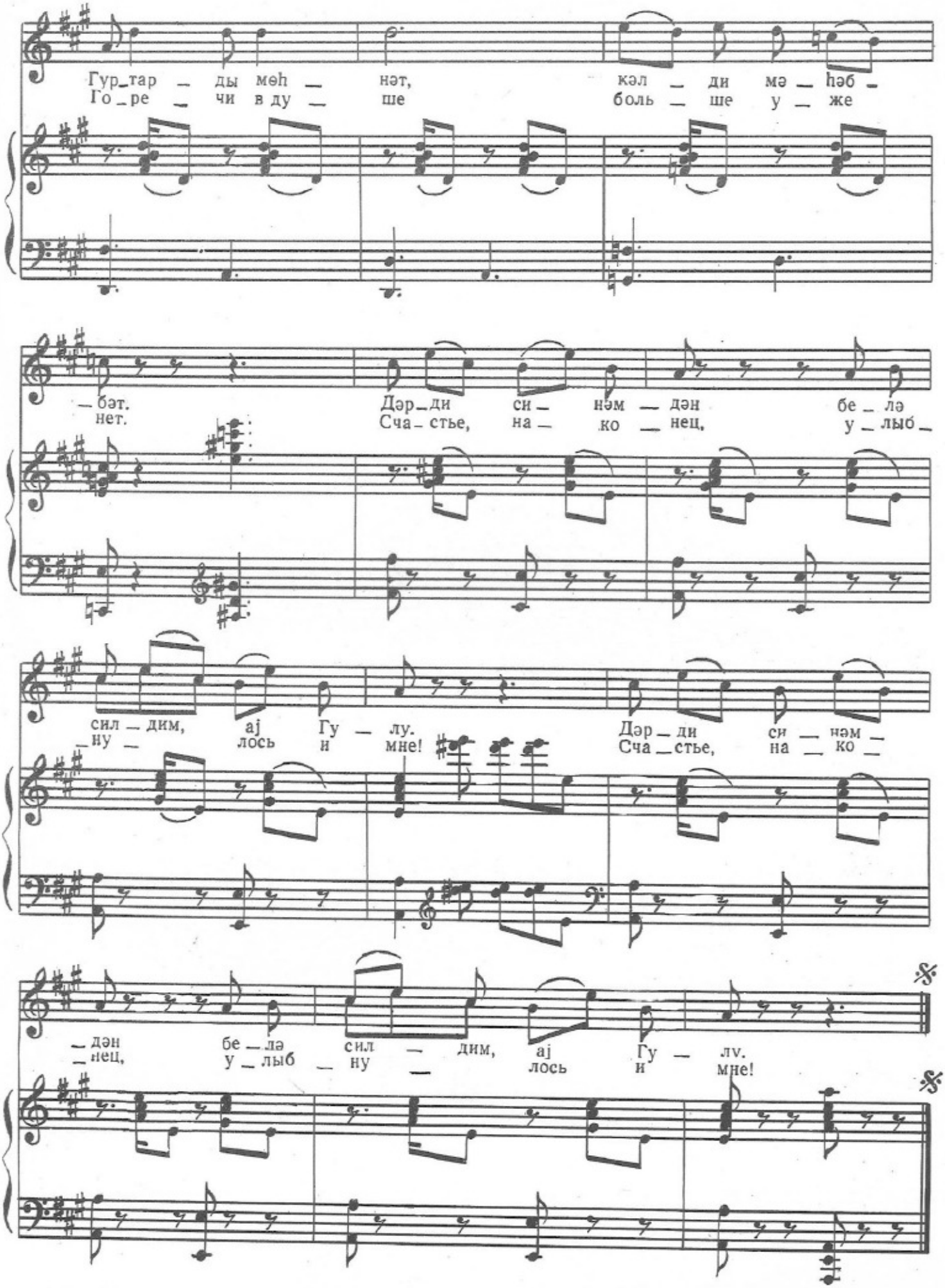
КАРТИНА II

ПЕСНЯ ДЖАСАРЕТА
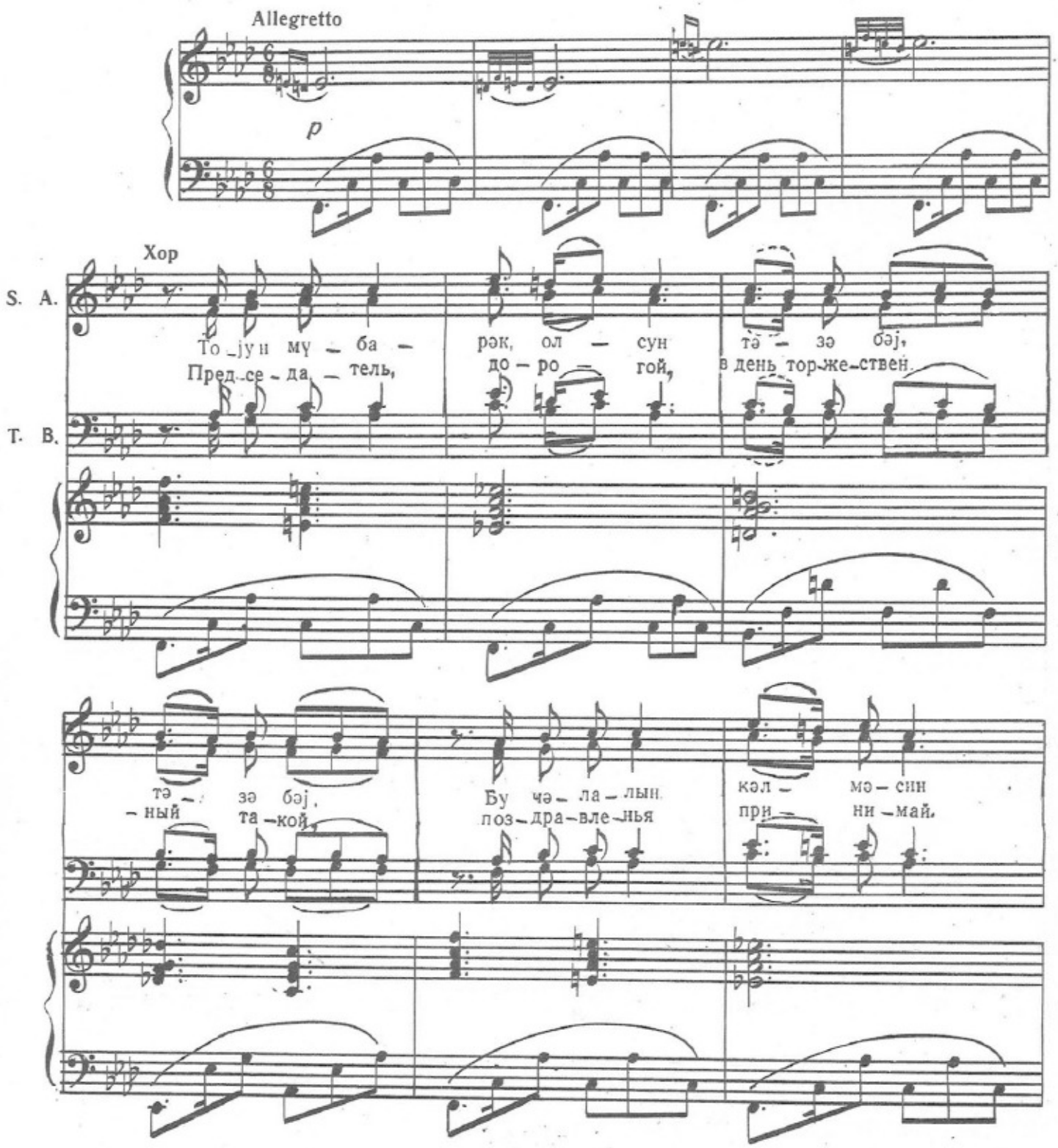
21.
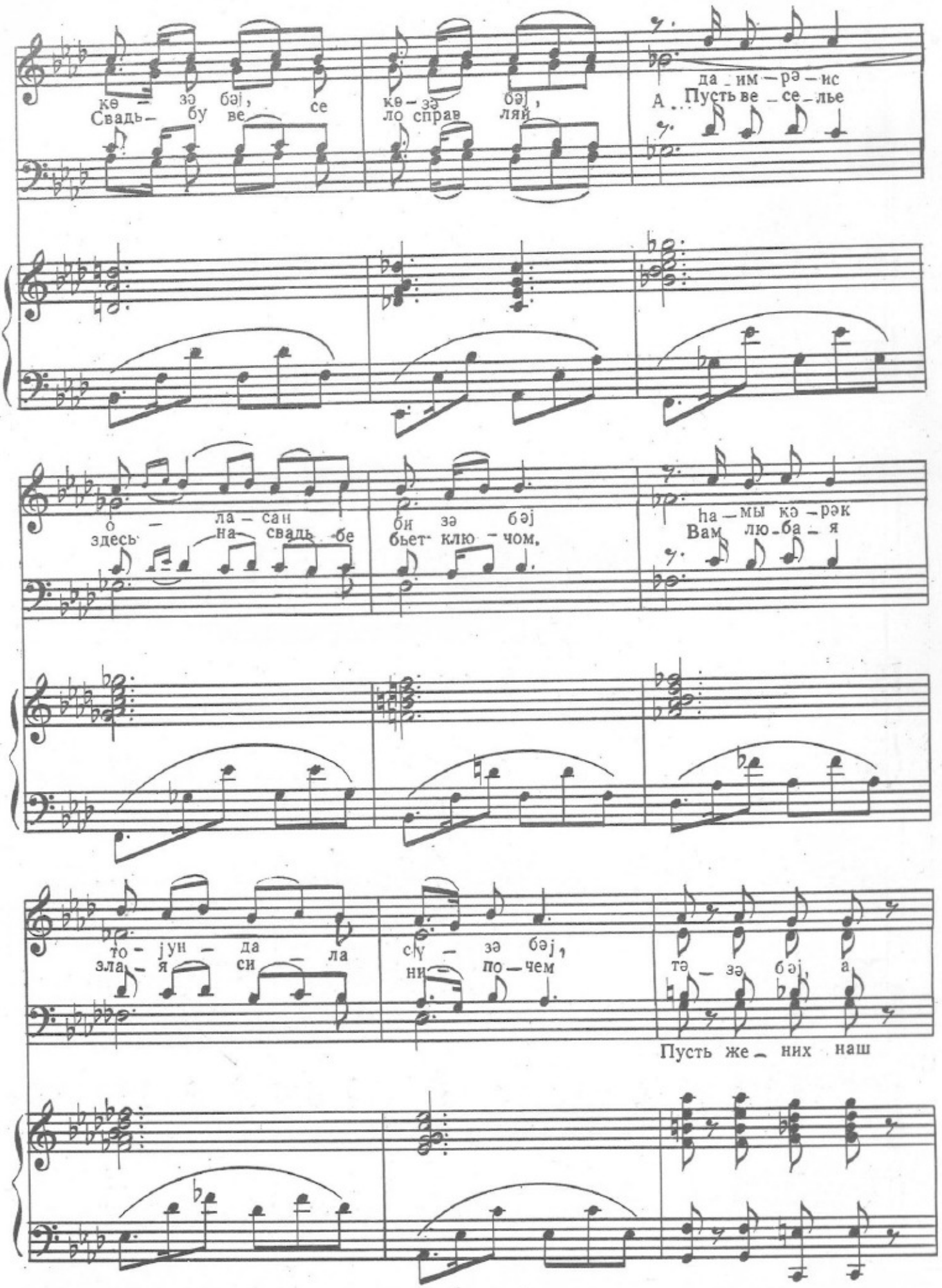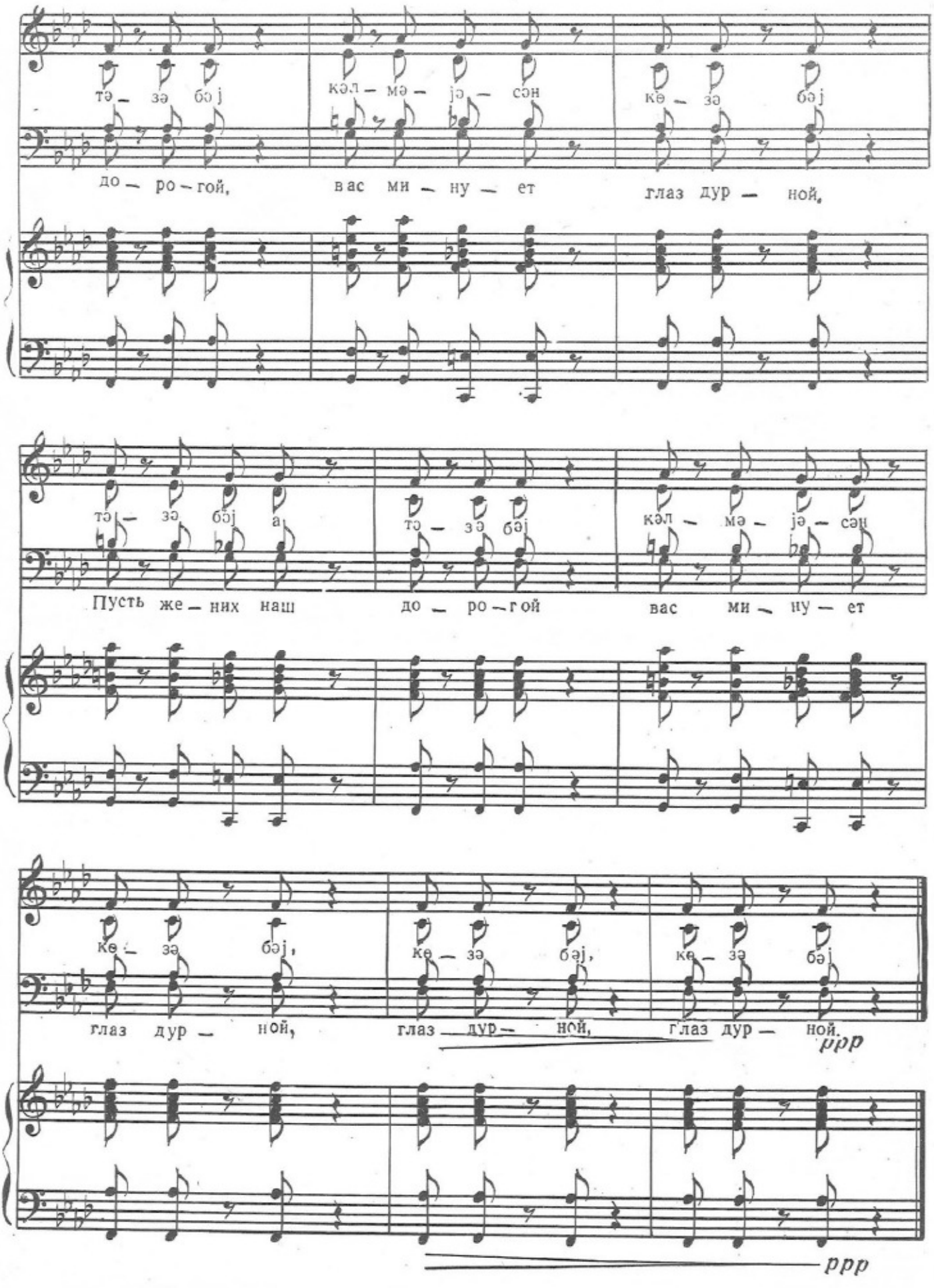

Еш _ гин да _ ды _ ны бил _ дим, aj Гу _ лу.
Вкус люб_ви пыл_кой и не_жной я поз _ нал.
Еш _ гин да _ ды _ ны бил _ дим, aj Гу _ лу.
Вкус люб_ви пыл_кой и не_жной я поз _ нал.
Гур_тар _ ды мөһ _ нәт. кәл _ ди мә _ һәб _ бәт.
Да, лю _ бовь при _ шла, сча_стье при _нес _ ла.

Гур_тар _ ды мөһ _ нәт, кәл _ ди мә _ һәб _
Го _ре _ чи в ду _ ше боль _ ше у _ же
_ бәт. Дәр_ди си _ нәм _ дән бе _ лә
нет. Сча _ стье, на _ ко _ нец, у _ лыб _
сил _ дим, аj Гу _ лу. Дәр _ ди си _ нәм _
_ ну _ лось и мне! Сча _ стье, на _ ко _
_ дән бе _ лә сил _ дим, аj Гу _ лу.
_ нец, у _ лыб _ ну _ лось и мне!
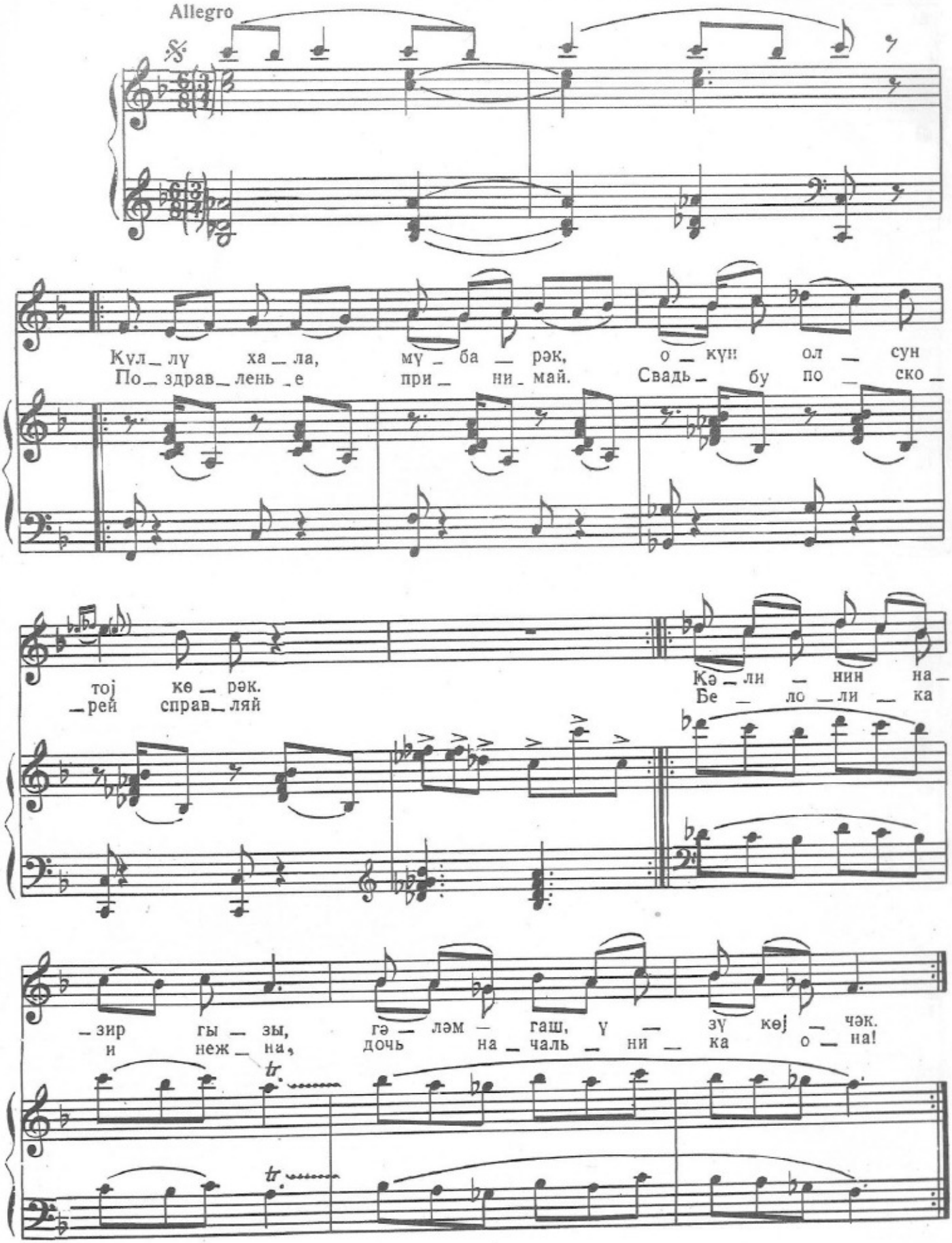
ХОР ВӘ ГЫЗЛАРЫН РӘГСИ 22. ХОР И ТАНЕЦ ДЕВУШЕК
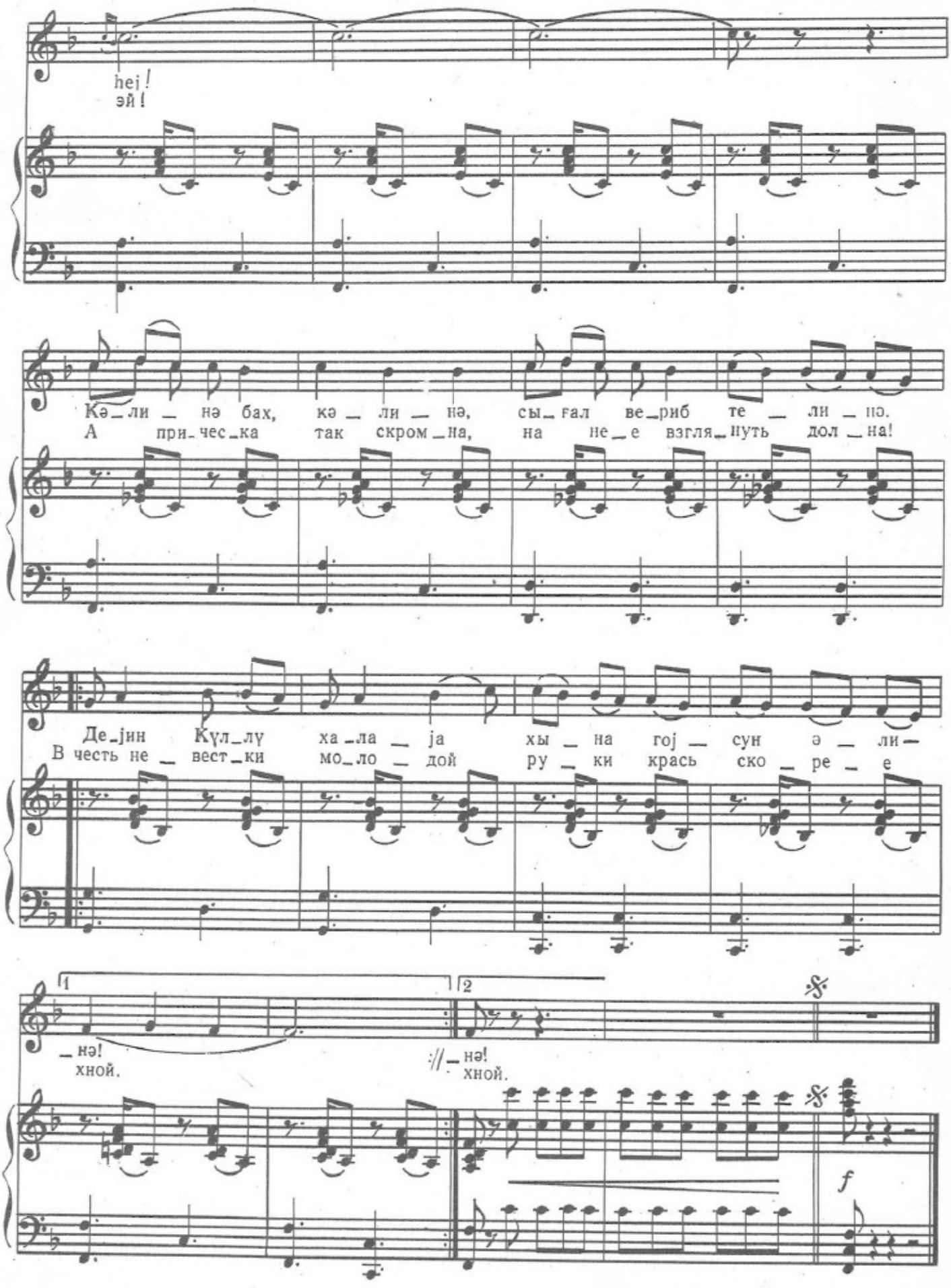

кө – зә бәj, се
Свадь – бу ве
кө – зә бәj,
ло справ ляй
да – им – рә – ис
А Пусть ве – се – лье
о – ла – сан
здесь на свадь – бе
би зә бәj
бьет клю – чом.
ha – мы кә – рәк
Вам лю – ба – я
то – jун – да
зла – я си – ла
сңү – зә бәj,
ни по – чем
тә – зә бәj, а
Пусть же – них наш

тә – зә бәj
кәл – мә – jә – сән
кө – зә бәj
до – ро – гой,
вас ми – ну – ет
глаз дур – ной,
тә – зә бәj а
тә – зә бәj
кәл – мә – jә – сән
Пусть же – них наш
до – ро – гой
вас ми – ну – ет
кө – зә бәj,
кө – зә бәj,
кө – зә бәj
глаз дур – ной,
глаз дур – ной,
глаз дур – ной.
ppp
ppp
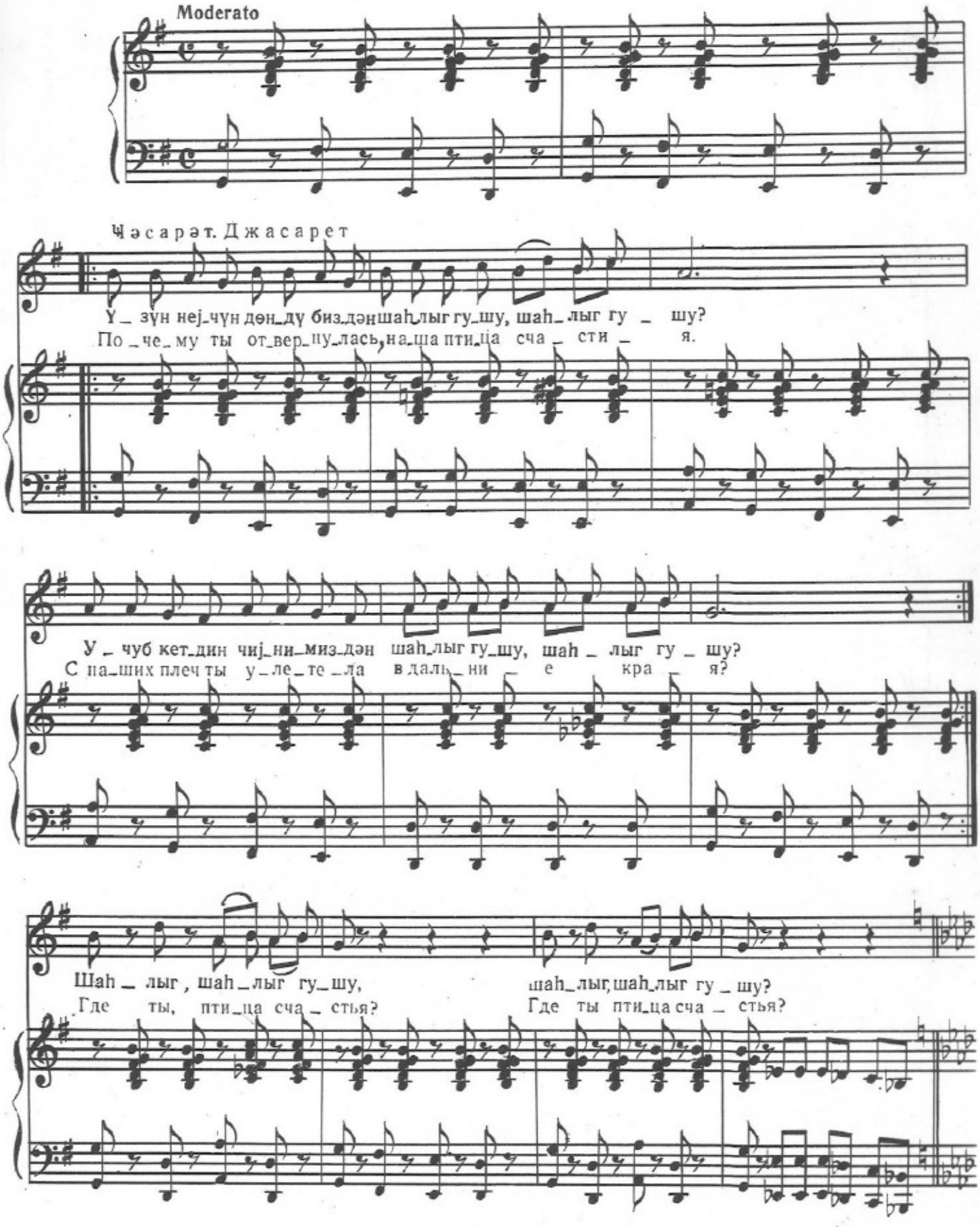
ГУЛУНУН МАҺНЫСЫ 23. ПЕСНЯ ҚУЛУ
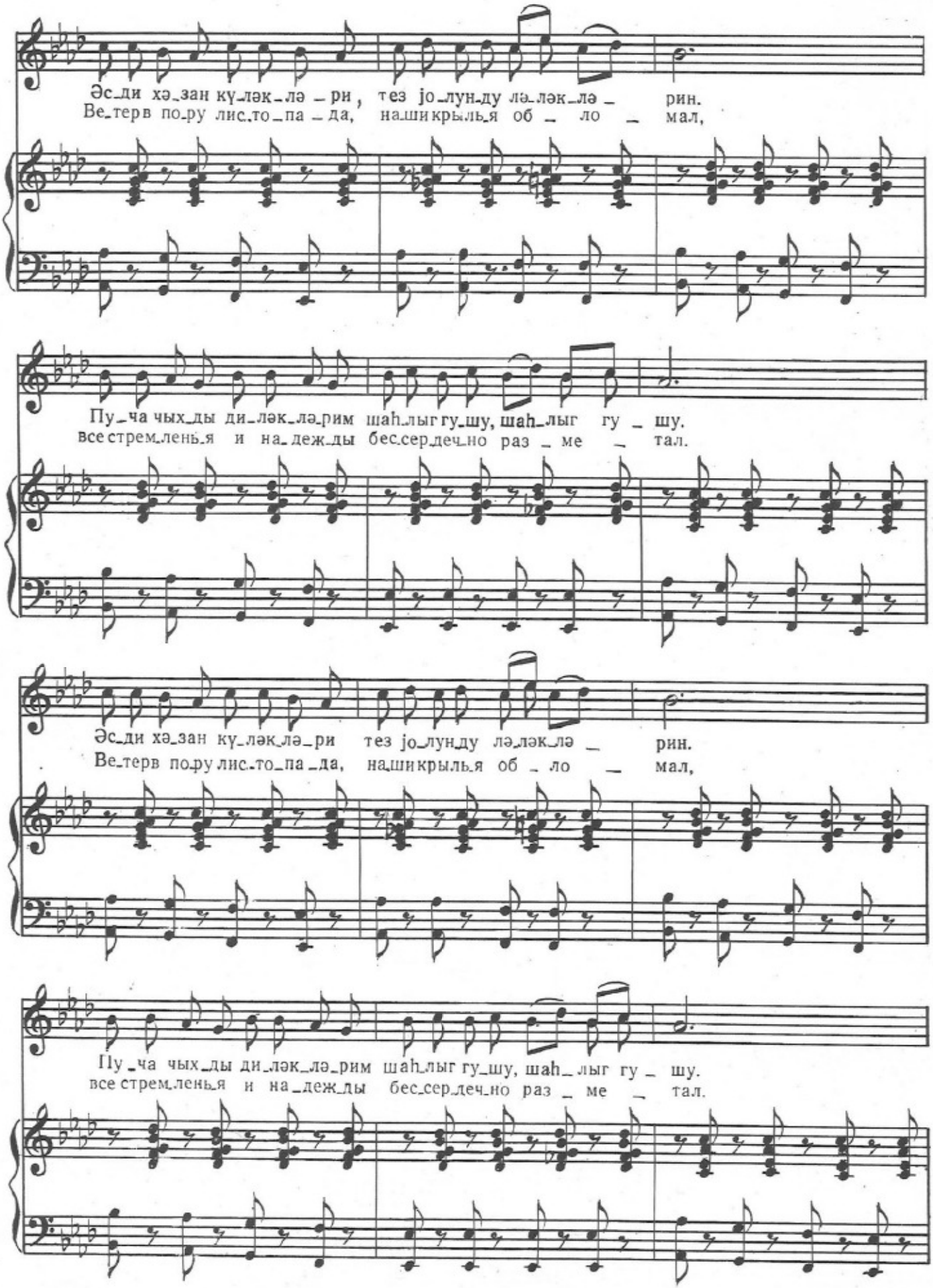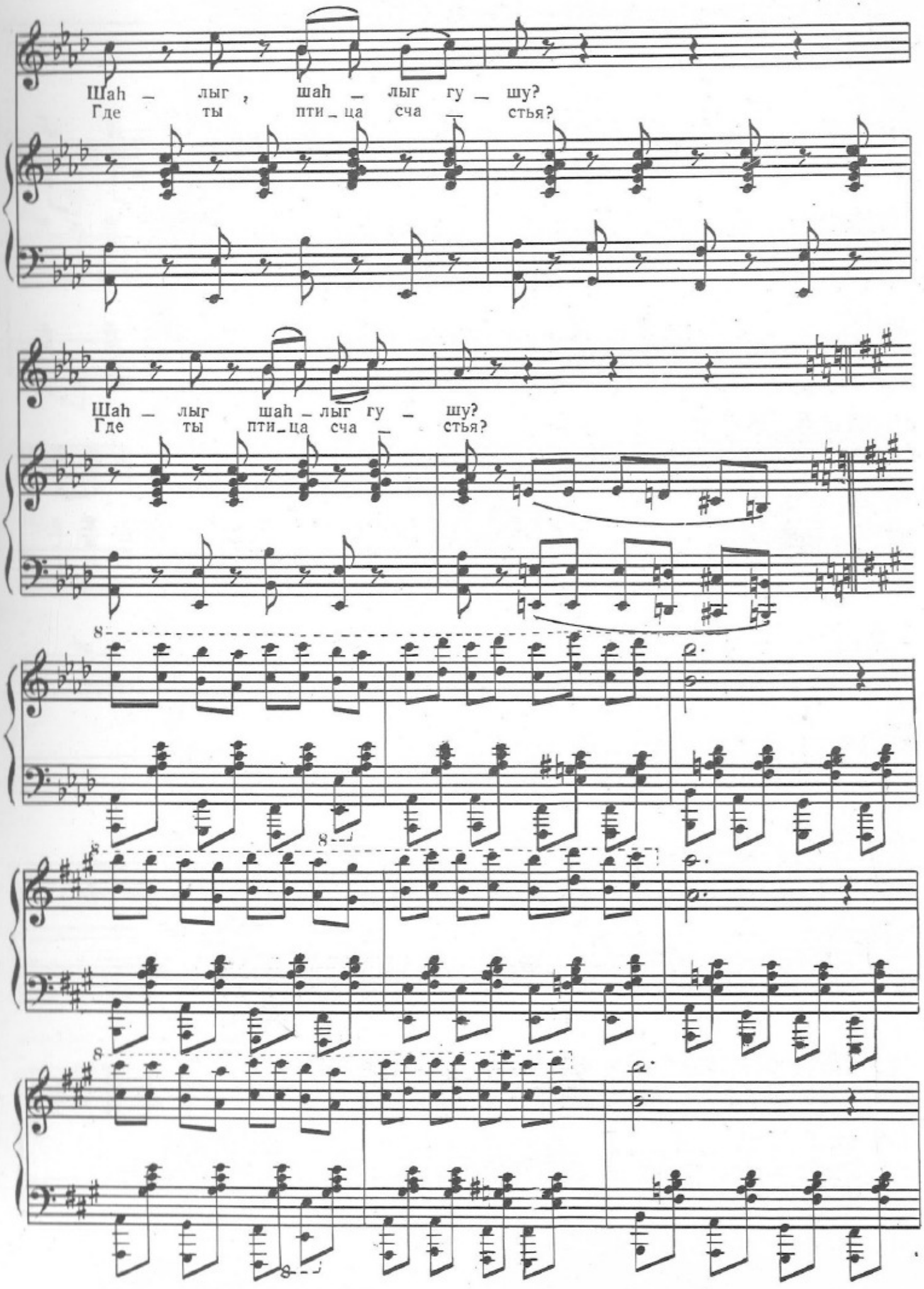

hej!
эй!
Кә_ли _ нә бах, кә _ ли _ нә, сы_ғал ве_риб те _ ли _ нә.
А при_чес_ка так скром_на, на не_е взгля_нуть дол _на!
Де_јин Күл_лү ха _ла _ ја хы _ на гој _ сун ә _ ли—
В честь не _ вест_ки мо_ло _ дой ру _ ки крась ско _ ре _ е
1
2
_нә!
хной.
://_нә!
хной.
f
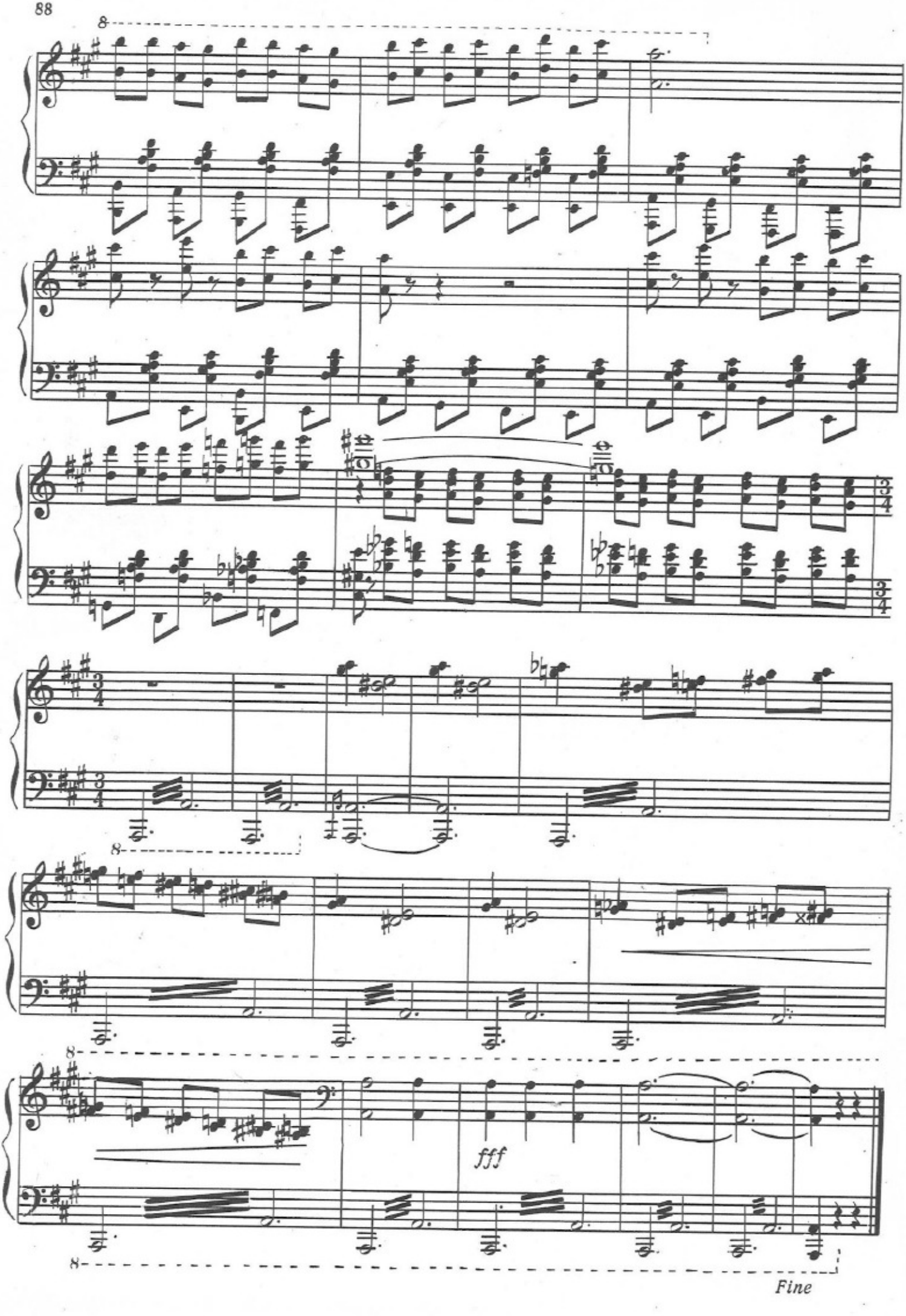
24. СЦЕНА (ДЖАСАРЕТ И КУЛУ) И ФИНАЛ

СӘҺНӘ (ЧӘСАРӘТ ВӘ ГУЛУ) ВӘ ФИНАЛ

Әс_ди хә_зан кү_ләк_лә _ ри, тез јо_лун_ду лә_ләк_лә _ рин.
Ве_терв по_ру лис_то_па _ да, на_ши крыль_я об _ ло _ мал,
Пу _ ча чых_ды ди_ләк_лә_рим шаһ_лыг гу_шу, шаһ_лыг гу _ шу.
все стрем_ленья и на_деж_ды бес_сер_деч_но раз _ ме _ тал.
Әс_ди хә_зан кү_ләк_лә_ри тез јо_лун_ду лә_ләк_лә _ рин.
Ве_терв по_ру лис_то_па _ да, на_ши крыль_я об _ ло _ мал,
Пу _ ча чых_ды ди_ләк_лә_рим шаһ_лыг гу_шу, шаһ_лыг гу _ шу.
все стрем_ленья и на_деж_ды бес_сер_деч_но раз _ ме _ тал.

Шah — лыг , шah — лыг гу — шу?
Где ты пти_ца сча — стья?
Шah — лыг шah — лыг гу — шу?
Где ты пти_ца сча — стья?

8
3/4
3/4
3/4
3/4
8
8
fff
8
Fine

НӘНӘМИН ШАҺЛЫГ ГУШУ

3 ПӘРДӘ, 6 ШӘКИЛДӘ МУСИГИЛИ КОМЕДИЈА

Либреттосу Ә. КҮРЧАЈЛЫНЫНДЫР

ПТИЦА СЧАСТЬЯ

МУЗЫКАЛЬНАЯ КОМЕДИЯ В 3 ДЕЙСТВИЯХ,
6 КАРТИНАХ

Либретто А. КЮРЧАЙЛЫ

Перевод Р. ХАЛИЛОВА

ИШТИРАК ЕДӘНЛӘР

Гәдим Гәдимович	— *рәис*
Чәсарәт	— *ади ишчи, сонра рәис мүавини*
Нанә	— *катибә*
Чәлилов	— *назир*
Назлы	— *Чәлиловун гызы*
Чәмилә	— *Чәлиловун балдызы, Назлынын халасы*
ҮлфәтКәримли	— *шө'бә мүдири, елми ишчи*
Гулу Рәһимли	— *ади ишчи*
Билурә	— *лаборант*
Күллү	— *Чәсарәтин анасы*

Бизим күнләрин әһвалаты

ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА

Гадим Гадимович	— *Начальник*
Джасарет	— *Рядовой сотрудник (впоследствии зам. начальника)*
Нане	— *Секретарша*
Джалилов	— *Министр*
Назлы	— *Дочь Джалилова*
Джамиле	— *Золовка Джалилова (тетя Назлы)*
Улфет Керимли	— *Научный работник, заведующий отделом*
Кулу Рагимли	— *Рядовой сотрудник*
Билуре	— *Лаборантка*
Гюлли	— *Мать Джасарета*

Действие происходит в наши дни

Примечание:
Джасарет — (в переводе) смелый, решительный, дерзновенный.
Шохрат — известный, популярный.

ПРОЛОГ

Чәсарәт (фикирли-фикирли пәрдәнин гаршысындан кечәркән)

Дәрбәдәр кими,
Күләкләр кими
Будаға гонду
Бәхтимин гушу.

Неjләдим көрән,
Күсдүмү мәндән
Узаға гонду
Бәхтимин гушу?

Доланды аj, ил,
Чиjнимә дejил
Торпаға гонду
Бәхтимин гушу.

Бәхтимин гушу мәндән jан кечир. Дағ кими чиjним вар, бәхт гушу jох, лап дәвәгушу ола, сахлар. Амма неjниjәсән, гонмур ки, гонмур. Нәнәм нағыл данышарды, дejәрди бала, гәдимдә шаһлыг гушу учурдардылар, кимин чиjнинә гонсajды ону падшаһ еләрдиләр. Еһ, аj нәнә, сәнин о гушун кәлиб мәним чиjнимә гонса да, мәни бизим идарәдә падшаһ jох, һеч вәзир дә гоjмазлар. (Тамашачылара) Инанмырсыныз? Мәнә инанын, гоjмазлар, вәссалам. Мәним кимлиjим сизи марагландырыр? Сәнәтим, тәһсилим? Бунлары билмәсәниз дә олар. Али мәктәби битирмишәм, һансыны? Демәjәчәjәм! Нечә битирмишәм — демәjәчәjәм! Дипломум вар. Бәли, бәли, вар. Jәгин фикирләширсиниз, бу һансы идарәдир, бурда нә иш көрүрләр. Амма, демәjәчәjәм! Нә идарәнин адыны демәjәчәjәм, нә дә ишимизи. Jох, jох, үз вурмаjын. Бир дә һәjинизә лазымдыр? Идарәдир дә! Лап олсун чәкмәчи дүканы, ja да олсун ашхана, бунун мәтләбә дәхли jохдур. Мәсәлә ондадыр ки, белә бир идарә вар, бурдакы әһвалатлар да мәним башыма кәлиб. Инанмырсыныз? Буjурун, тамаша еләjин.

I ПӘРДӘ

I ШӘКИЛ

«Рәис» вә «Рәис мүавини» jазылмыш гапылар. Чәсарәт дajаныб ичәри кирмәк истәjир. Катибә телефонла данышыр.

Нанә — Дедим олмаз, вәссалам. *(Дәстәjә)* Сизинлә дejиләм. Бурда гырсаггызын бири вар, онунлаjам. Һә, мәнчә, jарым саата рәис өзү кәләр, шәхсән обjектләрә баш чәкмәк истәjир. *(Гапынын дәстәjинә әл узадан Чәсарәтә)*. Дедим олмаз, олмаз!

Чәсарәт — Бешчә дәгигәjә.

Нанә — Бир дәгигә дә олмаз. Рәисин jанында адам вар.

Чәсарәт — О адам мәндән артыгдыр, jә'ни?

Нанә — Бәли, шәхсән артыгдыр. О jолдаш Чәлиловдур, баша дүшдүн?

Чәсарәт — Jолдаш Чәлилов? Һә, бу башга мәсәлә! Көрәсән рәислә лап онун jанында данышсам нечә олар?

Нанә — Ахы, нә барәдә данышачагсан?

Чәсарәт — О барәдә ки, мән бу идарәдә ишләjә билмирәм. Кедирәм, вәссалам!

Нанә — Һара кедирсән?

Чәсарәт — Башым һара, ajағым да ора. Jер азлығыдыр? Али тәһсилли адамам. 70 маната гуллуг еләjирәм. Өлмүшдү Чәсарәт!

Нанә — Нолар, елә мән дә о гәдәр алырам да!

Чәсарәт — Бәс сәнинлә мәндә һеч бир фәрг олмасын?

Нанә — Әризәни jаз, рәисә мән верәрәм.

Чәсарәт — Хejр. Мән өзүм онунла үзбәүз данышмалыjам. Мәндән сонра бу харабаjа ишә кирәнләр мәндән ики гат артыг мааш алыр. *(Jалварышла)*. Нанә, сәнә анд верирәм мәним үрәjими jандыран мәһәббәтә, бурах мәни ичәри:

Гапының далында сән
Сахлама, гој кечим!
Гаданы аланда сән
Сахлама, гој кечим!

Нанә — Олмаз! Олмаз! Олмаз!
Чәсарәт — Рејһаным, гызыл күлүм,
Чичәјим, гој кечим!
Сәнә гурбан бу чаным,
Үрәјим, гој кечим!

Нанә — Олмаз! Олмаз! Олмаз!
Чәсарәт — Көзүнүн сүрмәсинә
Гурбанам, гој кечим!
Сачының бурмасына
Гурбанам, гој кечим!

Нанә — Олмаз! Олмаз! Олмаз!
Олмаз! Галды сәнин синәни јандыран мәһәббәт. Бу ешг шәхсән һансы бәхтәвәрәдир?

Чәсарәт — Шәхсән сәнә.
Нанә — *(Гәһгәһәни күчлә сахлајыр).* Бәс, Билурәни нејнирсән? Сән ки, Билурәни севирдин.
Чәсарәт — Севирдим, инди севмирәм. Бир дә севки-мәһәббәт барәдә мәним өз фикирләрим вар.
Нанә — Билмәк оларми шәхсән сәнин фикирләрини?

Чәсарәт — Философлар дејир ки, һәр шеј һәрәкәтдәдир. Демәли, мәһәббәт дә сабит гала билмәз. Билурәјә олан мәһәббәтим сәнә доғру һәрәкәт едирсә, бурда тәәччүблү нә вар?
Нанә — *(Учадан күлүр).* Вај сәни, Чәсарәт!
Чәсарәт — Күлүрсән! Инсан һиссләрини әлә салмазлар, үрәк сөзләринә күлмәзләр.
Нанә — Мән... мән сәнә күлмүрәм.
Чәсарәт — Онда бурах ичәри. Үрәјимә дамыб ки, бу күн мәним талејим һәлл олуначаг. Ја һәмишәлик мәһв олачағам, ја да... ја да... Инди үзүмә бағланан бу гапылар ајаг сәсими ешидән кими гаршымда тајбатај ачылачаг.
Нанә — Чәсарәт, бирдән-бирә бу нечә олачаг?
Чәсарәт — Мәним рәһмәтлик нәнәм дејәрди ки, ја бир күн сәнин чијнинә шаһлыг гушу гоначаг, ја да хәзинә тапачагсан.
Нанә — Нәнән буну нәдән билирди?
Чәсарәт — О, ағыллы арвад иди. Бир дә ону учурданда гулағына пычылдамырлар ки, филанкәсин чијнинә гонарсан.
Нанә — Нә вахтдыр бир идарәдә ишләјирик, сәнин белә зарафатчыл оғлан олдуғуну билмәмишәм.
Чәсарәт — Мән зарафат еләмирәм, өзүн көрәчәксән, ја бир күн чијнимә шаһлыг гушу гоначаг, ја да хәзинә тапачағам.

(Билурә дахил олур).

Билурә — *(Чәсарәтә).* Бурдасан? Шә'бәдә сәни ахтарырлар.
Нанә — *(Ишарә илә Билурәни чағырыр).* Билмирәм буна нә олуб, гәриб сөзләр данышыр.
Билурә — Нә данышыр?
Нанә — Нә билим, шаһлыг гушу белә кәлди, хәзинә белә кетди. Дејәсән, ја хәстәдир, ја да ичиб.
Билурә — Сән бурда нә едирсән, Чәсарәт? *(Рәисин зәнки. Нанә рәисин отағына кечир).*
Чәсарәт — Шаһлыг гушунун јолуну көзләјирәм, мәндән кәнар ол.
Билурә — Баша дүшмүрәм. *(Горхмуш)* Нә дүз дејирмиш, буна нә олуб?

Билурә — Чинләр вурубду јохса
Мәним Чәсарәтими?
Чох көрдү тале мәнә
Севкими, гисмәтими.
Чәсарәт — Бәхтимин шаһлыг гушу
Учур, учур, Билурә.
Һүркүдәрсән, амандыр,
Кәнара дур, Билурә!

Билурә — Мән сәни әзизләрәм,
Јолларыны көзләрәм.
Даша вурма әлинлә,
Мәним сәадәтими.

Чәсарәт — Нә дәли, нә сәрхошам,
Гисмәтимчүн дурмушам.
Шаһлыг гушу чијнимә
Кәлиб гонур, Билурә!

Бах, мән онун ганадларының сәсини ешидирәм... бах, бах, нечә дә пәрваз едир.

Билурә — Ким? Нә? Һаны? Нә данышырсан?
Чәсарәт — Шаһлыг гушу, бах, бах, учур. Мәндән кәнара дур. О сәһвән кәлиб сәнин чијнинә гона биләр.
Билурә — Нә гуш, нә шаһ. Сәнә нә олду, Чәсарәт? *(Даһа да горхур).* Јохса, ичмисән, һә?
Чәсарәт — Хејир, хејир. Шаһлыг гушу сәрхошларын башына гонмаз. Ајыг оласан кәрәк, ајыг! О гәдәр шаһлыг гушу гонмалы чијинләр вар ки, сәрхошлуғуну көрүб јазыг гуш јан кедир, учуб ајыг бир сәфеһин чијнинә гонур.
Билурә — Бу да мән јетимин бәхти. Бу да мәним мәһәббәтим. Сәнә нә олду, Чәсарәт. Јохса, дилим-ағзым гурусун, хәстәләнмисән?
Чәсарәт — Мән хәстәләнмишәм? Гәрибәдир, ики кәлмә ағыллы сөз дејәндә адамдан шүбһәләнирләр. Ја сәрхош дејирләр, ја да елә билирләр дәлисән. *(Нанә әлиндә говлуг рәисин отағындан чыхыр).*

Билурə — Нанə, бачым, сəн дејəн доғрудур, мəн бəдбəхт олдум. Мəним мəһəббəтим... *(Ағламсынмыш чыхыр).*

Чəсарət — Нанə, ичазə вер, орда ləвбəр салыб галмарам. *(Рəисин гапысы ачылыр, габагда назир, архада рəис чыхырлар).*

Чəлилов — Тəкчə тəсərрүфат планларының јеринə јетирилмəси шərт дејилдир. Мүəссисəнин һəјатында бир тəзəлик һисс олунмалыдыр. Мараглы иш методу адамы һəвəсləндирир, фəаллығыны артырыр.

Рəис — Тамамилə доғрудур. Бир аз да бу тəклик мəни сыхыр, һəр јерə өзүм кедирəм.

Чəлилов — Бу бојда гапыны бағлы гојмусунуз. *(Рəис мүавининин отағыны көстərир).*

Рəис — Доғрудур, үч ајдан јухарыдыр мүавинсиз ишləјирəм.

Чəлилов — Адам азлығыдыр? Кадр азлығыдыр?

Рəис — Мəн дə фикирləширəм. Һеч билмирəм кими гојаг. Инанылмыш олсун...

Чəлилов — Бу бојда идарədə таныдығыныз бир адам јохдурму? Иш бачаран, ləјагətли.

Рəис — Бир шө'бə мүдиримиз вар, Үлфət. Чох исте'дадлы огландыр, бачарыглы, ləјагətли.

Чəлилов — Көндəрин, əмрини верək.

Рəис — Бир-ики дəфə демишəм, разы олмур.

Чəлилов — Нијə?

Рəис — Сəмəрələшдиричи тəчрүбə апарыр, бу барədə сиз билирсиниз.

Чəлилов — Ааа... Кəримли Үлфəти дејирсиниз?

Рəис — Бəли, дејир, инзибати иш тəчрүбələримə мане олур.

Чəлилов — Јə'ни башгасы јохдур?

Рəис — Нијə јохдур, мəсləһətləшмək лазымдыр. Өлчүб-бичмək...

Чəлилов — Өлчүн, бичин, мəсləһətləшин. Гəрəз тапын, көндəрин, тə'јинатыны верək.

Рəис — Баш үстə.

Чəлилов — Һələлик. *(Чеврилиб кетмək истəркən Чəсарəти көрүр).* Паһо, хош көрдүк.

Чəсарət — *(Ејни əрклə).* Хош көрдүк, хош көрдүк. Нечəсиниз?

Чəлилов — Сəн сорушаны пис дејилəм. Белə дə вəфасызлыг олар? Бир зəнк вур, көрək нə вар, нə јох.

Чəсарət — Чəмилə бачы нечədир, Назлы ханым...

Чəлилов — Назлы һеј сəни сорушур. О күн дејир, Чəсарəт елə бил бир дашды дүшдү гујуја.

Чəсарət — Иш чох, баш гарышыг.

Чəлилов — Кабаб шишləрини шпага елəјиб күрчү баласы Сандро илə гылынчлашмағыны јада саланда, инди дə мəни күлмək тутур.

Чəсарət — Кечəл Чавадын чадырыны даша басмағымызы демирсиниз. Горхусундан тир-тир титрəјирмиш. Сəһəр дуруб данышырды ки, јухуда көрдүм бəрк долу јағыр.

Чəлилов — Һəлə Назлынын сəнин палтарыны кејиб, быг-саггал јапышдырмасы...

Чəсарət — Бу дəфə дə бир јердə кедəрик. Өзү дə пансионатда галарыг.

Чəлилов — Јох, гардаш, даһа Кисловодск гуртарды. Шушаја!

Чəсарət — Шушаја кедəрик, нə олар?

Чəлилов — Зəнк вурарсан, сөһбəт едəрик. *(Рəисə).* Мəзəли огландыр бу Чəсарəт. *(Кетмək истəјир).*

Чəсарət — Чəмилə бачыја, Назлы ханыма салам дејин.

Чəлилов — Јох, кəлиб өзүн дејəрсəн. *(Кедир).*

Рəис — Чəсарəт?! Сəн јолдаш Чəлилову һардан таныјырсан?

Чəсарət — Мəн? Чəлилову? Таныјырам? *(Мə'налы).* Гəрибə суалдыр. Мəн ону таныјырам? Мəн Чəлилову таныјырам? *(Демək истəјир ки, биз онунла чан-чијəрик).*

Рəис — Сəн? Чəлилову? Бəс бу вахтача буну мəнə нијə демəмисəн?

Чəсарət — Мəн сизə нə дејəјдим, јолдаш рəис, мəн Чəлиловла... Дејəрдиниз нə олсун! Көзүм ајдын!

Рəис — Нə данышырсан. Мəн бу гəдəр дə нанкор дејилəм. Кишинин мəним бојнумда бир дүнја һаггы-сајы вар. Елə шеј олар?! (Телефон зəнки).

Нанə — *(Дəстəји көтүрүр).* Бəли, рəис? Бир дəгигə. *(Рəисə).* Сизи истəјирлəр!

Рəис — Көрмүрсəн мəшгулам!?

Нанə — Коммунал тəсərрүфаты идарəсиндəдир.

Рəис — Мəн јохам! *(Чəсарəтə).* Бəс бурда нијə дајанмысан, ичəри нијə кечмирсəн? Јолдаш Чəлилов чанлара дејəн адамдыр...

Чəсарət — Ичəри бурахмады.

Рəис — Ким? О? Сəни? Даһа сөзүм јохдур.

Нанə — Мəн... јолдаш... дүзү...

Рəис — Сəн! Јолдаш! Дүзү! *(Чəсарəтə).* Бујур сəн аллаһ, бујур, бујур!

Чəсарət — Мəним елə бир ишим јохдур, бир ариzəм вар, бујурун.

Рəис — *(Алыб охујур).* Нечə? Сəн бизим идарədən кетмək истəјирсəн? Сəн? Бизим идарədən? Нијə? Һара?

Чəсарət — Нəглиjjат идарəсиндə кетмək истəјирəм. 60—70 манат маашы ишləмək... Мəндən сонра кəлəнлəр 150—200 манат алыр.

Рəис — Чаным, елə һəмин маашы өз идарəмиздə дə ала биларсəн. Јох, јох.

мән сəни һеч јана бураха билмəрəм. Ахы, бу вахта гəдəр буну мəнə нијə демəмисəн? Нчəри кеч көрək, сəн аллаһ! Белə дə иш олар? *(Икиси дə рəисин отағына кечирлəр).*

Нанə — Бу Чəсарəт фалчыдыр. Мəним буна һеч сөзүм јохдур. Рəисин ондан зəһləси кедирди. Шəхсəн дејирди ити көрүм, гурду көрүм, ону јох. Ону ичəри бурахмамағы өзү тапшырмышды. *(Гулу кəлир).* Кəл, кəл, Чəсарəти ахтарырсан?

Гулу — Бəс нечə? Дај сəни ахтармајачағам ки! Шө'бədə бəрк лазымдыр. Өзү дə демəјиб кедиб. Бəрк ахтарырлар.

Нанə — Бундан сонра Чəсарəтлə көрүшмək сəнинчүн о гəдəр дə асан олмајачаг.

Гулу — Нијə? О мəним гəдəшимди. О һарда, мəн дə орда. Гəдəшим...

Нанə — Гəдəшин шəхсəн ичəридə рəислə отуруб ширин сөһбəт едирлəр.

Гулу — Нə олсун? Бу онунчүн елə бөјүк бир гəлəбə дејил. Рəис өзү фəхр еləсин ки, гəдəшим онунла отуруб-дурур.

Сənə јүз јол демишəм
Гулу гурбан, гəдəшим!
Едəчəксəн билирəм
Мəни һејран, гəдəшим!

Сəн чəсарəтсəн елə,
Сəн мəһарəтсəн елə,
Сəн шүчаəтсəн елə,
Ады дастан, гəдəшим!

Мəн ашиг ишрəт ола,
Нəш'ədə ləззəт ола,
Сənə каш гисмəт ола
Нечə чанан, гəдəшим!

(Чыртыг чала-чала кедир).

Нанə — Бу күн бунлара нə олуб, белə һаваланыблар? Көзləри ајагларының алтыны көрмүр. *(Рəис вə Чəсарəт чыхырлар).*

Рəис — Ола билəр əввəллəр чəтин олсун, өјрəшəрсəн. Инсанлар анадан рəһбəр доғулмур, өзизим! *(Нанəјə).* Кадрлар шө'бəсинə зəнк вур, гој Чəсарəт Шəһрəтовичин сəнədlərини һазырласынлар. Шəхсəн мəним тəгдиматымы да үстүнə олавə едиб көндəрсинлəр назирлијə. *(Рəис мүавининин кабинетини көстəрир).* Өзүн дə бу отағын тилсимли гыфылыны сындыр. Ичəридə сəлигə-сəһман јарат, нечə ајдыр бағлы галыб.

Нанə — Баш үстə! Бизə мүавин кəлир?

Рəис — Бəли!

Нанə — Кимдир? Јахшы адамдыр, көрəсəн?

Рəис — Бəли, Чəсарəт Шəһрəтович!

Нанə — Чəсарəт?..

Рəис — Шəһрəтович!

Нанə — Шəһрəтович? *(Мүавинин отағына кечир).*

Рəис — Тəбрик едирəм. Чəтинлијин олан кими шəхсəн өзүмə мүрачиəт елə. *(Отағына кечир).*

Чəсарəт — *(Тəк).* Сənə гурбан олум, нənəмəни шаһлыг гушу! Мəн сəни белə тезликлə көзləмирдим. Рəис мүавини. *(Чиб јајлығыны чыхарыб «рəис мүавини» јазылмыш лөвһəни силир).* Əслинə галса сəн көрək гызыл сујујла јазыласан. Мəн онунла чəмиси бир ил јајлаг гоншусу олмушам. Кисловодскда. Өзү дə пис адам дејил. Амма балдызы Чəмилə ифритəнин бириди р. Кишинин арвады өлəн кими бу дул балдыз евин бүтүн ихтијарыны алыб өз элинə, Назлыны да о бөјүдүб. Мəни шəхси гуллугчусуна дөндəрмишди. Чозик, кабаб бишир! Чозик, мағазаја, базара! Чозик, бу мəктубу почта! Чозик, кет такси тут! Назлы башга шеjдир. О көзлəр, алнына дүшəн хурмајы сачлар! Аһ, нənəмин шаһлыг гушу, һардасан, бир дə кəл! *(Чəкилиб «рəис мүавини» јазылмыш лөвһəјə кəнардан бахыр).* Белə, мəн сəни һəр күн силиб парылдадачағам.

Һəр јердə ишləјəчəк
Һөкмүм, фəрманым мəним.
Бир көздə көрүнəчək
Јахшы-јаманым мəним.

Əјри иш көрсəм белə
Дејəчəклəр дүз етди.
Догру сајылачагдыр
Сəһвим, јаланым мəним.

Дејирлəр, дəврaны вар
Дүнјада һəр ашығын.
Көрүрсүнүз, инди дə
Чатыб дəвраным мəним.

Ишыг сөнүр.

Пəрдənин габағы. Билурə тək.

Билурə — Јенə мəндən узаг гачыр! О күн рəфигəлəрим мəнə дејир ки, ахы сизə нə олду, һəмишə бир јердə олардыныз. Онсуз үрəјим јаман сыхылыр.

Бахдым улдуза, аја,
Бахдым торпаға, чаја —
Сөјлə, бу гоча дүнја
Мəкəр о дејил?

Сәнсиз сәһәрә чыхдым —
Сәһәр о дејил.
Сәнсиз шәһәрә чыхдым —
Шәһәр о дејил.

Улдуз долу кечәләр
Дәјишибдир нә гәдәр.
Кәздијимиз күчәләр,
Јерләр о дејил.

II ШӘКИЛ

Биринчи шәкилдәкиндән фәргли олараг инди анчаг «Рәис мүавини»нин кабинети көрүнүр. Нанә гапы ағзында отуруб. Бура нисбәтән гаранлыгдыр. Чәсарәт телефонла данышыр. Дәстәји јеринә гојандан сонра.

Чәсарәт — *(Тамашачылара)*. Көрдүнүз, мән инди рәис мүавинијәм, Мән хаһиш, филан еләмәдим, өзләри гојдулар. Инди оғул истәјирәм мө'чүзәјә инанмасын. Мән шәхсән инанырам. Галды мүавинлик фәалијјәтим. Бүтүн билдијими, көрдүјүмү ишә салмалыјам. Рәһбәрлијим һисс олунмалыдыр. *(Зәнки басыр, Нанә кәлир. Бир мүддәт она һеч нә демир. Санки ону ишсиз ајаг үстә сахламагдан зөвг алыр)*.

Нанә — Бујуруп! *(Чәсарәт сынајычы нәзәрләрлә она бахыр)*. Лазым дејиләмсә...

Чәсарәт — О мәним ишимдир. *(Сонра әмиранә)*. Кимсәни мәним јаныма бурахма!

Нанә — Баш үстә!

Чәсарәт — Телефона өзүм чаваб верәчәјәм. *(Нанә чыхыр. Кабинет гаранлыглашыр. Үлфәт дахил олур. О, һәјәчанлыдыр)*.

Нанә — *(Ишарә илә)* Ссс... Нә өзүндән чыхмысан белә?

Үлфәт — Бу кағызлара гол чәкдирмәк лазымдыр. Нанә, сынаг ишләрим гуртарыр, мәни тәбрик елә.

Нанә — Бир аз јаваш. Шәхсән чыхыб абрымызы алар.

Үлфәт — Ким?

Нанә — Чәсарәт Шөһрәтович!

Үлфәт — Нечә, нечә?

Нанә — Лап елә-белә... Көрдүјүн ағачлар кәсилди. Инди јериндә башгалары битиб. Даһа бирбаша, ичазәсиз-филансыз ичәри сохулмаға јекә бир нөгтә!

Үлфәт — Мән һа? Бир белә дур. Мән һа?

Нанә — *(Онун гаршысыны кәсир)*. Дедим јаваш. Лап шәхсән сән. Бәс нечә?

Үлфәт — Еһ, Нанә, бу саат мәним кејфим көјүн једдинчи гатындадыр. Кечирдији төчрүбә сынагы баш тутан, сәнин кими көјчәк севкилиси олан һеч сусар?

Нанәләрдән алмышам
Нанә, сәнин этрини,
Сән мәнимчүн гышда да
Чичәкли бир баһарсан.
Дәјишмәрәм дүнјаја
Телләринин чәтрини.
Сән севкимә төсәлли,
Вүгарыма вүгарсан.

Нанә — Јајда сәрин күләјәм,
Севки долу үрәјәм.
Илк баһарда чичәјәм,
Сәнинкидир гопарсан.

Дилә-додаға дүшсәм,
Солуб торпаға дүшсәм,
Сәндән узаға дүшсәм
Јенә мәнимлә варсан...

Бундан сонра бура зәнк вурма.

Үлфәт — О нијә?

Нанә — Тәсадүфән өзү көтүрәр.

Үлфәт — Нечә јә'ни, демәли, мәһәббәт китаблары гапанды, һә?

Нанә — Демәк олар ки, һә!

Үлфәт — Мәнә бах, о Чәсарәтин...

Нанә — Чәсарәт Шөһрәтовичин!

Үлфәт — Гој олсун Чәсарәт Шөһрәтовичин, онсуз да бир көзү сәндә иди. Бирдән елә...

Нанә — Бәс нечә? Шәхсән дүз тапмысан. Нијә дә мејлими она салмајым? Рәис мүавини, бәлкә бу күн-сабаһ олду рәис.

Үлфәт — Еләдир, еләдир. Әсримиз сүр'әт әсридир. Бу сүр'әтлә ки, о галхыр, тезликлә Марса чатар.

Нанә — Лап елә Марса.

Үлфәт — Бары кәләндә сәнин үчүн бир дәстә улдуз кәтирсин.

Нанә — Кәтирәр, нијә кәтирмир!

Үлфәт — Онда көһнә агачларын јериндә битән о тәзә агачдан хаһиш елә, бу сәнәдләрә гол чәксин. Сынаг материаллары алмаг лазымдыр.

Нанә — Баш үстә, јолдаш Үлфәт Кәримли!

Үлфәт — Сән әмәлли-башлы рәсмијјәтчи олмусан ки!

Нанә — Бура идарәдир.

Үлфәт — Нә дејирәм. Бу әризәни дә верәрсән Гәдим Гәдимовичә... ја да елә сәнин о Чәсарәт Шөһрәтовичинә.

Нанә — Нә барәдәдир?

Үлфәт — Мәнзил барәсиндә. Тезликлә ев алыб сәни апармасам, дејәсән, әлимдән чыхачагсан.

Нанә — Јахшы, јахшы. Дедим бура идарәдир.

Үлфәт — Әвәзиндә ахшам «Мәһәббәт әфсанәси» балетинә ики билет. Үчүнчү чәркә, 15-16-чы јерләр. *(Билетләри верир)*.

Нанә — Олду. Ишин ахырында өзүм сәнә зәнк вурарам.

Үлфәт — Көзләјәчәјәм. *(Чыхыр, Билурә кәлир)*.

Нанә — Белә?.. Чәсарәт Шөһрәтович рәис мүавини оландан...

Билурə — Сəн аллаһ, Нанə, елə-белə адыны де, Чəсарəт Шөһрəтович нəди, ааз!

Нанə — Јахшы, јахшы, форсланма. Аз-аз көрүнүрсəн, эввəллəр һарда итсəјдиниз бир јердə тапылардыныз.

Билурə — Доғрусу, Нанə, мəн өзүм дə гурујуб мат галмышам. Мəни көрəндə јан кечир. Өзүнү көрмəмəзлијə вурур. Бəлкə мəнə белə көлир. Бəлкə башы чох гарышыгдыр.

Нанə — Бəлкə дə! Анчаг мəһəббəтə нə вахт, нə вə'дə! Будур бах, Үлфəт «Мəһəббəт эфсанəси»нə билет алыб, ахшама.

Билурə — Мəн дə кедəрдим.

Нанə — Де, алсын, лап биркə кедəрик.

Билурə — Көрүм. *(Кабинетə дахил олур. Кабинет ишыгланыр, гəбул отағы гаралыр. Чəсарəт бəрк мəшғулдур).*

Көзləрими јолда гојуб
Кəлмədин, нијə кəлмədин?
Үрəјимин һəсрəтини
Билмədин, нијə билмədин?

Сəнə вердим əлləрими,
Үрəјимин телləрини.
Дəрдими, кədəрими
Бөлмədин, нијə бөлмədин?

Севəн көнүл интизарда,
Һарда галдын, сөјлə һарда?
Сəн үзүмə илк баһарда
Күлмədин, нијə күлмədин?

Мəн, Чəсарəт... дедим ахшам «Мəһəббəт эфсанəси» балетинə...

Чəсарəт — Мəн елə бу саат балет ичиндəјəм, əфсанə ичиндəјəм.

Билурə — Нечə? Нечə?

Чəсарəт — Билурə, мəндən кənар ол. Инди мəн јуху ичиндəјəм. Јухулу бир адамдан нə ләззəт анлајачагсан?

Билурə — Сəн нə данышырсан? Бу нə сөздүр?

Чəсарəт — Доғру дејирəм. Бу саат сəн јох, лап о гапыда отуран Нанə дə, лап Силвана Помпанини дə кəлсə мəни мəһəббəт кирдабына сала билмəз.

Билурə — Баша дүшмүрəм.

Чəсарəт — Нијə баша дүшмүрсəн? Мəн инди Лејли-Мəчнун ојуну ојнаја билмəрəм, баша дүшдүн? Өзү дə јухудајам.

Билурə — *(Горхмуш)*. Бу нə данышыр. Аллаһ еləмəмиш...

Чəсарəт — Јох, дəли олмамышам. Јухудајам, јуху... Бачарырсан мəни инандыр ки, бу јуху дејил, һəгигəтəн мəн рəис мүавинијəм, дүнəнə гəдəр саатларла гапысы агзында дурдугум кабинетин саһиби инди өзүмəм.

Билурə — Нечə инандырым? Бу кабинетдəки сəнсəн дə!

Чəсарəт — Инандыра билмирсəн, көрдүн? Онда мəни јухудан ојатма.

(Билурə кабинетдən чыхыр. Гəбул отағы ишыгланыр).

Нанə — Нə олду, һə? Ахшам театра кедирик?

Билурə — Јох!

Нанə — Нијə?

Билурə — О јатыб, јухудадыр!

Нанə — Нечə? Кабинетдə? Јатыб? *(Билурə чаваб вермир, һөнкүртүләрлə чыхыб кедир)*. Белə, бөјүк адамларын нə хасиҗјəтини билмək олур, нə дə мəһəббəтини. Кабинетдə јатыб. *(Гулу голтуғунда бағлама дахил олур. Бирбаша кабинетə кечмək истəјир)*. Һара?

Гулу — Ора!

Нанə — Ора һарадыр?

Гулу — Гəдəшимин јанына.

Нанə — Олмаз!

Гулу — Нечə? Нечə? Мəним гəдəшимин јанына... олмаз?

Нанə — Олмаз!

Гулу — Мəнə олмаз? Сəнин өзүнə олмаз! Гəдəшимə дејəрəм...

Нанə — Өзү тапшырыб, дејиб һеч кими бурахма.

Гулу — Мəн һеч ким дејиләм. Биз гəдəшик онунла....

Нанə — О голтуғундакы нədир?

Гулу — Гуш.

Нанə — Нə?

Гулу — Гуш, гуш!

Нанə — Гуш нədир?

Гулу — Гуш да. Гəдəшимə бах ej. Аллаһын гушуну да танымајаны кəтириб гојуб гапысынын агзында. Гушу танымајан мəн бојда Гулуну һардан таныјачаг? *(Шəстлə гапыны ачыб ичəри кечир)*. Салам, гəдəш!

Чəсарəт — Сəни ким бурахды ичəри?

Гулу — Өзүм кечдим.

Чəсарəт — Бајыра! Бу саат чых бајыра!

Гулу — Гəдəш...

Чəсарəт — Чых дејирəм сəнə!

Гулу — Гəдəш, гуш, мəн гуш...

Чəсарəт — Сəн гуш чых бајыра! *(Зəнки басыр, Нанə дахил олур)*. Буну нијə бурахмысан, ичазəсиз?

Нанə — Өзү кечди. Һеч аман вермəди, ки, сизə дејим.

Чəсарəт — Бəс сəн бојда адам орда нијə отуруб? *(Гулуја)*. Чых ичазə ал, сонра кəл. *(Нанə вə Гулу чыхырлар. Нанə тəзədən кəлир)*.

Нанə — Гулу кəлмək истəјир.

Чəсарəт — Гулу кимдир? Һə, бизим Гулу? Бурах. *(Гулу дахил олур)*. Бах, белə.

Гулу — Гəдəш...

Чəсарəт — Чəсарəт Шөһрətович!

Гулу — Икимиз оланда да?

Чəсарəт — Икимиз оланда да! Јолдаш Чəсарəт Шөһрətович. Билдин?

Гулу — Билдим.
Чәсарәт — Де көрүм гушу кәтирдин, ја јох?
Гулу — Гәдәш... Јолдаш Чәсарәт Шөһрәтович гәдәш, елә ону кәтирмишәм дә. Гојдун ки? Башымда бир турп әкдин ки, аглымы да итирдим.
Чәсарәт — Итмәли шеј итсә јахшыдыр. Һаны?
Гулу — *(Бағламаны ачыр, гушу чыхарыр)*. Халис мәрмәрдән.
Чәсарәт — Бу нәдир белә?
Гулу — Гушдур да.
Чәсарәт — Адә, бу чалағана охшајыр ки, белә дә шаһлыг гушу олар?
Гулу — Јолдаш Чәсарәт Шөһрәтович гәдәш, мән өзүм һејкәлтәраша дедим ки, бунун саһиби гартал кими чәсур, чалаған кими амансыз, газ кими ајыг, сәрчә кими чәлддир.
Чәсарәт — Адә, бурда гушчулуг фермасы ачырсан? Јахшы, гој бура көрүм. *(Гушу столун үстүнә гојур)*. Тәзә рәһбәрликдән нә данышырлар, разыдырлар, наразыдырлар?
Гулу — Елә разыдырлар, бах, бурачан!
Чәсарәт — Нә дејирләр ахы?
Гулу — Нә дејәчәкләр, дејирләр кишинин оғлу, ја'ни сән ej, анаданкәлмә рәисмиш, шө'бәләри кәзир, ишчиләрлә көрүшүр, әһвал тутур. Даһа Гәдим Гәдимович кими күрт тојуға дөнүб кабинетдә отурмур.
Чәсарәт — Лап елә-белә дејирләр?
Гулу — Лап елә-белә, бу өлсүн!
Чәсарәт — Сонра, сонра?
Гулу — Дејирләр, белә галса Чәсарәт Шөһрәтович гәдәш лап ирәли кедәр.
Чәсарәт — Ирәли? Һара ахы?
Гулу — Рәислијә. Лап рәислијә.
Чәсарәт — Аһа, демәли, сөһбәт вар, белә!
Гулу — Вар да сөздүр! Дејирләр, Гәдим Гәдимович онсуз да гочалыб. Гулағының дибиндән ehсан һалвасының ији кәлир. Бу күн-сабаһ чыхмалыдыр тәгаүдә. Јериндә ким галмалыдыр?
Чәсарәт — Кими дејирләр?
Гулу — Сәни гәдәш... сәни, јолдаш Чәсарәт Шөһрәтович гәдәш.
Чәсарәт — Јахшы, сән дә ағзына су алма. Бирини онлар дејәндә бешини дә сән де.
Гулу — Мән? Нә дејим?
Чәсарәт — Де ки, Чәсарәт Шөһрәтовичи рәис гојурлар. Өзү кетмәк истәмир. Де ки, күндә 2—3 дәфә назирлијә чағырырлар, разылыг вермир, билдин?
Гулу — Ниjә? Гој дејим лап разыдыр, бу күн-сабаһ башымызын ағасы јолдаш Чәсарәт Шөһрәтович гәдәш өзүдүр.
Чәсарәт — Јох, јох. Елә белә де. Чағырырлар, разылыг вермир. Тәклиф едирләр — истәмир.
Гулу — Ниjә разылыг вермирсән, ниjә истәмирсән, ахы?
Чәсарәт — Нә күт адамсан! Ким дејир истәмирәм? Мәнә дедиләр ки, мән истәмәдим? Баша дүш, бу инди чох дәбдә олан бир ријомдур. Бири вәзифәјә кечмәк истәјәндә әввәл адамларыны салыр шәһәрин чанына, шајиәләр јајыр. Һәсәни мүдир гојурлар истәмир, кетмир. Бу сөз-сөһбәт ахыр ки, кедиб лап бөјүкләрин гулағына чатыр. Инди баша дүшдүн?
Гулу — Белә де!..
Чәсарәт — Бәс нечә?
Гулу — О сөһбәти јајмаг мәним бу көзүм үстә. Гәдәш, бәс мәни һавахт чәкирсән јухары?
Чәсарәт — Һара јухары?
Гулу — Өз јанына да. Бу кабинет сәнинчүн балачадыр... Сәнә бөјүј лазымдыр.
Чәсарәт — Һәлә она чох галыб.
Гулу — Икимиз гәдәш чаны бу идарәни бир һала саларыг ки, көрән танымаз.
Чәсарәт — Һәлә төләсмә. Өзүн барәдә бир кәлмә дә, баша дүшдүн? Корларсан бүтүн ишләри.
Гулу — Бир кәлмә дә!

Сән рәис, мән дә мүавин, верәрик әл-әлә биз,
Кимсәдән горху нәдир, анламырыг бир килә биз.

Чәсарәт —

Еһтијат ејләмәсәк ишләримиз корланачаг.
Јүк ағыр, мәнзил узаг, јол кедирик саһилә биз.

Гулу —

Сән чәсарәтли оғулсан ки, Чәсарәтдир адын,
Бу чәсарәтлә кедиб тез чатарыг мәнзилә биз.

Чәсарәт —

Гонду шаһлыг гушу, ахыр ки, бизим чијнимизә,
Чатды дөвран да бизә, һөкм дә, фәрман да бизә.

(Гулу чыхыр. Кедәркән Нанәјә мәғрур нәзәрләрлә бахыр. Чәсарәтин кабинети гаралыр).

Нанә — Көрәчәкли күнләримиз вармыш. Әввәл ичәри бурахмырды, ачыгланыб кабинетдән говурду. Инди бир сәат отуруб ширин сөһбәт едирләр...
Рәис — *(Өз кабинетиндән чыхыр)*. Шө'бәләрә зәнк вур, гој ишин ахырына һамысы мәним отағымда олсунлар. Һә, јолдаш мүавин кабинетиндәдир? Нечәдир? Сәнә нечә тә'сир бағышлајыр, һә?
Нанә — Мән нә дејим. Гәдим Гәдимович, јахшысыны сиз биләрсиниз.
Рәис — Јох, сән аләмин бичисән. Түкүтүкдән сечмәји дә бачарырсан. Де көрүм хошуна кәлирми? *(Нанә чијнини чәкир)*. Бу олмады, кизләдирсән. Демәк, јахшы оғландыр, өзү дә лазымлы адамдыр.

(Мүавинин кабинетинә кечир. Гәбул отағы гаралыр. Чәсарәтин кабинети ишыгланыр).

Чәсарәт — *(Санки ону көрмүр, телефонла данышыр).* Бу кварталда бир дәнә дә мәнзил вермәмисиниз. Мән сиздән назирин өзүнә јазачағам. Ики ишчимизин мәнзили јохдур. Бәли, бәли. Сизин ихтијарыныз јохдур бизимчүн ајрылан мәнзилләри башгасына верәсиниз! Јахшы көзләјирәм. *(Дәстәји асыр).*

Рәис — Салам. Јаман мәшғулсан.

Чәсарәт — Көрмүрсүнүз? Бизимчүн ајрылан мәнзилләри тичарәт конторунун ишчиләринә верибләр.

Рәис — Онларнан бачармаг чәтин мәсәләдир. Әлинин папағыны Вәлинин башына гојмаг онларын шакәридир.

Чәсарәт — Валлаһ, онларын өзләринин башына бир папаг гојарам ки!

Рәис — Шө'бәләрдә нә вар?

Чәсарәт — Иш чохдур. Хүсуси илә үчүнчү шө'бәдә апарылан тәчрүбә ишләри мәни ачмыр.

Рәис — Нијә?

Чәсарәт — Долашыг ишдир. Бир дә истеһсалат планларынын кәсирдә галдығы индики вәзијјәтдә, идарәни експериментләр јувасына чевирмәк олмаз.

Рәис — Доғрудур. Анчаг истеһсалат шурасы мәни инандырыб ки, үчүнчү шө'бәдә апарылан експеримент баш тутса игтисади чәһәтдән фајдалы олар.

Чәсарәт — Әлбәттә, баш тутса.

Рәис — О шө'бәнин мүдири Үлфәт бачарыглы оғландыр. Бу да онун, сәһв етмирәмсә, намизәдлик диссертасијасыдыр.

Чәсарәт — Белә дејин! Мә'лум мәсәлә...

Рәис — Нечә мәкәр?

Чәсарәт — Дөвләт идарәсиндә, онун материаллары һесабына диссертасија јазыб алим олмаг.

Рәис — Биз бу иши сонра истеһсалата тәтбиг едиб хејрини көрәчәјик.

Чәсарәт — Инди бу сөзләри демәјә нә вар ки! Көрәк мүдафиәдән сонра нечә олачаг. О диссертасија бир шеја јарајачаг, јахуд архив малы олуб галачаг тоз алтда.

Рәис — Сән доғру дејирсән. Анчаг јолдаш Чәлиловун да бу ишдән хәбәри вар.

Чәсарәт — Гәдим Гәдимович, Чәлилов јүз белә идарәјә рәһбәрлик еләјир. О, нә билир һансы дешикдә нечә сичан балалајыр?

Рәис — Еләдир, еләдир. Јери кәлмишкән, јолдаш Чәлилов нечәдир; сәһһәти, ев-ешији?

Чәсарәт — Чаны бир аз насаздыр.

Рәис — Нә данышырсан? Киши, демәк, хәстәләниб. Чох ишләјир, јорғун олур.

Чәсарәт — Мән дә бу нечә күнү дүшүб галмышам онларда. Дүнән дә сиздән данышырды.

Рәис — Јох әшши, нә данышырды? *(Пауза).* Өзү хәстә, амма фикри идарәдә, ишчиләрин јанында.

Чәсарәт — Хејли данламышам. Дејирәм иш гачмыр, кет истираһәт евләриниз бириндә динчәл, сәһһәтинә фикир вер.

Рәис — Доғру дејирсән. Мән дә 2-3 илдир мә'зуниччәтә чыхмырам. Инди көрүрәм каһ үрәјим санчыр, каһ бејним. Ахырда бир тәһәр разылыг алмышам. Ики күнә кедирәм мә'зуниччәтә.

Чәсарәт — Бәс бурда, јериниздә?

Рәис — Јеримдә? Әзизим, бу бојда мүавин бәс нејчиндир? Машаллаһ полад кими оғлансан.

Чәсарәт — Мән? Јох, чәтин олар мәнимчүн. Бөјүк идарәдир.

Рәис — Тәвазөкарлыг еләмә. Мән фикир верирәм, бу аз мүддәтдә сән чох шеј өјрәнмисән. Бүтүн шө'бәләрин...

Чәсарәт — Јох, јох, нә данышырсыныз. Башга адам...

Рәис — Кадрлар шө'бәсиндә мәнә башга адам тәклиф еләдиләр, разы олмадым. Шәхсән сәнин адыны вердим. Јолдаш Чәлилов...

Чәсарәт — Горхурам, чәтин олар. Јох, сиз аллаһ!..

Рәис — Горхмалы һеч нә јохдур. Бир дә ачығыны дејим, бизим бу идарәдә ишләр елә гурулуб ки, чох вахт һеч рәһбәрлик лазым олмур. Иш өз гајдасында кедир.

Чәсарәт — Нә вахт гајдачағсыныз мә'зуниччәтдән?

Рәис — Бир ајдан сонра. Шө'бә мүдирләрини чағырмышам, ишин ахырында балача бир јығынчаг кечириб сәни онлара төгдим едәчәјәм. Кечиб мәним отағымда отурарсан. *(Чыхыр).*

Чәсарәт — *(Тәк).* Јох, бу јухудур. Һәгигәт бу бојда ола билмәз. Аз вахтда бу гәдәр хошбәхтлик. Горхурам, горхурам... Јох, бу јухудур, һөкмән јухудур. Демәли, мән рәисәм. Гој бир ајлыг олсун!.. Демәли, о бири отагда отурачағам. *(Гуш һејкәлини көтүрүр).* Нәнәмин шаһлыг гушу! Бүтүн бунлар сәнин ишиндир, билирәм. *(Ону чијнинә гојур).* Каш һәмишә бура гонмуш олајдын! Һәмишәлик! *(Дәстәји көтүрүр).* Ана, ана, нәнәм һардадыр? Нечә, нечә, нәнәм ијирми илдир өлүб? О, өлә билмәз! Аз, јекә арвадсан, һеч нәнәм өлә биләр? Онун шаһлыг гушу мәним чијнимә гонуб,

инанмырсан? Кәл өзүн бах. Ана, мән инди рәисәм, рәис!.. О бири отагда отурачағам, ана! Бир аздан сәнә һөкумәт телефонуjла зәнк вурачағам, ана!!! Һөкумәт телефонумуз jохдур? Олар, ана, олар!

Һәр jердә ишләjәчәк
Һөкмүм, фәрманым мәним.
Бир көздә көрүнәчәк
Jахшы, jаманым мәним.

Әjри иш көрсәм белә
Дежәчәкләр дүз етди.
Доғру сајылачагдыр
Сәһвим, jаланым мәним.

Дежирләр,дөвраны вар
Дүнjада һәр ашигин.
Көрүрсүнүз, инди дә
Чатыб дөвраным мәним.

Пәрдә

II ПӘРДӘ

I шәкил

Мүәссисәнин шө'бәләриндән бири. Этрафда апаратлар, чиһазлар, дивarларда шәкилләр, диаграмлар. Үлфәт вә Билурә ишләjирләр. Чәсарәт вә Гулу дахил олур.

Чәсарәт — Бурда биз кәрәк
Хеjли иш көрәк.
Дәjишсин таван,
Дәjишсин еjван.
Сөкүлсүн дивар,
Чыхсын лампалар.

Бурда биз кәрәк,
Хеjли иш көрәк.
Ачаг пәнчәрә
Башга бир jерә.
Чыхсын бу зәнкләр
Мизлә бәрабәр.

Гулу — Доғрудур.
Үлфәт — Ахы, бунун бизим идарәнин үмуми ишинә нә дәхли вар?
Чәсарәт — Вар, әзизим, вар. Мәсәлән, бу диван нијә бура гоjулсун?
Үлфәт — Билмирәм. *(Чашғын)*. Билмирәм.
Чәсарәт — Көрдүнүз? *(Мө'налы)*. Билмирсиниз. Демәли, бурда үмумиjjәтлә, диван олмамалыдыр.
Гулу — Доғрудур.
Билурә — Ахы нијә?
Чәсарәт — *(Мө'налы)*. Сизин үрәjинизчә олмады? Диван бурда нәjинизә лазымдыр, һә? Дивансыз кечинмәк олмур? Һә, олмур?
Гулу — Һә дә, нәjинизә лазымдыр?
Чәсарәт — Сонра мүһасибатла план шө'бәсини бу отаға көчүрмәк лазымдыр.
Үлфәт — Бәс бизим шө'бә? Jохса, ихтисара дүшүрүк?
Чәсарәт — Һәләлик jох. Сиз кечирсиниз онларын отағына.
Үлфәт — Ахы, нијә?
Чәсарәт — Рәһбәрлик бу фикирдәдир, белә jахшы олар.
Үлфәт — Бәс бу бојда дәзкаһ?
Чәсарәт — Кечирәрсиниз о бири отаға.
Үлфәт — Биз буну һиссә-һиссә кәтириб бурда гурашдырмышыг.
Чәсарәт — Сөкүб, һиссә-һиссә апарарсыныз орда гурашдырарсыныз.

Үлфәт — Ахы нијә?
Гулу — Рәһбәрлијин фикри беләдир.
Үлфәт — Биз бурда елми иш апарырыг.
Чәсарәт — Елми ишә бу күндән jекә бир нөгтә.
Үлфәт — Нечә, нечә?
Чәсарәт — Демәли, Үлфәт jолдашын елми иши онун шәхси иши олдуғу үчүн бизим идарәдән кечирилсин онун өз евинә!
Үлфәт — Бу мәним шәхси ишим дејил, идарәмизин кәләчәк инкишафы илә бағлы мәсәләдир.
Чәсарәт — Нә?
Үлфәт — Мәним елми тәчрүбәләрим, елми ишим...
Чәсарәт — Көрдүнүзмү, мәним елми ишим, мәним тәчрүбәм. Бизим jох, мәним дејирсиниз.
Үлфәт — Мәним дејәндә... Ахы, бу ишә мән рәһбәрлик едирәм.
Чәсарәт — Билирәм. Нәтичәси дә сизин олачаг. Инди бу дәбдәдир. Идарәдә иш һесабына диссертасија jазыб алим олмаг.
Билурә — Бу тәчрүбә баш тутса идарәмиз кустарчылыгдан гуртарачагдыр. Бу һамыја аиддир.
Чәсарәт — Биз бир сөз демирик. Евиниздә апарын тәчрүбәниzи. Гуртаранда кәтириб истеһсалата тәгдим едәрсиниз.
Үлфәт — Чаным сән... Сиз нә данышырсыныз? Дәзкаһ бурда, аләтләр бурда...
Чәсарәт — Тәчрүбә исә орда — сизин евдә!
Гулу — Доғрудур!
Билурә — Еһ, көчүрүлмәли, jери дәjишдирилмәли о гәдәр шеj вар ки!
Чәсарәт — Мараглыдыр. Дежин көрүм нәдир? Ашағыдан көлән тәклифләри динләмәк рәһбәрлијин борчудур. Дежин көрүм, нәjин көчүрүлмәсини тәклиф едирсиниз?
Билурә — Әшн, бах, бу буфетин. Онсуз да һәр шеjин jерини дәjиширик. Нә вахтдыр елә идарәмиз jердәjишмәклә мәшғулдур. Бу буфети дә бурдан көчүрсәниз дүнjа дағылмаз ки!

Чәсарәт — Нијә? Фикринизи рәһбәрлијә изаһ едә билсәниз...

Билурә — Сәс-күјдән, габ-гачаг сәсиндән баш чатлајыр. Билмирәм бураны буфет еләмәк һансы сәфеһин ағлына кириб.

Чәсарәт — Доғрудур. Мараглыдыр. Бәс тәклифиниз нәдир, һара көчүрәк?

Билурә — Һара олур-олсун, лап елә сизин кабинетә, һәјәтә, гәрәз бурдан рәдд еләјин кетсин.

Чәсарәт — Һәјәтә... Дајанын көрүм, һәјәтә... Бәс јухары мәртәбәдән бураја кәләнләр?

Билурә — Әлләри, ајаглары! Ашағы дүшә билмирләр, јә'ни?

Чәсарәт — Дүшә биләрләр. Галды, вахт мәсәләси. Беш дәгигә ашағы, беш дәгигә јухары, бу еләди он дәгигә. Дејәк, орта һесабла он дәгигә дә орда. Бу еләди ијирми дәгигә. Һәр бири күндә ики-үч дәфә енибгалхса, бу еләди бир саат. Бизим идарәдә нә гәдәр ишчи вар?

Гулу — Дохсан једди нәфәр.

Чәсарәт — Демәли, дохсан једди саат! Јох, бу тәклиф гәбул олунмур.

Билурә — Нијә?

Чәсарәт — Рентабелли дејил. Көчүрүлмәсин, буфет әввәлки јериндә галсын!

Үлфәт — Тамамилә доғрудур. Рәһбәрлик дејир рентабелли дејил, демәли, галмалыдыр. *(Астадан Билурәјә).* Онсуз да ону баша сала билмәјәчәксән. Наһагдан өзүнү јорма. *(Бәркдән).* Рәһбәрлик дүз дејир.

Чәсарәт — Бах белә! *(Гулуја).* Мән сәнә демәдим ки, Үлфәт Кәримли јолдаш ганун-гајданы көзләјән адамдыр, көрдүн?

Гулу — Чәсарәт Шөһрәтович, Үлфәт һәмишә сәни тә'рифләјир, дејир бизим һеч белә рәисимиз олмајыб.

Чәсарәт — Бу, рәһбәрлијин нәзәриндән гачмаз. *(Үлфәтә).* Мәнзилә көчдүнүзмү?

Үлфәт — Һәлә јох, бир балача тә'мир лазымдыр.

Чәсарәт — Дејәрик еләрләр. Гулу, тә'мир сехинә шәхсән мәним адымдан дејәрсән.

Гулу — Баш үстә!

Чәсарәт — *(Билурәјә).* Бәс, сизә бир шеј кәрәк дејил?

Билурә — Нијә кәрәк дејил? Бах, чәкмәмин дабаны гопуб. Идарәнин һесабына...

Чәсарәт — Нечә, нечә?

Билурә — Сумкамын дәстәји дә гырылыб, бәлкә...

Гулу — Сән рәһбәрлији долајырсан, әлә салырсан?

Билурә — Ја да јахшы бир әр! Евдә ун чувалына тај олуб галмајачағам ки! Рәһбәрлик әмр еләсә, јәгин ки, мәни алан тапылар.

Гулу — Гәдәш, әр ахтарыр, алым ону өзүмчүн?

Үлфәт — Әлбәттә, әлбәттә, кимин ихтијары вар рәһбәрлијин өмриндән чыха?

Чәсарәт — Сиз һансы чәсарәтлә мәни — бу бојда идарәнин рәһбәрини әлә салырсыныз? Һансы чәсарәтлә?

Үлфәт — Чәсарәт Шөһрәтовичлә!

Чәсарәт — Мән адамын атасыны јандырарам!

Үлфәт — Сизин о дүнјада һөкмүнүз ишләјирсә, кедин јандырын!

Чәсарәт — Бу лап ағ олду.

Билурә — Бир банка гара рәнк онун чаны, чәкин, гаралдын.

Үлфәт — Чәсарәт Шөһрәтович, мән өлүм, кизләтмәјин, бизи доламысыныз, сәримисиниз?

Чәсарәт — Нә ондан, нә бундан. Мәним ахмаглығыма бах, бунунчүн ев давасы еләјирәм, мәнзил алырам, көзүнүздән кәлсин!

Гулу — Јолдаш Чәсарәт Шөһрәтович гәдәшин әлинин дузу јохдур да.

Чәсарәт — О мәнзилин јеринә бојнунузун ардыны көрәрсиниз!

Үлфәт — Јох, әши! Чәсарәт Шөһрәтович, бәдбәхт етмәјин бизи, јазығыг!

Гулу — Јенә дә рәһбәрлији доламаг? Гәдәш, көрүрсән?

Чәсарәт — Ејби јохдур, рәһбәр рәһбәрлијини көстәрәр бунлара.

Үлфәт — Бура дөвләт идарәсидир, ушаг ојунчағы дејил!

Чәсарәт — Бура дөвләт идарәсиндир, башында да мән.

Үлфәт — Ахы, сиздән башчы олмаз, көрмүрсүнүз?

Гулу — Нијә олмур, гојублар — демәк олар.

Үлфәт — Балам, сиз дүнәнә гәдәр бизим шө'бәдә бу дәзкаһын тозуну силмирдиниз?

Чәсарәт — О дүнән иди. Бу күн мән сизә әмр едирәм. Вәссалам! Ајдын олду?

Үлфәт — Ајдын олду! Амма бурдан бир чөп дә тәрпәтмәјәчәјик.

Гулу — Нечә, нечә, рәһбәрлијин өмри...

Чәсарәт — Бу өзбашыналыгдыр. Мән сизи ишдән говарам!

Бурда биз кәрәк
Хејли иш көрәк.
Дәјишсин таван,
Дәјишсин ејван.
Сөкүлсүн дивар,
Чыхсын лампалар.

(Ишыг сөнүр).

II шәкил

Чәсарәтин мәнзили. Гулу вә Чәсарәт

Гулу — Сәнә јүз јол демишәм
Гулу гурбан, гәдәшим.
Едәчәксән билирәм
Сән мәни һејран, гәдәшим.

Нәғәрат:

Сән чәсарәтсән өзүн,
Сән шүчаәтсән өзүн.
Сән мәһарәтсән өзүн
Ај ады дастан гәдәшим!

Чәсарәт — Коњак ал, улдузу чох,
Шампан ал, газлы ола.
Алма, армуд, чијәләк,
Мән олам, Назлы ола!

Нәғәрат: (икиси биркә).

Гулу — Бәс араг? Мән анчаг араг ичирәм ахы?!

Чәсарәт — Мәсәлә бурасындадыр ки, сән бу шејләри алыб кәтирәндән сонра өзүн бухарланыб галхачагсан һаваја. Јо'ни бурда изин-тозун галмајачаг.

Гулу — Гәдәш, нијә?

Чәсарәт — Чүнки бу гонаглыг сәнин шәрәфинә дејил. (Пауза). Гулу, инчимә. Сән дә галардын ај, амма бура чох абырлы бир адам чағырмышам.

Гулу — Бәс мән?..

Чәсарәт — Бу дәфә сән јох... Јахшы, јахшы, јубанма.

Гулу — Олду! *(Кедир. Күллү дахил олур).*

Чәсарәт — Сән аллаһ, сән дә бир еви сәлигәсаһмана сал.

Күллү — Гадан алым, гонағын кимди бәлә?

Чәсарәт — Назлы бизә кәләчәк.

Күллү — О кимдир, бала?

Чәсарәт — Бизим Чәлиловун гызыдыр.

Күллү — Ону алырсан, бала?

Чәсарәт — Кәлсә нијә алмырам!

Күллү — Бәс Билурә? О күн көзүнүн јашыны мин јердән ахыдырды.

Чәсарәт — Дәсмал көтүрүб силәјдин дә.

Күллү — Елә демә, бала. Билурә бүллур парчасы кими гыздыр. Ону нијә хар еләјирсән?

Чәсарәт — Нејнијим? Дејирсән икисини дә бирдән алым?

Күллү — Күнаһды, бала. Билурә јетим ушагды. Ел ичиндә биабыр олар.

Чәсарәт — Рәһмәтлијин гызы, Билурәјә нејнәмишәм. Лүстүрүн тозуну ал, тәмизлә.

Күллү — Көзиб, көзиб атмаг аз ишдир? Узунсачын аһ-наләси тез тутар, бала!

Чәсарәт — Әввәла, онун сачы мәнимкиндән дә гысадыр. Икинчиси, ана, нәнәмин шаһлыг гушу чијнимә гонанда она ох атсам мәнә дәли демәзләрми? Бу көһнә ајаггабылары јығышдыр бурдан.

Күллү — Нәнәмин шаһлыг гушу? О нәдир, бала?

Чәсарәт — О? Оғлун Чәсарәтин бөјүк бир ндарәјә рәис мүавини гојулмасы! О? Оғлун Чәсарәтин мүвәггәти дә олса мүавин столундан рәис столунун далына кечмәси! О? Чәлиловун гызынын оғлун Чәсарәтин далынча бура кәлмәси.

Күллү — Нә дејим, бала, бизим вахтымызда белә ишләр ајыб сајылырды.

Чәсарәт — Јахшы, кеч палтарыны дәјиш, Назлынын јанында да артыг-әскик данышмазсан.

Күллү — Бәлкә кедим гоншуда отурум... О кедәнәчән.

Чәсарәт — Лазым дејил. *(Тәрәддүдлә).* Нечә истәјирсән.

Күллү — Кетсәм јахшыдыр. Бир дә, ај бала, валлаһ, һеч билмирәм нечә дејим...

Чәсарәт — Һә, нә вар, де, де.

Күллү — Абырлы гыз тәк оғланын евинә нечә кедә биләр ахы?

Чәсарәт — Нә олар, тәк оғлан јеләчәк ону?

Күллү — Нә дејим, валлаһ. Өзү дә белә гыз ола...

Чәсарәт — Нечә гыздыр ки?

Күллү — Дејирләр, ачыг-сачыгдыр, јүнкүлдүр. Дејирләр, атасы јахшы адамдыр, амма јүз ојундан чыхмыш бир халасы вар, арадүзәлдән... Нә билим, дејирләр...

Чәсарәт — Пахыллыгдан дејирләр. Пахыллыг јыхды евимизи.

Күллү — Тәки елә олсун. Гәрәз, мән Сәлми арвадын јанындајам. Лазым олсам чағырарсан. *(Чыхыр).*

Чәсарәт — Јахшы. Гәрибә арваддыр. Онун көзүндә Билурә, Софи Лорендир, вәссалам, һај, һај! Бу Гулу залым оғлу һарда галды, көрәсән. *(Чыхыр, бу бири гапыдан Гулу дахил олур. Шүшәләри вә мејвәни столун үстә дүзүр).*

Гулу — Һејиф мән олмајачағам. Отурачаг чанапла дүбәдү. Көрәсән, гәдәшим рәис оландан сонра гызларла нечә данышыр? Әввәлләр гыза јахынлашырды. Һә-һә, јох-јох. Узатмагла иши јох иди — һә, јох! Көрәсән, инди нечә данышачаг? Өзү дә Чәлиловун гызыдыр. Рәис, Чәлиловун гызы, Лүкс!

Гәдәшимлә назлы чанан
Тапачаг вүсалы бурда.
Дејирәм ола бу дәмдә
Гулунун хәјалы бурда.
Елә ки, шәрабы сүздү,

Алыб ал додаға вурду,
Дејирәм ола бу дәмдә
Гулунун хәјалы бурда.
Елә ки, сүзүлдү көзләр,
Елә ки, дәјишди аләм.

(Мусиги).

Нечә галмаг истәјирәм. Кирәрдим бах, бу чарпајынын алтына. Тамаша еләјәрдим. Дүнја көркөтүр дүнјасыдыр. Сабаһ өзү рәис кечәндә мәни јеринә мүавин гојачаг. Кәрәк мән дә гызларла данышмағын гајдасыны биләм. Аһа, дејәсән, кәлирләр. Мән кетдим. *(Чыхыр).*

Чәсарәт — *(Назлы илә кәлир).* Бизим евә хош кәлиб, сәфа кәтирмисән, Наза!

Назлы — Чозик, бурада јашајырсан?

Чәсарәт — Анамдыр да. Бурдан әл чәкмәк истәмир. Елә бил бабасынын башы бурда басдырылыб.

Назлы — Истәјирсән папама дејим...

Чәсарәт — Јох, јох, јахшы дүшмәз.

Назлы — Јахшы дүшмәз? Нијә? Күнү бу күн папама дејәрәм, сәнә јахшы бир мәнзил вердирәр.

Чәсарәт — Дејирәм, онсуз да папанын һагг-сајы бојнумузда бөјүкдүр. Бир дә ев...

Назлы — Борчудур, нә олсун!

Чәсарәт — Мәнә бах ej, отур сән аллаһ, гонаг галыб ајаг үстә, мән дә башламышам...

Назлы — Мәһәббәтин күчүндәндир.

Чәсарәт — Доғрудан да, Наза, сәни көрәндә һәмишә өзүмү итирирәм. Илк дәфә Кисловодскда сәни көрәндә... Һеч өзүм дә билмәдим ки, нечә олду... Сәнинчүн шампан сүзүм?..

Назлы — Јох, бир аз конјак. Шампан адамын башыны кичәлләндирир. Шишләри шпага еләјиб вурушмағымыз јадындадыр?

Чәсарәт — Јадымдадыр. Инсан өмрүнә јазылачаг күнләри унудурса, демәк о... Сәнин сағлығына!

Назлы — Сәнин сағлығына! *(Ичирләр).* Анан һардадыр бәс?

Чәсарәт — Јә'гин гоншудадыр. Бурда бир Сәлми арвад вар, һарда итирсән онларда тапарсан.

Назлы — Нечә арвaддыр, нә? Гәшәнкдир? Шәкли вар?

Чәсарәт — Шәкли вар, будур. Бу да атам...

Назлы — Пис дејил. Амма бир аз көһнәфасондур.

Чәсарәт — Еһ, о вахт мәдәнијјәт һардајды?..

Назлы — Амма мәним папам...

Чәсарәт — Сәнин папан бөјүк адамдыр, мәдәни. *(Бадәләрә конјак сүзүр).* Мән дејирәм бунү да папанын сағлығына ичәк. Бојнумда кишинин бөјүк миннәти вар.

Назлы — Сағ ол. *(Ичирләр. Назлы Чәсарәтә јахынлашыр. Додагларыны онун додагларына сыхыр).*

Чәсарәт — Мәним сәадәтим!

Назлы — Оф, башым һәрләнир.

Чәсарәт — Шәрабдандыр, Наза!

Назлы — Јох, сәнин өпүшләриндәндир, Чозик!

Чәсарәт — Хәзан вахты кәлән
Илк баһарсан, Наза!
Аловлу јај күнүндә
Јаган гарсан, Наза!
Чаным Наза,
Көзүм Наза.
Мәним ширин
Сөзүм Наза!

Назлы — Сәни көрәндән
Көнүл верәндән,
Мәһәббәтимсән,
Сәадәтимсән,
Аман, а Чозик,
Инан, а Чозик.
Дүшсәм дашгын селә мән,
Кетсәм узаг елә мән
Сән мәним үрәјимдә
Јенә варсан, Чозик.
Чаным Чозик,
Көзүм Чозик,
Мәним ширин
Сөзүм Чозик.

Чәсарәт — Сәни көрәндән
Көнүл верәндән
Мәһәббәтимсән,
Сәадәтимсән
Аман, а Наза!
Инан, а Наза!

Биркә — Чаным Чозик,
Көзүм Чозик.
Чаным Наза.
Көзүм Наза.

Чәсарәт — Мән нә гәдәр хошбәхтәм, Наза! *(Ону өпүр).*

Назлы — Чозик, бәсдир, һеч ајаг үстә даја-на билмирәм.

Чәсарәт — Отур бурда. *(Гапынын зәнки вурулур. Һәр икиси галхыр).* Јә'гин анамдыр. *(Гапыны ачыр, Чәмилә ханым дахил олур. 45—50 јашларындадыр, лакин чаван гызлара мәхсус кејимдәдир).*

Назлы — Хала?

Чәсарәт — Чәмилә ханым? Буjурун, хош...

Назлы — Хала, сән бура нечә кәлдин?

Чәмилә — Елә сән кәлән јолнан. Кечирдим, сәнин сәсини таныдым, кирдим ичәри. Мане олмадым ки?

Чәсарәт — Јох, јох, нә данышырсыныз. Даjанын, бу дәгигә стул кәтирим. *(Чыхыр).*

Чәмилә — Мән сәни гарабагара изләјиб бура кәлмишәм.

Назлы — Ахы сәнә дедим кәлмә. Мән ушагзад дејиләм ки!

Чәмилә — Сәсини кәс. Ушаг дејилсән, амма сәфеһсән.

Назлы — Ахы, нејләмишәм?

Чәмилә — Назимин евиндә бир һәфтә кәлин галмадын, үзүгара үстүмә гајытдын. Инди дә...

Назлы — Назим аләмин бичи иди. Амма Чәсарәт... Өл десәм өлүр, гал десәм галыр.

Чәмилә — Чүнки, һәләлик сәнә еһтијачы вар. О һансы дәрәнин аварасыдыр. Анчаг атана көрә рәис олуб.

Назлы — Хала, Чозик мәни севир.

Чәмилә — Елә Назимчүн дә дејирдим. Билмирәм, ит гызы үстүндәки ләкәни бу Чозикди, нәди, онун әлләри илә елә јујачагсан ки, һеч изи-тозу да галмасын. Мән сәни хошбәхт еләмәсәм о дүнјада бачыма нә чаваб верәрәм? *(Чәсарәт кәлир).* Һәлә бир сүфрәдә ичкијә бах! (Ағламсынмыш Чәсарәтә) Һеч сизинчүн ајыб дејил, анасыз ушагды, ајдан ары, судан дуру, ону ичирдиб...

Чәсарәт — Чәмилә ханым, Назаја гаршы елә бир әдәбсизлик... Мән ону севирәм.

Чәмилә — Севирәм, севирәм. Конјаксыз севмәк олмаз? Одур бах, ајаг үстә дајана билмир.

Чәсарәт — Чәмилә ханым, анд олсун...

Чәмилә — Мәнә бах, јалан данышан һәмишә анд ичир. Ушағы ичиртмисән. Уф, үрәјим партлады, мәнә су! *(Чәсарәт һисс етмәдән фужери конјакла долдуруб она узадыр. Чәмилә бирбаша ичир. Даһа да чылғын).* Бачым баласынын намусу!..

Чәсарәт — Ахы, Чәмилә ханым, һеч нә олмајыб...

Чәмилә — Һеч нә олмајыб? Бәс онда Наза нијә ајаг үстә дура билмир? *(Чәмилә өзү ләнкәр вурур).* Она бах! *(Күллү дахил олур).* Бу кимдир? Бу да јыхылыр ки! Сиз һамыныз ичмисиниз!

Күллү — Чәсарәт, бу кимдир? Бу нә һајкүјдүр. Сәсиниз гоншулара да чатыр.

Чәмилә — Мән кимәм? Һәлә де көрүм сән өзүн кимсән? Милисјонерсән? Тут буну. *(Чәсарәти көстәрир).* Бачымын баласыны ичирдиб. Тут!

Күллү — Арвада бах, еј! Аллаһ, узаг елә. Бу нә шәклә дүшүб? Ајыбдыр, ааз!

Чәмилә — Мәнә ајыбдыр? Ајыб сизәдир, һамыныз ләнкәр вурурсунуз. Сәр хошлар!

Чәсарәт — Чәмилә ханым, әјләшин, раһат олун. *(Ону отуртмаг истәјир).*

Чәмилә — Мән өзүм отурачағам. Өзү дә сүз, мән дә ичәчәјәм. Һамыныз дәм, мән нијә ајыг галым, һә?

Назлы — Хала, сән нејнирсән, хала?

Чәмилә — Мән нејнирәм, мән? *(Чылғын рәгс едирләр. Рәгсин ширин јериндә Гулу сәрхош һалда, сәндирләјә-сәдирләјә, әлиндә бош араг шүшәси дахил олур. Рәгс әввәлки шиддәтлә давам едир).*

Пәрдә

III ПӘРДӘ

Пәрдәнин габағы.

Чәсарәт *(Тәк)* — Мәним башыма кәләнләр бир нечә мәсәләни бирдән һәлл еләди. Әввәла, һәр кәс рәһбәр ола биләр, бунунчүн бөјүк исте'дад саһиби олмаг вачиб дејил. Икинчи, рәһбәр ки, олдун, һәјатын јүз сәксән дәрәчә дәјишәчәк. Пулун олачаг, Наза кими назир гызы да сәни севәчәк. Үчүнчү, ләјагәтин олду-олмады һамы сәнә һөрмәт еләјәчәк. Гулу демиш, кими истәјирсән, һара истәјирсән тә'јин елә, вәзифә вер. Әлини тутан олмајачаг. Бәс бирдән туб голундан атсалар бајыра, онда? Атсынлар да, анадан рәһбәр доғулмамысан ки! Чыхарсан, башгасы кәлиб сәнин ишини давам елətдирәр. Шаһлыг гушу сәнин кими бир башгасынын да чијнинә гона биләр. Ишиндә ол.

Бешкүнлүк дүнјада сән
Кејфә бах, ләззәтә бах.
Рәис столундакы
Һөкмә, кәрамәтә бах.

Дара дүшсән горхма сән,
Үрәјини сыхма сән.
Өзкәләрә бахма сән,
Мәнә — Чәсарәтә бах!

I ШӘКИЛ

Рәисин отагы. Чәсарәт вә Гулу отуруб.

Чәсарәт — (Дәстәјә). Һәмкарлар тәшкилатыдыр? Үлфәт Кәримлинин ордерини ләғв един, мәнзили кечирин Гулу Рәһимлинин адына. Нијә? Белә лазымдыр. *(Дәстәји асыр, зәнки басыр. Нанә дахил олур.)* Көтүр јаз, үчүнчү шө'бәнин мүдири Үлфәт Кәримли рәһбәрлијин көстәришләринә әмәл етмәдији үчүн... Јох, јаз рәһбәрлијин әмри-

ни кобудчасына поздуғу үчүн шө'бә мүдирлијиндән азад едилсин. Јеринә Гулу Рәһимли јолдаш тә'јин едилсин. *(Нанә чыхыр).*

Гулу — Саг ол, гәдәш, шө'бә мүдирлијиндән јухары галхмаг асандыр.

Чәсарәт — Јухары? Һара? Бундан да јухары?

Гулу — Сәнин јеринә дә.

Чәсарәт — Нечә? Мәним јеримә? Мән өлмүшәм ки, јеримә көз дикирсән?

Гулу — Аллаһ еләмәсин, һә данышырсан, рәис кечәндән сонра сәнә бир мүавин лазым олачаг, ја јох? Амма гәдәш, бу ајры чандыр һа!

Чәсарәт — Ким?

Гулу — Нанә дә. Әнтигә шејди. Валлаһ ән хошбәхт адам сәнсән. Истәјирсән бир күндә дүјмәни јүз дәфә бас, кәлиб дајаначаг габағында. Сән дә бах, ләззәт апар.

Чәсарәт — Бәс нечә!

Гулу — Истәјирсән лап әмр елә һеч отагдан кетмәсин, олар, гәдәш? Гој чинар бојлу дурсун наз илә, сән дә кефә бах! Һә, гәдәш, олар?

Чәсарәт — Олар, һәр шеј олар. Телефон, бир дә бу зәнк варса, олар, һәр шеј олар. Истәсән сиркә сәнинчүн дәјишиб лап меј олар.

Гулу —

Мән јазыг, көр нечә мискинди пешәм,
Паһ атоннан, буну мән билмәмишәм.

Чәсарәт —

Дәјишир фәсли-хәзан, һөкм еләјәр фәсли-баһар,
Телефон, бир дә бу зәнк варса, олар, һәр шеј олар.

Гулу —

Мән јазыг, көр нечә мискинди пешәм,
Паһ атоннан, буну мән билмәмишәм.

Чәсарәт —

Әријәр мум кими гаршында поладдан гапылар,
Тутса хәрчәнк дә сәни дәрдинә дәрман тапылар.
Телефон, бир дә бу зәнк варса, олар, һәр шеј олар.

Гулу —

Мән јазыг, көр нечә мискинди пешәм,
Паһ атоннан, буну мән билмәмишәм.

Чәсарәт — Бу Нанә мәним үзүмә дә бахмаг истәмирди. Амма инди мән ону лап папирос алмаға да көндәрә биләрәм.

Гулу — Лап мәнимчүн дә алдыра биләрсән?

Чәсарәт — Лап сәнинчүн дә!

Гулу — Һәр нә десән о әмәл етмәлидир?

Чәсарәт — Бәс нечә, нә десәм!

Гулу — Јолдаш Чәсарәт Шөһрәтович гәдәш, әмр елә мәни гучаглајыб өпсүн. Гој бу бешкүнлүк дүнјадан мән дә бир әл бојда ләззәт апарым.

Чәсарәт — Сәфеһ. Лап мәним кабинетимдә? Елә шеј олар?

Гулу — Гәдәш, һеч өзүн дадына бахмысан?

Чәсарәт — Руслар бу барәдә чох агыллы дејибләр: ишләдијин јердә гыза бахма, гыза бахдығын јердә ишләмә! Мән бу идарәнин рәһбәријәм.

Гулу — Гәдәш, рәһбәрлик доғрудан да, сәнә јарашыр. Мән олсам агыпабозуна бахмарам, кечәрәм һүчума.

Чәсарәт — Елә бүтүн ишләри дә онда корларсан да!

Гулу — Доғру дејирсән. Гәдәш, рәис олмаг јахшы шејдир, һә? Адама ләззәт верир, һә? Дүзүнү де, мән өлүм!

Чәсарәт — Јахшы шејдир? Һај, һај. Бах, Гулу, бир ај мүавин, бир ај мүвәггәти олса да рәис. Бу ики ајда рәһбәрлик нә демәкмиш мәнә ајдын олду.

Гулу — Белә де.

Чәсарәт — Бу зәнки көрүрсән?

Гулу — Көрүрәм.

Чәсарәт — Бунун сәси чыханда катибә фарағат әмри алмыш солдата дөнүр.

Гулу — О зәнки мән дә бассам елә олар?

Чәсарәт — Елә олар. Бу дүјмәни истәр назир бармағы бассын, истәр сүпүркәчи, һөкмү бирдир.

Гулу — Гәдәш, гој бир мән дә басым о дүјмәни, көрүм Нанә мәним һүзурумда нечә дајаначаг?

Чәсарәт — Сәфеһ, бу ушаг ојунчағыдыр? Бир дә зәнки сән бассан да Нанә мәним габағымда дајаначаг. *(Нанә кәлир).*

Нанә — Бујурун!

Чәсарәт — Јаздын? Вер көрүм. *(Алыб охујур).* Бу әризәдир ки, Бәс Үлфәтин әмри? Нечә, нечә? Сән белә идарәдә ишләмәк истәмирсән?

Нанә — Истәмирәм!

Чәсарәт — Нијә?

Нанә — Чүнки бу идарә дејил.

Чәсарәт — Бәс нәдир?

Нанә — Гулухана, Чәсарәтхана. *(Чыхыр)*

Чәсарәт — Дајан! Дајан дејирәм!

Гулу — Гәдәш, зәнки бас!

Чәсарәт — *(Зәнки басыр).* Ахмаг гыз!

Гулу — Демәли, рәһбәрлијин нә зәнкини сајыр, нә дә өмрини? Гәдәш, гов ишдән чыхсын-кетсин!

Чәсарәт — Ишдән говум? Елә өзү әризә јазыб дә. Инди бунун јеринә адам тапмаг лазымдыр. Катибәсиз доланмаг олар?

Гулу — Истәјирсән Билурәни гој онун јеринә. Өзү дә сәни севир.

Чәсарәт — О гәдимдә иди. Инди мәндән зәһләси кедир.

Гулу — Әмр елә, кәләр.

Чәсарәт — Јох, кәлмәз. Ал бу кағызы јаз. Әмр нөмрә 17, Гулу Рәһимли јолдаш катибә... Јох ej, катиб тә'јин едилсин.

Гулу — Нечә мән? Мәни катибә?..

Чәсарәт — Мүвәггәти дә. Катибә тапынча.

Гулу — Јох, гәдәш, буну мән бачармарам. Өлүмә көндәр кедәрәм, амма катибә...

Чәсарәт — Өлүмә? Елә бил ки, өлүмдүр, көндәриәм, кет!

Гулу — Ахы гәдәш, һеч бир идарәдә киши катибә јохдур.

Чәсарәт — Јохдур, гој олсун. Биз идарәмиздә нә гәдәр вәзифә, шө'бә јери дәјишмишик.

Гулу — Чох. Отагларын, шө'бәләрин гурулушуну да дәјишмисән, гәдәш. Гапы-пәнчәрәләрин јерини дә...

Чәсарәт — Көрдүн? Демәли, идарәјә тәзә һава, тәзә иш шәраити кәлиб. Оријиналлыг! Бах белә. Әмрини јаз, вәссалам! Һә, бир дә мәним бу шоферим һеч хошума кәлмир. Сән она де ки, гој о, һеч јадындан чыхартмасын мән кимәм, о кимдир. Бир дә мән машына отуранда о кәрәк машынын гапысыны мәним үчүн ачсын, әлимдән чантамы алыб евә гәдәр апарсын.

Гулу — Олсун, гәдәш, олсун.

Чәсарәт — Кет отур јериндә. Кет, ичәри һеч кими бурахма!

Гулу — Олду. *(Чыхыр, Үлфәт, Билурә вә Нанә кәлирләр).*

Үлфәт — Һаны о? *(Гапыја гәдәр кедир. Гулу онун гаршысына кечир).* Һаны Гәдим Гәдимович?

Гулу — Олмаз! Гәдим Гәдимович курортда.

Үлфәт — Һәлә кәлмәјиб? Ичәридәки Чәсарәтдир, гапыда да сәни бағлајыб.

Гулу — Бәли. Хејр, хејр, мән катибәјәм, јох еј, катибәм.

Билурә — Тәбрик едирәм, ахыр өзүнә лајиг јер тапдын.
Ахыр тапдын пешәни
Тәбрик едирәм сәни.

Нанә — Гулу ханым, ај ханым,
Қаман гашы јај ханым.

Билурә — Мадам, леди, синјора,
Гәлбимә вурма јара.

Хор — Ахыр тапдын пешәни,
Тәбрик едирик сәни.

Нанә — Орда столун көзүндә додаг памадасы, пудра, күзкү дә вар. Көтүр, шәхсән истифадә едә биләрсән. Пешкәшдир.

Билурә — Гәдәшүвә дә вер.

Гулу — Ааз, еј, рәһбәрлик һаггында ағзува кәләни туллама, билдин?

Билурә — Бағышла, катибә ханым, бағышла *(Сәрт)*. Кәнара дур көрүм! *(Ону итәләјиб ичәри кечмәк истәјир).*

Үлфәт — Билурә, лазым дејил. Ичәри кириб кимлә данышачагсан, нә данышачагсан? Мән елә билирдим Гәдим Гәдимович кәлиб. Елә о да бунун тајыдыр да!

Нанә — Бәс нә едәк? Белә дә идарә олар?

Билурә — Қимә дејәк бу дәрди, һә?

Нанә — Мән шәхсән әризәми јазыб вердим. Бу күндән азад гушам.

Билурә — Мән дә јазырам. Катибә ханым, бир вәрәг ағ кағыз олармы? Сонунчу сәһишимдир.

Үлфәт — Һеч ким әризә јазмајачаг! Идарә онун шәхси маликанәси дејил. Истәмир, өзү кетсин.

Нанә — Ај кетди һа! Шәхсән инди-инди истиләдир јерини.

Үлфәт — Онун исти јеринә су чалајарыг. Мән дөздүм ки, мүвәггәти шејдир, бу күн-сабаһ Гәдим Гәдимович кәләр, бу да рәдд олуб кедәр. Инди ки, беләдир, кәлин далымча, дүз назирлијә, јолдаш Чәлиловун јанына!

Билурә — Мән һазыр, кедәк. *(Чыхырлар).*

Гулу — Кедин, кедин. Ахмаглар. Даһа билмирләр назир бу күн, сабаһ гәдәшимин гајнатасыдыр. Һај-һај. *(Чәсарәт кабинетдән чыхыр).*

Чәсарәт — Бу нә сәс-күјдүр. Мешин гапылар да дөзмүр.

Гулу — Үсјанчылар дәстәси иди.

Чәсарәт — Нечә-нечә? Нә үсјанчылар?

Гулу — Аләм-фысгырыг. Үлфәт, Нанә, бир дә сәнин Билурән кетдиләр назирлијә. Дүз Чәлиловун јанына.

Чәсарәт — Нијә?

Гулу — Сәндән шикајәтә.

Чәсарәт — *(Мә'налы).* Чәлиловун јанына? Белә! Гулу, о маһныда нечә охујурлар?

Гулу — Һансы маһныда, гәдәш?

Чәсарәт — Маһныда да, һә, һә, «мәним сәндән сәнә шикајәтим вар». — Чәлилова һа, һа!

Гулу — Мән дә елә дедим. Дедим Чәлиловдан шикајәти гәдәшимә елә јирләр.

Чәсарәт — Лап елә белә дедин?

Гулу — Гәдәш чаны, бу өлсүн, һәлә башга сөзләр дә дедим. Дедим мән өлмүшәм ки, ондан шикајәт елә јирсиниз?

Чәмилә вә Назлы кәлирләр.

Чәмилә — Олар?

Чәсарәт — Паһо, хош кәлмисиниз! Сиздән нә әчәб?

Чәмилә — Елә јол кечирдик, дедим баш чәкәк көрәк бизим оғлан нејләјир.

Чәсарәт — Хош кәлиб, сәфа кәтирмисиниз.

Назлы — Халама дејирәм бирдән мане олары...

Чәсарәт — Нә данышырсан, Наза? Јүз иш, јүз идарә гурбан олсун сәнин гәдәмләринә!

Чәмилә — Дедим мән күрәкәнимә баш чәкмәмиш раһат олмарам.

Гулу — Бизим бу јохсул идарәмиз...

Чәмилә — Ааа, бу да бурдадыр ки, бир-бириниздән ајры дүшмүрсүнүз. Һәмишә бир јердә, хејир ола?!

Гулу — Мән бурда катибә ишләјирәм. Чәсарәтин...

Чәмилә — Катибә. Һа, һа, һа! Бах, буна ва-

рам. Рәисин катибәси гыз олду — демәли, орда кеф бојданды.

Назлы — Халама дејирәм, Чәсарәт көзү онда-бунда олан оғланлардан дејил, дејир јох, кишиләрин һамысы шоркөз олурлар. Көрдүн, катибәсини дә оғлан тә'јин еләјиб.

Чәмилә — Мән көрдүјүмүн корујам, бачы гызы. Мән катибә ишләјәндә бир рәисимиз варды, кишинин ишикүчү мәним башыма сығал чәкмәкди. Әлди, сачдан сүрүшүб бојуна да тохунар, бојундан синәјә дә дүшәр... Биз бунлары көрә-көрә кәлмишик, көрә-көрә кедирик...

Назлы — Јох, јох, Чәсарәт белә дејил.

Чәмилә — Јахшы, јахшы, инди сәнин Чәсарәтини Сибир сүркүнүнә көндәрән јохдур, нә тез мүдафиәјә кечдин?

Гулу — Чәмилә ханым, бу өлсүн, јолдаш Чәсарәт Шөһрәтович гәдәшим...

Чәмилә — Әлбәттә, сән достунун тәрәфини сахлајачагсан да...

Чәсарәт — Гулу јахшы оғландыр.

Гулу — Бу өлсүн, гәдәшим дүз дејир!

Чәмилә — Олмаз ки, бу јахшы оғлан бизә бир стәкан чај кәтирә?

Гулу — Олар, нијә олмаз, бу дәгигә! *(Кедир).*

Чәмилә — Онун јанында демәк истәмирдим, дүнја гарышыб бир-бирина, киши дәли олуб.

Чәсарәт — Ким дәли олуб, нә киши?

Назлы — Папамы дејир дә!

Чәсарәт — Нә олуб ки?

Чәмилә — Нә олачаг.. Назлынын сизә кетдијини, сиздә коњак ичдијини, гәрәз, һамысыны билир.

Чәсарәт — Буну о һардан билә биләр?

Чәмилә — Нә билим Јәгин мән евдә бу јанмышнан данышанда ешидиб дә.

Назлы — Мән нејләмишәм ej.

Чәмилә — Сәсини кәс, нејнәмишәм! Даһа нејнәјәчәксән?

Чәсарәт — Чәмилә ханым, сиз аллаһ ону данламајын, ахы онун һеч бир күнаһы јохдур.

Чәмилә — Күнаһы јохдур! Кәл буну бизим кишијә инандыр. Күчнән сакит еләмишдим ки, бу идарәнизин ишчиләри тәзәдән алтына од гојублар.

Чәсарәт — Бизим ишчиләр?

Чәмилә — Һә дә. Бир дәстә кедиб сәндән шикајәт еләјибләр. Куја сәфеһ-сәфеһ ишләр көрүрсән, өзбашыналыг еләјирсән.

Назлы — Сәфеһ өзләридир, аллаһа шүкүр Чәсарәтә нә олуб?

Чәмилә — Үрәјин дөзмәди? Кечдин мүдафиәјә? Бу гыз Чәсарәтин ады кәләндә дәли-диванә олур.

Назлы — Аа, хала, утандырма мәни.

Чәмилә — Лејли-Мәчнун ешитмишдик, белә-сини јох, горхма бала, Чәсарәти сәндән, сәни дә Чәсарәтдән ајыран јохдур.

Чәсарәт — Мән Назлыны... Назлысыз мәним бир күнүм олмасын...

Чәмилә — Бәли, инди дә Мәчнун дилә кәлди. Әввәлчә, кишини сакитләшдирмәк лазымдыр.

Чәсарәт — Мән буну нечә еләјим. О бөјүк адам, мән бурда мүвәггәти рәис.

Чәмилә — Мүвәггәти нијә олурсан? Јеринди, отурмусан да!

Чәсарәт — Гәдим Гәдимович ја бу күн, ја сабаһ бурдадыр.

Чәмилә — Гәдим Гәдимович? О башы кора титрәјән кафтар?

Чәсарәт — Рәис одур, башы кора титрәсә дә.

Чәмилә — Хејр, одур, амма көрәк сән олајсан.

Чәсарәт — Ахы, нечә олум? Әризә јазым ки, мәни рәис гојун?

Чәмилә — Хејр, бала! О әризәләрин јүзүнә бир гара гәпик вермәзләр.

Чәсарәт — Бәс онда нејним?

Чәмилә — Паспортун бурдады?

Чәсарәт — Паспорт? Бурдады!

Чәмилә — Вәрәгләри тәмиздир?

Чәсарәт — Баша дүшмәдим, паспортун вәрәгләри...

Чәмилә — Јә'ни дејирәм она бир адам адызады јазылмајыб ки?

Чәсарәт — Мәним адым јазылыб!

Чәмилә — Сәни демирәм, өзүнү түлкүлүјә вурма. Дејирәм, јә'ни орада ЗАГС-ын мөһүрү јохдур ки, јә'ни гыз ады... Јә'ни евли олмамысан ки?

Назлы — Хала, сән нә данышырсан, лап...

Чәмилә — Сән сәсини кәс, ушагсан, отур јеринда.

Чәсарәт — Хејр, Чәмилә ханым, бу да мәним паспортум. Тәртәмиз...

Чәмилә — *(Алыб бахыр).* Чох көзәл, елә Назлынын да паспорту машаллаһ белә дир, тәртәмиз.

Назлы — Хала, мәним паспортумда...

Чәмилә — *(Тез онун сөзүнү кәсир).* Назлы паспортуну итириб. Демишәм, бу күн тәзәсини верәчәкләр. Јарым саата кедиб алмалыјыг.

Чәсарәт — Ахы, паспортун бу әһвалата нә дәхли вар. Чәлиловун һирси бундан нечә сојујар?

Чәмилә — О чүр сојујар ки, јарым саатдан сонра Назлынын паспортуну алан кими кедирсиниз ЗАГС-а.

Чәсарәт — ЗАГС-а?

Назлы — Хала, белә тез? Папама да дејәк, сонра.

Чәмилә — Сән сус! Папан кимдир, сәнин ихтијарын мәндә. Кедирсиниз ЗАГС-а. Орда мүдир мәним рәфигәмдир. Нөвбәсиз-филансыз, сәнин адыны онун паспортуна јазар, онун адыны сәнинкинә, вәссалам.

Чәсарәт — Бәс сонра?

Чәмилә — Мән дә паспортлары апарыб гојурам бунун папасынын габағына. Ондан сонра она киши дејирәм сә-

нә — өз күрәкәнинә күлдән ағыр сөз десин. Галды Гәдим Гәдимович, курортдан кәлән кими пенсијасыны верәр — хош кәлдин.

Чәсарәт — Сизә миннәтдарам, Чәмилә ханым, сиз...

Чәмилә — Адам арвадынын халасыјла белә рәсми данышмаз, сиз нәдир?! Мәнә Чема де!

Назлы — Сәни тәбрик едирәм, Чозик, демәли, сән рәис олурсан, ааа, нә јахшы олду!

Чәсарәт — Бунларын һамысынын сәбәби сәнсән, Наза, мәним һәјатым, мәним сәадәтим. *(Она јахынлашыр).*

Назлы — Халам бурдадыр, көрмүрсән...

Чәмилә — Јахшы, јахшы, Лејли-Мәчнунлуғу сонра еләјәрсиниз. Вахты итирмәјәк, кедәк.

Чәсарәт — Кедәк. *(Назлынын вә Чәмиләнин голуна кирир).*

Гулу — *(Әлиндә чајник дахил олур).* Гәдәш, һара?

Чәсарәт — Кабинетә һеч кими бурахма, сорушсалар дејәрсән шө'бәләрдәдир.

Гулу — Баш үстә! Бәс чај ичмирсиз?

Чәмилә — Мәһәббәт атәшини бир чајник чај сөндүрмәз, бала. Бу атәши сөндүрмәк үчүн дәрја лазымдыр, дәрја!

Бир стәкан чај нејләсин, ај Гулу,
Мәһәббәтин атәшинә дүшәнә?
Дәрјалары, үммanлары верәсән
Кәрәк ешгин атәшиндә бишәнә.

Ешгә дүшдүн кәрәк ганад чаласан,
Шикарыны чајнағына аласан.
Биз кедирик, сән саламат галасан,
Башлајасан катибәлик ишинә.

Ишыг сөнүр.

II ШӘКИЛ

Гулу макинада нә исә јазыр. Телефон зәнки.

Гулу — Бәәли! Хејр. Шө'бәләрә кедиб. Бәәли, катибәдир! Нечә, кишидән катибә олмаз? Нијә олмур? Адәмнән һәвва инсанларын алнына јазыб ки, катибә гадындан олсун, кишидән јох? Зәрафат-зад еләмирәм. Адым Гулу, фамилим дә Рәһимли. Бујурун. *(Дәстәји асыр).* Доғрудан, ким ичад еләјиб ки, катибә кәрәк һөкмән гадын олсун? Бирчә бу машында јазмаг олмаја. *(Јазыр).* К...ом...му...на...л тәсәррүфаты идарәсинә. Көрәсән «и» бөјүкнән јазылыр, ја кичикнән? Зәһримары гәләмнән јазанда вәзиҗјәтдән чыхмаг олур. Һәрфи елә јазырсан ки, бөјүјә дә охшајыр, кичијә дә. Бурда олмур. *(Чәсарәт кәлир).* Гәдәш, кәлдин?

Чәсарәт — Тәзә бәј олдум,
Кәлдим, ај Гулу.
Ешгин дадыны
Билдим, ај Гулу.

Гуртарды мәһнәт,
Кәлди мәһәббәт.
Дәрди синәмдән
Силдим, ај Гулу.

Чох дүшдүм бада
Гоча дүнјада.
Ахыры мән дә
Күлдүм, ај Гулу!

Һәр шеј һәлл олунду. Сән өләсән, Гулу, Чәмилә ханым топ мәрмисидир, гапылар онун гаршысында тәбәтәј ачылырды.

Гулу — Өзү дә он сәккиз јашында гыз кимидир.

Чәсарәт — Еј, еј, атову јандырарам, һа!

Гулу — Гәдәш, елә-белә зарафат еләјирәм, елә шеј олар?

Чәсарәт — Бүтүн бу әһвалат јарым саата гуртарды. Бир дә көрдүм кәбин кағызы һазырдыр.

Гулу — Јох әшши!

Чәсарәт — ЗАГС мүдири өзү кәлиб бизи тәбрик еләди. Дағ бојда бир күл дәстәси верди мәнә. Билмирәм ики дашын арасында ону һардан көтирдиләр.

Гулу — Па атоннан, јәгин рәһбәр ишдә олдуғуну билир дә!

Чәсарәт — Анчаг бир шеҗә тәәччүб еләдим ки, ЗАГС ишчиләри — гејдчидән тутмуш мүдирә гәдәр һамы Назлыны таныјырды.

Гулу — Гәдәш, бөјүк адамын гызыдыр, инди дә бөјүк адама әрә кедир, әлбәттә, таныјачаглар, Тоју һа вахт еләјирсән, гәдәш?

Чәсарәт — Халасы дејир мән бу шәһәрдә тој еләмәјәчәјәм. Бу күн-сабаһ јајдыр, кедиб јајлагда еләјирик.

Гулу — Гәдәш, бах, солдушун мәнәм һа. Арзу-камым вар, бирдән башгасы...

Чәсарәт — Елә шеј олар? Шәрбәталысыз тој, һеч нә, ат чөлә.

Гулу — Афәрин! Гәдәш, бир о сағ әлини гој мәним башыма.

Чәсарәт — Нијә?

Гулу — Гәдәш, мән өлүм гој, әсиркәмә!

Чәсарәт — Ахы нијә ej!

Гулу — Әши гој да, сәндән нә кедир?

Чәсарәт — Ала, бу сағ әлим, бу да сәнин башын.

Гулу — Оххај! О күн олсун ки, мән јетимин дә бахты белә ачылсын!
Чәсарәт — Адә, гызсан бахтын ачыла?
Гулу — Елә гыз кими шејәм, елә олмасајды мәни катибә гојмаздын!
Чәсарәт — Вај сәни, Гулу. Јахшы, инди мән шикајәтчиләрә чаваб јазмалыјам.
Гулу — Һара?
Чәсарәт — Назирлијә, гајнатамын адына. Онлара бир тој тутачагам ки!
Гулу — Бах, белә.
Чәсарәт — Мәним јаныма кимсәни бурахма! *(Кабинетә кечир).*
Гулу — Баш үстә, чан ај гәдәш, чан. *(Күллү кәлир).*

Күллү хала, мүбарәк,
О күн олсун тој көрәк.
Кәлинин назир гызы,
Гәләм гаш, үзү көјчәк.

Кәлинә бах, кәлинә,
Сыгал вериб телинә.
Дејин Күллү халаја
Хына гојсун әлинә!

Кәлин көлләр сонасы,
Башында вар чунасы.
Чалын, хәләт кәтирсин,
Кәлсин бәјин анасы!

Күллү — Бала, бу нә сөз-сөһбәтдир? Бүтүн гонум-гоншу данышыр ки, Чәсарәт арвад алыб.
Гулу — Арвад аланда нә олар?
Күллү — Нә данышырсан, ај оғул, көзүмүн ағы-гарасы бир ушағым вар, билмәјим ки, кими алыр, нечә алыр?
Гулу — Арвады нечә алырлар, рәһмәтлик гызы?
Күллү — Ај бала, биз гарачы нәслијик ки, чөлдән-чөлә евләнәк?

Гулу — Рәһмәтлијин гызы, бу бојда шәһәрә чөлдән-чөлә дејирсән?
Күллү — Јох ej, Гулу, нечә олса әдәли-дәдәли евләнмәјин өмрү узун олар. Индики чаванларын тоју илә мәһкәмәси бир күндә олур.
Гулу — Гарғыма, ај арвад!
Күллү — Гарғымырам, бала, һансыдыр Чәсарәтин кабинети, ај Гулу?
Гулу — Бунларын икиси дә онундур.
Күллү — Икиси дә? Баламын ики кабинети вар? О күн олсун үч олсун, дөрд олсун, ај Гулу! Инди һансында отуруб?
Гулу — Бунда. *(Күллү отаға кирмәк истәјир).* Јох, Күллү хала, ичәри олмаз.
Күллү — Нијә, ај бала?
Гулу — Өзү тапшырыб. Бөјүк-бөјүк ишләрлә мәшгулдур, ичәри олмаз!
Күллү — Анасына да?
Гулу — Бура идарәдир, ана сөһбәти евдә олар.

Күллү — Гулу, бала, мән сәни Чәсарәтдән ајырмамышам, бу нә һөрмәтсизликдир.
Гулу — Ај Күллү хала, сән истәрсән ки, Чәсарәтин ишләри пис кетсин?
Күллү — Аллаһ еләмәсин, бала, пис нијә кетсин?
Гулу — Истәрсән ки, ишләри гарышсын?
Күллү — Јох, ај бала, сән нә данышырсан?
Гулу — Онда мане олма, кет ево, көләр данышарсан. Олду?
Күллү — Нә дејирәм, бала. Ачыг аглыма кирмир ки, ананын кәлмәјинән оғулун ишләри позула.
Гулу — Күллү хала, сән баша дүшмәдин...
Күллү — Дүшдүм, бала, дүшдүм. Елә билирдим ана гәдәми оғул үчүн хошбәхтлик кәтирир? Сән демә... *(Чыхыр).*
Гулу — Елә төрс арвадлыр. Ана гәдәми, ана гәдәми. Амма, өз арамызды, арвадын үрәјинә јаман дамыб. Бу Чәмилә иблисдир, Назлыны 18 јашында гыз кими сырыды гәдәшимә. Истәсәм бу саат бүтүн сирләри ачыб төкәрәм. Амма ишләр корланар. Гој һәлә Чәсарәт јерини мөһкәмләтсин. Мәни дә чәксин јухары, сонрасы асандыр. *(Гәдим Гәдимович кәлир).* Ба, хош кәлмисиниз, Гәдим Гәдимович, һавахт кәлдиниз?
Рәис — Салам, бу күн сәһәр.
Гулу — Нечә истираһәт елədиниз?
Рәис — Истираһәт дејәндә муалиҹә олунурдум. Чәсарәт Шөһрәтович бурдадыр?
Гулу — Бәли, бәрк мәшгулдур. Өзү дә, јәгин билирсиниз, евләнди.
Рәис — Јох әшши, кими алды?
Гулу — Јолдаш Чәлиловун гызыны...
Рәис — Нечә? Тәбрик едирәм! Әһсән, әһсән, *(Өз кабинетинә тәрәф кедир).* Бир тәбрик елəјим ону.
Гулу — Тапшырыб јаныма һеч кими бурахма. Бәрк мәшгулдур.
Рәис — Мәшгулдур? Нә вар ки, белә?
Гулу — Сиз кедәндән сонра идарәдә дашы-даш үстә гојмајыб Чәсарәт Шөһрәтович.
Рәис — Нечә, нечә?
Гулу — Бәли, бәли! Һәр јанда тәзә иш методу, јени гајда-ганун.
Рәис — Көрүрсән, мәним ирәли чәкдијим кадрону? Демәли, јанылмамышам. Бу саат мән ону тәбрик етмәлијәм.

Гулу — *(Онун гаршысыны кәсир).* Гәдим Гәдимович, мән өлүм мәни шәрә салмајын, чыхар, тәбрик едәрсиниз.
Рәис — Чаным, мәни өз кабинетимә гојмурсан?
Гулу — Ахы, инди рәис одур.
Рәис — Мән бу күн ишдә олмалыјам.

Гулу — Валлаһ, инди доғма анасыны да бурахмадым, өзү тапшырыб.
Рәис — Балам, мән бурда рәисәм, ја јох?
Гулу — Рәиссиниз еј, амма тапшырыб, мән бујруг гулујам.
Рәис — Ахы, сән бурда нејнирсән?
Гулу — Катибә ишләјирәм.
Рәис — Сән? Катибә? Нанә һаны бәс?!
Гулу — Рәһмәтлик оғлу, бәс мән сәһәрдән нә дејирәм, бу идарәдә сиз кедәндән сонра даш даш үстә галмајыб, һәр шеј тәзәләниб. Бир дә нејнирсиз рәислији, кедин отуруң евиниздә. Чаван адамдыр ишләјир, өзү дә Чәлилов јолдашын күрәкәни.
Рәис — Валлаһ, мән бир сөз демирәм, ишләјир ишләсин, амма... *(Чәсарәт дахил олур).*
Чәсарәт — Ал, бу һазыр сәһифәләри јаз, сәлигәли јаз. А-ның јеринә бе вурма!
Рәис — Салам, Чәсарәт Шөһрәтович, мән...
Чәсарәт — О, сиз кәлибсиниз, нечәсиниз?
Рәис — Јахшыјам, саг олун. Мән сизи тәбрик...
Чәсарәт — Инди бәрк мәшғулам. Сонра, сонра...

Чәлилов, Нанә, Билурә вә Үлфәт дахил олурлар. Сәһнәдәкиләр онлары көрмүр).

Рәис — Бәс мән бу күн ишә чыхмалыјам ахы.
Чәсарәт — Чыхмасаныз һеч нә олмаз. Ишләр өз гајдасында кедир. Архајын олун!
Рәис — Мәни бәлкә ишдән чыхарыбсыныз.
Чәсарәт — Һәлә јох.
Рәис — Онда ичазә верин кечим јеримә.
Чәсарәт — Инди јох, сонра, сабаһ-бирикүн.
Чәлилов — Браво, браво, Чәсарәт, әһсән!
Чәсарәт — Сиз... Салам!
Үлфәт — *(Чәлилова).* Көрдүнүзмү, кишини һәтта өз кабинетинә дә бурахмыр.
Чәлилов — Онун рәислик фәалијјәтиндәки ән ағыллы, ән доғру иши елә будур.
Нанә — Нечә, нечә? Рәиси өз отағына бурахмамаг ағыллы ишдир?
Чәлилов — Тамамилә! Чәсарәт кими адамы өзүнә мүавин еләјәнин, сонра да өз јеринә рәис гојанын кабинетдә нә иши вар?
Чәсарәт — Елә мән дә ону дејирәм дә. Дејирәм, сәнсиз ишләр пис кетмир. Нә ишин вар бурда.
Чәлилов — Еләдир ки, вар.
Рәис — Мән, јолдаш Чәлилов, бир сөз демирәм, истәјирсиниз чыхыб кедим, ајағым идарәнин кандарына да дәјмәсин. Ја да елә мүавин олум Чәсарәт Шөһрәтовичә.
Чәлилов — Нијә, елә Чәсарәт Шөһрәтовичә катибә ол да! Бах, бу гарабыг оғланын јеринә. Адын нәдир сәнин?
Гулу — Гулу Рәһимлидир, јолдаш Чәлилов!
Чәлилов — Һә, Гулу Рәһимлинин јеринә, ону да верәк Чәсарәт Шөһрәтовичә мүавин, нечәдир, һә?
Чәсарәт — Мән е'тираз еләмирәм, јолдаш Чәлилов. Гулу бачарыглы оғландыр.
Гулу — Мән дә е'тираз еләмирәм, јолдаш Чәлилов!
Билурә — *(Нанә вә Үлфәтә).* Бу нә данышыр? Көрдүнүз? Мән дејән доғрудур, өз күрәкәни үчүн јер ачыр...
Нанә — Бәс нечә? Аләм олачаг, Чәсарәт рәис, Гулу мүавин, Гәдим Гәдимович дә катибә!
Билурә — Хејр-хејр! Ај гојдум, һа! Дәвәдән бөјүк фил вар. О Чәсарәт бурда рәис олса, башыма дөнсүн мәним!
Үлфәт — Һәлә бир сакит олун көрәк.
Чәлилов — *(Рәисә).* Һеч утанырсыныызмы? Тәсадүфи бир адамы, фырылдагчынын бирини кәтириб бу бојда идарәнин башына гојубсунуз?
Чәсарәт — Кимдир тәсадүфи, кимдир фырылдагчы?
Чәлилов — Сән! Сән!
Чәсарәт — Мән?!
Чәлилов — Сән! Сән! Сән!
Рәис — Мән һардан биләјдим, јолдаш Чәлилов? Сиз дединиз јахшы оғландыр, өзү дә сизин гоһумунуз!
Чәлилов — Ким? О? Мәним? Бәсдир, чаным мәни әлә салыбсыныз? Ону ким деди Чәсарәт мәним гоһумумдур? *(Чәмилә вә Назлы дахил олурлар).*
Чәмилә — Мән! Чәсарәт сәнин күрәкәнидир.
Чәлилов — Чәмилә? Бурда нејнирсән?
Чәмилә — Назирлијә кетдим, дедиләр бурдасан, кәлдим дејәм ки, ушаглара хејир-дуа вер, ахшама да достлары чағыр евә.
Чәлилов — Нијә, нә олуб ки?
Чәмилә — Ушаглар ЗАГС-а кетмишдиләр. Бу кәбин кағызы, бу да паспортлары.
Чәлилов — Нечә? Ким? Нә ушаглар?
Чәмилә — Назајнан Чозик, Чәсарәт!..
Назлы — Папа, бизи тәбрик елә!
Чәсарәт — Бизи тәбрик елә, јолдаш Чәлилов! Јох, елә мән дә сизә бу күндән папа дејәчәјәм. Наза кими.
Чәмилә — Елә де, Чозик, папа де!
Чәлилов — Рәдд ол, көзүмүн габағындан!
Назлы — Папа, Чозикә дәјмә!
Билурә — Чозик? О кимдир белә?
Нанә — Чәсарәти дејир дә, көрмүрсән?
Чәлилов — Мәним кор пишијим дә олса сәнә вермәрәм. Онда галмыш гызым ола!
Чәсарәт — Нијә, мәнә нә олуб ки?
Чәлилов — Даһа нә олачаг? Бу бојда идарәни бармағына доламысан?
Чәсарәт — Кассасыны јармышам?
Чәлилов — Бачармадығын һалда кәлиб рәис олмусан, чамаатын башында гоз сындырырсан?
Чәсарәт — Мән!

Чәлилов — Сән!
Рәис — Сән!
Чәсарәт — *(Рәисә)*. Мән сизә әризә вермишдим ки, мәни өзүнүзә мүавин едәсиниз?
Рәис — Хејр!
Чәсарәт — *(Чәлилова)*. Сизә нечә, әризә вермишдим?
Чәлилов — Јох!
Чәсарәт — *(Рәисә)*. Өзүнүз ҝөјдунуз, еләми?
Рәис — Бәли!
Чәсарәт — *(Чәлилова)*. Еләдирми?
Чәлилов — Мән билмирәм!
Чәсарәт — *(Рәисә)*. Сиз мә'зуниҗҗәтә кедәндә мән хаһиш етмишдимми ки, јеринизә мәни гојун?
Рәис — Хејр!
Чәсарәт — *(Чәлилова)*. Сиздән хаһиш етмишдим ки, онун јеринә мәни гојун?
Чәлилов — Јох!
Чәсарәт — *(Рәисә)*. Мәни өз јеринизә гојуб кедәндә мән буна е'тираз еләдимми?
Рәис — Бәли!
Чәсарәт — Дедимми бачармарам, башгасыны гојун јеринизә?
Рәис — Бәли, дедин!
Чәсарәт — *(Чәлилова)*. Мән сизин гызыныза елчи көндәрмишдим?
Чәлилов — Јох, мән һеч нә билмирәм!
Чәсарәт — *(Назаҗа)*. Мән сәнә тәклиф еләмишдим ки, ЗАГС-а кедәк?
Назлы — Јох, Чозик, буну халам деди. Деди папанын һирсини сојутмаг үчүн белә лазымдыр.
Чәсарәт — Инди дејин көрүм кимдир мүгәссир?
Чәлилов — Рәдд ол, көзүм сәни көрмәсин. (Чәмиләјә). Бу саат апар бунлары ЗАГС-а, нечә евләндирмисән, елә дә боша! *(Гәдим Гәдимовичә, Чәсарәтә вә Гулуја)*. Сиз азадсыныз! *(Онлар гәбул отағына кечир. Нанә, Билурә вә Үлфәтә)*. Бујурун, әјләшин, јолдашлар!

Гулу — Гәдәш, дејәсән, шаһлыг гушуну чијнимиздән һүркүтдүләр.
Чәсарәт — Еләдир, Гулу! Дејәсән, ојун ахыра чатыр.
Чәмилә — *(Чәсарәтә)*. Ал, бу сәнин паспортун. Бу саат ЗАГС-а.
Гулу — ЗАГС-а? Гәдәш, дејәсән, сәни икинчи дәфә евләндирмәк истәјирләр.
Чәмилә — *(Назлыја)*. Мән сәнә јүз дәфә дедим ки, бу Чозикди-мозикди, нәди бундан сәнә әр, мәнә күрәкән олмаз. Малчишка!

(Назлы вә Чәмилә чыхыр).

Гулу — *(Шаһлыг гушу һејкәлини көстәрир)*. Бир әтәк пул вериб гуш дүзәлтдирдим, о да белә. Көрәсән, буну музеја версәм аларлар. Јолдаш Чәсарәт... Адә, Чозик, тут бу бајгушуна јеја дур. Мән кедим. *(Чыхыр)*.
Чәсарәт — *(Тәк)*.

Үзүн нејчүн дөндү биздән
Шаһлыг гушу, шаһлыг гушу?
Учуб кетдин чијнимиздән
Шаһлыг гушу, шаһлыг гушу?

Әсди хәзан күләкләри
Тез јолунду ләләкләрин.
Пуча чыхды диләкләрим
Шаһлыг гушу, шаһлыг гушу.

Пәрдә

ПРОЛОГ

АВАНСЦЕНА

Джасарет (задумчиво проходит перед занавесом)

— Как блуждающий
Легкий ветерок,
Крыльями взмахнув,
Села на сучок
Долгожданная,
Легкокрылая —
Птица счастья,
Птица счастья.

Что я сделал ей,
Чем спугнул ее?
Что я сделал ей,
Чем спугнул ее?
Прилети скорей.
На плечо мое.

Кружит месяц, год,
Кружит день за днем,
Но все нет ее
На плече моем.
Долгожданная птица счастья!

Птица счастья!
Птица счастья!

Птица счастья пролетает мимо меня. Ведь мое плечо, как гора, оно сумеет выдержать не только птицу счастья, но даже страуса. Ну что же делать, если она не хочет сесть на мое плечо. Бабушка моя рассказывала нам свои сказки: — «Дорогой внучок, в старину существовал обычай: для избрания шаха или царя выпускали на волю шахскую птицу, и если она садилась на чье-либо плечо, того избирали шахом». Эх, милая бабуся, если та твоя птица села бы мне на плечо, все равно меня в нашей организации не только руководителем, даже его помощником не назначат. *(Обращается к зрителям.)* Не верите? Поверьте мне, не допустят и все. Вас, наверное, интересует, кто я такой? Имею ли профессию, образование. Вы можете этого не знать, да и не обязательно Вам это знать. Но все же я Вам поведаю. Окончил я высшее учебное заведение. Какое? Это неважно. Как я окончил, тоже неважно! Не буду говорить! Есть ли у меня диплом? Да, конечно есть, и самый настоящий. Вас, наверное, интересует, что это за учреждение, и какую здесь ведут работу? Но и об этом опять же не будем говорить. Не так уж важно. Нет, нет, не упрашивайте. Зачем Вам знать это. Ну, скажем: некое учреждение! Пусть будет это трест, или какое-либо управление, либо обувной магазин или столовая, — это не имеет значения. Дело в том, что такое учреждение существует, и там приключилось со мною интересное событие. Не верите? Тогда прошу внимания: начинаем спектакль об этом.

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ

КАРТИНА ПЕРВАЯ

Приемная секретаря. На дверях вывески «Начальник» и «Заместитель начальника». Джасарет останавливается перед дверью начальника и хочет войти в кабинет. Секретарша разговаривает по телефону.

Нане *(обращаясь к Джасарету)*. — Сказала нельзя и все. *(В телефонную трубку.)* Я не с вами. Тут стоит один назойливый тип, это я с ним. Да, да по-моему начальник придет через полчаса, он знакомится с объектами.

Джасарет — Зачем людей обманываешь? Ведь он здесь! *(Показывает на дверь и берется за ручку двери.)*

Нане — Это не твое дело! *(Решительно.)* Сказано нельзя, нельзя!

Джасарет — Ну, на пять минут.

Нане — Ни на минуту. У управляющего находится человек.

Джасарет — Подумаешь мне, человек! Что, этот человек выше меня?

Нане — Конечно, значительно выше. Это товарищ Джалилов, наш министр, понял?

Джасарет — Товарищ Джалилов? О! Это другое дело! Интересно, что будет, если я поговорю с начальником при самом товарище Джалилове.

Нане *(ехидно улыбаясь)*. — О чем ты можешь говорить?

Джасарет — О том, что я не могу больше работать в этой организации. Ухожу отсюда и все!

Нане — Куда уйдешь?

Джасарет — Что разве мало мест? Не здесь, так там, я человек с высшим образованием! Работаю здесь за какие-то 70 рублей. Не беспокойся, Джасарет не пропадет!

Нане — Ну и что же, я ведь тоже столько получаю.

Джасарет — Охо! А разве между нами нет никакой разницы?

Нане — Все ясно! Пиши заявление, я передам начальству.

Джасарет — Нет. Я должен поговорить с ним лично, с глазу на глаз. Люди, принятые после меня в эту рутину, получают оклады вдвое больше моего. *(Умоляюще.)* Нане, я умоляю ради любви, которая жжет мое сердце, пусти меня в кабинет, не заставляй меня стоять перед дверью. Дай возможность мне войти.

Прошу тебя, моя любимая,
Дай возможность мне войти.

Нане — Нельзя! Нельзя! Нельзя!

Джасарет — Пропусти, пропусти,
пропусти,
Пропусти меня скорей,
Грозно не стой у дверей.
Будь же, милая, подобрей,
Вечною жертвою стану
твоей!

Нане — Нет, нельзя!
Нет, нельзя!

Джасарет — Пропусти, пропусти,
Пропусти меня, мой цветок,
Мой голубой василек.
Пропусти меня ,мой цветок,
Красная роза, степной
василек.
Свет твоих ясных глаз,
Как маяк на моем пути,
Милая, дай мне пройти!
Стал я жертвой чудных
кудрей,
О, моя милая, будь
подобрей,
О,милая, дай мне пройти,
Умоляю, меня пропусти.

Нане — Нет, нельзя!
Нет, нельзя!
Что касается любви, сжигающей твою грудь, скажи к какой же счастливице относятся эти твои нежные чувства?

Джасарет — Только к тебе.

Нане *(с трудом сдерживая смех)* — А что будет с Билурой? Ты же любил Билуру!

Джасарет — Любил, а теперь не люблю. И вообще, у меня своя теория любви.

Нане — Можно ли познать эту теорию?

Джасарет — Философы говорят, что все в жизни находится в движении, «все течет, все изменяется». Значит, и любовь не может стоять на месте, иначе она покроется ржавчиной или плесенью. Если моя любовь от Билури перешла к тебе, то тут нет ничего удивительного. Это закономерно.

Нане *(громко смеется)*. — Но ведь говорят: «старая любовь не ржавеет». Эх, ты, Джасарет, Джасарет!

Джасарет — Смеешься! Нельзя смеяться над человеческими чувствами и словами, идущими от чистого сердца.

Нане — Я... Я вовсе не смеюсь над тобой.

Джасарет — Если так, то разреши мне войти в кабинет. У меня предчувствие, что здесь сегодня должна решиться моя судьба. Или я буду уничтожен, или же... или же... эти, для меня запертые двери, услышав мои шаги, тотчас же раскроются.

Нане — Джасарет, как это может произойти?

Джасарет — Покойная бабушка говорила: «В один прекрасный день либо на твое плечо сядет шахская птица счастья, либо ты найдешь клад».

Нане — Откуда могла знать все это твоя бабушка?

Джасарет — Она была умной, дальновидной женщиной. Когда выпускают птицу на волю, ведь не шепчут ей на ухо на чье плечо сесть.

Нане — Сколько времени мы с тобой работаем в этом учреждении, но до сих пор не знала, что ты такой шутник.

Джасарет — Я не шучу, ты сама увидишь. Либо в один прекрасный день на мое плечо сядет птица счастья, либо я найду клад.

Входит Билуре.

Билуре *(к Джасарету.)* — А! Ты здесь? Тебя ищут в отделе.

Нане *(знаком зовет к себе Билуре.)* — Не знаю что с ним, какие-то странные вещи говорит.

Билуре — А что говорит?

Нане — Не пойму, рассказывает какие-то бабушкины сказки о какой-то птице счастья, о кладе. Либо он того *(пальцем крутит у виска)* — больной, либо пьян.

Билуре — Джасарет. Что ты здесь делаешь?

Звонок начальника. Нане входит в кабинет.

Джасарет — Я жду встречи с моей птицей счастья, прочь от меня.

Билуре — *(испуганно)*. Не понимаю. Правильно говорит Нане, с ним что-то случилось!

— Что с тобой приключилось,
Дорогой мой, Джасарет?
Злая выпала мне доля!
Неужели счастья больше нет?

Джасарет — Осторожно, не спугни
Птицу счастья, Билуре.
Вот она уже близка,
Вот уже рядом, во дворе.

Билуре — Приласкаю тебя, милый,
Терпеливо буду ждать,
Сбереги же наше счастье,
Ведь нельзя же нам его сломать.

Джасарет — Не безумен я, не пьян.
То не сон и не дурман.
Шелест крыльев слышен мне,
Вот она уже в окне,
Птица счастья, Билуре.

Я слышу шелест ее крыльев... вот, смотри, смотри, как она летит.

Билуре — Кто? Что? Где? О чем ты говоришь?

Джасарет — Шахская птица счастья,
Смотри, смотри летит.
Отойди в сторону. Она ошибочно
Может еще сесть на твое плечо.

Билуре — Какая птица, какой шах? Что случилось с тобой, Джасарет? *(Сильно испугавшись)*. Наверное, лишнее выпил, не так ли?

Джасарет — Нет, нет. Птица счастья никогда не садится на пьяных, человек должен быть трезвым, обязательно трезвым. Много есть всяких плеч, на которые может сесть птица счастья, однако, увидя их нетрезвое состояние, бедная птица пролетит мимо и сядет на плечи какого-нибудь трезвого глупца.

Билуре — Вот оно мое сиротское счастье! Вот она моя любовь! Что с тобой, Джасарет? Пусть отсохнет язык мой! А может ты болен?

Джасарет — Болен? Удивительно, как только произнесешь пару умных слов, то сейчас же тебя принимают за пьяного или сумасшедшего.

Нане с папкой в руке выходит из кабинета.

Билуре — Нане, сестрица, то что ты мне говорила сущая правда, я стала несчастной. О моя любовь... *(Прослезившись уходит)*.

Джасарет — Нане, разреши войти мне, я не собираюсь там долго... *(Раскрывается дверь, из кабинета выходят министр, за ним начальник.)*

Джалилов — Выполнение производственного плана, это еще не все. В жизни передового предприятия, кроме всего, должны внедряться новейшие, прогрессивные методы труда. Новые интересные методы труда вдохновляют, активизируют людей, и, следовательно, повышается производительность труда.

Начальник — Совершенно верно, мы к этому стремимся. Однако, я несколько стеснен в работе. Я повсюду должен поспевать один.

Джалилов *(указывая на дверь заместителя начальника.)* — Что ж такой большой кабинет стоит на запоре!

Начальник — Вот уже четвертый месяц работаю один.

Джалилов — Разве мало людей! Нет кадров?

Начальник — Я думаю об этом, но не знаю кого назначить.

Джалилов — Неужели в таком большом учреждении нет нужного вам умелого, надежного, достойного человека? Выдвигайте из коллектива.

Начальник — Есть, правда, один, он работает зав. отделом, Улфет, очень способный и эрудированный, перспективный человек. Я ему два раза предлагал, но он не соглашается.

Джалилов — Почему?

Начальник — Он проводит большую научно - рационализаторскую работу в подведомственных объектах. Вам об этом известно.

Джалилов — Вы говорите о Керимли Улфете?

Начальник — Да, он говорит, что это будет мешать его основной работе.

Джалилов — Разве другого нет?

Начальник — Почему нет, нужно нам обдумать и посоветоваться.

Джалилов — Ладно, обдумайте, только не затягивайте вопрос. Словом, найдите, пришлите ваше представление, дадим приказ.

Начальник — Хорошо.

Джалилов — Ну так, пока. *(Повернувшись идет к выходу и в это время сталкивается лицом к лицу с Джасаретом).* О! Привет! Привет!

Джасарет *(обращаясь свободно).* — О! Привет, привет, рад вас видеть! Как ваше самочувствие?

Джалилов — Неплохо. Как не стыдно. Почему ты забыл нас? Хотя бы позвонил.

Джасарет — Как поживают тетя Джамиля, Назлы-ханум?

Джалилов — Назлы все время говорит о тебе. В тот день она сказала: — «Джасарет как в воду канул».

Джасарет — Работы много, очень сильно занят.

Джалилов — Я не могу удержаться от смеха, когда вспоминаю, как ты с соседским мальчиком Сандро, превратив шашлычные шомполы в шпаги, фехтовались.

Джасарет — А вы не помните, как мы бомбили камнями палатку лысого Джавада. Ночью он дрожал от страха. А утром с испугом рассказывал, что во сне, на него сыпался град.

Джалилов — Да, еще он, одевшись в одежду Назлы и твою, приклеивал себе усы и бороду. В общем, было забавно и весело.

Джасарет — И в этот раз поедем вместе в пансионат?

Джалилов — Нет уж, хватит! С Кисловодском покончено, поедем в Шушу.

Джасарет — Ну что ж, поедем в Шушу.

Джалилов — Позвонишь, побеседуем. *(Начальнику).* Забавный парень этот Джасарет.

Джасарет — Передайте мой привет тете Джамиле и Назлы-ханум.

Джалилов — Нет уж, приходи к нам и сам передавай свои приветы. (Уходит).

Начальник *(удивленно).* — Джасарет, откуда ты знаешь товарища Джалилова?

Джасарет — Я? Джалилова? Откуда знаю? *(С удивлением).* Странный вопрос вы мне задаете, Гадим Гадимович. Как это так откуда я его знаю? Мы с Джалиловым старые друзья!

Начальник — С Джалиловым? Так почему до сих пор ты мне ничего не говорил об этом?

Джасарет — А зачем мне говорить вам, Гадим Гадимович? Если бы я сказал, что мы друзья с Джалиловым..., вы бы сказали: «ну что ж из этого! Подумаешь!».

Начальник — Да что ты, что ты. Я не такой уж зловредный. Я очень многим обязан товарищу Джалилову.

Звонит телефон.

Нане *(берет трубку).* — Кого? Начальника? Одну минуту. Гадим Гадимович. Вас просят.

Начальник *(сердито).* — Разве ты не видишь, что я занят!

Нане — Из Управления коммунального хозяйства.

Начальник — Меня нет! *(К Джасарету).* Чего стоишь в дверях, почему не входишь в кабинет? Да! Товарищ Джалилов — это просто душа-человек!

Джасарет — А меня к вам не пускают. *(Показывает на Нане).*

Начальник *(злобно.)* — Кто? Она? Тебя? Я крайне возмущен! У меня нет слов. Что это за бестактность?!

Нане — Я по правде, товарищ...

Начальник — Ты по правде, товарищ... *(Джасарету.)* Пожалуй, ради бога, прошу, пожалуй!

Джасарет — Гадим Гадимович! Я к вам собственно говоря не имею особого дела, у меня только заявление, вот пожалуйста.

Начальник *(берет, читает.)* — Как? Ты хочешь уходить с нашего учреждения? Зачем? Куда?

Джасарет — Хочу перейти в транспортное управление. Зачем мне, человеку с высшим образованием сидеть на окладе 70 рублей. Все поступившие к вам на работу после меня получают уже по 150—200 рублей.

Начальник — Дорогой мой, такой же оклад ты можешь получать и в нашем управлении. Нет, нет, я тебя никуда не отпущу. Почему же ты до сих пор мне об этом не говорил? Заходи ради бога сюда! Это просто недопустимое явление.

Оба входят в кабинет.

Нане — Джасарет — просто фокусник. У меня нет слов выразить все это. Удивительно, до сих пор наш начальник слышать о нем не хотел. Ведь сам он приказал мне не впускать его в кабинет. А теперь я же виновата! *(Входит Кулу.)* Заходи, заходи. Ты ищешь Джасарета?

Кулу — Как же мне не искать его, когда он в отделе очень нужен. Странный человек! Ушел, ничего не сказав. И так всегда, а его ищут.

Нане — После этого встречаться с Джасаретом будет не так просто.

Кулу — Почему? Он мой брательник. Там, где он, буду и я.

Нане — Твой братан сидит там с нашим руководителем и приятно беседует.

Кулу — Ну и что ж! Пусть управляющий радуется, что мой братан оказывает ему такую честь.

Говорил тебе сотни раз,
Что придет для нас
добрый час.
В час, когда удача пришла
Ты братку не сделаешь зла.
Джасарет, друг дорогой.
Ты бесстрашен, смел,
ты герой!

Ты храбрый и смелый,
Отважный, умелый.
Пусть славится имя твое!
Ах, брательник мой, дорогой,
Повезло нам «крупно», с
тобой.
Ныне будем мы пировать,
Веселиться, петь, танцевать.
Суждено тебе весело
пожить —
Множество красивых дев
любить.

Уходит, прищелкивая пальцами.

Нане — Что случилось сегодня с ними? Они не чувствуют земли под ногами. *(Управляющий и Джасарет выходят из кабинета.)*

Начальник — Вначале тебе покажется работа трудной, а потом освоишься. Дорогой мой! Ведь не рождается человек руководителем. *(Обращается к Нане повелительно).* Позвони в отдел кадров и скажи, чтобы приготовили все документы Джасарета Шохратовича, с моей рекомендацией направим представление в Министерство. *(Управляющий, указывая на дверь заместителя.)* И открой, отопри этот заколдованный замок кабинета. Наведи порядок. Уж несколько месяцев как он пустует.

Нане — Слушаюсь. К нам назначается заместитель?

Гадим Гадимович — Да!

Нане — А кто? Интересно, хороший человек?

Гадим Гадимович — Ну конечно. Вот наш уважаемый Джасарет Шохратович.

Нане — Джасарет?

Гадим Гадимович — Шох-ра-то-вич!

Нане — Шохратович? *(Гадим Гадимович проходит в кабинет заместителя.)*

Начальник *(обращаясь к Джасарету.)* — Итак, я поздравляю вас с назначением на высокий пост. Если будут какие-либо затруднения, обращайся лично ко мне. *(Переходит в свой кабинет.)*

Джасарет *(один).* — Да буду я жертвой твоей бабушкина птица счастья. Я не ждал тебя так скоро. Заместитель начальника! *(Вынимает носовой платок и тщательно протирает вывеску, на которой написано «заместитель начальника»).* По-настоящему, эту вывеску надо бы написать золотыми буквами. *(После паузы.)* Да!.. Я с ним всего однажды отдыхал в Кисловодске. Он неплохой человек. А его золовка Джамиле — типичная ведьма. Как только скончалась у Джалилова жена, эта золовка прибрала все к своим рукам, стала всем командовать в доме. И Назлы она вырастила. А меня тогда превратила в личного домработника — «Джозик, пожарь шашлык, Джозик, сходи в магазин, на базар! Джозик, письмо отнеси на почту. Джозик, найми такси!». А Назлы прекраснейшая девушка, что за глаза, а косички каштановые. О! Где ты, бабушкина птица счастья, приди еще раз. *(Отодвинувшись в сторону, смотрит на вывеску заместителя.)* Я тебя каждый день буду чистить, чтобы всегда ты блестела.

Темнеет.

АВАНСЦЕНА

Здесь только одна Билуре.

Билуре — Он все избегает меня. Подруги мне говорят, что у вас случилось, вы всегда бывали вместе... Без него сердце мое тоскует.

О, поведай (мне), древний мир
И земли необъятная ширь,
Дальних звезд нежный свет голубой.
Это ли он — милый мой?
Даже город мой родной
Изменил (внезапно) облик свой.
Без тебя я встречаю зарю —
Мне заря не мила.
Ведь как-будто только вчера
Мы гуляли с тобой до утра,
А сегодня, расставшись с тобой,
Не узнаю город свой.

КАРТИНА ВТОРАЯ

В этой картине видны только кабинет заместителя начальника и приемная. Нане сидит за столом около двери. Здесь несколько затемнено. Джасарет разговаривает по телефону. Закончив разговор, трубку кладет на место.

Джасарет *(обращаясь к зрителям.)* — Ну вот вы видите, теперь я стал заместителем начальника. Я их об этом ведь не просил, они сами назначили меня. Теперь попробуйте не не поверить в чудо? Я лично верю! Что касается моей деятельности в качестве заместителя, то я должен буду приложить все свои усилия, умение и все то, что я видел и перенял от других, чтобы они почувствовали мое руководство. *(Нажимает кнопку звонка, входит Нане. Он долго ей ничего не говорит, как будто наслаждаясь, что она молча стоит.)*

Нане — Я вас слушаю. *(Джасарет испытывающим взглядом внимательно осматривает ее.)* Если я не нужна...

Джасарет — Это мое дело. *(Повелительным тоном.)* Ко мне никого не впускать.

Нане — Слушаюсь!

Джасарет — По телефону отвечать буду я сам! *(Нане выходит. В кабинете становится темно. Входит взволнованный Улфет.)*

Улфет — Наночка! Эти бумаги надо срочно дать на подпись. Нане, поздравь меня. Я заканчиваю научные исследования и опыты. Все идет хорошо, по плану.

Нане — Немного потише, выйдет, обругает нас.

Улфет — Кто?

Нане — Джасарет Шохратович!

Улфет — Как, как?

Нане — А вот так! Теперь без его разрешения войти в кабинет невозможно!

Улфет — Кому, мне? А ну отстранись. Мне нельзя?

Нане *(преграждая путь.)* — Сказала, тихо. Да, именно тебе.

Улфет — Ах, Нане! У меня настроение приподнято. Я на седьмом небе. Может ли молчать человек, у которого опыты успешно заканчиваются и он имеет такую любимую девушку-красавицу как ты?

Я вдыхаю твой аромат,
Как к лицу тебе новый наряд!
Даже зимнею порой
Ты цветешь, точно сад весной.
Не встречал я красивей волос,
Нет прекраснее в мире кос.
Ты любви утешенье моей,
Гордость жизни и радость очей.

Нане — Освежает ветер в зной,
Летней жаркою порой
Сердце, полное любви,
Мой цветок весны, сорви.
Поспеши поскорее сорвать,
Чтоб не смог на земле он увять.
Даже в долгой разлуке,
друг мой
Сердцем я неразлучна с тобой.

Нане — После этого сюда больше не звони.

Улфет — Почему?

Нане — Трубку теперь берет он сам.

Улфет — И можно теперь закрыть книгу нашей любви?

Нане — Можно сказать, да!

Улфет — Да я этого Джасарета...

Нане — Джасарета Шохратовича!

Улфет — Пусть будет по твоему: Джасарет Шохратович. Кстати я давно заметил, он одним глазом посматривает на тебя...

Нане — Конечно, ты угадал. Почему бы мне теперь не влюбиться в него? Теперь он завидный жених. Как никак уже заместитель начальника. А там скоро станет и начальником. Он родился в счастливой рубахе — ни знаний, ни ума, а лезет вверх.

Улфет — А как же? Наш век, век космических скоростей, если он таким темпом будет двигаться, то скоро займет пост председателя какого-нибудь главка... на Марсе.

Нане — Да! Конечно! И это возможно. Тем более, что у него такие высокие покровители.

Улфет — В таком случае попроси его, чтобы он подписал эти документы. Необходимо срочно получить материалы для моих опытов.

Нане — Пожалуйста, товарищ Улфет Керимли!

Улфет — О! Ты стала так официальна.

Нане — А как же? Это государственное учреждение.

Улфет — Ну что ж. Это заявление передай Гадим Гадимовичу или же твоему Джасарету Шох-ра-то-ви-чу.

Нане — Ладно, ладно! Не забывай, где находишься.

Улфет — О, квартира, квартира! Сколько мне еще страдать?.. Если я, получив квартиру, не возьму скорее тебя к себе, то, наверное, я тебя потеряю.

Нане — Хватит, хватит! Без твоих шуток.

Улфет — Скорее на подпись. За твою услугу два билета на балет «Легенда о любви». В третьем ряду 15—16 места. *(Отдает билеты.)*

Нане — Добро. В конце работы я сама тебе позвоню.

Улфет — Буду ждать. *(Улфет выходит. Заходит Билуре.)*

Нане — Ах так? С того времени как Джасарет Шохратович стал заместителем начальника...

Билуре — Ради бога, Нане, ты просто называй его по имени, что это за Джасарет Шохратович?!

Нане — Ладно-ладно, не форси. Ты стала редко показываться. Раньше, где бы ни появлялись, видели вас вместе.

Билуре — По правде говоря Нане, я сама в полном недоумении. При встрече он проходит мимо и делает вид будто не замечает меня. А может мне так кажется или он действительно занят.

Нане — Может быть! Однако для любви всегда найдется время. Вот видишь, Улфет купил для нас билеты на балет «Легенда о любви».

Билуре — И я бы пошла.

Нане — Скажи, пусть купит на сегодня, пойдем вместе.

Билуре — Посмотрю. *(Заходит в кабинет. Кабинет освещается, приемная комната темнеет. Джасарет занят.)*

Не пришел ко мне любимый,
Глядела я с тоскою вдаль,
Но ты тоски моей не понял,
На сердце у меня печаль,
Отдала тебе я руку,
Всем сердцем я тебе верна,
Но ты меня не понял,
Навек печаль мне суждена.
Бьется сердце в ожиданьи,
Но где ты, где ты милый мой?
Не улыбнется мне любимый
Весенней ранею порой.

Джасарет... я хотела бы вечером пойти на балет «Легенда о любви...»

Джасарет — Я в данный момент нахожусь именно в балете — в самой легенде.

Билуре — Как? Как?

Джасарет — Билуре! Уходи от меня. Я сейчас нахожусь как бы во сне. Какое же удовольствие ты получишь от сонного человека?

Билуре — Что ты говоришь? Это что за слова?

Джасарет — Я правду говорю. Сейчас не только ты, даже сидящая у той двери Нане, или даже пусть придет сама Сильвана Помпанини не смогут втянуть меня в пучину любви.

Билуре — Не понимаю.

Джасарет — Почему не понимаешь? Теперь я не могу играть в «Лейли и Меджнуна», поняла?

Билуре *(испуганно.)* — Что он говорит? Не дай бог...

Джасарет — Я не сошел с ума. Нет! Во сне я, сон... Если можешь убеди меня, что это не сон. Ведь действительно, что я заместитель начальника, теперь хозяин этого кабинета, перед которым я часами торчал до вчерашнего дня.

Билуре — Как мне тебя убедить? Ты же действительно в этом кабинете.

Джасарет — Раз не можешь убедить, не буди меня.

Билуре выходит из кабинета. Приемная освещается.

Нане — Ну как? Вечером идем мы в театр?

Билуре — Нет!

Нане — Почему?

Билуре — Он сонный, спит!

Нане — Что? В кабинете? Спит? *(Билуре не отвечая, заплакав, выходит.)* Вот так. Не поймешь ни характера этих больших людей, ни их любовь. Ха! Спит в кабинете! *(Входит Кулу с узелком подмышкой и хочет войти в кабинет.)* Куда?

Кулу — Туда!

Нане — Куда туда?

Кулу — Иду к брательнику моему.

Нане — Нельзя.

Кулу — Как? Как? Это мне-то нельзя к братану?

Нане — Нельзя.

Кулу — Мне нельзя! Тебе самой нельзя! Я скажу об этом братану.

Нане — Сам приказал никого не впускать.

Кулу — Я не кто-нибудь. Мы с ним братишки.

Нане — А что у тебя в руке?

Кулу — Птица.

Нане — Что?

Кулу — Птица, птица!

Нане — Что за птица?

Кулу — Просто птица. Посмотри на этого братишку. Посадил у своей двери человека, не знающего божью птицу. Как же этот человек, не знающий птицу, сможет узнать такого, как я, Кулу? *(Гордо открывает дверь и входит внутрь кабинета.)* Привет братан!

Джасарет — Кто тебя впустил сюда?

Кулу — Я сам пришел.

Джасарет — Вон отсюда! Сейчас же выходи. Что это еще за панибратство!

Кулу — Брательник...

Джасарет — Вон отсюда я тебе говорю! Какой я тебе брательник? Я заместитель начальника!

Кулу — Браток, птица, я птица...

Джасарет — Ты, птица, вон тебе говорят. *(Нажимает кнопку звонка, входит Нане.)* Зачем впустила этого без разрешения?

Нане — Сам вошел, он не дал возможности доложить вам.

Джасарет — Тогда для чего же ты сидишь там? *(Обращается к Кулу.)* Выходи, спроси разрешения и потом войди. *(Нане и Кулу выходят. Нане снова входит.)*

Нане — Джасарет Шохратович! К вам хочет войти Кулу, ваш братан.

Джасарет — Кто такой Кулу, а это наш Кулу? Пусть войдет! *(Входит Кулу.)* Вот так...

Кулу — Братишка...

Джасарет — Я тебе не братишка, а Джасарет Шохратович!

Кулу — И когда мы вдвоем?

Джасарет — И когда вдвоем! Товарищ Джасарет Шохратович. Понял?

Кулу — Понял.

Джасарет — Скажи, принес птицу или нет?

Кулу — Браток, то есть товарищ Джасарет Шохратович. Братан, я эту самую, принес. Разве ты дал мне возможность? Ты меня так замучил, что я совсем потерял разум.

Джасарет — Ну и хорошо, что потерял то, чего не было.

Кулу — *(раскрывает узелок и вытаскивает птицу.)* — Из чистого мрамора!

Джасарет — Что это такое?

Кулу — Птица, да.

Джасарет — Послушай, что это за птица, она похожа на коршуна, разве это райская птица?

Кулу — Товарищ Джасарет Шохратович, братишка, я сам сказал скульптору, что ее хозяин, как орел бесстрашный, как коршун беспощадный, как гусь чуткий и как воробей проворный.

Джасарет — Слушай. Ты что здесь открываешь птицеферму. Ладно, клади сюда, посмотрю. *(Кулу кладет птицу на стол.)* Ну расскажи мне, что говорят о новом руководстве, довольны или недовольны?

Кулу — Конечно. Очень довольны, прямо вот так! *(Показывает на горло.)*

Джасарет — Ну, а все же, что они говорят?

Кулу — Что говорят, говорят, что этот человек прирожденный начальник, ходит по отделам, встречается с работниками, расспрашивает об их житье-бытье, не то, что Гадим Гадимович сидит в кабинете, как наседка.

Джасарет — Прямо вот так и говорят?

Кулу — Да! Прямо так, клянусь тобой!

Джасарет — Ну потом, потом?

Кулу — Говорят, что Джасарет Шохратович, мой братан, скоро выдвинется на более высокий пост.

Джасарет — Это куда ж?

Кулу — На должность начальника. Прямо начальника.

Джасарет — Идут такие значит разговоры?

Кулу — Конечно, что за вопрос. И без того говорят, что Гадим Гадимович уже состарился. От него поминками пахнет. Скоро он уйдет на пенсию. Кто же останется на его месте?

Джасарет — О ком говорят?

Кулу — О тебе братишка, о тебе, товарищ Джасарет Шохратович!

Джасарет — Хорошо! А ты в рот воды не набирай. Когда они скажут одно слово, то ты говори пять таких.

Кулу — Мне-то? Что сказать?

Джасарет — Скажи, мол, Джасарета Шохратовича хотят назначить начальником, а он не хочет. Скажи так, в день 2—3 раза вызывают его в Министерство и другие инстанции, а он не дает своего согласия, понял?

Кулу — Зачем? Лучше я скажу, что ты согласен, и на днях сам товарищ Джасарет Шохратович, мой брательник станет нашей главой.

Джасарет — Нет, нет. Ты так скажи: вызывают его — а он не соглашается. Предлагают — не хочет.

Кулу — Зачем не соглашаешься, зачем не хочешь? Ну скажи?

Джасарет — Какой ты тупой! Кто сказал не хочу? Разве мне предложили, что я отказался? Пойми, это ход такой, теперь это модный прием. Когда кто-либо хочет занять хорошую должность, он сначала своих людей подучивает и они по всему городу пускают слухи. Например, Гасана назначают директором, а он не соглашается. И наконец, эти разговоры доходят до самых главных руководителей... Теперь ты понял?

Кулу — Ну, конечно, теперь все ясно! Так бы и сказал.

Джасарет — А как же?

Кулу — Значит все это нужно распространить мне. Я с огромным удовольствием. Братан, а когда же ты меня продвинешь?

Джасарет — Куда?

Кулу — Конечно ближе к себе. Этот кабинет для тебя мал, тебе нужен большой.

Джасарет — До этого еще далеко.

Кулу — Душа моя — братан, клянусь я днем рождения твоей бабушки, мы с тобой вдвоем это учреждение приведем в такое состояние, что его никто не узнает. Это будет райский уголок, где будут обитать вот такие птицы. *(Показывает на птицу.)*

Джасарет — Не спеши и никому об этом ни слова, понял? А то провалишь все дела.

Кулу — Не беспокойся — ни одного слова не скажу! Ты начальник, а я твой заместитель, поработаем, что надо, рука об руку и не будем знать страха. Ведь недаром тебя нарекли — Джасаретом, то есть бесстрашным.

Ты начальник, я помощник,
Дай же руку братец мне.
И кого нам опасаться
Понимаем мы вполне.
Понимаем, разумеем, соображаем
мы вполне.
Чтоб не испортить дело
Друг мой, осторожным будь.
Наш груз тяжел, привал далек,
Но к берегу уж виден путь.

Джасарет — Ну ладно, ладно не расходись. Надо быть осторожным, а то все наши планы болтовней провалишь. Груз наш тяжел и путь далекий, надо дойти до цели.

Кулу — Ну ведь ты парень того. С твоей отвагой и дерзновением мы смело дойдем до нашей цели.

Джасарет — Наконец-то птица счастья села на наше плечо. И мы должны господствовать, властвовать и повелевать. *(Кулу выходит. Уходя оглядывает гордым взором Нане. Кабинет Джасарета темнеет.)*

Нане — Непонятно! Вначале он не принимал его и выгнал из кабинета. А теперь целый час мило беседовал.

Начальник *(выходит из своего кабинета.)* — Позвони по всем отделам, предупреди, чтобы к концу работы все были в моем кабинете. А заместитель мой у себя в кабинете? Ну как он? Какое на тебя производит впечатление?

Нане — Что я могу сказать, Гадим Гадимович? Вам лучше знать его.

Начальник — Не хитри. Ты умеешь различать волосинку от волосинки. Скажи, он нравится тебе? *(Нане шевелит своими плечами.)* Это нехорошо, ты что-то скрываешь. Значит хороший парень? Да, да и он очень нужный нам человек!

(Проходит в кабинет заместителя, приемная комната затемняется. Освещается кабинет Джасарета.)

Джасарет *(будто не видит его, разговаривает по телефону.)* — В этом квартале не дали ни одной квартиры. Я о вас буду писать самому министру. Двое работников у нас сидят без квартиры. Да, да. Вы не имеете право выделенные для нас квартиры отдавать другим! Ладно, жду! *(Кладет трубку.)*

Начальник — Привет! Вижу очень занят работой?

Джасарет — Да, конечно! Видите, выделенные для нас квартиры передали работникам торго-

вой системы. Ох. уж, эти работники торговой системы!

Начальник — Это их стиль работы, шапку Али надевать на голову Вели.

Джасарет — Клянусь аллахом, я на их голову надену такую шапку!..

Начальник — А как дела в отделах?

Джасарет — Дел много. Меня не удовлетворяет проводимая работа, особенно в третьем отделе.

Начальник — Почему?

Джасарет — Запутанные там дела. Кроме того, при теперешнем положении, когда с выполнением производственного плана не все благополучно, занимаются какими-то экспериментами. Нельзя это делать!

Начальник — Правильно. Однако, на производственном совещании меня убедили, что если проводимые эксперименты третьего отдела окажутся удачными, то в экономии мы получим большой эффект.

Джасарет — Конечно, если получится.

Начальник — Заведующий отделом Улфет очень способный парень. Если не ошибаюсь, эти эксперименты являются его диссертационной темой.

Джасарет — Вот как? Ясно!..

Начальник — А что тут такого?

Джасарет — Значит, работая над диссертацией, он расходует государственные материалы, чтобы стать ученым.

Начальник — Мы будем внедрять в производство эти результаты и получим от этого немалую пользу.

Джасарет — Конечно, сейчас преждевременно говорить об этом. О результатах после защиты. Диссертация эта либо пригодится кому-нибудь или станет архивным материалом и будет пылиться на полках.

Начальник — Ты рассуждаешь правильно. Однако, об этой работе знает сам Джалилов.

Джасарет — Гадим Гадимович, Джалилов руководит сотнями такими организациями. Откуда ему знать, в какой дыре сколько мышей рождается.

Начальник — Это верно, верно. Кстати, как здоровье и домашние дела товарища Джалилова?

Джасарет — Ему немного нездоровится.

Начальник — Что ты говоришь? Значит он болен? Он очень много работает, устает.

Джасарет — Последнее время я постоянно бываю у них дома. Вчера кстати, он говорил о вас...

Начальник *(удивленно.)* — Да, ну! Что же он говорил? *(Пауза.)* Интересный он человек! Сам больной, а думает об учреждении, о сотрудниках.

Джасарет — За что я его и упрекал. Говорил, работа не убежит, поезжай в один из санаториев, отдохни.

Начальник — Сказать по правде, я вот уже 2—3 года, как не был на отдыхе. Теперь у меня то сердце колит, то голова болит. Наконец кое-как добился разрешения на отпуск. Через два дня еду отдыхать.

Джасарет — А кто же останется на вашем месте?

Начальник — Дорогой друг, а для чего у меня такой заместитель, как ты? Слава богу, ты парень крепкий, как гранит.

Джасарет — О, нет! Для меня это будет трудно. Большое наше учреждение, большое.

Начальник — Не скромничай. Я обратил внимание, ты за такой короткий срок хорошо освоился и многое познал. Во всех отделах...

Джасарет — Нет, нет, что вы говорите. Подумайте о другом человеке.

Начальник — Правда, в отделе кадров мне предложили другую кандидатуру, но я не согласился. Я настоял лично на твоей. Товарищ Джалилов...

Джасарет — Боюсь мне трудно будет. Ради аллаха нет!

Начальник — Этот вопрос уже решен. Тут ничего страшного нет. Да еще скажу открыто, в нашем учреждении работа построена так четко, ритмично, каждый добросовестно выполняет свои обязанности, так что часто дела идут и без начальника. Все идет своим чередом.

Джасарет — А когда вы вернетесь с отпуска?

Начальник — Через месяц. Я вызвал заведующих отделами, в конце работы проведу небольшое собрание и тебя представлю

им. Ты будешь сидеть в моем кабинете и к тому же наш ГАЗ-24 будет полностью в твоем личном распоряжении. *(Уходит.)*

Джасарет *(один.)*

— Нет, нет это сон! Если действительность, то какая-то неправдоподобная... За такое короткое время столько счастливых перемен. Даже страшно становится от такого головокружительного успеха. Боюсь, боюсь. Нет, это сон, конечно, сон... Значит я уже начальник? Пусть будет хоть на один месяц! Значит, я буду теперь сидеть в большом кабинете. *(Берет в руки птицу.)* Вот она бабушкина птица счастья! Райская птица! Я знаю бабуля — это все твои дела. *(Кладет ее на свое плечо.)* Хотя бы ты села на мое плечо навсегда. *(Берет трубку.)* Мама, мама, где моя бабушка? Как, как, скончалась уже двадцать лет назад? Она никогда не умрет, слушай, ты взрослая женщина, разве она может умереть? Она бессмертна. Ее птица счастья села на мое плечо и сидит, не веришь? Приди сама посмотри. Мама, я теперь уже начальник, начальник... Понимаешь или нет! В другом кабинете буду сидеть. Мама, скоро я тебе буду звонить по правительственному телефону. У нас нет правительственного телефона? Ах да! Ну ничего. Будет мама, будет! И это будет, все будет! Я уже стал по-мен-кла-тур-ным работником. В моем распоряжении ГАЗ-24, ты понимаешь что это такое?

Будут в действии указы,
Подчиняться будут мне во всем.
Будут исполнять приказы
Быстро, точно, слаженно, бегом.
Беззаконье, властный тон
Здесь воспримут, как закон.
Что ни сделаю дурного:
ложь, ошибки, даже глупый смех, —
Все приветствовать готовы.
Глупость станет истиной для всех.
Станет истиной для всех,
Станет истиной для всех.
В каждой пройденной эпохе
Славился один ашуг.
Мне сдается почему-то,
Что и я в веках прославлюсь вдруг,
Что и я прославлюсь вдруг.

Занавес.

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ

КАРТИНА ПЕРВАЯ

Действие происходит в одной из лабораторий. Повсюду расставлена аппаратура, приборы, на стенах диаграммы. Улфет и Билуре работают. Входят Джасарет и Кулу.

Джасарет — Здесь нам предстоит
Множество работ:
Окна поменять,
Перестроить вход,
Стену разобрать,
Лампы поменять,
Поменять, поменять!
Лампы, лампы,
Лампы, лампы
Поменять!
Требуется здесь
Много перемен:
Ремонт потолка,
Коридора, стен.
Все столы убрать,
Все звонки сломать,
Все сломать, сломать,
Сломать, сломать,
Сломать!

Кулу — Все правильно!

Улфет — Послушай, какое все это имеет значение для нашего учреждения?

Джасарет — Имеет, дорогой, имеет. К примеру, зачем этот диван здесь поставлен?

Улфет — Не знаю. *(Растерянно.)* Не знаю.

Джасарет — Видите. *(Многозначительно.)* Не знаете. Значит, вообще диван здесь не должен быть.

Кулу — Правильно.

Билуре — Ну почему? *(многозначительно.)*

Джасарет — Что это не по вашему вкусу? Скажите, для чего вам тут диван? Нельзя обойтись без дивана?

Кулу — Ну конечно, для чего вам?

Джасарет — В эту комнату надо пересе-

лить бухгалтерию и плановый отдел.

Улфет — А наш отдел? Может попадем под сокращение?

Джасарет — Пока нет. Но вы переходите в их комнату.

Улфет — Почему?

Джасарет — По мнению руководства, так будет лучше.

Улфет — А куда денем все оборудование, этот громадный станок?

Джасарет — Перенесите в другую комнату.

Улфет — Мы его с трудом сюда внесли по частям, и собирали здесь.

Джасарет — Вот и хорошо! Теперь разберите по частям и соберите там вновь.

Улфет — А зачем эта затея?

Кулу — Мнение руководства таково.

Улфет — Мы тут проводим научную работу.

Джасарет — С сегодняшнего дня на вашу научную работу поставьте большой крест.

Улфет — Как, как?

Джасарет — Ваша научная работа, товарищ Улфет Керимли, является личной работой, и ее из стен нашего учреждения переведите к себе домой!

Улфет — Это не личная моя работа, она связана с вопросом дальнейшего развития производства.

Джасарет — Что?

Улфет — Мои научные опыты, научная работа...

Джасарет — Не знаю. Успех будете пожинать вы, а хлопоты я. Вообще, стало модно писать диссертации за счет рабочего времени, становиться ученым.

Билуре — Если эти опыты будут успешны, то мы освободимся от кустарщины. Это относится ко всем.

Джасарет — Мы не против. Опыты свои проводите дома. Закончив, передайте их производству.

Улфет — Слушай ты... Что вы говорите. Оборудование, станок, инструменты, приборы все находятся здесь.

Джасарет — А практика там у вас дома!

Кулу — Ну, конечно, правильно! Братан, то есть товарищ Джасарет Шохратович, наш начальник прав.

Билуре — Эх, сколько имеется вещей, которых следует переносить в другое место.

Джасарет — Интересно. Скажите это о чем? Руководители обязаны выслушать предложения, идущие снизу. Скажите, какие вещи вы предлагаете переносить?

Билуре — Да хотя бы вот этот буфет. Да и без того мы все меняем местами. Вот уже давно как наше предприятие занято перемещением. Не будет же беды, если этот буфет перенести в другое место.

Джасарет — Зачем? Можете разъяснить руководству свои соображения...

Билуре — Здесь от шума и звона посуды голова трещит. Не знаю какой глупец тут организовал буфет.

Джасарет — Правильно. Разумно. Куда же вы предлагаете перенести?

Билуре — Куда угодно, прямо хоть в ваш кабинет или во двор, лишь бы убрать его отсюда.

Джасарет — Во двор... погодите, во двор... Но ведь и с верхнего этажа идут сюда. Как быть с ними?

Билуре — Пусть спускаются вниз!

Джасарет — Спускаться то смогут. Но тут вопрос времени. Пять минут вниз, пять минут обратно, это составляет десять минут. Да еще в среднем десять минут там. Это всего двадцать минут. Если каждый в день спустится-поднимется два-три раза, на это уйдет один час. А сколько работников в нашем предприятии?

Кулу — Девяносто семь человек.

Джасарет — Значит девяносто семь часов. О, нет! Это предложение мы не можем принять.

Билуре — Почему?

Джасарет — Это нерентабельно. Не будем переносить! Пусть буфет останется на прежнем месте.

Улфет — Совершенно верно. Руководство говорит, что это нерентабельно, — значит буфет должен остаться. *(Тихонько к Билуре.)* Все равно ему не втолкуешь, зря не мучай себя. *(Громко.)* Руководство правильно говорит.

Джасарет — Вот так! *(К Кулу.)* Я же говорил тебе, что товарищ Улфет Керимли человек, подчиняющийся законам и порядкам. Видел?

Кулу — Джасарет Шохратович, Улфет всегда тебя везде хвалит, говорит у нас еще такого начальника не было никогда.

Джасарет — Руководство этого не забудет. В квартиру уже переселились?

Улфет — Пока нет, нужно немного подремонтировать.

Джасарет — Скажем, сделают. Кулу, от моего имени поручи ремонтникам.

Кулу — Слушаюсь!

Джасарет *(к Билуре.)* — А вам ничего не нужно?

Билуре — Почему же, вот оторвалась подметка от туфли. Можно отремонтировать за счет учреждения?..

Джасарет — Как, как?

Билуре — И ручка моей сумки оторвалась...

Кулу — Ты что морочишь голову руководству, издеваешься над нами?

Билуре — Или хорошего мужа! Не буду же отсиживаться дома в углу, подобно мешку с мукой. Если руководство прикажет, может тогда найдется для меня и жених.

Кулу — Братан, она ищет жениха, может мне жениться на ней?

Улфет — Конечно, конечно. Кто имеет право ослушаться руководства?

Джасарет — Это дерзость! Как вы смеете издеваться над руководителем такой организации?

Улфет — Над Джасаретом Шохратовичем?

Джасарет — Я отца того в пепел обращу!

Улфет — Если ваш приговор имеет силу и на том свете, то идите и превратите его в пепел.

Джасарет — Это уже слишком.

Улфет — Джасарет Шохратович, умоляю, скажите правду, Вы что, морочите нам голову, дурачите нас?

Джасарет — Ни то и ни другое. А я, глупец, для него еще стараюсь, с боем получаю квартиру, а он? Чтоб ты поперхнулся.

Кулу — Товарищ Джасарет Шохратович — братишка! Правды нет, не ищи ее!

Джасарет *(Улфету.)* — Ты квартиру увидишь, как свой затылок.

Улфет — Нет, нет! Джасарет Шохратович, посочувствуйте нам, не делайте нас несчастными.

Кулу — Видишь, братан, опять он надсмехается над руководством.

Джасарет — Ничего, ничего, потерпи. Руководство еще покажет свое руководящее лицо.

Улфет — Это государственное учреждение, а не детский сад.

Джасарет — Да, это государственное учреждение, и его возглавляю я.

Улфет — Не выйдет из вас руководитель, не выйдет!

Кулу — Почему не выйдет? Раз назначили, значит выйдет! И уже вышел!

Улфет — Послушайте, разве не вы еще вчера стирали пыль с этого станка?

Джасарет — Это было вчера. А сегодня я командую вами, вот и все. Ясно вам?

Улфет — Все ясно! Но отсюда мы даже щепки не передвинем.

Кулу — Как же так, приказ руководства...

Джасарет — Это произвол. Я выгоню вас с работы!
Тут нам предстоит
Огромная работа:
Ремонт потолка,
Потом коридора,
Стену всю снести,
Лампы все убрать

Тушится свет.

КАРТИНА ВТОРАЯ

Квартира Джасарета. Кулу и Джасарет.

Джасарет — Купи коньяк многозвездный,
Шампанское купи шипучее,
Груши, яблоки, клубнику,
Буду я гулять с возлюбленной!

Кулу — А водку? Я ведь пью только водку!

Джасарет — Дело в том, что после того,

как все эти покупки принесешь, ты испаришься. Тут не останется даже твоего духа.

Кулу — Зачем, братишка?

Джасарет — Потому, что этот прием устраивается не в твою честь. *(Пауза.)* Не обижайся Кулу. Ты остался бы, но дело в том, что я пригласил одного скромного и очень нужного мне человека.

Кулу — А я не скромный, а я разве для тебя не нужный человек?

Джасарет — В этот раз уж без тебя... ладно, ладно торопись.

Кулу — Хорошо, есть! *(Уходит, заходит мать Гюлли.)*

Джасарет — Ради бога, приведи в порядок дом, я гостя жду.

Гюлли — Сынок, дорогой, кто же твой гость?

Джасарет — К нам придет Назлы.

Гюлли — Кто она?

Джасарет — Дочь нашего Джалилова.

Гюлли — Дитя мое, неужели ты на ней женишься?

Джасарет — Если выйдет, почему бы нет!

Гюлли — А Билуре? В тот день она лила горькие слезы.

Джасарет — Взяла бы платок и вытерла.

Гюлли — Не говори так, дитя мое! Билуре девушка чистая, как хрусталь. Не обижай ее.

Джасарет — Что же мне делать? Может сразу на обеих жениться?

Гюлли — Сынок, не греши. Билуре сиротка. Она опозорится в народе.

Джасарет — Милосердная мама. Разве я что-нибудь сделал Билуре? Сними-ка лучше пыль с люстры!

Гюлли — А этого разве мало. Гулял с ней, гулял, ухаживал, а теперь бросаешь. Говорят, рыдания длиннокосой гневят бога.

Джасарет — Во-первых, ее косы короче моих волос. Во-вторых, мама, бабушкина птица счастья села на мое плечо, и если я буду метать стрелы в нее, не назовут ли меня глупцом. Убери, пожалуйста, поскорей отсюда старую обувь.

Гюлли — А что это за бабушкина птица счастья? Что это такое?

Джасарет — Это? Назначение твоего сына Джасарета заместителем начальника большого учреждения. Это переход твоего сына Джасарета, хотя и временно, за стол начальника. Наконец, это приход сюда дочери самого Джалилова за твоим сыном.

Гюлли — Не знаю что сказать. В наши времена такой поступок считался позорным.

Джасарет — Это в ваше время. А теперь не те времена!

Джасарет — Ладно, ладно, иди переоденься и при Назлы не говори ничего лишнего. Помни — молчание золото.

Гюлли — Может я лучше поснжу у соседей?

Джасарет — Не надо! *(С колебанием.)* А впрочем, как хочешь.

Гюлли — Да, лучше я пойду к соседям. Знаешь сынок, а вдруг... ей богу, не знаю даже как объяснить...

Джасарет — Что хочешь сказать, говори, говори...

Гюлли — Ну как это можно! Какая приличная девушка пойдет в дом к холостому парню? Ведь это неприлично, позорно.

Джасарет — А что тут такого? Не съест же ее холостой парень.

Гюлли — Ей богу не знаю. Да еще такая девушка.

Джасарет — Что значит такая девушка? А какая она девушка?

Гюлли — Говорят, она ходит с неприкрытой головой, очень легкомысленная. Но, говорят, отец ее хороший человек, а тетя, знающая сто разных хитростей, интригантка, устраивающая всякие козни. Не знаю, много разных вещей говорят...

Джасарет — Это говорят все из зависти. Известно, что зависть губит нас.

Гюлли — Лишь бы было так. Словом, я буду у соседки Селми. Если понадобится — позовешь. *(Уходит.)*

Джасарет — Странная она женщина. В ее глазах Билури — это Софи Лорен и все. Ой, Ой! Ну где же застрял этот растяпа, Кулу? *(В другую дверь входит, шатаясь, Кулу. Бутылки и фрукты расставляются на столе.)*

Кулу — Жаль меня не будет здесь.

Он с любимой будет сидеть лицом к лицу. Интересно, как будет обращаться он с девушками, после того, как станет начальником? Раньше он говорил с девушками очень конкретно. Тянуть не любил: да, да, нет, нет! Интересно, как теперь он будет разговаривать, тем более что она дочь Джалилова — люкс.

Сейчас браток мой дорогой
С девой встретится одной.
Не могу любопытства скрыть,
Хоть мысленно, мысленно

С ними побыть.
Покажется им будто в мире ином
Они побывают сегодня вдвоем

Музыка

Кулу — Как хочется остаться. Я бы залез под эту кровать, чтоб видеть это зрелище. На свете все учатся друг у друга. Завтра, когда он станет начальником, ведь меня назначит своим заместителем. Мне надо знать правила поведения с девушками. О, кажется идут. Я уйду. *(Выходит. Джасарет входит с Назлы.)*

Джасарет — Назочка, добро пожаловать, да принесешь ты радость и счастье нашему дому!

Назлы — Джозик, вы здесь живете?

Джасарет — Что делать? Мама не хочет расставаться с этой квартирой, говорит, что так завещал ее покойный дед.

Назлы — Хочешь, скажу папе.

Джасарет — Нет, нет, неудобно.

Назлы — Почему, неудобно? Сегодня же скажу папе, и он прикажет дать тебе лучшую квартиру.

Джасарет — И без того я очень многим обязан папе. Да еще квартиру...

Назлы — Подумаешь, он обязан!

Джасарет — Сядь ради бога. Подумай только, гостья стоит на ногах, а я тут начал разводить...

Назлы — Это от сильной любви.

Джасарет — Откровенно говоря, Назочка видя тебя, я всегда теряюсь. Когда впервые с тобою мы встретились в Кисловодске... и я сам не понимаю, как это получилось... Разреши налить шампанское?

Назлы — Нет, лучше коньяку. От шампанского кружится голова. Помнишь, как вы фехтовались с соседским мальчиком, превратив шашлычные шомполы в шпаги?

Джасарет — Свет моих очей, помню. Человек, который забывает дни, вошедшие в историю его жизни, значит...

Назлы — За твое здоровье! *(Пьют.)* А где ж твоя мама?

Джасарет — Наверное у соседей. Тут у нас одна соседка Селми, и если мама исчезает, значит ее можно найти там.

Назлы — А какова она внешне? Интересная? Есть ее карточка?

Джасарет *(показывает.)* — Карточка вот на стене. А это папа...

Назлы — Ничего себе. Только она немного старомодная...

Джасарет — А в то время такая была культура.

Назлы — А мой папа?

Джасарет — Твой папа большой человек, высокой культуры. *(В бокалы наливает коньяк.)* Я предлагаю выпить за здоровье папы. Я перед ним в большом долгу.

Назлы — Будь здоров. *(Пьют. Назлы приближается к Джасарету и целует его в губы.)*

Джасарет — Ты мое счастье!

Назлы — Ох, кружится голова.

Джасарет — Это от коньяка, Назочка!

Назлы — Нет, Джозик, от твоих поцелуев!

Джасарет — В пору листопада
Ты весенний сад.
В жаркий летний полдень —
Зимний снегопад
Ты — душа моя,
Радость ты моя!
Сладость ты моя!
Наза, милая!
О, милая,
Джан!

Назлы — О, верь мне, Джозик,
Джозик, родимый,
Ты мое счастье,
Ты мой любимый.
Я, тебя встретив,
Сердце отдала.
Вдруг поток безбрежный
Унесет меня.

Знай, мой милый Джозик,
Сердцем я твоя,
Джозик, дорогой,
Джозик, милый мой,
Радость ты моя!
Сладость ты моя!
О, как люблю тебя,
Джан!

Джасарет — О, верь мне, Наза,
Наза, родная.
Верни мне сердце —
Я так страдаю.
О, моя Наза,
Я люблю тебя!
Верь мне, Джан!

вместе

Назлы — Джозик, дорогой,
Джозик, милый мой,
Сладость ты моя!
Сладость ты моя!
Я люблю тебя!
Джан!

Джасарет — Наза, милая,
Наза, славная,
Радость ты моя!
Сладость ты моя!
Я люблю тебя!
Джан!

Джасарет — Как я счастлив, Наза! *(Целует ее.)*

Назлы — Джозик хватит, я совсем не могу стоять на ногах. *(Открывается дверь. Входит Джамиле-ханум и застает их в объятиях. Ей 45—50 лет. Однако, она одета ультрамодно, кричаще, как молодая барышня.)*

Назлы — Тетя?

Джасарет — Джамиле-ханум? Добро пож...

Назлы — Тетя, как ты сюда попала? *(сердито.)*

Джамиле — По той самой дороге, по которой ты сюда пришла. Я проходила мимо, услышала твой голос и зашла. Кажется, помешала вам? Ничего себе картина. Потеряли и стыд и совесть!

Джасарет — Нет, нет, что вы говорите. Погодите. Я сию минуту принесу стул. *(Выходит.)*

Джамиле — Негодница ты! Я тебя выслеживала и по твоим следам пришла сюда.

Назлы — Я же просила не ходить. Я ведь не ребенок.

Джамиле — Замолчи. Ты не ребенок, но зато пустоголовая дурочка.

Назлы — А что я сделала?

Джамиле — Ты в доме Назима и одной недели не осталась в качестве супруги, с позором вернулась ко мне. Теперь хочешь повторить все.

Назлы — Назим был большой плут. А Джасарет... Если я скажу ему умри — умрет, молчи — замолчит.

Джамиле — Потому, что он в тебе пока нуждается. Он бездельник и бродяга. Только ради твоего отца стал, ха-ха, руководителем.

Назлы — Тетя, но Джозик безумно любит меня.

Джамиле — То-то и дело, что без-ум-но. Ты и про Назима вот так же говорила. Не знаю, собачья дочь, пятно, которое лежит на тебе, Джозик, или кто еще, должен смыть так, чтобы следов не осталось. Если я не сделаю тебя счастливой, то какой ответ дам на том свете своей сестре?

Входит Джасарет.

Джамиле — Посмотри, сколько напитков на столе? *(Чуть расплакавшись, Джасарету.)* Не стыдно ли вам, девушку без матери, чистенькую, как луна, спаивать... Это позор... Вы опозорили ее.

Джасарет — Джамиле-ханум, да разве я вел себя неприлично при Назлы... Я ее люблю.

Джамиле — Да, люблю, люблю. Знаем вашу любовь! А без коньяка нельзя любить? Вот посмотри, она не может стоять на ногах.

Джасарет — Джамиле-ханум, честное слово...

Джамиле — Послушай, лгуны всегда клянутся. Ты споил дитя мое. Ах! Сердце разрывается, скорей воды! *(Джасарет, ошибочно, не обратив внимание, наполняет фужер коньяком и протягивает ей. Джамиле выпивает залпом. Еще более резко.)* Честь моей племянницы запятнана!

Джасарет — Джамиле-ханум, ведь ничего такого не случилось.

Джамиле — Ничего не случилось? А что еще должно было случиться. Назлы не может стоять на ногах. *(Сама Джамиле тоже качается.)* Смотри на нее. *(Входит Гюлли.)* А это кто? И она тоже с ног валится, вы все напились!

Гюлли — Джасарет, что здесь за шум? Ваш крик слышен у соседей. Кто это такая?

Джамиле — Кто я? Сначала скажи мне кто ты? Ты милиционер? Задержи его! *(Показывает на Джасарета.)* Он споил мою племянницу. Арестуй его!

Гюлли — Посмотри на нее. Боже мой, прочь от нас. Во что превратилась ее физиономия. Стыд, позор!

Джамиле — Кому, мне стыдно? Вам должно быть стыдно, все вы шатаетесь, вы пьяны.

Джасарет — Джамиле-ханум, сядьте, успокойтесь! *(Хочет усадить ее.)*

Джамиле — Я сама сяду. Причем, налей мне, я тоже буду пить, вы все пьяны, а зачем мне одной оставаться трезвой.

Назлы — Тетя, что ты делаешь, тетя?

Джамиле — Кто? Я что делаю, я?

Входит, качаясь, Кулу. Танец.

Джамиле — Нужно поскорей
Свадьбу справить вам,
Пригласить гостей,
Веселиться нам,
Кутить,
Кутить, кутить!
Нечего стоять,
Будем танцевать!
Твист, шейк!

Хор

Уж на свадьбе здесь
Будет «пир горой»,
Будет знатный пир
На весь шар земной
Свадь-бу!!!

Занавес.

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ

АВАНСЦЕНА

Джасарет *(один.)*
— То, что произошло со мной ускоряет разрешение ряда житейских проблем. Во-первых, каждый может стать руководителем, для этого не нужно особого таланта. Во-вторых, став руководителем, жизнь изменится сразу на сто восемьдесят градусов. Будут деньги, квартира, машина, будет любить тебя такая девушка, как Наза. В-третьих, стоишь ты того или нет, будет создана видимость уважения к занимаемой тобой должности. Говоря словами Кулу, кого хочешь, куда хочешь назначай и никто не будет мешать тебе. А вдруг тебя снимут с этой должности, тогда как быть? Пусть снимают, ты же не родился руководителем. Ты уйдешь и на твое место придет другой и будет продолжать работу с еще большим успехом. Птица счастья может сесть и на другое плечо Так что, не теряйся, делай свое дело.

Нашей жизни дан короткий срок,
В наслажденьи, в радости вся суть.
Слепо потворствуй начальству —
Это пойдет тебе впрок.

В мире никого нельзя жалеть,
На других не следует смотреть.
Опираться нужно на себя,
Храбрецом зовут меня не зря —
Джасаретом ведь зовут меня.

КАРТИНА ПЕРВАЯ

Кабинет начальника. Джасарет и Кулу сидят.

Джасарет *(по телефону.)* — Это профсоюзная организация? Говорит начальник. Ордер Улфета Керимли аннулируйте, эту квартиру переоформите на имя Кулу Рагимли. Зачем? Так следует. *(Кладет трубку, нажимает кнопку звонка. Входит Нане.)* Подготовь приказ: заведующего третьим отделом Улфет Керимли ввиду отказа выполнить указания начальника... Нет, напиши так, из-за грубого нарушения указания руководства, Керимли Улфета освободить от должности заведующего отделом. На его место назначить товарища Кулу Рагимли. *(Нане выходит.)*

Кулу — Спасибо братишка, после должности завотдела легко будет продвигаться дальше, не правда ли?

Джасарет — Продвигаться? Куда? Выше этого?

Кулу — На твое место.

Джасарет — Как? На мое место? Ах, вот ты какой, метишь уже на мое место. А я что умер или меня снимают?

Кулу — Не дай аллах, что ты говоришь. Живи до ста двадцати и чтобы я был всегда рядом с тобой. После твоего перехода на должность начальника ведь понадобится тебе какой-нибудь заместитель, или нет? Между прочим, эта особа у тебя просто душечка...

Джасарет — О ком ты?

Кулу — Да, вот Нане, редкая особа. Клянусь, ты самый счастливый человек. Если захочешь, в день сто раз нажми кнопку и она тут как тут стоит перед тобой, как лист перед травой. Смотри и наслаждайся.

Джасарет — А как же?

Кулу — Если захочешь, прикажи, чтоб она совсем не уходила из кабинета. Можно так, братишка? Пусть стоит, как тополь, и кокетничает, а ты любуйся! Как, можно?

Джасарет — Можно, все можно. Если имеется телефон и этот звонок, то все можно. Если захочешь и уксус превратится в мед.

Кулу — Какая досада, что ремесло мое такое убогое, о, как я не знал до сих пор этого.

Джасарет — Закончится листопад, начнет властвовать весна. Где есть телефон и звонок, там все будет.

Кулу — Как жаль, что ремесло мое убогое. О как я не знал до сих пор этого.

Джасарет — Как воск растворятся перед тобой стальные ворота, если рак укусит тебя — найдут средство излечить.

Есть телефон и звонок,
там все будет.

Кулу — Жаль, что ремесло мое убогое,
О, как я не знал до сих пор этого.

Джасарет — Телефон вдруг позвонит,
Дела исход он предрешит.
Если только будет нужно
Уксус в мед он превратит,
В мед превратит.

Кулу — Смотри, до чего же я,
бедный, дошел, дошел!
Какую специальность
я, бедный, нашел, нашел.
Клянусь, я об этом думать не думал,
И знать не знал!

Джасарет — Вот эта Нане не хотела даже смотреть на меня. А теперь я смогу даже послать ее купить мне папиросы.

Кулу — Даже и мне купить.

Джасарет — Даже и тебе.

Кулу — Что не скажешь, она обязана выполнять?

Джасарет — А как же, все что скажу!

Кулу — Товарищ, Джасарет Шохратович, братишка, скажи ей, чтобы она обняла и поцеловала меня. Давай и я на этом свете получу хоть небольшое удовольствие.

Джасарет — Глупый! Прямо в моем кабинете? Разве можно?

Кулу — Братишка, а ты сам пробовал?

Джасарет — Не забывай, что я являюсь руководителем данного учреждения.

Кулу — Брательник, на самом деле тебе подходит руководство. Если я был бы, то невзирая ни на что, перешел бы в атаку.

Джасарет — Вот и тогда испортил бы все дела.

Кулу — Правильно говоришь, быть руководителем хорошее дело, не так ли? Человек получает удовольствие, да? Скажи, правда?

Джасарет — Конечно, хорошее дело? Ну, да. Вот послушай Кулу, один месяц заместителем, и один месяц пусть даже временно начальником. За эти два месяца я уяснил, что значит быть руководителем.

Кулу — Вот как...

Джасарет — Вот видишь этот звонок?

Кулу — Вижу.

Джасарет — Когда секретарша слышит сигнал этого звонка, она превращается в мумию и стоит по команде «смирно». На звонок у нее выработался уже условный рефлекс.

Кулу — Если и я позвоню так же будет?

Джасарет — Да, также будет. Пусть эту кнопку нажмет министр или уборщица, сила звонка одинаковая.

Кулу — Братишка, разреши разочек и я нажму кнопку, посмотрю, как Нане будет стоять передо мною.

Джасарет — Глупец, что это детская игрушка? Если ты и позвонишь, она придет и станет передо мною. *(Входит Нане.)*

Нане — Извольте!

Джасарет — Написала? Дай посмотрю. *(Берет, читает.)* Это же заявление, а приказ на Улфета? Что, что? Ты не хочешь работать в таком учреждении?

Нане — Не хочу!

Джасарет — Почему?

Нане — Потому что это уже не учреждение.

Джасарет — А что это?

Нане — Это дом Кулу. Дом Джасарета. *(Выходит.)*

Джасарет — Стой, стой говорю!

Кулу — Братишка, нажми кнопку!

Джасарет *(нажимает кнопку.)* — Дура!

Кулу — Ого, значит она не считается ни с твоим звонком, ни с указанием руководства. Братишка, выгони ее с работы, пусть уходит!

Джасарет — Уволить? Она сама уже подала заявление. Теперь на ее место нужно подыскать человека. Без секретарши нельзя обойтись.

Кулу — Хочешь на ее место возьми Билуру. Она ведь тебя любит.

Джасарет — Это было в прошлом. Теперь она ненавидит меня.

Кулу — Прикажешь, придет.

Джасарет — Нет, не придет. Возьми эту бумагу, пиши. Приказ номер 17. Товарища Кулу Рагимли зачислить секретаршей... то есть секретарем.

Кулу — Как меня? Меня секретарем?

Джасарет — Временно. Пока найдется секретарша.

Кулу — Нет Джасарет Шохратович, я это не смогу. Пошли меня на смерть, но не секретарем...

Джасарет — На смерть? Допустим это смерть, раз посылаю, иди! Не возражать. Выполняй мой приказ.

Кулу — Да ведь, браток, ни в каком учреждении нет секретаря мужчины.

Джасарет — А у нас будет. Посмотри, сколько в нашем учреждении перемен, новшеств.

Кулу — Браток, ты изменил не только план реконструкции многих комнат и отделов, но даже переместил окна и двери.

Джасарет — Видишь? Значит, в учреждение поступил свежий воздух, условия работы улучшились. Надо всегда освежать... Оригинальность! Вот так. Напиши приказ о себе и все!

Кулу — Ладно, пусть будет по вашему.

Джасарет — Пойди сядь на свое место. Иди, никого в кабинет не пускай! Кстати, мне не нравится мой шофер. Он какой-то развязный. Старается за

панибрата. Пусть он не забывает кто я и кто он. И еще, когда я выхожу он должен брать мой портфель и открывать для меня дверь машины и нести мой портфель до дома моего.

Кулу — Есть. *(Выходит. Входят Улфет, Билуре и Нане.)*

Улфет — Где он? *(Приближаются к двери. Кулу перегораживает.)* Где Гадим Гадимович?

Кулу — Нельзя! Гадим Гадимович на курорте.

Улфет — Не вернулся еще? Там Джасарет, а у двери он тебя привязал?

Кулу — Да. Нет, нет, я секретарша, то есть секретарь.

Билуре — Поздравляю, наконец ты нашел себе соответствующее место.

Хор — Поздравляем мы тебя,
Наконец, «нашел» себя!

Нане — Вот и твой черед настал
«Секретаршей» Кулу стал.

Билуре — Лежебока и лентяй,
Для тебя здесь просто рай!

Хор — Поздравляем мы тебя,
Наконец «нашел» себя.

Кулу — Вы все завидуете мне.

Улфет — 3 раза.
Председателя дружок
Нас не впустит на порог

Хор — Пропусти, пропусти.

Улфет, — Дальше так не может быть
Безобразье нужно вскрыть.

Хор — Дальше так не может быть,
Безобразье нужно вскрыть,
Нужно вскрыть, нужно вскрыть.

Хор: Билуре
Улфет, Нане
— Поздравляем мы тебя
Наконец «нашел» себя.

Билуре — Мадам Леди, синьорита,
Не рань сердце ты мое.
Нане — Наконец нашел себе работу,
Поздравляем мы тебя.

Там в ящике стола пудра зеркало, помада. Возьми, можешь пользоваться. Наш тебе подарок.

Билуре — Братишке своему тоже дай.

Кулу — Эй, послушай, о руководстве не смей болтать что попало, поняла?

Билуре — Прости, мадам секретарша, прости! *(Сердито.)* Отойди в сторону! *(Толкнув его, хочет войти в кабинет начальника.)*

Улфет — Билуре, не входи, ненадо. Предположим вошла, а с кем будешь говорить и о чем? Я думал там Гадим Гадимович. Да он тоже, как видно, такой же!

Нане — А что делать? Во что превратили это учреждение!

Билуре — Кому рассказать об этом?

Нане — Я свое заявление уже написала и отдала. С сегодняшнего дня я вольная птица.

Билуре — Я тоже пишу. Мадам секретарша, можно попросить листок чистой бумаги? Последняя моя просьба.

Улфет — Никто не должен писать заявления. Не хочет, пусть сам уходит.

Нане — Как же уйдет? Он только начал согревать свое местечко.

Улфет — Это согретое место мы обдадим ледяной водой. Я терплю, друзья — это явление временное. На днях приедет Гадим Гадимович и все станет на свое место. Впрочем раз уж так, пошли прямо к товарищу Джалилову!

Билуре — Я готова, пошли. *(Выходят.)*

Кулу — Идите, идите, дураки. Они еще не знают что он сегодня-завтра станет тестем моего братишки.

Джасарет выходит из кабинета.

Джасарет — Что за шум. Стены не выдерживают.

Кулу — Это была группа бунтовщиков.

Джасарет — Как? Какие бунтовщики?

Кулу — Рассвистели на весь мир. Улфет, Нане и твоя Билуре прямо пошли к самому Джалилову.

Джасарет — Зачем?

Кулу — Жаловаться на тебя.

Джасарет *(со значением.)* — К Джалилову? Да? Кулу, как это поется?

Кулу — В какой песне, братишка?

Джасарет — В песне? А да! Я к тебе имею жалобу на тебя, к Джалилову, да?

Кулу — А я так и сказал. Люди Джалилова жалуются моему брательнику.

Джасарет — Прямо так и сказал?

Кулу — Прямо так и сказал.

Кулу — Клянусь, братан, собой клянусь, чтоб я подох, если вру. И еще кое-что я им сказал. Что я разве умер, что вы на него жалуетесь?

Входят Джамиле и Назлы.

Джамиле — Можно?

Джасарет — О, добро пожаловать! Какими судьбами?

Джамиле — Проходили мимо, решили навестить, узнать как поживает и что поделывает наш мальчик.

Джасарет — Добро пожаловать. Да принесет ваш приход мне счастье, вы доставляете мне огромную радость.

Назлы — Я подумала, а может мы помешаем работе.

Джасарет — Что ты, что ты, Назочка. Я готов пожертвовать сотней дел и сотней учреждений за каждый твой шаг.

Джамиле — А я сказала, если я не проведаю зятя, не буду спокойна.

Кулу — Это наше скромное учреждение.

Джамиле — О, и он тут, вы никак не разлучаетесь, всегда вместе, к добру ли?

Кулу — Я тут работаю секретаршей у Джасарета...

Джамиле — Секретаршей, ха, ха, ха. Вот это к работе деловой подход. А когда у начальства секретарша-девушка, тогда тут... Не жди хорошего.

Назлы — Я тете говорю, что Джасарет не такой парень, чтобы присматривался к другим, а она мне все: «Нет, все мужчины одинаковы, у всех одно на уме».

Джамиле — Я — женщина, видавшая виды. Когда я работала секретаршей, у нас был председатель, который вечно знал только одно — поглаживать мою голову. Вдруг рука соскользнет и коснется шеи, а потом нечаянно...

Назлы — Нет, нет, Джасарет не такой.

Джамиле — Ладно, ладно, сейчас никто твоего Джозика не собирается ссылать в Сибирь, посмотрите как она быстро перешла в его защиту.

Кулу — Джамиле-ханум, пусть я умру, товарищ Джасарет Шохратович, мой братан...

Джамиле — Конечно, ты будешь защищать своего друга.

Джасарет — Кулу хороший парень.

Кулу — Пусть я умру, если братец вам неправду говорит.

Джамиле — Нельзя ли, чтобы этот хороший парень принес нам стакан чаю?

Кулу — Почему нельзя, можно, сию минуту! *(Уходит.)*

Джамиле — Я при нем не хотела говорить, сложилась нехорошая скандальная ситуация. Он с ума сходит.

Джасарет — Как! Кто с ума сходит?

Назлы — Речь идет о моем отце.

Джасарет — Что случилось?

Джамиле — А что может еще больше случиться? Он узнал все: как Наза приходила к вам, как у вас напилась... Позор, стыд и скандал на весь город.

Джасарет — Откуда он мог узнать?

Джамиле — Не знаю. Наверное, когда я дома разговаривала с этой погорелой, он услыхал.

Назлы — А что особенного я сделала?

Джамиле — Замолчи! Еще рассуждает, что сделала! Что еще осталось сделать? Опозорила нас всех... Лучше подумайте, как снять этот позор...

Джасарет — Джамиле-ханум, ради бога не упрекайте ее, ведь она ни в чем не провинилась.

Джамиле — Значит не виновата! Вот в этом пойди и уверь отца. Я с большим трудом успокоила его, но Ваши сотрудники снова расстроили его и подлили в огонь масла.

Джасарет — Наши сотрудники?

Джамиле — Ну, конечно. Пошли группой к нему и пожаловались на тебя. Будто ты занимаешься глупыми делами. Самовольничаешь. Нарушаешь ритм работы учреждения, мешаешь им и так далее.

Назлы — Они глупцы, а причем здесь Джозик?

Джамиле — Не стерпело твое сердце. Опять защищаешь? Как только произносится имя Джозика, она тут же начинает психовать и с ума сходить.

Назлы — Не стыди меня, тетя!

Джамиле — Я слыхала про любовь Лей-

ли и Меджнуна, но это уже слишком. Вы и их превзошли. Не бойся детка. Никто не стремится разъединить Джасарета с тобой.

Джасарет — Я Назу... Без Назочки мне не прожить ни дня.

Джамиле — Вот как? Теперь уже Меджнун заговорил. Сначала надо успокоить отца.

Джасарет — А как это сделать? Он большой человек, а я здесь только временный начальник.

Джамиле — Почему временный? Что за новости? Сидишь на месте, ну и продолжай работать.

Джасарет — Гадим Гадимович не сегодня, завтра возвратится.

Джамиле — Гадим Гадимович? Этот подхалим, трясущийся старикашка...

Джасарет — Хоть и трясущийся, но он же пока начальник.

Джамиле — Это верно! Но начальником должен стать ты.

Джасарет — А как мне стать? Написать заявление?

Джамиле — Нет! Сто таких заявлений не стоят ни одного медного гроша.

Джасарет — А что же тогда делать мне?

Джамиле — Паспорт твой при себе?

Джасарет — Паспорт? Да, при мне.

Джамиле — Там все в порядке, листы чистые?

Джасарет — Не понимаю, какие еще чистые листы? Паспорт, как паспорт.

Джамиле — Вот о чем говорю. Нет ли там какой либо записи или посторонней фамилии?

Джасарет — Там только моя фамилия.

Джамиле — Не о тебе говорю. Не хитри как лисица. Не приложена ли там регистрационная печать ЗАГСа, то есть не был ли ты женат?

Назлы — Тетя, о чем ты говоришь, ты уже совсем...

Джамиле — Ты еще ребенок, замолчи.

Джасарет — Нет, Джамиле-ханум, вот мой паспорт, чистенький. Я никогда не был женат и не собирался пока делать эту глупость.

Джамиле *(берет и смотрит.)* — Прекрасно, и паспорт Назлы — такой же чистенький.

Назлы — Тетя, в моем паспорте...

Джамиле *(быстро ее останавливает.)* — Ах, да, Назочка паспорт свой утеряла. Я сказала, чтобы сегодня же ей выдали новый. Через полчаса должны получить.

Джасарет — А какое имеет отношение к данному делу мой паспорт. Разве от этого Джалилов перестанет гневаться?

Джамиле — Конечно. Перестанет. Как только будет получен паспорт Назы, вы пойдете в ЗАГС.

Джасарет — В ЗАГС? В ЗАГС?

Назлы — Тетя, зачем же так быстро. Сначала скажем папе, а потом.

Джамиле — Ты... Замолчи! Опозорили нас и еще рассуждаете. Кто такой папа, все твои права у меня? *(Безапеляционно.)* Пойдете в ЗАГС, понятно? В ЗАГС! Там заведующая моя подруга. Без всякой очереди твою фамилию она впишет в его паспорт, а его в твой. И все!

Джасарет — А потом?

Джамиле — Потом я положу паспорта перед ее отцом. Посмотрим, осмелится ли он после этого что-либо возразить своему зятю. То, что касается твоего начальника, Гадима Гадимовича, как только он возвратится с курорта, будет отправлен на пенсию и прощайте.

Джасарет — Благодарю Вас, Джамиле-ханум, вы...

Джамиле — С тетей своей жены не следует так официально говорить. Меня зови просто Джема.

Назлы — Поздравляю тебя Джозик, значит ты становишься начальником, о, ведь это же прекрасно!

Джасарет — «Виновницей» всего этого являешься ты, Назочка, мое счастье, моя жизнь! *(Приближается к ней и хочет обнять.)*

Назлы — Ты что не видишь, что тетя здесь?

Джамиле — Хватит, хватит, успеете еще. Пойдемте, время в обрез.

Джасарет — Пойдем. *(Берет под руку Назлы и Джамилю.)*

Кулу *(входит с чайником в руке.)* — Куда браток?

Джасарет — Никого не пускай в кабинет, а если меня спросят, скажи он пошел по объектам...

Кулу — Слушаюсь! А чаю не хотите?

Джасарет — Одним чайником воды не потушишь пламя любви. Для этого нужно море воды, море.
Что же даст, скажи, Кулу,
Воды стакан?
Погасить любовь не сможет
Целый океан.
Пламень яркий горит в сердце,
Жар в крови,
Океан воды не сможет
Погасить любовь,
Коли ты уже влюбился,
Не зевай,
Захвати добычу в когти, улетай.
Кулу, Кулу, Кулу, Джан,
Говоришь воды стакан!

Тушится свет.

КАРТИНА ВТОРАЯ

Кулу что-то печатает на машинке. Звонит телефон.

Кулу — Слушаю! Нет! Ушел по объектам. Да, то есть как это нельзя мужчине быть секретарем? Почему нельзя? Разве наши прародители Адам и Ева написали у людей на лбу, что секретарем должны быть только женщины, а не мужчины? Я не шучу. Имя мое Кулу, а фамилия Рагимли. Пожалуйста! *(Кладет трубку, разговаривает сам с собой.)* На самом деле, кто выдумал, что секретарем должна быть непременно женщина. Эх, хорошо было бы обходиться без машинки. *(Пишет.)* К... ом... м... у... на... ль ному управлению. Интересно знать, «н» пишется с заглавной или маленькой? Когда проклятую ручкой пишешь, то выходишь из трудного положения. Букву пишешь так, что она походит и на большую и маленькую. Тут не получается. *(Входит Джасарет.)* Братишка, ты пришел?

Джасарет — Да, Кулу пришел! Ушел холостым. Пришел женатым.

Вот мой час настал,
Женихом я стал.
Вкус любви
Пылкой и нежной
Я познал.
Да, любовь пришла,
Счастье принесла.
Горечи в душе
Больше уже нет.
Счастье, наконец,
Улыбнулось и мне!

Все дела улажены блестяще. Клянусь тобой, Кулу, Джамиле-ханум, пробивная как пушечный снаряд, везде двери перед ней парно раскрывались.

Кулу — Да! *(С восторгом.)* А сама то выглядит, как восемнадцатилетняя девушка!

Джасарет — Ну, ну полегче, а то получишь от меня. Не забывайся.

Кулу — Братишка, я так просто, шучу.

Джасарет — Все дела ловко оптяпала и закончила в течение получаса. И вдруг вижу: свидетельство о браке готово. Прощай моя свобода, молодость и беспечность...

Кулу — Да что ты! Что ты, не огорчайся!

Джасарет — Да, даже сама заведующая ЗАГСом подошла и поздравила нас. Большущий букет цветов дала мне и Назе. Не знаю, где они только так быстро выкопали цветы!

Кулу — Наверное, они знают, что ты руководящий работник.

Джасарет — Я крайне удивлен, откуда все работники ЗАГСа, начиная от регистраторши до заведующего, так хорошо знают Назу.

Кулу — Братан, ведь она дочь большого человека, и теперь выходит замуж за большого человека, конечно все будут знать. А когда ж свадьбу устроишь?

Джасарет — Джамиля-ханум, то есть тетя говорит, свадьбу справлять в этом городе не буду, скоро лето, поедем на курорт и там на лоне природы справим на славу.

Кулу — Братишка, смотри, я буду твоим шафером, не думай другого приглашать!

Джасарет — Разве можно без тебя?

Хор — Председатель, дорогой,
В день торжественный такой
Поздравленья принимай,
Свадьбу весело справляй.
Пусть веселье здесь на свадьбе бьет ключом,
Вам любая злая сила нипочем,

Пусть жених наш дорогой,
Вас минует глаз дурной,
Глаз дурной, глаз дурной.

Кулу — Хвала тебе, брательник, скорей положи правую руку на мою голову.

Джасарет — Зачем?

Кулу — Братишка, прошу тебя не отказывай.

Джасарет — Скажи для чего?

Кулу — Неужели ты забыл дедовские наши обычаи? Клади руку.

Джасарет — На, вот моя правая рука на твоей голове.

Кулу — О, всевышний! Пошли и мне бедняку такое же счастье!

Джасарет — Послушай, ты же не девушка, что счастья ищешь?

Кулу — Да, видимо я что-то вроде девушки, иначе не назначили бы меня секретаршей.

Джасарет — Ой, какой ты потешный Кулу. Ну ладно, я должен писать ответ жалобщикам.

Кулу — Куда это?

Джасарет — В Министерство, на имя моего тестя. Я этих жалобщиков проучу! Устрою им такую «свадьбу» что век не забудут.

Кулу — Правильно. Молодец братан, товарищ Джасарет Шохратович! Ты ведь большой человек!

Джасарет — Никого не пропускай! *(Входит в кабинет.)*

Кулу — Слушаюсь, милый брательник!

Входит Гюлли.

Поздравленье принимай.
Свадьбу поскорей справляй (играй).
Белолика и нежна —
Дочь начальника она!
А прическа так скромна,
На нее взглянуть ты должна!
В честь невестки молодой
Руки крась скорее хной.

Гюлли — Сынок, это что за слухи? Все соседи говорят, что Джасарет женат.

Кулу — А разве плохо жениться?

Гюлли — Ты что! У меня один единственный сын, свет моих очей, я его как зеницу ока берегла, вырастила и не знать мне на ком он женится и как?

Кулу — Как же женятся по-твоему?

Гюлли — Мы же не из цыганского табора, чтобы женились так, с одного поля взяли на другое.

Кулу — Да что ты, мать родная, такой огромный город называешь полем?

Гюлли — Нет, это не то, Кулу! Как не говори, хорошо бы жениться по принятому старинному обычаю наших дедов и прадедов, это прочнее. У нынешних молодых свадьба и развод бывает почти в один день.

Кулу — Не каркай, тетя!

Гюлли — Я правду говорю! Я не ворона, чтобы каркать! Понял Кулу? Лучше скажи, который здесь кабинет Джасарета?

Кулу — Оба его.

Гюлли — Как оба? У моего сына два кабинета? Жду того дня, чтобы их было три, четыре! А сейчас в котором он все же сидит?

Кулу — В этом? *(Гюлли хочет войти в кабинет.)* Нет, тетя Гюлли, туда нельзя.

Гюлли — Почему нельзя сынок?

Кулу — Он сам приказал! Он занят очень важными делами, к нему нельзя!

Гюлли — И матери?

Кулу — Здесь учреждение. Ваши семейные разговоры ведите дома.

Гюлли — Кулу, сынок, ты мне как сын родной, что это за неуважение ко мне!

Кулу — Тетя Гюлли, разве ты захочешь, чтобы дела Джасарета шли плохо?

Гюлли — Не дай аллах, сынок, зачем плохо?

Кулу — Ты хочешь, чтобы дела его запутались?

Гюлли — Нет, нет, сынок, что ты?

Кулу — Тогда не мешай нам работать, иди домой. Джасарет Шохратович придет домой и там поговорите... Хорошо?

Гюлли — Что я могу сказать. Но я не думаю, чтобы с приходом матери дела сына расстроились.

Кулу — Тетя Гюлли, ты меня так и не поняла...

Гюлли — Поняла, поняла. Мне казалось, приход матери к сыну принесет счастье. Оказывается... *(Уходит.)*

Кулу *(один.)* — Что за упрямая, непонятливая женщина: приход матери, приход матери... А между нами говоря, как мать, она явно предчувствует что-то неладное. Джамиле — истинная сатана. Она эту Назу, как восемнадцатилетнюю невинную девушку навязала братану. Я то знаю, что она за птичка. Я могу сейчас же раскрыть все секреты, но этим все испорчу и себе и братану. Пусть Джасарет сначала закрепится на своем месте и меня выдвинет, а дальше пойдет легко и там видно будет. *(Приходит Гадим Гадимович)* О! Добро пожаловать, Гадим Гадимович, когда приехали?

Начальник — Здравствуй, сегодня утром.

Кулу — Как отдохнули?

Начальник — Как отдохнул? Я лечился! Джасарет Шохратович здесь!

Кулу — Да, он очень занят. И, наверное, вы уже знаете, он женился.

Начальник — Да, что ты, а на ком он женился?

Кулу — На дочери самого Джалилова.

Начальник — Как? Поздравляю! Молодец, молодец! *(Направляется к своему кабинету.)* Надо поздравить его.

Кулу — Он предупредил, чтобы никого к нему не впускать. Очень занят.

Начальник — Занят? А что там такое?

Кулу — После вашего отъезда он все здесь перевернул, камня на камне не оставил наш Джасарет Шохратович.

Начальник — Как, как?

Кулу — Да, да! Ввел новый метод работы, новые законы, приказы и порядки.

Начальник — Смотри, какой кадр я выдвинул. Значит я в нем не ошибся. Сейчас я его поздравлю.

Кулу *(перегораживает ему путь.)* — Гадим Гадимович умоляю не губите меня, выйдет и тогда поздравите его.

Начальник — Послушай, ты меня в свой кабинет не пускаешь?

Кулу — Но ведь сейчас начальником является товарищ Джасарет Шохратович.

Начальник — С сегодняшнего дня я должен приступить к работе.

Кулу — Клянусь своими предками, я его родную мать не пропустил, он сам так мне поручил.

Начальник — Послушай, я тут начальник или нет?

Кулу — Ну начальник, начальник, а он так приказал, а кто приказывает тому я и слуга.

Начальник — А скажи, что ты здесь делаешь?

Кулу — Я работаю секретаршей, то есть секретарем.

Начальник — Ты? Секретаршей? А где Нане?

Кулу — О, сын покойного! Я же ясно говорю, он после вашего отъезда ничего не оставил на своем месте, все перевернул вверх дном, все изменил. А вообще, я хочу вам по дружески сказать: для чего вам работать здесь, да еще начальником, идите лучше на пенсию, сидите себе дома, отдыхайте и телевизор посматривайте. Он человек молодой и к тому же зять самого Джалилова.

Начальник — Клянусь я днем твоего рождения не протестую, работает так пусть и работает... Но...

Входит Джасарет.

Джасарет — Возьми эти готовые страницы, аккуратно перепечатай. Только вместо *а* не выбивай *бе!*

Начальник — Здравствуй Джасарет Шохратович, я...

Джасарет — О, вы приехали, как ваше самочувствие?

Начальник *(заискивающе.)* — Хорошо, спасибо. Я поздравляю вас.

Джасарет — Я сейчас очень занят. Потом, потом...

Входят Джалилов, Нане, Билур и Улфет. Находящиеся на сцене, их пока не видят.

Начальник — Сегодня я должен выйти на работу.

Джасарет — Ничего не случится, если не выйдете. Дела идут своим чередом — все здесь в полном порядке. Не беспокойтесь!

Начальник — Может вы меня уволили с работы?

Джасарет — Пока еще нет.

Начальник — Тогда разрешите мне пройти в свой кабинет.

Джасарет — Не сейчас, потом, завтра, послезавтра.

Джалилов — Браво, браво, Джасарет, молодец!

Джасарет — Ах это Вы... здравствуйте!

Улфет — *(Джалилову.)* Ну вы видите, человека даже в свой кабинет не пускает.

Джалилов — Это самое разумное и правильное действие.

Нане — Как это? Начальника не впускать в свой кабинет это разумное дело?

Джалилов — Конечно! Что делать в этом кабинете человеку, который назначил себе заместителем такого, как Джасарет, а затем оставил на своем месте, хоть и временно, начальником.

Джасарет — Я то же самое говорю. Без тебя дела идут неплохо. Что тебе здесь делать?

Джалилов — Вот так и есть.

Начальник — Товарищ Джалилов, я не возражаю! Не хотите, уйду, не будет моей ноги даже у порога. Или хотите останусь заместителем Джасарета Шохратовича.

Джалилов — Зачем? Ведь лучше секретаршей Джасарета Шохратовича. Вот вместо этого черноусого парня. Как тебя зовут?

Кулу — Товарищ Джалилов, я это — Кулу Рагимли!

Джалилов — Вот вместо Кулу Рагимли, а его назначим заместителем Джасарета Шохратовича.

Джасарет — Я не возражаю товарищ Джалилов. Ваше решение конечно очень правильно.

Кулу — Я тоже не возражаю, товарищ Джалилов. Ваше решение конечно очень правильно.

Билуре *(к Нане и Улфет.)* — Что он говорит? Видите? Я была права. Он освобождает место своему зятю.

Нане — А как же? Будет пир, Джасарет станет начальником. Кулу — заместителем, а Гадим Гадимович — секретаршей.

Билуре — Нет, нет, этому не бывать. Да, да, так мы и допустили! Знай! Есть инстанции и повыше! О! Если Джасарет станет здесь начальником, то я его заставлю виться вьюном вокруг моей головы.

Улфет — Успокойтесь, посмотрим, что будет дальше.

Джалилов *(начальнику.)* — Не стыдно Вам? Вы поручили руководство такой большой солидной организации какому-то проходимцу, аферисту.

Джасарет — А кто это случайный, кто это аферист?

Джалилов — Ты, ты!

Джасарет — Я?

Джалилов — Да, ты! Ты!

Начальник — Как я смел думать о нем плохо, товарищ Джалилов? Вы ведь сами говорили, что он хороший парень, и к тому же ваш родственник.

Джалилов — Кто? Он мой родственник? Я вам об этом говорил? Вы что, шутить изволите? Кто сказал, что Джасарет мой родственник?

Начальник *(растерянно.)* — Нет, нет, вы этого не говорили.

Джалилов — В общем я вижу, что вы своим слепым угодничеством потеряли бдительность и по примеру гоголевского «Ревизора» превратили так называемого «хорошего парня» в новоявленного Хлестакова. Кто же все таки пустил эту утку о моих родственных связях?

Торжественно входят Джамиле и Назлы.

Джамиле — А разве это не так? Ведь Джасарет с сегодняшнего дня твой зять.

Джалилов — Джамиле? А ты что тут делаешь?

Джамиле — Ходила в Министерство, сказали, что ты здесь и я пришла сказать, чтобы ты поздравил ребят и пригласил на вечер домой своих друзей.

Джалилов — Зачем, для чего?

Джамиле — Ребята были в ЗАГСе, вот свидетельство о браке и их паспорта.

Джалилов — Кто? Что за ребята?

Джамиле — Как кто, Назочка и Джозик.

Назлы *(радостно.)* — Папа, поздравь нас!

Джасарет — Поздравьте нас товарищ Джалилов! Я с сегодняшнего дня вас буду называть папой, как Назочка!

Джамиле — Правильно, зови его папой, зови!

Джалилов — Убирайся вон с моих глаз!

Назлы — Папа, не обижай Джозика!

Билуре — Джозик? А кто это такой?

Нане — Джасарет Шохратович.

Джалилов — Да я за тебя и слепую кошку не дал бы, если бы она была у меня. Не говоря уже о моей дочери...

Джасарет — Почему так грубо и резко? Собственно, чем я плохой? В чем провинился?

Джалилов — Что нужно еще? Что ты натворил в этом солидном учреждении?

Джасарет — Я что кассу ограбил?

Джалилов — С какими знаниями ты стал начальником? Дезорганизовал всю работу этого учреждения.

Джасарет — Это я?

Джалилов — Ты! Да, да ты!

Начальник — Конечно ты!

Джасарет *(начальнику.)* — Давайте поговорим откровенно по совести. Я разве подавал вам заявление, чтобы вы назначили меня своим заместителем? Я говорил, что я родственник Джалилова?

Начальник — Нет!

Джасарет *(Джалилову.)* — А вам подавал я заявление?

Джалилов — Нет!

Джасарет — Вы сами меня назначили, не так ли?

Начальник — Так точно!

Джасарет — Значит так?

Джалилов — Я об этом ничего не знаю!

Джасарет *(начальнику.)* — Когда вы уходили в отпуск, я разве просил вас меня оставить на своем месте?

Начальник — Нет!

Джасарет *(Джалилову.)* — Я разве просил вас о назначении меня на место начальника?

Джалилов — Нет!

Джасарет *(начальнику.)* — Когда вы перед отъездом в отпуск назначили меня на свое место, разве я не отказывался? Я сказал вам, что не справлюсь, назначьте другого?

Начальник — Да, сказал!

Джасарет *(к Джалилову.)* — Я разве присылал к вам сватов или просил руки дочери?

Джалилов — Нет!

Джасарет *(к Назе.)* — Я разве предложил тебе пойти со мной в ЗАГС?

Назлы — Нет, Джозик, это тетя сказала!

Джасарет — Теперь скажите мне, кто является виновником?

Джалилов — Убирайся вон и не показывайся мне на глаза! *(Сердито Джамиле.)* А ты сейчас же немедленно отведи их в ЗАГС, как поженила их, так и разведи. *(Обращаясь к Гадиму Гадимовичу, Джасарету и Кулу.)* А вы граждане свободны, вам здесь делать нечего. *(Они выходят. Обращается к Нане, Билуре и Улфету.)* А вы, пожалуйста идите и продолжайте свою работу.

Кулу — Братан, мне кажется птица счастья вспорхнула с наших плеч. Да ,тетя Гюлли оказалась права: некоторые теперешние молодые люди в один и тот же день женятся и разводятся. Ее слова оказались пророческими.

Джасарет — Да это так, Кулу! Кажется игра закончилась.

Джамиле *(Джасарету.)* — На. это твой паспорт. Сейчас же в ЗАГС!

Кулу — В ЗАГС! Брательник, может тебя второй раз хотят женить.

Джамиле *(к Назлы.)* — Я тебе сто раз говорила, что из этого, как там его Джозика-Мозика не получится тебе муж, а для меня — зять. Мальчишка!

Назлы и Джамиле выходят.

Кулу *(показывает скульптуру птицы.)* — Я заплатил целый подол денег за изготовление этой птицы, и она оказалась такой. Интересно, если я ее отнесу в музей, купят ее у меня? Товарищ Джасарет, послушай, ты, Джозух, возьми ее себе и будь владельцем этой совы. *(Уходит.)*

Джасарет *(хватается за голову.)*

— Почему ты отвернулась
Наша птица счастья.
С наших плеч ты улетела
В дальние края?
Где ты, птица счастья?

Ветер в пору листопада,
Наши крылья обломал,
Все стремления и надежды
Бессердечно разметал.
Где ты, птица счастья?
Где ты, птица счастья?

ЗАНАВЕС.

МҮНДӘРИЧАТ

Сəh.

Мүгəддимə 5
Пролог вə Чəсарətин ариозосу . . . 9

БИРИНЧИ ПƏРДƏ

Биринчи шəкил

Чəсарətлə Нанəнин сəһнəси 12
Билурə вə Чəсарətин дуети 15
Гулунун маһнысы 18

Икинчи шəкил

Мүгəддимə вə Билурəнин ариозосу . . 21
Нанə илə Үлфətин дуети 25
Билурəнин ариозосу 31
Чəсарəт вə Гулунун дуети 34
Рəгс 37
Чəсарətин куплетləри 38

ИКИНЧИ ПƏРДƏ

Биринчи шəкил

Мүгəддимə вə Чəсарətин əмри . . . 43

Икинчи шəкил

Чəсарəт вə Гулунун куплетləри . . 46
Гулунун маһнысы 52
Назлы илə Чəсарətин дуети . . . 54
Сəһнə (Чəмилə, Назлы, Чəсарəт, Күллү хала вə хор) 59

ҮЧҮНЧҮ ПƏРДƏ

Биринчи шəкил

Чəсарətин куплетləри 65
Чəсарətлə Гулунун сəһнəси 67
Тəбрик сəһнəси (Нанə, Билурə, Гулу, Үлфəт вə хор) 69
Чəмилə ханымын маһнысы 74

Икинчи шəкил

Чəсарətин маһнысы 77
Хор вə гызларын рəгси 80
Гулунун маһнысы 83
Сəһнə (Чəсарəт вə Гулу) вə финал . . 85

СОДЕРЖАНИЕ

Стр.

Вступление 5
Пролог и ариозо Джасарета 9

ПЕРВОЕ ДЕЙСТВИЕ

Первая картина

Сцена Джасарета и Нане 12
Дуэт Билуре и Джасарета 15
Песня Кулу 18

Вторая картина

Вступление и ариозо Билуре 21
Дуэт Нане и Улфета 25
Ариозо Билуре 31
Дуэт Джасарета и Кулу 34
Танец 37
Куплеты Джасарета 38

ВТОРОЕ ДЕЙСТВИЕ

Первая картина

Вступление и приказ Джасарета 43

Вторая картина

Куплеты Джасарета и Кулу 46
Песня Кулу 52
Дуэт Назлы и Джасарета 54
Сцена Джамили, Назлы, Джасарета, Гюлли и хора 59

ТРЕТЬЕ ДЕЙСТВИЕ

Первая картина

Куплеты Джасарета 65
Сцена Джасарета и Кулу 67
Сцена поздравления (Нане, Билуре, Кулу, Улфет и хор) 70
Песня Джамили-ханум 74

Вторая картина

Песня Джасарета 77
Хор и танец девушек 80
Песня Кулу 83
Сцена (Джасарет и Кулу) и финал . . . 85